

भरती—ओट.

आम १. १०.

सोराय १० १००

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૧૭ વાર્ષિક

પુસ્તકનું નામ ભરત સાર-૧

વિષય ૬-૩

ભરતી—ઓટ.

(ભાગ ૧ લો.)

(પારસી સંસારની એક વારતા)

રચનાર:—સોરાબ ખી. તાતા.

‘તકદીરનું’ તોહોમટ’; ‘કીસમતની કમનશીખી’; ‘સખુરીનો બદલો; ‘ધનસાન
કે શયતાન’; ‘કસરેવજનાં કારસતાન’; ‘લાખમાં એક નેક’; ‘કરણીનાં
ફલ’; ‘ગરીબાખનો ગજબ’; ‘જગ સાંમે જંગ’; ‘મકકરની દુન્યા’;
‘સરજતનો ખેલ’; ‘શેતાનનો સીતમ’; ‘બરથાર કે સીતમગાર’;
‘ખ્યારની કસોટી’ છત્યાદી, છત્યાદીના કર્તા.

આ પુસ્તક ‘ભરતી—ઓટ’ નંબર ૭૫, બન્ટરગેટ સ્ટ્રીટ, કોટ, મુંબઈ
મધે આવેલા નવરંગ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં તેના માલિક ખી.
અરદેશર અરશેદજી દેશાઈએ તેના કર્તાને માટે છાપ્યું છે,
અને ખી. સોરાબ ખી. તાતાએ, નં. ૧૭, ઘોઘા સ્ટ્રીટ,
કોટ, મુંબઈ, મધેથી પ્રગટ કાઢ્યું છે.

ઈ. સ. ૧૯૧૭.

—:—

સર્વ હકક સ્વાધીન.

કીંમત રૂ. ૨.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી ગ્રંથાલય સંપ્રદે

૭૧૮૩

By Appointment to H. E. the Governor.

PEARSE & CO.

સ્વાદીપ્ત ખાણું પીણું .

હીંદમાં વખણાયલું કેકતું કારખાનું.

પીયર્સના પાઉં આખાં મુંબઈમાં વખણાય છે.

દીવસના બે વાર બનાવવામાં આવે છે. આખા હીંદુસ્તાનનાં
કોઈપણ મુજ્જમાં હમો પાઉં મોકલીશું.

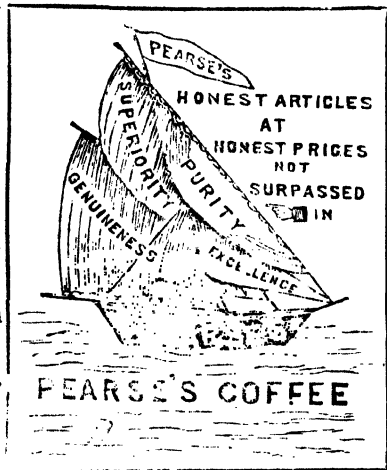
મુંબઈમાં ઘેર ખેડાં વખતસર અને મજબુત બંદોબસ્ત સાથે પહોંચાડવામાં આવે છે.

પીયર્સ

રેસ્ટોરાં

મધે:—

જાત જાતની
સ્વાદીપ્ત
છેગ્લીસ તેમજ
મોગલાઈ
ડીસીઝો, ઉંચા
વાઇન
લીકયોર સાથે,
પીરસવામાં
આવે છે.

ઓશીસ

જનારાઓ

માટે ગરમ

ખાણુંની

ખાસ સગવડ

માસીક

હફતાથી કરી

આપીયે

છીયે.

તનને તાજગી, તથા મનને રાહત બક્ષનાર, હમારી જગપ્રસીધ્ધ

ફ્રેંચ તથા મોખા કૉફી.

પ્રજામાં અતી માનીતું પીણું થઈ પડયું છે, જે માટે ઉ સોનાનાં આંદા
મેળવવાનું માન હમો પોતે ધરાવીયે છીયે.

નં ૧ લો, એપોલો સ્ટીટ, કોટ, મુંબઈ.

આભારનો ઉભરો !

વાહાલાં વાંચનારાંઓ સનમુખ આ મારું પુષ્પતક રજુ થવાની ઉમીદ પાર પડવા માટે આ કમીનો સેવક પાકપરવરની પવીત્ર પનાલમાં હાથ જોડીને હેશાંનમંદ છગરે સર નમાવી ઉભો રહે છે. તે કરીમે કારસાજની મેહરબાની અને બરકતથી આ હાથ ધરેલું કામ આસાનીથી પાર પડ્યું છે અને એજ મીસાલ ખીજાં કામોખી સવળતા અને સગવડ સાથે કે તેલમંદ થાએ તે માટે પાક કરીમ રહીમની જનાબમાં આ નાચીઝ સેવક સર ઝુકાવી ખીદમતમાં ઓસ્તવાર ઉભો છે !

વાહાલાં વાંચનારાંઓની કરમ બક્ષેશ અને દીલસોઝ નવાજીશથી હું હીંમત કરી બાહાર પડ્યો છું, અને તે માટે આ ગરીબ લેખક તરફ અખંડ માયા બતાવનારાં મારાં દીલસોઝ વાહાલાં વાંચનારાંઓનો હું બેહદ હેશાંનમંદ છું. વર્ષો થયાંની આ ગરીબડી નાચીઝ કલમથી લખાતી આવેલી સંખ્યાબંધ વાર્તાઓ વાહાલાં વાંચનારાંઓ વચ્ચે એવી હદ સુધીની એક-સરખી લાગણીથી પ્રસંસા પામી ચુકી છે કે તેવાં સંહકડો દીલસોઝોએ તેની સાચી સીદ્ધારસ માટે વાજખી લખાવટ ખાનગીથી આ ગરીબ સેવકને કાંધી હતી, અને ચોપડીનાં આકારમાં મારી વાર્તાઓ છપાવવાની તેવાં મેહરબાનોની ચાલુ લખાવટનાં પરિણામેજ ગોયા તેઓનીજ હીંમત અને બરકતથી હું દાવર દાદગરની પવીત્ર યાદ હૈયે ધરી બાહાર પડ્યો છું, અને મારી નાચીઝ કલમને એકસરખી રીતે વાહાલથી વખાણનારાં વાંચકોના મોટા ભાગે માત્ર ખાનગી લખાવટના પરિણામમાં ઘણી ખુશી સાથે આ મારી ચોપડીનાં ઘરાક તરીકે મુઆરક નામે નોંધાવ્યાં છે તે માટે તેવાં દીલસોઝ મેહરબાનોનો હું દીલોગ્ગનથી આભાર માનું છું, અને હવે પછી નીકળતાં ખીજાં પુષ્પતકોને એકસરખી રીતે વાહાલાં વાંચનારાંઓ ઉત્તેજન આપી ઘરાક થઈને સહાય થશે એવીજ નેક ઉમેદ રાખું છું.

આ નાચીઝ કલમ ઉપર સાચી શીદાગીરી બતાવનારાં થોડાંક દીલસોઝ ખાનુઓ અને ગૃહસ્થોએ હવે પછી બાહાર પડનારાં મારાં પુષ્પતકો વગર પુછાવવે મોકલી આપવાની જે ધરખમ લખાવટ લખી મોકલી છે, તે માટે તેવાં ચાલુ વાહાલાં ઘરાકોનો આ અદના નાચીઝ સેવક બેહદ આભાર માને છે, પણ કાગળોની મોંઘવારીનાં સમયમાં તેવી ઉમેદ પાર પડે એ એક મોટો સવાલ છે, છતાંખી મારાં મેહરબાંન વાંચકોનો તેવો ધરખમ દીલસોઝ અને દયાળુ સાહયો અને ટેકો હોસે તો તે ખલકતનાં પેદા કરનાર પાક પરવરની મેહરબાનીથી તે ઉમીદ પાર પડશે !

આ દેહશતનાક અને ભયંકાર ખાનાખરાખી કરતી લડાઈનાં વખતમાં કાગળોનાં અને છાપવાની દરેક સામગ્રીનાં ભાવો દર દીને વધ્યાજ નજા હોવાથી તેવા ભારી અને મોઢવારીનાં વખતમાં હીંમતથી ચોપડી બહાર પાડવામાં ખેશક કાઢખી પ્રકારની નકાભરી કમાણી નથીજ, અને તમે વાહાંલાં ધરાકો સનમુખ એક શોખની સેવા તરીકે, મોહોખતની મેહનત (Labour of love) તરીકેજ રજુ થયો છું, જે કે તેમ કરતાં કાગળ તેમજ છપાવવાની અસાધારણ મોંઢવારીને સખમે ગાંઠનાં ગોપીચંદ કાઢવા પડ્યા છે !

આ વાર્તાનો ખીજો ભાગ જે દીસેંખર માસમાં ઘણોખરો બહાર પડશે તે દીલસોઝ ધરાકો ઉપર તાખરતોખ રવાનાં કરવામાં આવશે. પેહલા ભાગ કરતાં ખીજો ભાગ બેદી વળાંથી બેહદ રસીકો છે, અને બધા ભરમોનો પદકો તેમાં અકેક પછી વાહલાં વાંચનારાં સનમુખ ઉંઘડી નાંખે છે. પેહલા ભાગ કરતાં ખીજો ભાગ ઘણો મોટો થશે અને જેકે અગાઉથી તેની નકકી કીધેલી બે રૂખ્યાની કીંમતથી આ નાચીઝ સેવકને ખીસામાંથી ચોડાધણા વેરવા પડશે, છતાંખી આગળ જણાવવા મુજબ મોહોખતની મેહનત કે શોખની સેવા તરીકેજ, કમાવાની કશીખી આસા વિનાં, તમે વાહાંલાં દીલસોઝ ધરાકો રૂખર હું એવીજ આસા અને ઉમીદમાં સર નમાવી ખડો થયો છું કે હવે પછીનાં બહાર પડનારાં પુષ્પતકો માટે તેઓ ઉલટ અને ઉમંગથી ધરાક થઈ દીલશોજ ખતાવશે !

આ પુષ્પતકમાં જાહેરખખર આપનારાં સાહેબોને મારે અત્રે જરૂર જાદ કરી તેઓનો આભાર માનવાનો છે; તેઓ બધાજ આ ગરીબ કલમને વખાણનારા દીલસોઝ મીત્રો છે, અને માત્ર ખાનગી લખાવતથી તાખરતોખ જાહેરખખર મોકલાવી આપી આ ખાકસાર સેવકને માન આપ્યું છે તે માટે તેઓ સાહેબનું બેહદ હેશાંન માની છેવટે એવીજ અર્ગ ગુજરીશ કે જેમ આ નાકેશ વાર્તાનાં પેહલા ભાગમાં પ્રેત્રોનેજ આપી છે, તેમજ ખીજા ભાગમાં ખી તેઓ સાહેબો મોટી ખુશીથી માનવંત આસરો આપસેજ !

પ્રજ્ઞપ્રીય અને માનીતાં 'કુરસદ' અને 'નવરાસ'નાં જાણીતા અધીપતી મી. બહમનજી ન. કાખરાજીએ, તેમજ લોકપ્રીય 'સાંજ વર્તમાન'નાં ચંચળ મદદનીશ અધીપતી મી. સોરાખ કાપડયાએ, આ ગરીબ લેખકને સહાય થઈ દીલસોજ ખતાવી છે તે માટે આ ટકે તેઓ સાલેસ અને દીલસોઝ સાહેબોનું બેહદ હેશાંન માનું છું.

ખાકસાર સેવક,

સોરાખ ખી. તાતા.

આકટોખર, ૧૯૧૭.

SOLE AGENTS FOR.

MESSRS G. & J. MACLACHLAN'S

(GLASGOW)

THE IONA BLEND WHISKY.

THE CASTLE BRAND ALE, AND STOUT IN HOGSHEADS.

Try pale ale specially brewed for and bottled by us.

MESSRS. D. CAWASJI & CO.,

ARMY CONTRACTORS and GENERAL MERCHANTS.

20, Fort Street, Fort, BOMBAY.

KHANDALA, DEOLALI, and NASIRABAD.

EMPRESS HOTEL,

KHANDALA.

Dukes Retreat.

Excellent Situation on the Hill.

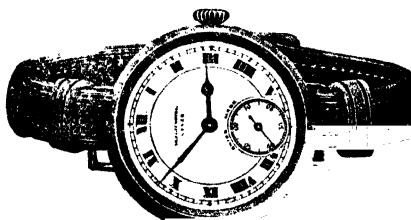
For Parsis only.

“મેદોરીના”

મજબુત બનાવતનાં તથા વખત આપવામાં તદ્દનજ ચોક્કસ
અને લડસેદાર ઘડીઆળો.

સારાં, સસ્તાં, સોબાયમાન, મજબુત અને ટકાઉ કોઈ પણ બીજી જાતનાં
કાંમતનાં ઘડીઆળને ટકકર મારે તેવાં કિંતમ ઘડીઆળ જોઈતાં હોય તો—

ધી “વૉચર” ઘડીઆળ વાપરો.

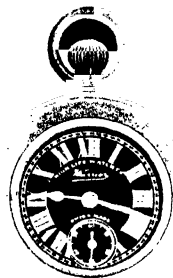
મોડલ નં. ૧

ચાંમડાનાં પટામાં કે
ગજવામાં રાખવા માટે

મોડલ નં. ૨

બાબુની કડી અને ચામડાનાં પટા સાથે.
હાથની કાંડીપર પેહડવાનું સસતું, ટકાઉ
અને વખત આપવામાં તદ્દન ચોક્કસ.

એક વરસની ગેરંટી સાથ.

મોડલ નં. ૧ યા ૨

નીકલ કેસ અંદર ધાંકણાં સાથે.....રૂ. ૨૦

સ્તરલીંગ સીલવર કેસ ચાંદીનાં અંદર ધાંકણાં સાથે.....રૂ. ૨૫

મજબુત ચાંમડાનાં પટા સાથે, તેમજ વધારાની સ્પ્રિંગ અને કાય સાથે.

અંધારામાં દેખાય તેવી રેડીયમ દાયકાનાં રૂ. ૩ વધુ.

આ ઘડીઆળ કીલેસ લીવરનાં, ૧૫ જુવેલનાં ધંતેમલની ડાયલ અને
જડા અક્ષરો અને કાંટા સાથનાં છે. દબલ મજબુત ક્રીસતલ કાયનાં
અને મજબુત બંધ થતાં ધાંકણાંની સાથનાં વાપડવા લાએકનાં છે.

અર્જ કરવે કેટલગ મોકલી આપશું.

ધી મેદોરીનાં વૉચ કુંઠ લીમીટેડ.

૪, હોર્નબી રોડ, મુંબઈ.

તૈયાર થાય છે
નવી વાર્તા.

દુનીયા કે દોજખ ?

મરહુમ મશહુર કવી લેખક દાદી તારાપોરવાલાએ આ વાર્તા લખેલી છે.

અને

“ઢોંગ-સોંગ”નાં મીઠા દીનશાહ એ. કરકરયા.

પ્રગટ કરનાર છે.

કીં ૩૧. ૨

વી. પી. પોસ્ટેજ ૪ આના વધુ.

સુરજમલ લલ્લુભાઈની કું

હીરાના વેપારીઓ અને અવેરીઓ,

૨૨૫, કાલકાદેવી રોડ, મુંબઈ.

અશો યાદમાં !

મારા મેહરબાન અને દીલસોઝ મુરંબીજી બંધેવી
મરહુમ એરવદ એદલજી કાવસજી કાંગા

જેવણનાં નાગપોરમાં તા. ૧૦ ઓક્ટોબર ૧૯૧૭ માં થએલાં ઓચીંટ,
અકાળ અને શોકજનક મરણથી હમો સર્વ દુઃખી વાહલાંઓને સદાનાં
શોક અને વિલાપનાં સાગરમાં ગોથા દુબાડી દીધાં છે, જેઓની ભલાઈ,
દીલસોજી તથા ફરેસ્તાઈ ખસલતની મોતેબર, પવીત્ર અને દીલસોઝ
લાગણી અને અખંડ યાદ અને માયાથી આખાં નાગપોર તેમજ
તેની આસપાસ એમેર બધાંઓ વચ્ચે પોતાનાં મલતાવડા
અને ભલા ખવાસથી પંકાઈ અને વખણાઈ ગયા હતા,
જેઓનાં અકાળ મોતની ખોટ ન પુરાએ એવી માહ-
ભારટ છે. મરનાર મુરંબીજીની મારાં વાહલાંઓ
અને મારી તરફની અખંડ દીલસોજી અને
માયા ન ભુલાય એવી મોતેબર છે, તેવા
બાદશાહી ખવાસનાં નેક દીલસોઝ
અને અમીરી જીગરનાં અશો
નરની ગંભીર, નેક અને પવીત્ર
યાદમાં આ નાચીઝ પુષતક
અર્પણ કરું
છું !

તે પાકપરવર આવા ભલા અને અશો નરને
સર્વોત્તમ બેહસ્ત બક્ષો !

મરદુમ ચેરવદ એદસજી કાવસજી કોંગા.

ઓટો

મોહીની

દુનીયાતું

માનીતું સેન્ટ છે.

જેની ટકાઉ ખુશબો માટે

સોના રૂપાના ચાંદો મલ્યા છે.

ભરતી ઓટ

દરેક ચીજોમાં થાય છે, પણ આ પ્રખ્યાત સેન્ટ હુમેશાં
ભરતીમાંજ રહેલું છે.

મોટી બાટલા રૂ. ૨-૦-૦

૧ ગ્રામની બાટલી ૦-૧૨-૦

સુગંધી કાર્ડ દળન ૧-૦-૧૨-૦

મોહીની એજનસી,

જુમા મસજીદ, મુંબઈ.

અતરનો ઝરો

એટલે

બી
ની
યા
હે
અ
ર
ઓ
ઈલ

બીનીયા
હેઓઈલ

દુનીઆનાં બધાં તેલો વાપરી તમે કંટાળી ગયા હશે પણ આ
તેલ વાપરવાથી તમારું મગજ શાંત બને છે. નસુનાની
શીશી મંગાવી ખાત્રી કરો.

ડૉ. ખાટલી ૧ રૂ. ૧

મોહીની એજનસી

જુમા મસજીદ, મુંબઈ.

કલબવાલા અને કંપની, લિમિટેડ.

સાંચાકામ, કારખાનાનાં ઓળરો અને હથિયારો
આયાત કરનારા.

ખેતીવાડીને લગતાં
ઑળરો.
આમંત્ર એનજીનો.
પાણી કાઢવાના પંખો.
ફીર્કીંગ મશીનો.
લેથો બેલોઅરો.
લુદારની ભડીઓ.
પેચ પારીઓ.

લાકડાં વેલરવાનાં
સંચાઓ.
અનાજ દબાવાની
ધંટીઓ.
વીજલીની બનીતો
સામણ.
ટેક્સ્ટાઈનનો સામણ.
ધરગતુ ઑળરો.
ડેરી મશીનો.

મનીલા રોપ.

સેનીટરી વેર.

નાહવાના બાથ ટબો, મોહકું ધોવાનાં વાસણો, હીંદુસ્તાન તથા
અંગ્રેજી પેટરનની સંઢાસો, કાચની અભરાઈ તથા ટુવાલ માટે
કાચના સલીઆઓ વગેરે વગેરે.

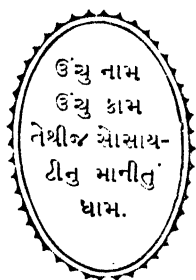
સંધવાનાં કોલસા, લાકડાં તથા તેલ બાળવાના ચુલાઓ.
કાકડાં તથા વગર કાકડાના ચુલાઓ.

સરનામું મળવે કેટલાગો મોકલી આપવામાં આવશે.
સ્ટોવ ડીપો.

૫૦ ચચંગેટ સ્ટ્રીટ, કેંપ કંપની પાસે કાઠ-મુંબઈ.

અપુ મીનીસની કુંપનો.

કાપડ મારકીટ.

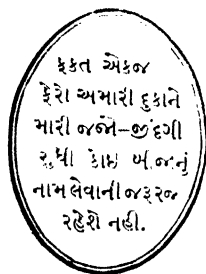
ઓછા ભાવે માલ

વચતા સાલેસાધ-

ભર્યા પારસી

ખીરાદરોની આ

દુકાન છે.

તમોને શું શું જોઈએ

છીએ ! ફેન્સી

કાપડ—સાદું

કાપડ—સુતરાઉ

કાપડ—ગરમ

કાપડ—વજેરે

હમારે ત્યાં સંખ્યા

બંધ ચીજો મળશે.

નવો ખાતરી પુર્વક

માલ, બજારનાજ

ઉતરતા ભાવ,

આબરૂદાર ચોખ્ખો

વહીવટ એ બધું તમે

હમારી દુકાનનાં

જોશો.

કાપડ બજારમાં
કોઈનેખી અમારું
નામ પુછશે તો
તુરત તે અમારી
દુકાન તમોને
બતાવશે-એટલી
જાણીતી અમે મા-
નીતી દુકાન અ-
મારી થઈ પડી છે.

દુકાનમાં આવ્યા કે

ખાસ કાંઈ ખરીદવા

નીજ જરૂર નથી-ફક્ત

જરા અમારો માલ તો

જોઈ જાગે-ઘરકો

સાથે નમનતાઈ તથા

સાલેસાધથી વરતવું

એ તો અમારો

કાયમનો મુદ્દા

લેખ છે.

બગીચાના શોકીનો માટે એક તક !

ફળફળાદીથી ભરાઈ ગયલાં ઝાડો અને મેવાથી લચી પડનાં દરખ્તોવાલા બાગ બગીચામાં રહેવામાં કાંઈ એરજ મળતું છે.

તમારા બગલાના આગળા બગીચા અને પાછલા કંપાઉંડની જમીનને શા માટે પડતી નાંખી મુકો છો?—ઝાડાંબરાંથી શા માટે તેને ભરાઈ જવા દો છો?

તરેહવાર જાતની ધુરટ અને લીલા મેવાના ઝાડો—ચાંતરફ રોપી દેવો—તો બગલા અને બગીચાની રાંનકમાં એર વધારો થવા સાથ—ખાણાંની ટેબલ ઉપર ખુદ ઘરની ઉગાંટલી ધુરટ રજુ થવાનાં સતોશ લઈ શકશો.

ફળફળાદીના તરેહવાર જાતના ઝાડોની કલમો, છેલ્લાં પચીસ વરષ થયાં અમો જુદી જુદી કોમના બગલાવાલાઓ તથા બગીચાવાલાઓને પુરી પાડીએ છીએ.

બાર જાતની હાપુસ ત્રણ વરપની પાવરી—ઘણાં મોટાં કદના ચીકુ—અને ખીજાં તરેહવાર જાતના ઉમદા ફળોની પાકી કલમો તૈયાર મળશે.

ભાવ ઘણાજ કીકાયત—નીચલે ઠેકાણેથી કેટલગ મંગાવો.

પી. વી. ભીલાડવાલા.

સ્ટેશન ભીલાડ,

બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલ્વે.

જગપ્રસિદ્ધ ડૉ. બે. મોતીવાલાની દવાઓનું દરેક ઘરમાં સાચવી રાખવા લાએક લાસ્ટ.

નીચલી ઉત્તમ દવાઓનાં ગુણુ-એક વખત વાપરવા સિવાય તમને બરેશો આવશે નહિ. આજ વરસેથી હમારી દવાઓ ગરીબો તેમજ તવંગરો, રાગઓ, મહારાગઓ, સેનાપતીઓ, એલ્લીઓ, જડજો, તખીઓ, અને બીજાં ઘણાંક ઇંગ્રેજ તેમજ દેશીઓએ વાપડી છે, અને મોટા અભીપ્રાયો આપ્યા છે.

મોતીવાલાની પ્રખ્યાત, ઘરઘટુ, સસ્તી, અકશીર વનસ્પતીની દવાઓ
મલવાનું દેકાણું:—ડૉ. બે. મોતીવાલા, મોરલેન્ડ રોડ,
લાયબલા—મુંબઈ.

	૩. આ.
૧ ખંશીની ગોળીઓ...	૦-૪
૨ હરસનો મલમ.	૦-૮
૩ „ ની ભુકી.	૦-૮
૪ „ મસામાંથી પડતું લોહી બંધ કરવાની દવા....	૧-૪
૫ કેનસર વિગેરે ગાંઠો ઉપર લગાડવાનો લેપ.	૦-૧૨
૬ મીઠી પીશાબની દવા.	૧- ૪
૭ મરદાની દવા.	૦- ૪
૮ કોલેરાની દવા.	૦- ૪
૯ ડાએરીઆની દવા...	૦- ૪
૧૦ લોહી સુધારવાની દવા.	૧- ૪
૧૧ તાપની ભુકીની દખીના	૦-૧૨
૧૨ „ ગોલીની શીશી	૦- ૮
૧૩ જીલાબનો પાક	૦- ૮
૧૪ ખહીની ભુકી	૦-૧૦
૧૫ બેગને તાકાત આપી ઠાક દુર કરવાની દવા	૧- ૪
૧૬ શરીરમાં કઠવત આપી ભુખ વધારવાની દવા	૧- ૪
૧૭ બદલજમી દુર કરવાની ગોળીઓ	૦- ૬
૧૮ હીસતીરીઆ માટે ગોળીઓ...	૦- ૬
૧૯ દરાઝ, ખરપશાંતી ભુકી	૦- ૬
૨૦ દાઢી.જવા ઉપરનો મલમ...	૦-—૬

ભડ્યાનું સુખડ !

અમારું સુખડ અમારી વખારમાં તેમજ
દુકાનમાં બંને ઠેકાણે વેચાય છે.

બંને ઠેકાણે મલબારી તેમજ સોંગાપોરી સુખડ માચી
પેરીયાં મલબારી તેમજ ગામઠી તાછો, સલો ગાંઠ
વેહેર અગર તથા લોખાન હકમધ તેમજ છુટક
વેપારી ભાવે મલે છે.

જેઓએ અમારો માલ વાપર્યો છે તેઓ સંતોશ પામ્યા છે.

જેઓ એક વાર અમારે ત્યાં આવે છે તેઓ હંમેશા આવ્યા
નય છે. જેઓ નથી આવતા તેઓને એકજવાર અમારા
માલની અજમાયશ લેવાની એલતેમાથ છે.

અરદેશર કાવશજી ભડ્યાની કુંઠ

વખાર કોટ, નંબર ૧૭૬, વોહરાખનર.

અપાશરાંની પાસે.

મી. કરાણી બુકસેલરના લાઘનમાં,

દુકાન ગનખાવા સ્ટ્રીટ.

સોનું જોઈએ કસી, હોટેલ જોઈએ વસી.

એમપ્રેસ હોટેલ.

નાસીક રોડ, દેવલાલી.

માલેકો—જમશેદ એન્ડ સન્સ,

હાઉસ, એસ્ટેટ, અને વીમાનાં એજન્ટો.

૧ લી જુન ૧૯૧૫નાં દીવસથી જ્યારે આ હોટેલ દેવલાલીનાં એકે અવાજે સ્વીકારાયલા પેહલા વર્ગના બાદસાહી નાસીક રોડ પર ખોલવામાં આવ્યું ત્યારથી તેની પર જે ચાલુ જમરદસ્ત દરોરે પડતો આવ્યો છે તેજ તેની સર્વેથી સરસ સરટીફિકેટ છે, જો કે તેની શી તો બીજાં હોટેલો કરતાં વધુ છે.

દરેક કોમ માટે છુટી સગવડ. ફ્રીલી માટે ખાસ ગોઠવણ.

પેહલા વર્ગનું કુસાદે જીમખાનાં, અને ઉત્તમ મ્યુઝીક.

મલેલી હબરો સરટીફિકેટો વાંચી ખાતરી કરો.

OMEGA

આખી દુન્યામાં
વખણાયલાં સૌથી ઉત્તમ

OMEGA

બનાવટમાં મજબુત

કીમતમાં મધ્યમ

OMEGA

અને ટાઈમ આપવામાં

અસાધારણ રીતે ચોકસ.

 ઓમેગા ઘડિયાળો.

નીકલ ચાંદી યા સોનાનું પૉકેટનું યા પટાનું નાનું કે મોટું
એક “ઓમેગા” ઘડિયાલ.

તમને કાંઈ પણ વધારાના ખર્ચ વગર એક જમાના સુધી જવાખ દેશે.

સઘળા આબરૂદાર ઘડિયાળીઓને ત્યાંથી મલશે.

સોલ એજન્ટસ.

એબરેટ કમ્પની. ૨૮૯-હોર્નબી રોડ, કોટ-મુંબઈ.

હેડ ઓફીસ કલકત્તા. આન્ય, રંજુન, મદ્રાસ.

ઘણીક અમેરીકન તીજેરાઓ કચરા જેવી હોય છે એવું અમેરીકનોજ કહે છે.

વેલાતી બનાવટની તીજેરીઓ આગમાં કેવી ટકે છે તેનો હીસાબ ગોદરેજે પ્રગટને આપ્યો છે. કોટની ઈર્વટ લેધમની ઓશીસની આગમાં અને કાપડ બજારની મોટી આગમાં જુદા જુદા મેકરોની સંખ્યાબંધ તીજેરીઓમાં સઘળું બળી ગયું તેની ખચર મેગવવા પછી ઈર્વટ લેધમ વાળાઓએ તેમજ સર સાસુન જેઠ દેવીડે પોતાની હજારોની કીંમતની વેલાતી જાણીતા મેકરોની તીજેરીઓ લીલાંકિથી વેચી નાખી તેની જગ્યાએ ગોદરેજની ખરીદી હતી.

હીંદુસ્તાન અને અરમાની સેવીંગ બેન્કો માટે સરકારને ૩૭૨ તીજેરી જોઈતી હતી ત્યારે જુદા જુદા મેકરોની તીજેરીઓ આગમાં નાખી તપાસ કરી અને ફક્ત ગોદરેજનીમાં કાગળને સક્ષમત રહેવાથી આખો ૩૭૨ તીજેરીનો ઓરડર ગોદરેજને આપ્યો હતો.

અમેરીકામાં સાન ફ્રાન્સીસકોમાં થોડાં વરસ ઉપર મોટી આગ થઈ હતી અને હજારો ઘરો બળી ગયાં હતાં. તે આગમાં અમેરીકન તીજેરીઓએ જે દેખાવ કર્યો તે વીધે લખતાં અમેરીકાનું હુન્નરઉદ્યોગને લગતું સકંથી આગેવાન ચોપાન્યુ નામે સાયનટીફીક અમેરીકન તા. ૨૬ મી મે ૧૯૦૬ ના અંકમાં નીચે મુજબ કહે છે:—

મોટી દલગીરી સાથે કહેવું પડે છે કે સાન ફ્રાન્સીસકોની આગથી ઘણાક મેકરોની ફાયરપરક હોયાની ગેરંટી સાથ વેચેલી તીજેરીઓ કચરા સમાન પુરવાર થઈ છે. અમારી જાણમાં એવી વાત આવી છે કે એ બળી ગયેલી તીજેરીઓ જોકે લાકડાંની પેટી કરતાં વધુ સારી હતી નહીં, તોપણ તેના બનાવનાર યા વેચનારાઓએ ફાયરપરક હોયાની મોટી મોટી વાતો કરીને વેચી હતી. આવી કચરા જેવી ચીજને તીજેરીનું નામ આપી વેચનારાઓનાં કારખાનાં અને દુકાનો સરકાર હમેશ માટે બંધ કરાવે એવું અમે ઇચ્છીએ છીએ.

ગોદરેજનું કારખાનું—

ગેસ કંપની, પાસે, પરેલ મુંબઈ.

“જમે જમશેદ.”

—૦૦—

તા. ૯-૧-૧૭ નું “જમે જમશેદ” જાણીના “ગોળવાલા ફાર્ટ ટયુશન ક્લાસ” વીશે મત આપનાં લખે છે કે..... “ઈંગ્લેન્ડ બાપાથી ખેનસીખ રહેલા બાનુઓ માટે ટુંક વખતમાં ધરગતુ ઇંગ્લેન્ડ શીખવાના ક્લાસો છે, જ્યાં મલાદગ્ન અંદાગ સાથે અનુભવી સ્ત્રી શીક્ષકો ટ્રેડ્યુએટો અંદર ટ્રેડ્યુએટો મારફતે ઘણુંજ સંગીન શીક્ષણ આપવામાં આવે છે.” સંજ્યાઅંધ બાનુઓ હાલમાં કેટ ઉપરાંત ઘણાંક દુર ભાગોમાંથીબી લાભ લે છે. તમારેબી જો અંગ્રેજી બોલતાં લખતાં જલદી શીખવું હોય તો તાકીદે લાભ લેવો, વીગત માટે લખો યા મલો—

એરય ગોળવાલા, પ્રીનસીપલ તથા માલેક

“ફાર્ટ મોડલ સ્કુલ” અને “ગોળવાલા ફાર્ટ ટયુશન ક્લાસ.”
કોટનાં બુખાખાનાની સામે.

ધી પરશીયન ડેરી કંપની.

ઠેકાણું—ભાયખલા.

જો નરૂંજ દુધ વાપરવું હોય તો અમારી “ડેરી”નું દુધ એક વાર વાપરી જુવો. સાશત્રણ આને શેર ઘેર બેઠાં પહોંચાડવામાં આવે છે. નવાં ઘરાકોએ પોસ્ટ કારડ લખવે તુરત દુધનો બદોબસ્ત કરવામાં આવે છે.

(સ્થાપી ૧૯૦૨.)

બી. હારમસજી, મેનેજીંગ પ્રોપ્રાયટર.

ભરતી—ઓટ.

પ્રકરણ ૧ લું.

નશીબનાં નખરાં.

જેનારને બેઘડી ગોયા તાળુખીથી દંગ કરી નાખે એવો દમામદાર અને ભપકાદાર અચ્છા ટેસટથી બાંધેલાં રોનકદાર મેહેલ જેવાં મકાન ‘પરી પેલેસ’નાં સુશોભીત રાચરચીલાંથી સણગારેલા દરોઈંગ રૂમમાં ગોથવેલાં નકશીદાર અને બેકોમ્મી મોટાં ઘડયાલમાં નવનો ટકોરો પડ્યો, અને આ આલીશાન બંગલાના દાઈનીંગ રૂમમાં નાસતાની સર્વે તૈયારી ચાલી રહી. દાઈનીંગ રૂમની ટેબલ ઉપર ભાતભાતની વાણીઓ તરેહવાર નકશીદાર ટમબલરો અને દીકાનતરો સાથ, ‘પરી પેલેસ’નાં બેહેસ્ત જેવા બાગમાંથી ખાસ ચુટેલાં ખુશબોદાર મધમધતા અને બેહક બેકાટ ભર્યા ફુલોથી ભરપુર ખીલોરી સુશોભીત ફલાવર વાઝ, વીજેરે સર્વ એવી હુન્નરમદી હાથથી ગોથવી રાખવામાં આવ્યાં હતાં, કે તે ટેબલ ઘણીજ ભપકાદાર તેમજ રોનકદાર દેખાતી હતી.

આશરે પાંચ મીનીટ વોટાં બાદ આ મેહેલ જેવા મકાનમાં જઈ અને સાલેસ માલેતુબર અને ધનવાન માલેક ખાનખહાદુર સપલસાહ શેઠના તે ઓરડામાં આવ્યા, અને નાસતો ટેબલ ઉપર તૈયાર જોઈ નજદીકની એક ખુરશી ઉપર આવી કોઈ બીજાં આદમીનાં ત્યાં આવવાની વકકી હેતુ એવી કીસમથી રાહ જોતા તે ઓરડાનાં બારણાં ગમી નજર કરતાં બેસી રહ્યા.

“આજે હજુ એ આવી નહીં!” સપલસાહ આસરે બીજી દસ મીનીટ ધીરજથી ખોટી રેહવા પછી મનસે બગડ્યા. “દરરોજ પરીન મારી અગાઉ આવી અહીં નાસતાની ટેબલ પર અગાઉથી ગોથવાઈ બેસે અને

આજે હજી સુધી કેમ નથી આવી?" અને તે ઓરડાની એક બાજુ ખુણામાં ઉભેલા નોકર ગમ ફરી તેવણ બેઠ્ઠા, "જા, બાધ જો પોતાનાં ઓરડામાં હોય તો કેહે કે શેઠ નાસતાને વાસતે ક્યારનાં ખોટી છે!" અને નોકર આ સાંભળી નમન કરી ત્યાંથી ચાલી ગયો, અને સપલશાહ ટેબલ પર પડેલુ ન્યુસ ઉંચકી વાંચવા પડ્યા.

ધનસાક્ષી અદ્ભુત નસીબ પાંદડાં તળે હોય છે! કીસમતની કમનસીબીમાં પોતાની જીંદગી રગડતો-કચડતો એકાદ મુકલેસ કંગાલ બાજે વેળા ફાંટા-બાજ કુદરતનાં વીચીત્ર ફાંટાથી આંખના એકાદ પલકારામાં તેનું અભાગ્ય ફેરવાઈ જાય છે અને કંગાલની ગધેરમાંથી તે એકદમ જર અને જશની કીરતીવંત ટોચે પોંદચી જાય છે! અને આ સપલશાહ શેઠનાનાં આંખમાંથી એમજ હતું. માત્ર આઠ નવ માસ અગાઉ તેવણ એક સાધારણ આદમી માફક પોતાના ખરી મેહનતના પરસેવાથી પેદા અને જમાવ કાઢેલા થોડા ધણા પૈસા વચ્ચે પોતાની એક પુરી મનોહર પરીસુરત, સાલેસ, અને ભડી દોકરી પરીન સાથ ગરીબોની દાઝ હૈયે ધરી, પોતાનો પૈસો બાજે વેલા અનેક તરાહના ધાર્મિક કાર્યોમાં વાપરી ધણા સંતોષ વચ્ચે કાલ ગુમરતો હતો. તે વેલા આ સખી વળુદ શેઠ્યાને સ્વપ્ને વડીક ખચર ન હતી કે માત્ર થોડા માસ વીટાં બાદ તે 'પરી પેલેસ' અને તે સાથ લખોની દોલતનો આડકતરી રીતે હકદાર માલેક થશે! 'પરી પેલેસ'નો આગલા ધનાઢય જર-દાર માલેક, સપલશાહ શેઠનાનો અતલગનો સગોજ હતો, જે માત્ર એક વર્ષ અગાઉ કોલેરાના ખુરાં રોગથી ન ધારેલો ઓર્ચીતો આ જેહાન છોડી ચાલી ગયો અને મરનારની ગંજવર બેસુમાર દોલત મરનાર કુંવારો હોવાથી તેના ભાધને હસકત ગેઈ, કે જે ભાધ બી પોતાના મરનાર ભાધની લખોની દોલત વાપરવા નસીબવંત નીવડ્યો નહી, કાંકે માત્ર બેજ માસમાં પોતાનાં મકાનની સીડીપરથી પગ છટકી જવાથી થયલાં ગંબીર અને પ્રાણુઘાતક અકસમાતની જીવલેણ અસરો હેઠળ માત્ર બેજ દીવસમાં ગમે એવાખી કુશળ અને બાહોશ ડોક્ટરોની માવજત અને ઉપાયો છતાંખી માર્ગે લાગ્યો. જે પછી આ ગંજવર દોલત તેના પોતાના એકપુરા દીકરાને હસતક મેઘ, અને જાણે કે મોહતનો ડરામણો દેવ આ કુટુંબની સર અસર પાયામાલીજ કરી નામ નાખુદજ કરવા માગતો હોય એમ તે અભાગ્યો છોકરોખી માત્ર પંદરજ દિવસમાં એક સવારે પોતાનાં બીજાણામાં હૃદયનો ધપકારો ઓર્ચીતો બંધ પડી જવાથી મરી ગએલો માલમ પડ્યો અને આ મેહસત મકાન અને તેની સાથની ગંજવર લખોની દોલતનાં હકદાર કુટુંબની આટલા ટુંક

વખતમાં સદંતર સત્યાનાશ અને ખાનાખરાખી થવાથી લોકલાગણી હદથી જ્યાદા ઉશ્કેરાઈ રેહી હતી અને અનેક ક્રીસમની ચર્ચા આસપાસ જોસ સમેત ચરવાવા લાગી. આ બપોકદાર મકાનનાં આગલા માલેકનાં આખર-દાર અને સાલેસ સોલ્ડીસીટર ફરામરોજ વફીએ આ ગંગવર દોલતનો હકદાર વારસ શોધવાની ચાલુ પ્રયત્ન કરી, અને આયદે મરનાર માલેકનો સીધી આ આડકતરી રીતે ધણી અતલગવાલો એકજ વારસ ફરામરોજ સોલ્ડીસીટરને જડ્યો તે આપણી વારતામાં શરૂઆતથી એલખી ચુકેલા સંપલસાહ શેકના હતા, જેઓ તે વેળા આવાં એચીંતા સુભાગ્યની સ્વપ્ને વટીક આશા ન રાખતાં પોતાની બલી બેટી સાથ કાનપોર તરફ વસતાં હતાં, અને ફરામરોજ સોલ્ડીસીટર તરફનાં લંબાણ ખુલાસાવાર કાગળ પછી સર્વ તેહકીક કરી આ અને આપમેટી ન ધારેલી રીતે એચીંતા મહેલ જેવા મકાન, તથા લાખોની દોલતનાં હકદાર માલેક થવા ફરામરોજનાં આગ્રહથી કાનપોર સદાનું છોડી અત્રે અલાહબાદમાં આવી વસ્યાં ! બેશક આ લાખોની દોલત નશીબનાં નખરાંથી તાજુખી પમાડનારી હદ સુધી એચીંતી સપલશાહનાં હાથમાં જઈ પડવાથી તેવણ પોતાનાં મલતાવડા ખાસથી સેહજ પણ અંશે બદલાયા તહીં, મગર અગાઉ માફકજ સાલેસ, પરગણુ અને પેરોપકારી ખવાસ બતાવતા રહયા, અને પોતાની ગંગવર દોલતનો મોટો ભાગ સખાવતી કામમાં ચોમેર રોકી તેવણ ચોમેર હદથી જ્યાદા ગરીબ ગુરખામાં વખણાઈ ગયા, અને નવ માસનાં અંતરમાં આ અસલથી બલા અને સાલેસ શેકયાએ એટલી હદ સુધીનાં સખાવતી-ભર્યાં કામો કર્યાં કે તેની નાચીઝ યાદમાં તેવણને ખાનખહુરનો માનવંત એલકામ એનાયત કરવામાં આવ્યો, અને ખાનખહુર સપલસાહ આખાં અલાહબાદમાં નાનાંમોટાનાં મોહમાં રમી રહયા.

જેઓ બલાં અને ભોલાં હોય છે, તેઓ પારકાંઓ તરફ ભલાઇ અને પરગણુ દીલ દેખાડવામાંજ આ દુન્યાની સર્વોત્તમ મોજ સમજવા ઉપરાંત તે કીરતાર તરફની એક આર્ષન ફરજજ સમજે છે ! જેઓ ભુડાં અને બદમાસો હોય છે, તેઓ આ બદકાર અવતીમાં બલા ભોલાંઓને અનેક ક્રીસમની જફાકારક ખુરી જલમાં સપડાવી તેવાં ભલાંઓને હયરાન, પરેશાન કરવામાંજ પોતાની ભલાઇ અને પોતાની ફરજ સમજે છે, મગર આયદે નાચીઝ જુકાનો નાશ થાય છે અને ભલાંનીજ જય થાય છે !

પ્રકરણ ૨ જી.

જરદારોની જંગલ.

પોતાની પરીસુરત બેટીની આતુરતાથી રાહ જોતાં થાકી જવાથી, આપણે ઉપર જોઇ ગયા એમ, સપ્તસાહ ટેમ્પલપરથી ન્યુસ લઈ વાંચવા બેઠા, મથર આ વેળા તેવણનાં અશાંત મનમાં અનેક કીસમનાં મંભીર વીચારોની મીઠા લાગણી એટલી હદ સુધીની ખરપા થઈ ચુકી હતી, કે ન્યુસમાંથી એક લીટી વટીક તેવણ વાંચી શક્યા નહી, મથર આંખ નજ-દીક ન્યુસ પકડી આ ભલો શેકયો ગમગીન વીચારોની ગીરફતારી વચ્ચે ગોથા મૂકે થયો; આ બાજેબેહસ્ત જેવું મકાન, આંખને ઉડી ઘળજે એવો મધમધતાં સોહડમદાર પથરંજી દુલેનાં કમારાઓ રોપાઓ અને ઝડો સાથનો ગંજવર જાગ, અને રોનકદાર રાચરચીલાં ઉપ્રાંત લાખોની દોલત ધરાવનાર આ ધનવાન, જરદાર અને માલેતુજાર શેકયો સર્વ કીસમની દોલતની રેલછેલ વચ્ચે કોઈ પણ નાચીઝ સીજની હાજત યા અમલ છતાં બી હમણાં કાહેલ, ઉદાસ અને ખેચેન દીસતો હતો.

લાખોની દોલતની રેલછેલ વચ્ચે ખેશુમાર નોકર નફરો અને વાડી માડીની ચેહલ મેહેલ વચ્ચે બી મનની અશાંતી વચ્ચે, અને અનેક કીસમનાં સંતાપ અને સીતમનાં જફાકારક ખુરાખ્યાલોની ગમગીન ગીરફતારી વચ્ચે, માત્ર દુખમાં કાલ પસાર કરવાનાં કરતાં, સુફેસીની મુશીબતો વચ્ચે શાંત મને પોતાની નાચીઝ સ્થિતી વચ્ચે એજલાં, શોખીલાં અને શાંત મને શંતોષ-કારક રીતે જીંદગી પસાર કરવી હજાર દરજ્જે બેહતર અને સર્વોત્તમ ગણાય અને લેખાય! દોલત, જરદારોને શ્રાપ સમાન છે, બ્યારે એવી સુફેસીની કંગાલત, ગરીબોને ગોમા આશીષ સમાન છે!

આ માફક સપ્તસાહ ન્યુસ વાંચવાનાં એહાં કે બાહના હેડળ આગલી પાછલી બાબદોની યાદ થતાં ગમગીન વીચારો વચ્ચે બળાવા લાગ્યા:

“ શું નશીબ છે! આજ નવ મહીના પર હું આખરથી ગુજરાન કરતો હતો, ત્યારે હાલનાં કરતાં તે કીરતાસ્તી કરમ બક્ષેસમાં લાખો દરજ્જે સુખી અને શંતોશી હતો, અને બ્યારે આજે ન ધરેલાં કીસમતે મારી જીંદગીનો પાસો ગોથા ઉલટાવી નાખ્યો ત્યારે આવી માલેતુજાર હાલતમાં મને હાય સોસારામાં કોઈ વાર દુખવું પડેય!” હયાં જીગરના ઉઠાણથી

એક લાંબી અને સરદ હાય સપલશાહનાં એએન અને અશાંત જીગરમાંથી નીકળી :—“હું મારે માટે ફક્તીથી પરવાહ કે કનવાર કરતો નથી, કાંકે મારી જીંદગીની ઓટ થવા લાગી છે એટલે જીવી જીવીને હું તે કાંકાં ઘણું વસ્તુ જીવનાનો છેઉં, પશુ-પશુ-ચલાલી પરીનને લીધે મને રાત દિવસનાં તરેહવાર વીચારો આવેછ ને જાયછ.” હયાં સપલશાહનો ચહેરો જર્દ મારી મણે. “પેલી જે મરી ગયલી અત્યાર આગમજની જાહેર થાય તો પછી કાંક ફકરમંદ બનવા જેવું નથીજ: તે મરી ગઇ હોય એવી મારી ખાતી થાય તો પછી મારો ભરમ તેની સાથેજ દગાય! તે કીરતારની બદ્દેશથી મારી આવી ધનવાન સ્થીતિમાં આ જીવલેણ વીચારોથી રાત દીવસની એકરાંરીમાં મારી ચીંતા વધીજ જાયછ, કે રમે તે કેથેથીથી પુટી નીકલે-રાતે સ્વપ્નામાંથી એના એજ વીચારોથી મારી શાંત ઉંઘમાં ખલલ થાયછ! ખોદા! ખોદા! કાંકળી એવું બુર જે બનવા પામશે તો મરીજ બીચારી પરીનનું શું થાય!” હયાં સપલશાહનો ચહેરો ચીંતાથી ગોચા ઉજલો પુતી જેવો બની રહ્યો અને આગત્તા પાછત્તા વીચારોની એકરાંરીમાં આ ધનવાન આગેવાન શેડ્યો એટલી હદ સુધીમાં મશગુલ બની રહ્યો, પોતાના ગમખવાર વીચારોની જીલમગાર ગીરફતારીમાં એટલી હદ સુધીનો સરખસર ગોચા સરક ગયો, કે તે દામનીંગ રમનાં ઓરડાનું ખાસણ જેસ સમેત અફાડી તેની ભલી એટી પરીન અંદર આવી તેનાં અવાજથીથી આ ભલો બાપ પોતાનાં વીચારોમાંથી બીદાર થયો નહીં. પરીન હરણીનાં જેવા ચંચલ અને ઝડપી કદમે છેક અંદર આવી પોતાનાં પીતાની છેક નજદીક આવી ત્યારે સપલશાહ જાણે કે કેવીએક કુંભકરણુની ઉંઘમાંથી બીદાર થયો હોય એમ ચોંકી ઉઠ્યો!

પ્રકરણ ૩ જી.

‘પરી પેલેસ’નું પરચું!

સીદા વાદલામાં હુપાએશે માહવાળ એકાએક જ્યારે વાદલાંમાંથી બાહર નીકલી આવી પોતાનો ઠેઠો તેજસ્વી અને દીલખેલલાવનારો પ્રકાશ એમરે પાંખરી અધકારને દહે કરી નાખે છે, જેથી ખુશાલી અને શાંતી

જ્યાંથી રહે છે, અને આવો દીક્ષણત દેખાવ જોનારનાં શાંત મનમાંથી તરેહવાર દીક્ષામેદકાવનારી લાગણી બરપા થાય છે, તે ઊંચ કીસમે જ્યારે ખાનખાહદુર સપત્રશાહની એકપુરી દીકરી પરીન હરણી જેવી ઝડપથી વખત થઈ જવાનાં સમયે કિતાવકથી ડાઘનીંગ રૂમમાં ઓવી પોતાનાં સાત્રેસ પીતાની નજદીક જઈ ઉભી, ત્યારે સપત્રશાહ પોતાનાં ખભીર વીચારેની ગીરફતાનીમાંથી ખીદાર થઈ આ પરી સુરત માહતાય જેવી પરીને પોતાની રૂબરૂ આવી ઉભેલી જોઈ ખુશી થતાં મોહ મલકાવા લાગ્યો, અને પોતાનું મન શાંત કરવા અને વખત કાઢવા ન્યુસપેપર લઈ તે ખુરસીપર વાંચવા ખેડો હતો, તે ન્યુસ ટેબલપર મુકી હસતે ચહેરે પરીનનાં ગુલામી ચહેરાપરનો ધાધ આવેલો રતાસ ધારી ધારીને જોવા પડ્યો !

“સાહેબજી, પપા ડીયર” અને મલકાતે ચહેરે ખરાં જીગરનાં જોસ સમેટ પરીને પોતાનાં નાજુક હાથ પોતાનાં હેતવંતા પનોતા પીતાની ગરડન આમપાસ વીંટાલ્યા અને ખરા ધ્યારની શીદાગીરીથી તે બહા પીતાનાં કપાલ ઉપર બકી કરતાં હસતાં હસતાં ખુલખુલ જેવા મીઠા અને મધુર સરોદે બોલી. “પપાજી, નાસતો તૈયાર થયોખી કે ? મરેરે ! હું તો એવી ધરોધર ઉંઘમાં પડેલી કે જે આપા આવીને જગાડતે નહી તો બાર વાગાવેરખી હું ઉઠતે નહી જે, પપા ડીયર ! મેં તમુને ઘણો વખત તો અહીં નાસ્તા માટે ખોટી નહી કીધા હોય, પપા ?”

“બસરે બસ, દીકરી.” પરીને સપત્રશાહની ગરડન આસપાસ મજ-ખુતીથી પોતાના હાથ વીંટાલી રાખવાથી તે છોડતાં બોલ્યા, “પરીન, તુ મને એક દહારો એમજ દાખી નાખશે ! પણ વાર પરીન, મને લાગેજ કે ગેઈ રાતની પારટીની ધામધુમભરી ધમચકરી અને મધરાતવેરનાં જગરણથી તારી તખીએતમાં કાંઈ અગાંડ થયલો લાગેજ ! તારો ચહેરો ને તારી આંખના પોપચાં પરથી જણાયજી !”

“નહીરે પપાજી,” પરીન સપત્રશાહની પાસે ખુરસી તાણી બેસતાં બોલી. “એ તો માત્ર ઉગ્મગાને લીધે ચહેરો તમુને ડળ લાગતો હોશે, બાકી તખીએત માટે શાની ચાંતા કરવા લી, પપા ડીયર ? ગઈ રાતની પારટી એવી તો સંપુર્ણ ફતેહમંદ ઉભરી છે, અને તેની મોજ અને મગહ અને તેમાંનાં કોનસરટની એવી તો દીલખુશ ગમત પડીજી, પપાજી કે તે મારાં જીગરમાં સદા સુધી જલ્લાયથી રહેશે. કોનસરટમાં પેલા જસી વાહડયાનાં અંગ્રેજી તેમજ ગુજરાતી ગીતો એટલી હદ સુધીનાં અસરકારક અને ખેંચાણકારક હતાં, કે તેનો મધુર અને વાંસલી જેવો મધુરો અવાજ

હજી બી મારા કાનમાં અડડયા કરેછ. વસી સાથે જસી વાહડયા એટલો તો રમુજી, મલતાવડો અને ભોલો ભરભરયો હતો કે મારી સાથની હુંક ઓલખાણમાં મારાં મનમાં એ જીવાન માટે ઘણો ઉંચો છાપ બેસી ચુક્યોછ.” અને જસી વાહડયાની સીફારસમાં બોલતાં પરીન ઓશકથી લાલ થઇ ગેઇ, અને નીચે મુંડીએ નાસતો ખાવા પડી. એ મીનીટ વીટાં બાદ પરીન પાછું હસતાં હસતાં બોલી. “પપા ડીયર! સાચું બોલજે હમણાં હું કેવી લાગુંછ? રાતની પારડીની અસરથી મારો ચેહેરો ફેરવાયલો ને ઉઘણસી લાગેછ કે?”

“દીકરી, તારા જેવી કોમલ કાંતીની છોકરીઓ આ માફક જો મોડી રાત વેર ઉઝગરો કરે તો બેશક તખીએતમાં ગંભીર રીતે બીગાડ થાય ખરો.”

“પણ વાઈ હવડાં હું કોણના જેવી લાગુંછ, પપા ડીયર! તમારા અને મારા ચહેરામાં તો આસમાન જમીનનો ફેર લાગેછ. તો શું હું મારાં મરનાર મમા જેવી નથી લાગતી વાઈ? ખરું કહેા, પપાજી.”

પપાએ ઉડાવનારી ધપે નીચી મુંડીએ નાસતો ખાતાં આનાકાનીથી જવાબ કીધો, “હા—નહીં દીકરી—મને કાંઈ ધ્યાન નથી દીકરા.”

“પપા” પરીન ગંભીર થતાં બોલી—“જ્યારેખી હું મારાં મરનાર મમા માટે પુછુંછ, તારે તમે એવોજ ઉડાવનારો જવાબ કાંય આપોછ, તે સમજ પડતી નથી. મારા મમાનાં ચહેરાનો કલ્લો મારા જેવો ઉતો કે નહીં એ તમારા ધ્યાનમાં ન રહે એ તાણુખી ભરેલું છે; પપા, હું જો કદાચ ઘરડી થઇ વીધવા હોઉં તો મારી છાંંગીના સાથીનો છાપ વરસા વહી જાય તેખી કદીખી બુલી જાઉં નહીં. પણ, વાઈ, પપાજી. ડીયર એટલું તો ખરી ખખારીને કહેા કે મારાં મમાની એકાદ સખી વટીક નથી?”

“નહીરે નહી” તે આપે આપદે કંટાલો ખાઇ લગાર ચીરડાઈને જવાબ વાલ્યો, જે સાંભલી પરીન કંઈ ઓછી તાણુખ થઇ નહીં “પરીન, એ વાત હવે માંડી વાર અને તું નાસતો ખા ને મનેખી ખાવા દે.”

મોરનાં ઈંડાં ચીતરવાં પડતાં નથીજ! તેમજ પોતાનો ખાપ તેની માતાની આપદસર તેનાં મોંહપરજ ઉડાવ્યા કરતો હતો, તેમાં કોઈખી રવેસે આગલો-પાછલો ભરમ સચવાયલો હોવો જોઈએ, એમ આ બાહોશ અને ચાલાક છોકરીને અનુમાન કરતાં કરીખી વાર લાગી નહીં.

“પપા ડીયર, કેટલાંકે તો ખાતા ખાતાં હજારો પ્રકારની વાતોમાં

મંથગુલ રેહેછ, અને તમે આટલી નજીવી વાતથી કંટાળી હારી કાંઈ ખાવોછ? કોઈ મને સવાલ કરે કે પરીન તું તારા બાપ જેવી નથી; તો કોણનાં જેવી છે, માથ જેવી કે? તો હું જો કોણુ જાણે કરીને જવાબ આપું તો મારી એવી ગાફેલ્યતાને માટે તે લોક મને મુરખ ઠેરવે.”

કોઈખી આમત પર વાત થતાં યુનોચરા કરી જીકર કરવાની પરીનની હમેશની ખાસ્યત તેનો બાપ પીછાણતો આગ્યેજ હતો, અને બાજેવેલા તકશરમાં ઉતરતાં આ અચરાક છોકરી અનેક કીસમથી પોતાનાં બાપને એવી હદ સુધીની માહત કરતી, કે તે બીચારો આયદે પોતાનું મોં મુંગુંજ રાખતો હતો. આ જીદે પડેલી જીદી છોકરીનું મન મનાવી લેવા સપલશાહે વાત ફેરવી નાખવાની યુક્તી કરતાં બોલ્યો “છોકરી, તું કોણનાં જેવી છે તેનો શું સુગ્મહકો છે? તું એવી મનોહર છે કે જેથી જોય તે વાહ વાહ પુકાર્યા વીનાં રહે નહીંજ. ગેઘ રાતનાં જલસામાં તારી સાથે આપરો જાહગીર આપોતો તેને તો તુંને તારી ખુબસુરતી માટે પેટ ભરતી કોમખીમેન્ટસ આપી હોશે?”

પરીન ભવાંનો ચીલ્લો ચઢાવી લગાર નેણુ ફેરવી બોલી, “કોણુ? કાકાનો જાહંગીર? હરવાયોરે એ બાયથો! એ તો તદનજ ઇડયટ જેવો છે! રાતેખી પારડીમાં જાણે કે શું એક હેત હોય તેમ બધે મીનીટે મારા કાન પર પડી કાંઈ વગર અમતનું ટાહણું કરી મને હસાવવા માગે, પણ એવી તો ઇડયટ જેવી વાતો કરે કે મુઠ્ઠા ચીડખી લાગી આવે! મારાથી તો નહીં ખમોયું તારે ચીરડાખને મેં તો તાંનો ત્યાંજ અરધાનો ખુરદો ને અંરધો બાંધો કરી આપ્યો ને મારાથી દુર જવા કહયું, તારેજ અશીણ ખાખને દશીણ પરયો! મને તો બા તાણી તોડીને કોઈ હેત બતાવે તે જરાખી નહીં ગમે! હું તમુને કેહુંછ પપા, જો એની આવી ‘ઇનડીસેટ કોનડક્ટ’ ચલાવતાં એને જો તમે અટકાવશો નહીં તો એ ઇડયટ અને વાહીયાટ જેવો ખરડયા પગ છેક ગાલીચાવેર લાવશે, ને કદાચ મરી સાથ પરણવા માંગવાનીખી ઓફર કરશે-મારા બોલને યાદ કરજો પપા.”

પરીનના જીગરના જોસ સમેટના આવા પ્રમાણીક એકરારથી આ ડોસો નાસતો ખાતાં ખાતાં અટકી ખુરશીને અટકી બે પળ દગ થઈ જતાં પરીનનો હસાખાજ ચહેરો જોવા પડ્યો, અને જાણે કે હીંમત એકડી કરી બોલતો હોય એવી બીહધેલી અદાંથી અચકી અચકી બોલ્યો “અને અને-તેમ બનેખી તો શું થયું? એકબારગી જાંઘું તારા હાથની માગણી કરે તોખી શું થયું વાઈ?”

“શું થયું પુછોછ, પપા?” પરીને પોતાના હાથમાંનો ચમચો જોસ સમેટ ટેબલ પર અક્ષતતાં, મેણુ ફરવી આકલી જુત થઇ ગુસ્સા અને ગુસ્સાનાં આવેશમાં સવાલ કીધો, અને તેનાં ચહેરાપર થઇ આવેલા પ્રગટ ગુસ્સાથી સપલશાહ અંદરખાનેથી ચોકીયો, મગર શાંત રીતે પાછો બોલી ઉઠ્યો. “દોકરી એટલી આકરી શાની થઈ જાય? જાહાંગીર ખુબસુરત નથી તેમ વલી કોઈ ભરભરયો બી નથી, પણ ચમચાક લાગેછ અને વચી પંરકો થોડો છે—એ બી મારો ભત્રીજેજ થાયની?—ને—ને” સપલશાહ પરંનનાં ચહેરા પર જોવા યા નગર નાખવાની બી હીમત ન કરી શકતાં નીચી સુડીએ ગંભીરાઈથી બોલ્યો “અમે—અને એ તારાપર જનકેશન હોય તો શું થયું? એ જરા સોહામણો નથી પણ એને તારા ભત્રીજેના ભાગ્યે બનાવશે તો એવું બીજું વધુ સરસ તુંને ક્યાંથી મલશે? દોકરી, તું ચાત્ર ચલકતી ચાઇ ચાઈ પરજ લોભાયછ! આ દુન્યાનાં છત્રકપટ અને પ્રપંચોનાં તુમે માલવેરો નથીજ! તુંને જોરા મરમારો જુવાન ગમતા હોસે પણ મારા બોલને યાદ કરજ કે જેઓ બહારથી ધણુજ મનોહર અને ખુબસુરત હોયછ તેઓ અંદરથી—જીમરનાં ઉડાણથી બદકાર અને જદાકર પુરવાર થાયછ! જાહાંગીર જોરા નથી પણ શું થયું? તે ચમચાક છે ને તારીપર ધડનાં ધડથી જનકેશાનીની શીદાગીરી બતાવે તો હું વાંધા જેવું જોતો નથીજ.”

પોતાના ભત્રીજા તરફથી થીક હાથમાં લઈ હીમતથી બહાર પડતાં જોઈ આકલી પરીમનો મીઝજ તદનજ બરખેલાક થયો, અને થીકકારની પ્રગટ લાગણી સાથે ફફડી ચટકી બોલી. “જાહાંગીર ચમચાક છે? હુસયાર છે?” અને સોહીનો એટ જલી પોતાનાં ગુસ્સાની ઉપર આંકેલ્ય રાખી ગંભીરાઈથી પાછો બોલી, “પપા, પપાજી, થોડી મીનીટ અગાઉ મેં બારે વાત છેડી તારે તમે તે વાત માંડી વાલવા આચહ કીધો અને તેજ ‘રીમા-રક’ હું હવે તમારે વારતે કરૂછ. હું આજે પેહલી ને છેલ્લી વખત તદનજ ગંભીરાઈથી કેહૂછ કે તમારા એ ચમચાક ભત્રીજા સાથે મરી જઈ તોજી મરજી નહીં! મારા જેવી તમારી છોકરીને એક એબલગાયણા ધધાધાપા વગરના આંધાંપર કોઈદુ મારનારા ધડીયટ વાહીયાત જેવા ભત્રીજા સાથે સયાદીની સાજવારીથી એક થવાના તમારા આવા વગર વીચારના થમારા માટે, મને પપા ડીયર, તમારે માટે જુદોજ વીચાર આવેછ! જેનામાં સંચાણ સહુક નહી, જે મને જરાખી ગમે નહી, જેને જોતોજ અભીતરી થાય એવા એક અનારી એઆંહી સાથે ભવિષ્યમાં એક થઈ સસાર ભોજ-

વવાનાં કરતાં હળવે. હરજીને મરીમોની કંગાલમાં મુકલેસીની મુસીબતોમાં તદનજ કુવારી જીંદગી ભોગવવાનું હું હળવે હરજીને ખેલતર ગણુસ.” હયાં તેને થોડોક દમ ખાધો અને ધીમેથી પાછી ખોલી, જે ખોલતાં તેના ચેહરા પરની ચુસ્સાની લામણી ફેરવાઈ જઈ ઓશકનો રત્નાચ ચડી આવ્યો. “પેલો જસી વાહડયા? ગેધ રાતેજ મેં એને માત્ર જોમો ને જોમોજ એની એસપુલ ચાલણુ અને સાલેસાધમરી વાતચીતનાં મીઠાસથી મારાં મન પર મણો અચુક છાપ ખેસી ગયો! જસાવાલાંવારાએ મારી સાથ એને ‘મનિત્રા-ડયુસ’ કરાવ્યો તે પછી માત્ર થોડોજ વખતની વાતચીતમાં એની લાલચી અને એનાં મીઠાસભર્યા હાવભાવથી અને એ એવો તો ગુમ્યો કે તમારો ધનધનધોરી ભત્રીજો આવ્યો ઠસાખાજ, મનોહર, અને અસીલ તેમજ લાલચીવાલા જસી વાહડયા આગલ પાણી ભરે પાણી!”

તેજ વેલા નોકર હાથમાં ટપાલ લઈ અંદર આવ્યો, અને આ ગરમાગરમ ટપાટપી ત્યાંજ અટકી ગઇ.

પ્રકરણ ૪ થું.

લેડલથું કાગજ-તેની નારાકારક અસર!

ટપાલના કાગજે નોકર અંદર લઇ આવ્યાથી ખાપ બેટી વચ્ચેની ગરમાગરમ તકરાર ત્યાંજ અટકી પડી તે આપણે આગળ જોઇ ગયા છીએ.

પરીને નોકર પાસથી કાગજે પોતાનાં હાથમાં લીધાં અને એડરેસ વાંચતાં વાંચતાં ખોલવા પડી.

“ઓહો! એક-બે-ત્રણ-ચાર-પાંચ-છ” પરીન કાગજ ગણુતાં હસી પડી. “આએ ત્રણ તો મારી ફેડોનાં છે ને આએ બે તો તમારાં બીઝનેમઝનાં છે ત્રણ આએ ગુજરાતી સરનામાનું કાગજ તો કોઈ બૈરીના હરફ લાગેય, પપાજી?” અને તે કાગજને ફેરવી ફેરવી જોઇને તે ઉપરનો છાપ વાંચી ખોલી, “આએ છાપ તો મુંબઇનો છે! પપાને મુંબઇથી આએ કોણ બૈરીએ કાગજ મોકલ્યું? પપા ડીયર? અક્ષર તો બૈરાનાં જેવાં લાગેય!”

અપલથાહે ધુજતે હાથે તે કાગજ લીધું, અને તેની પરના અક્ષર વાંચી તેનો ચેહરો જઈ મારી ગયો, તેના ચહેસપર ધાસ્તી અને ચીંતાની લાગણી પ્રગટવા લાગી અને ધુજતા હાથોએ તે કાગજ ઝડપથી ઉખેડ્યું,

તેનું લખતંગ વાંચી તેટલીજ ઝડપથી ધડી વાળી પોતાના ગજવામાં ખોસી દીધું, અને નાઆરીનો એક લાંબો નિશાસ ફેંકી એકસરીથી ખુરસીને અધેલી આંખ મીંચી બેઠો. તેનો ચહેરો ઉજળો પુણી જેવો થઈ રહ્યો, અને બોલ બોલતામાં પોતાના પીવાને આવી ઓચીંતી રીતે બેઠલ્યાં ત્રાસજનક સંતાપ હેઠળ સરસર કરવાડાં ગૂણો જોઈ, કાંઈ ખી ખુરસીની આગાહીની ચીંતામાં પરિન જોસ સમેત ખુરસીપરથી ઉછળી અને સપલશાહ નંજદીક આગ્રી, ત્રાસતીથી ફાટફાટ થતાં જીગરે વહાલથી પોતાના હાથ ગળાં આસપાસ ફીટાળી પ્યારથી પસવાળતી બોલી ઉઠી “શું છે પપા? પપાજી-વલી એકદમ સીક થઈ ગયા કે પપા, પપાજી?”

અને સપલશાહે તેનું મન શાંત કરવા આંખ ઉઘાડી અને પરિન ટેબલપર પડેલું કોરીનું કપ તેના મોં આગળ લાવી તે પીવાની આજીજ કરતાં બોલી “લેઓ આએ જરા કોરી સીપ કરો, જરા જીવ હુશયાર થશે! લેઓ તો, પપા, ડીયર!”

પરિને કોરીનું કપ પોતાનાં પપાનાં મોં ગમ ધર્યું, અને તેણે શુપચુપ તેમાંની થોડીક કોરી સીપ કીધી, અને જીગરનાં ઉડાણથી લાંબી સરદ હાથ મારી દુઃખ તથા દયાયલી જફાકારક સ્થિતિએ અઢેલી બેઠો.

પરિને ટેબલપર કોરીનું કપ મુક્યું અને સપલશાહ આગળ આવી તેનું મોં પસવારતાં માથાથી બોલી, “પપાજી! કેમ જીવ હુશયાર લાગેછની? વળી પાછો તમારાં દરદનો ‘એટેક’ થઈ આવ્યો, કે પેલાં કાગળની અસરથી તમારો જીવ બેતાબ મારી ગયો? અરે કેહો, પપા ડીયર!” અને વાંકી વકી આ બધી છોકરીએ પપાનાં કપાળ ઉપર વાહલથી બકી લીધી.

“પરી! અમાઉ માફક અને મારાં દરદેજ એકાએક હુમલો કીધો, બાકી ખીજું કંઈ નથી, દીકરા, હવે તો હું બેઠર છું! જા દીકરી તારી જગ્યાએ બેસી અધુરો નાસતો પુરો કર ને મારી મમ એમ જોયા નાં કર, દીકરી.”

પોતાનાં આપનો હાથ પોતાનાં હાથમાં મમતાથી લઈ પરિન ગંભીરોઈથી બોલી. “પપા ડીયર, તમુને એમ ધડીધડી દુઃખનો હુમલો થાયછ પણ ડોક્ટરોનાં આપનો ઉપાયો નથી કરતા, તે પછી દુઃખ વધી જાયછ! જરા દવાદાર ને દુધ કાંજીપર થોડા દીવસ કાઢો તો પછી દુઃખનો હુમલો થતાં અટકે કેની? પણ પપાજી, પેલી કોઈ યેરીનાં હાથ દસકતનું કાગળ વાંચીને તમારો જીવ ફરી આંધો, તે કાણે લખ્યુછ, ને એ તમારી

કોણ લખનારી છે-પણ કાં બોલે મિયા, નાસતો ખાવા વગર ઉડીને કાં આસ્યા?"

“ નહીં દીકરા મને જરા મારા રૂમમાં આરામ લેવા દે કે હું પાછો હુશયાર થઈ જવશાં । તું તારે બેરીકર નાસતો જાજે, દીકરી ‘પરી’ અને એમ બોલતાં આ જગદ ડાસો ધીરથી ઉડ્યો અને પરીન કાંઈ આગલ બોલી ઉઠે તે અગાઉ સપલશાહ ઝડપી કદમે દાંધમીમરમ છોડી ગયો અને બારણાની બહાર જતાં તેના ધુજતા હોઠો વચ્ચેથી એક લાંબી અને સરસ હાથ બહાર પડી અને ચીંતા અને ધાસ્તીથી તે બચ્ચડ્યો, “ જુદાં ! જુદાં મમેં દુઃખ ખમવાની શક્તી આપ ! મમેં તેવું બીં થાય પણ-પણ મારી પરી એવી ને એવીજ સ્વીતી વચ્ચે રહે એટલે બસ ! ”

પોતાના અસીલ અને ભલા પોતાને ઓચીતી વડી ન રાખેલા ત્રાસજનક સંતાપ અને સીતમ હેયળ ગોયા કથગાઈ જતાં ક્રોધ પરીને વડીક હાથથી જપાદા તાંતુજ થવા ઉપશંતિ ચીંતાતુર બની રહી, અને તેનાં આંખનાં દુઃખ અને ચીંતાના અચુક છાપનાં ધાસ્તીમયાં ચહેરાપરથી આ પોહચેલ બુરી છોકરીએ ઝટ અનુભાન કીધું કે સપલસાહમાં કેહવા મુજબ તેને કોઈ બી પ્રકારે દર્દનો ઓચીતિ હુમલો સ્વા મુલ્લજ પામ્યો ન હતો, પરંતુ કોઈ અભાજાનાં હાથ દસકતતું કાગળ સલાવાથીજ તેમાં સમાયલા કિંમત ભેદ-ભરચોલા કાંક ધુજરાથીજ તેના પીતા આવી જવ બેતામ મારી જાસની હદ સુધીને દર્દમંદ અને દુઃખી થયો હતો.

ટબલપર પડેલું કોકોતું કપ પોતાનાં હાથમાં લઈ બારી નજદીક આસી દુરમાં સુમચી ખુશખોદર દુલ્હનાં ક્યાસાએ તરફ પોતાની નજર ઠેકા પરીને જાબડી, “ પણ કાંક જુહાર પારે સોય વેચવા નીકળ્યા ? અને શું બેસની આંખ નથી કે આમાં કાંઈ ઉડે ભરમ સચવવ્યલો લાગેલ અને મને એવા ભરમેનો ઘણોજ ધીકકાર છે । મારા પપાથી મારો કોઈથી ભરમ છુપો નથી, તો પછી પપા પોતાનો ભરમ મારાથી શા મારે છુપાવેલ ? મેહ, કોઈક કાગળ બેઠતેજ એવણનો જવ ધાસ્તીથી ફરી આયો ને મને મહા સાહલ કાંક ઉડાવેલ । મુજબમાં વસ્તી એવી તે કોણ બરી છે કે જેનાં આ જગદકાર કાગળની બુરી અસરથી મારા પપા આ મીક બેતામ મારી ગયા । એ આ મીક પેટબરી ઇન્ટરડી, મીન્ટરડીનાં કાગળ જાણી એવણ ધાસ્તી ખાધ મીયા કોપ લો મારા પપાને આવી દુઃખ-દાએક હાલટમાં લાવી મુકવા જે હું તે મકકરબારને ઓલખુ તો મારા

હાથમાંથી છટકવા તહીં દેઉં. અપોરે પપા જમવા આવે ત્યારે ટેબલ પર આ કાગળની વાત કાઢી પસંગવત પુછી તો બેઉં કે કાંઈ બેઢબરમ હોય તે માલમ પડી આવે ! મારી તો ખાતરી છે કે પપા પેલાં કાગળથીજ ધારતીનાં માર્યાં સીક પડી ગયા.” અને કોકાનું કપ ટેબલ પર મુકી આ મતોહર રૂપસુંદરી દાઢનીંગ રૂમમાંથી બાહર પડી પોતાનાં ઓરડામાં માળ ઉપર વીચારવત બેઠે ગઈ.

પ્રકરણ ૫ મું.

એક અકસમાદ.

પરીન પોતાનાં પીતાનાં તાનુબીભર્યા બેઠી આચરણથી ઘણી ગુચવણ અને મુજવણમાં પડી અને પોતાનાં ઓરડામાં આવી ગમગીન વીચારોની ગીરફતારીમાં ગર્ક થયલી એકાદ પુરશીપર થોડીક પ્રજા એસી રહી, મગર બાહર જવાની યાદ થતાં તે એકદમ પોતાનાં વીચારોમાંથી જમકી ઉડી અને બાહર જવા માટે તૈયારી કરવા માંડી. આ વેળા પોતાનાં પીતાનાં ખેલાં કાગળની બેઢબરી વચણુને લગલી યાદ તેનાં ભેગમંથી ગઈ ગઈ અને આમલી રાતનાં જલસાની ધાન તેનાં મનમાં તણ થતાં હજારથી છલાછલ થતાં જીગરે, મલકાયલે મુખડે વ્યવડવા લાગી. “જસી વહાડયા ! બ્રાહ્મ ! કેવું મીઠું નામ ! કેવો હસમુખો અને ખુશસુરત ગમર જસન ! જો હું કદાચ પચણુવો વીચારજ કર તો આ જસી જેવા સોહામણા ગમર અને મોજલા મલતપમ જીવાન સાથેજ પરણું—” આ ખુશી અને સુખી હવાઈ ફીલાઓ અને સ્વપનાથી આ ભોલી છેકરીથી હસાઈ હસાઈ જવાયું ! “પેલો જાહાંગીર કાંહાં ને આમે જસી કાંહાં ? કાંહાં ગંગા શાહ ને કાંહાં માર્ગાં ટેલી ? જાહાંગીરને તો જોઈસેજ કાંઈ મને અલીતરી છુટેજ, ને વાત કરવાની બી અલીતરી લાગેજ, જ્યારે આમે બાળુપર જસીને જોઈને જોઈ મારા જીમરમાં કાંઈ અજબ લાગણી જરવા થઈજ, ને એની સાથ વાત કરવાની જાણ મને મોજ લાગેજ ! પ્રમા પોતાના આવા ચહન્યાંદિ જેવા બનીજ સાથ મને પરણવા માંગેજ, તેનાં કરતાં તો કુંવારી છંદગીતાં હજારો જફકારક દુઃખ સોસવામા હું સુખ સમજું ! એ હડપટ મને

ચાહેછ કે મારા પૈસાને ચાહેછ ને સમજ પડતી નથી ! આ 'પરી પેલેસ'થી દંગ થઇ જઇને, કે પપાની લખોતી દોલતપર અંજાઈ મોહાત કરેછ તે સમજ પડતી નથી ! અને તો લાગેછ કે આ પોહોચેલ ખુટી પોર્થો માત્ર મધપર માખ ભમેછ !" તે તૈયાર થઈ અને ખુશીથી છલાછસ ઉભરઈ જતાં જીગરે જે ગીતો જસી વાહડયાએ આગલી રાતની જલસા પાટીં મા ગાઇ અનેક જુવાન જીગરોને પોતાની તરફ આકર્ષી નાંખ્યાં હતાં, તેમાંનું એક મોહાતની મોહીની અતાવનાઈ દીલખુશ ગીત પોતાનાં વાંસલી જેવા સાહદે ધીમે ધીમે ગાતી પોતાનો ઝોરડો છોડી બહાર પડી, અને ધીમે ધીમે દાદરપરથી નીચે ઉતરી પોરટીકા આગલ ગઈ જ્યાં હમેશ મુજબ ડોંગકાર્ટ ઉભેલી તેણે જોઈ.

પરીન જડપથી તેમાં ચઢી બેઠી, અને તોર અને ટેકાવથી ઘોડાવાલા ગમ જોઇ બોલી, " તું મારી પાછળ બેસતો નારે ! હું એખલીજ હાંકી જવશ ને પાર્કમાં ફરીને ધીમે ધીમે રાઉન્ડ લઈ પાછી આવશ."

ઘોડાવાલાએ પોતાની આ જુવાન બાઈની આવી હુલડાઇ માટે ખરાં જીગરનાં જોશથી વાંધો લીધો, અને વડી ડોંગકાર્ટમાં પ્રીનસેસ ઘોડી જે બણીજ તોફાની અને ગરમ હોવાથી કોઈખી વેલા પરીનને એખલી ન ફરવા જવા દેવાનો મોટા શેઠનો હુકમ હતો એવી તકરાર કીધી મગર મજબુત મનની પરીન કાંઈખી સમજ નહીં અને એખલીજ જવા જઈ બની.

આકાશમાં વાદલાં ઘેરાયલાં હતાં અને વરસાદ પડવાના કાંઈક જાંખાં ચીંહો દીસતાં હોવાથી પરીનની આંખએ આવાં ઘેરાએલાં વાદલમાં બહાર ન જવા દેવા માટે અનેક આજુજી કીધી, અને જે કદાચ બચ તો ઘોડાવાલાને લીધા વીના ન જાય એવીખી કાકલુદી કીધી, મગર બોંહસીલી પરીન એકની બે થઇ નહીં, અને આપદે ઘોડાવાલાને લીધા મગરજ તે ડોંગકાર્ટ બાગમાંથી સડસડાટ કશીખી ધારતી વીનાં હાંકી લઈ ગઈ.

જોનારને જોયા છક કરી નાખે એવી આ દીલકશ મનોહર રૂપસુંદરી પરીન હતી ! બહારની પોતાની હદ વીનાની સુંદરતાથી તે જોનારનું દીલ જોયા પોતા તરફ જેમ આકર્ષી લેતી હતી, તેવીજ બાતેનથી આ છોકરી તમામ બોલી, સાચી, નીષકપટ અને દયાળુ હતી. પોતાનાં માયાળુ પીતા મીસાલ મુફ્લેસ લાચારોની મુશીબતોની કંગાલ્યતમાં તેઓને, કશાંખી પોતાનાં ચઢતા વખતના તુમાખ યા તોર વીનાં તદ્દનજ સાદાઈ અને મોલાઈથી સહય કરી આવેલી હોવાથી, આ બહી છોકરી આખાં અલા-

હાથમાં એક અવાજે વખણાઈ ચુકી હતી, એવી આ રૂપસુંદરી બાહર તેમજ બાનેનથી ભલી, મનોહર, દીલકશ, દયાલુ અને સાચી ખેતકરાર સીદ્ધ થઈ હતી. પોતાનાં પીતાની દેશપરદેશની નોકરી ચાકરી દરમ્યાન તેની સાથેની સાથેજ વસવા રહેવાથી પરીન નાનપણથીજ હીંમતવાન અને દેલાવર પુરવાર થઈ હતી, અને આજની પદ્ધ અને પાઉડરનાં નાખુશ લેપડા અને અત્તર સેંટેના દીલ ધુમ્મવનારા, દીલ ફેરવનારાં સોડમ વચ્ચે મોજ મારનારી, પરંતું તદનજ નાણુક, તેમજ એકાદ નિર્દોષ ફેફલાંને જોઈ જીવ ખેતાંજ મારવાવાલી ઇંટર અને ફેશનેબલ છોકરીઓનાં જેવી પરીન સેહજ પણ કીસમે ખીલકણ, હીચકારી કે નખલી પોચી ન હતી! મગર એક નખલા મનનાં મર્દને પણ કેટલી હદ સુધી લાઇલાજ કરી નાખવા હદ સુધીની હીમતવાન જોરાવર અને દલેર હતી! પોતાનાં પીતાની તે કીરતારની કરમખલેશથી સ્વપને વટીક વટી ન રાખેલી, જરદાર, અને ધનવાન સ્થીતી ફેરવાઈ જવાથી આ ભલી બાળા એકાએક હાથમાં આવી પડેલી દોલતથી કોઈ બી પ્રકારે હાલકી, તુમાખી કે મમર જની ન હતી; મગર છુટે હાથે પોતાનાં દયાલુ દીલથી અનેક ગરીબોને વખણાવવા લાયક હદ સુધી સાહય થતી હતી.

આ ભલી છોકરીને સીપલાટ જરા બી પસંદ ન હતો. તેમજ વળી પૈસાનાં લોભને ખાતર સીપલાસથી વાત કરનારાં સીપલાં, ઢોંગી અને મીઠાં એને તો આ ભોલી છોકરી મોંઢાપરજ ફજેટ પાડી રોકડું પરખાવી નાંખતી હતી, એવી તે ભરભર ખોલી અને ભોલી હતી. પરીન સ્વતંત્ર વીચારે ધરાવતી હોવા ઉપરાંત મજબુત મનની, એકજ હરાવની અખળા હતી, અને પોતાનાં મનમાં આવે તે ગમે તેવા બી ભોગે કરાવવાવાલી હતી, જેથી તે બાજે વેલા સામાની નજરે જીદ્દી અને મોંઢસીલી દેખાતી હતી.

આકાશમાં વાદલાં ઘેરાઈ આવ્યા પછી વીજળીનાં ચમકારા અને ધડાકા ચાલુ થવા લાગ્યા, અને વરસાદ ઓય દેતો કે જોશખંધ ટુટી પડે એવું અંધારું થવાથી તથા પરીનની ડોગ કાર્ટમાં જોડેલી તોફાની અને પોતાની શેઠાણી જેવીજ આકળી ઘોડી પ્રીન્સેસ કડાકાથી ચમકી તોફાન મચાવાથી ઘોડાવાલાને લીધા વગર ગાડી હાંકી લાવવાની જીદ કરવાથી પરીન લગાર પસ્તાવા પડી અને એકાએક થયલા મોટા ધડાકાથી પ્રીન્સેસ એકદમ ઉછળી ચોંકી અને ગાડી સાથ નાહસવા લાગી.

વરસાદ પડવાનો શરૂ થયો, અને પરીને તે ઘોડીને કાબુમાં લેવા ગમે તેટલીબી લગામ ખેંચી ઉભી રાખવાની પ્રયત્ન કીધી, મગર પ્રીન્સેસ

પ્રકરણ ૬ હું.

જસી વહાડયા.

પોતાને ભયભરેલા અકસમાતમાંથી બચાવી લેનાર બાહદુર અને દલેર જીવાન તો જસી વહાડયાજ હતો, કે જે જીવાન માત્ર એકજ રાત અગાઉનો આ ભક્તી અખળાનાં મનમાં રમ્યા કરતો હતો, અને જે જીવાનને માટે તેનાં મગજમાં ઉડે અને ઉડે છાપ એસી ચુકયો હતો. તેમજ વક્તી તેનાં કામળ જીગરમાં તેને માટે દીક્ષાપુશ કરનારી ઉંડી ભેદભરી લાગણી અરપા થઇ હતી.

“એ તો તમારી લાયકી છે, મીસ પરીન” ડોકાંતો લહેકો કરી આ મનોહર અને દીક્ષકસ જીવાન મીઠાસથી હસી બોલ્યો, અને સેકહેડ માટે પોતાનો હાથ લંબાવ્યો, “મેં એવો તો શું મોટે વાઘ માર્યો, જે એટલા બધો આભારને લાયક ગણાઈ શકું વાઈ? સાંમેથી ડોગકાર્ટને ઘસડાઇ આવતાં જોઈનેજ હું બાહર આવી દોડ્યો, તે વેળા મેં સ્વપને વડીક વડી ન રાખેલી કે ડોગકાર્ટમાં તમે એડેલાં હોસો! આવી તોફાની રૂતુમાં સઘસ વગર નીકલવાનું જરા જોખમભરેલું તો ખરું, બહેન!”

પરીન એશકથી લાલ થઇ ગઇ, અને પોતા સામે ઉભેલા મનોહર મુખડાનાં ખુબસુરત જીવાનને જોઈ તેનું જીગર ગોચાહર્ષથી એવું તો પ્રદુલ્લીત બની રહ્યું કે થોડીક પળ તેનાથી કાંઇ બી જવાબ આપી શકાયો નહીં.

“એહેન, ગેઈ રાતની આપની શુભ અને યાદગાર મુલાકાત પછી, તથા તમોએ તમારાં ‘પરીન પેલેસ’માં ફરસુદે આવવાની અરજ કીધી હોવાથી, હમણાં હું વૉક લેતો ત્યાંજ આવતો હતો. કે ‘પરીન પેલેસ’નો બાહરથી દમામ અને ભપકો તો જોઈ!”

“પણ ‘પરીન પેલેસ’ અહીંથી કાંઈ ઘણો દુર નથીજ, માટે તમે હવે તો વરસાદ નરમ પડેનેજ મારી સાથ આવો. હું અંદરથી બધો દેખડાવીશ.”

“ટેક્યું મીસ પરીન” તે મીઠાસથી સહેજ હસ્યો.

વરસાદનું ઝાપડું આપદે નરમ પડ્યું, અને પ્રીનસેસબી ઠંડી પડવાથી એકાબીલાં આદમીને ડોંગકાર્ટ આપી પરીને પોતાનાં ખંગલામાં લઇ જવા કહ્યું; અને પોતેબી પગે ચાલતી જસી વહાડયા સાથે આગળ વધી.

ટુંકમાં તેઓ ‘પરીન પેલેસ’માં આવી પહોંચ્યાં, અને આ મહેલ જેવાં રોનકદાર ભપકાદાર મકાનને જોઈને જસી જીગરનાં ડંડાણુથી તાણુ-બીથી ગોચા દંગ થઇ ગયો.

“તમારાં પગલાં પેલેસમાં મુખ્યારક, મી. જસી.” તે ભપકાદાર મહેલની સીડી આગલથી હર્ષથી મલકાતી પરીને જસીને પોતાનાં મીઠાસ ભર્યા બોલોથી વધાવી લીધો અને જસી વાહડયાએ પોતાની ટોપી ઉંચકી હસીને આભાર માન્યો, અને પરીનની જોડે જોડ ચાલી તેની સાથ અંદર ગયો.

ઇંગ્રેજ પોષાકમાં જસી એવો તો શોભી રહ્યો હતો, કે તેનાં મનોહર સોહામણુ મુખપડા પર તે અંધમેસતો શોભતો હતો. એકાદ માહતાય જેવી નાણુક અખળા માફકજ તેનો ચહેરો ઘણોજ ખુબસુરત અને દેખાવલો અને જોનારને એકદમ ખુશ કરી નાખે એવો ઝળકતો અને ખુશનુમા હતો; તેનાં માંજરા ડોળાથી તેના ચહેરાનાં કદલામાં ઓર એવો તો વધારો થતો હતો, કે તેનાં મરદાનગી ભર્યા દીલકશ ચહેરા પર ટંકાએલી એકજ વખતની નજરથી જોનારને પોતાનાં મનમાં સારો છાપ ખેસાડી ચુકે. તેની મનોહર કાંતીથી અનેક ભાણુભુલી અગલાઓ જીગરનાં જોસ સમેત તેની ઉપર જાન સદેકે કરવાં જીગરનાં ડંડાણુથી લોભાતી, એવી તેની ધારતી ભરી ગજળનાક ખુબસુરતી હતી, અને તેવીજ કીસમે આ ભલી અને મનોહર પરીન પણ ઉમેદભર્યાં ઉછાણાં મારતાં જીગર સાથ જસી માટેની મોતેબર મોહબત ભરી લાગણી પોતાનાં જીગરમાં સમાવી ચાલી ચલાવી પોતેજ પોતાનાં આપીકાં મકાનમાં તેને તેડી લાવી હતી, જે સુભાગ્ય સંજોગની દીલખુશ યાદ ભવીખ્યમાં આ ભાણુભુલી છોકરીએ કદીખી પોતાનાં જીગરમાંથી વિસારી નહીં.

એક ભાણુભુલું આદમી બાજે વેળા માત્ર એકાદ નજીવી ભુલનાં આફતકારક, જફાકાર અને જીવલેણ પરીણામોની નાશકારક અસરોમાં, સુખનાં મોજલાં સુભાગ્યમાંથી, દુઃખનાં અંધકાર દર્યા ડોહવતો લાઇલાજ અને આજેજ બને છે, અને આ બાણુ ઉપરખી ભોલી પરીનને પોતાનાં ઉમેદ ભર્યાં જીગરમાં ઘરપા થએલી ખુશાલી જસીને પોતાની સાથે ‘પરી પેલેસ’માં દોરવી લઇ આવવાનાં એકજ-ઓ માત્ર એકજ-નજીવાં પણ ભુલભરેલાં પગલાંથી, ભવીપનાં બીતરમાં ભયાનક બનાવોની દુખભરી અસરો હેઠલ આ ભાણુભુલી છોકરી દુર્ભાગ્યથી કચડાઇ-કરમાઇ જશે, એવો જો સહજખી ભવીપનો ઝાંખો ખ્યાલ તેને આ વેલાએ થતો, તો આ દાનેશ-મંદ છોકરી ચાલીચલાવી પોતાનાં પગમાં કોડાલી મારવા જેવું, જસીને

પોતા સાથે લઈ આવનાર અતી ખુર અને જાનુન પગલું, જીવ જતાં બી કેમે કરી ભરી શકતે નહીંજ, મગર અફસોસ કે ભવીષમાં બનતા ભયાનક અને ભેદી બનાવોની આગાહી પ્રારબ્ધવાની સર્વોત્તમ શક્તી તે કરીમે કારસાજે નાચીજ ધનસાનમાં મેલી નથીજ; જો તેમ હોતે તો પછી તે ખુદાની શુક્રગુમરી અને તેની પીછાણુ કોઈ બી કરી શકતે નહીંજ !

જમદ સપલશાહ પોતાનાં ઓરડામાં એકાદ ખુરશી ઉપર નાસતાની વેલાએ પેલાં મળેલાં નાશકારક કાગજની ભેદી અસરોથી દુખી બનેલો ગંભીર વિચારોની ગીરફતારીમાં ગઈ ગએલો એખલો બેઠો હતો. તે ભેદી કાગજ વાંચવા પછી આ ભલા જમદ શેડ્યાને એક ક્ષણની વટીક શાંતી કે કરાર ન હતાં. એક ઝેરી સર્પ હોએ એવી કીસમથી તે કાગજને સપલશાહે પોતાના હાથમાં ધીક્રાર અને તીરકારથી કચડી ભચડી મેલ્યું હતું; તે ઝેરી અસરો ધરાવતાં પત્રની વીગતથી તો તે પેલલી નજરે વાંચનારને તદનજ નિર્દોષ તથા કોઈ બી પ્રકારની આફટ વીનાનું દીસતું હતું, પણ તેની જીવલેણ અસર ભવીષમાં એવી તો અફસોસકારક હદ સુધીની ખાનાખરાબી કરી નાખનારી હતી, કે તે કાગજને એક ઝેરી કાટીલ સર્પ દાખલ ગણી સપલશાહે તેને પોતાનાં રોકોડી હાથની હથેલીમાં રગડાવી નાખ્યું હતું, તેમાં કશો સંદેહ ન હતો.

તે ભેદભરેલું પત્ર જોકે બાહરથી તો તદનજ સાદું અને મીઠાસભર્યું હતું, તે નીચે મુજબ એક ઓરતનાં નાજુક હાથ દસકતથી લખાએલું હતું:-

મુંબઈની, તા. ૨૩ મી અક્ટોબર

મારા વહાલા બાઈજી ખાનખલાદુર સપલશાહ શેડના.

જત-ખાનખલાદુર કરીને લખતાં મને મારાં જીગરમાં ઘણો દરખ પેદા થાયય. હું તો ધારતીતીજ કે તમારા જેવા ભલા કોઈ દીવસ મોટા લોકમાં ખપસો ને લખોપતીમાં ખપસોજ. તમુને મલેલાં માન અને તેનાં મેલાવડાને લગતી અલાહ્યાદમાં થયલી ધામધુમ મેં ન્યુસપેપરમાં વાંચીનેજ આએ બે ચાર લીટી તમુને મુઆરક્યાદી આપનાં ચીતરીય ! લખોની દોલત વરી 'પરી પેલેસ' જેવો મહેલ એ બધું તમારું એમ કોણે ધારીઉંતું ! અને પેલી નાની તોફાની જીદી પરી ! તે તો હવે રાણી બની હોસે ! પંદર વરસ પર મેં એને જોયલી હતી તે હવે તો એ મોટી બેરી થઈ હોસે; એને મારી તરફથી યાદ આપસોજ; પંદર વરસ દુઃખનાં હોડેમાં ભરેલાં પંદર વરસ ! મારા વહાલા સપલશાહબાઈ હું

તમારી તરફ આવવા માંગુ'ય, જેથી તમે જોઈને ધણાજ ખુશી થશો, એવી આશા છે. આવતા સોમવારે હું મેલમાં રાતે સાત વાગે તમારી તરફ આવસ માટે તમે જરૂરજ ધસતીસન પર કોઈ માણસને મોકલજો.

મારી દુઆ વહાલી પરીનને કહેજો ને તમેથી કબુલ કરશો.

લી૦ તમારા હકમાં દુઆની માગનારી

નાજીમાય નવલખી."

આ તે સાદું મીઠાસ ભર્યું નજીવું કાગળ હતું, જેની નાશકારક અસરો હેઠલ દુઃખી, નારાજ અને અશંતોષી બની સપલશાહ પોતાનાં ઓરડાનાં એખલાં એકાંતમાં શોકાગ્નીમાં જલો ગયલો એસો રહ્યો હતો.

તે ભેદી કાગળ પોતાનાં હાથમાં કચડી ભચડી ઘણો વખત સુધી ત્યાંજ વિચારનાં વમલમાં વીંટલાઈ બેઠો હતો. વીજલીનાં ચમકારા, વાદલનાં કરાકા અને વરસાદનાં ઝાપટાં તે ઓરડાની બારીમાંથી તેને દેખાતાં હતાં, છતાંબી તેની કાંઈબી સારી યા ખુરી અસર આ જઈક ડોસા પર ન થઈ, એટલી હદ સુધીને તે બેબાખલો અને ગાફિલ બની રહ્યો હતો.

“અરે મેં તો ધાર્યું કે એ-એ મરી ગઈ હોસે” તે બબડવા લાગ્યો, “હું ઇચ્છું કે તે મરી ગઈ હોતે! અફસોસ! હું તો ધારતો'તો કે પંદર વરસની ચુપકીદી પછી હું સહીસલામત છેઉં અને હવે-ખુદા! ખુદા! હવે જે ધારતી રાખેલી તેજ સાંભે આવી ઉભીય; શું થશે! એમાંથી શું અંજમ આવશે! ખુદા!”

તેજ વેળા ઓરડાનાં બારણાં આગળ હસ્તે ચહેરે પરીન આવી ઉભી અને મીઠાસથી બોલી “પપા ડીયર, તમે સુતેલા છેઓ, કે હું અંદર આઉં?” સપલશાહે માત્ર તે તરફ ડોકાંને લેહકો લીધો અને પરીન અંદર આવી પોતાના પીતાની આગલ આવી વાહલથી બોલી. “પપાજી, દોહર થવા આવ્યો ને ટીશીન તૈયાર બી થયું હોસે, ને વળી પપાજી હું ઘેરમાં મારી સાથે એક પહરેણો લાવેલી છેઉં! નજોજ કે કાણુ તે? જે ગૃહસ્થને માટે સહવારે નાસતાની ટેબલપર વાત કીધી હતી તેવણજ, મી. જસી વહાડયા છે! આપરો મેહેલ જોવાની એવણુ આજુ ધરાવેજ, અને ડ્રોઈંગ રૂમમાં બેસાડેલા છે! પપા, હું કપડાં બદલી આઉં તેટલાં તમે જરૂરજ એવણુ સાથ એખલાસથી વાત કરજો.” પરીન એકાએક અટકી પડી અને પોતાના પીતાનો દર્દમંદ દેખાવ જોઈ ધારતીથી બોલી ઉડી, “શું છે, પપા એવો ચીંતાતુર ને ગભરાયલો ચેહેરો કેમ તમારો છે, શું છે, પપા ડીયર?”

“કાંઈ નહીરે દીકરી, જરા કોલડ લાગીય.” અને આ ડોસો પોતાની દીકરીથી પોતાનું દર્દમંદ ગમગીન મોંહ છુપાવવા ખુરસીપરથી ઉઠ્યો અને પોતાનાં હાથમા હજી સુધીખી પેત્રું નાશકારક કાગળ ભચડેલી હાલતમાંજ રાખી બારી તરફ જઈ, બારીની બાહરનો દેખાવ જોતો ઉભો, અને પોતાનો ચહેરો એ ચાર પળ શાંત કરવા પછી તે પરીન ગમ પાછો ફર્યો.

“પપાજી ! આજે ભયભરેલા અકસમાતમાંથી હું બચવા પામી જો ! આજે નાસ્તા પછી ‘પ્રીનસેસ’ને જોડી સપ્તસ વગર હું બાહર ફરવા ગેઝટી તે પાછી ફરતાં વાદળનાં ધડાકા-કડાકાથી એ ચમકી કાર્ટ લઈ નાહસવા લાગી અને એતેફાક જસી વાહડયા તાંથી જતા’તા મારી મદદે દોડી આવ્યા, ને ઘોડીને મુશીબતે થોભાવી. એવણુ જો મને સહાય ન થતે, તો આજે હું હવડાં તમારી સનમુખ જીવતી-જાગતી ઉભી રેહવા ન પામતે જો, પપા દીયર !” અને તે ખુશાલીથી હસવા પડી.

તે ડોસો આ અકસમાતને લગતી વાત સાંભલી ચોંક્યો, અને ગંભીરપણે બોલી ઉઠ્યો. “દીકરા પરીન, પ્રીનસેસને કાર્ટમાં જોડીને એખલી બાહર નહીં લઈ જવા મેં તુને અનેકવાર ચેતવણી આપી તો બી તું એવી હુલવેલી અને આકલી થાયછ, એ મને ગમતું નહી દીકરી ! જા, દીકરી, તું કપડાં બદલી આવ તેટલાં હું જસીને મહુચ, ને જો દીકરી જરા નોકરને કહીને પાંખની બારી આગલનો છેલ્લો ઓરડો સાફસુફ કરાવી તૈયાર કરાવજો, આવતા સોમવારે મારી એક ઓલખાણુની બાઈ મારી પહોંચણી તરીકે થોડા દીવસ અહીં રેહવા આવેછ ને તેનું નામ નાનનંમાય નવલખી છે.” અને આ ડોસો પરીનનાં ચહેરા તરફ જોવાની હીંમત કર્યા વિના ત્યાંથી ભારી પગલે બાહર પડ્યો, અને પરીન બી ખુશાલીથી છલાછલ થતાં જીગરે મલકાએલે ચહેરે ધીમે સ્વરે ગીત ગાતી કુદકે ને જુસકે પોતાનાં ઓરડામાં કપડાં બદલવા ગઈ !

પ્રકરણ ૭ મું.

“ક્યા રંગ બપા કરતી અરે ઝોરત,”

“સાધુને લુલાદી શાન,

જોગી બી હુવા બેધ્યાન;

દાના બન ગયે નાદાન,

રાહા ચુકે મુસાફરકી-અરે ઝોરત!”

ભોલા ભલા અને નયણા મનના મદોને પોતાના મીઠાસ ભર્યા હસવાના હાવભાવથી, તથા ઢોંગી અને સીપલાસભર્યા નાંખે નખરાંથી, તથા પોતાની તેજસ્વી અને જાદુઈ ચશ્મોની તીક્ષ્ણ ચમક ઝમકથી, ગોયા સીકસ્ત, આજોજ અને માહટ કરી નાંખે, પોતાની નખરાંબાજ વર્તાણુંકથી ભલા મદોનાં મનમાં અને જીગરમાં એકદમ મોહ્યતભરી લાગણી પેહલી નજરમાં અચુક બરપા કરી શકે, એવી જો મકકરખોર, સીપલી, નખરાંબાજ તેમજ ગણત્રીબાજ અમળાઓ, જોઓ બાજો વળા એકાદ ફરેસતાને પણ ફરેબથી પોતાના ફંદામાં લઇ ફસાવી મુકે તેવી અમળાઓ આ મકકરતી દુનીયામાં થઇ અને મળી શકે તેઓમાંની આ એક નખરાંબાજ અને ઝેર જેવી નાજાંભાય નવલખી હતી. તે કદે ફીંગણી અને લગાર ભરેલી હોવાથી વરસો પસાર થયા પછી બી તે તેવી ને તેવીજ અગાડિનાં જેવી જીવાનજ દીસતી હતી. તે ખુબસુરત અને મનોહર હતી તેમાં કશો સંદેહ ન હતો, પરંતુ તે ખુબસુરતીમાં એવાં તો ધાસતી ભર્યાં નાંખે નખરાંતો સમાવેશ થયો હતો, કે તેની નખરાંબાજ ઢપછપ અને અદાપરથી અનેક આદમીઓ તેની ખીજાંવેલી જાળમાં કાંઈક આસાનીથી ઘસડાઈ આવે તેમાં કાંઈ બી નવાઈ ન હતી! તેના બોલવાના મીઠાસના ઓઠાં હેઠળ એવો તો કડવાસ છુપો રહેતો હતો, તેના બહારથી મોહ્યતી લાગણી દેખાડવાનારાં જીગરના કંડાણમાં એવું તો છુપું ઝેર સમાવેશ થયું હતું હતું કે તે જો ચાહે તો એક આદમીને, મીઠાસના મધમાંજ-ઝેરી સર્પનાં જેવાં ઝેરી અસરો સથના કડવાસ ભર્યાં મધમાંજ-સરખસર સલાનાશ અને અને ખાતું ખરાબ કરી નાંખે એવી હદ સુધીની બહારથી મીઠાસ રાખનારી મગર ખાતેનથી મેલાં હૈયાંની, કપટી અને ઝેરી નાગણ અને મકકારે ઝોરત આ નાજાંભાય નવલખી હતી!

ખાનખહાદુર સપત્રશાહ શેઠના જેવા ધનવાન આગેવાનની પહોરોણી તરીકે અલાહાબાદ આવતાં તેનું જીવન હર્ષથી ગોચા પ્રકૃત્વીત અન્યું હતું, અને તેની મનની મુરદ જે તે પોતાની છાતીમાં છુપાવતી આવતી હતી, તે જરૂર પાર પડશે એવી મક્કમ ગણતરીઓ કરતાં તે મનમાં મલકાતી હતી! અફસોસ! આ મક્કારે ઓરતની નાખુશ પધરામણીથી તેનાં અવર નેહસ્ત અને દુહાર પગલાં ‘પરીન પેલેસ’માં પડવા પછી તે સુખી અગલામાં રેહતાં મોહવતવંતા આપ-મેટીનાં સુખનો સુર્ય ધીરે ધીરે અસ્ત પામવાની શરૂઆત કરી ચુક્યો હતો, એમ કોઈને સ્વપ્ને વડીક ખગર પડી ન હતી.

ઠેડાવેલે વખતે નાજાંમાય રાતનાં સાડાસાત પછી અલાહાબાદના સ્ટેશનપર આવી ઉતરી અને ખાનખહાદુરે તેને માટે મોકલી આપેલી ગાડીમાં બેસતાં આ ગણતરીખાજ અખળા હૃદયી જ્યાદા મલકાવા લાગી અને જેમ જેમ ‘પરી પેલેસ’ નજદીક આવતો ગયો તેમ તેમ આ બેઠી અખળાનાં જીવનમાં હર્ષ માથો સમાયો નહીં, એવી કાસમથી ગોચા તે હર્ષમાં થેલી બની રેહી!

તેજ દીને મનોહર પરીનની મુઆરક વરસગાંઠ હોવાથી, તેનાં આગ્રહથી ખાનખહાદુર શેઠે ‘પરી પેલેસ’માં ચોક્કસ પહોરોણાંએને નોનર્યા હતા, અને ‘પરી પેલેસ’ રાતનાં ભબુકાદાર તેજસ્વી દીવાઓનાં તેજથી ગોચા આગે બેહસ્તમાં ફેરવાઈ ગયેલો નાજાંમાયે જ્યારે જોયો, ત્યારે આ ભપકાભર્યા આગેબેહસ્તથી, તેમાં થતી ચેહલમેહલથી તે એ પત્ર ગોચા દંગ થઈ ગઈ!

ગાડી દરવાજામાં આવી ઉભી, અને નાજાંમાય અંદરથી બહાર નીકલી અને એક મુસલમાન આયાના જાંમાય નજદીક આવી અને તેણીને માટે ઉપરનાં માળ ઉપર એક રૂમ તૈયાર કરીયો હતો, જ્યાં ખાનખહાદુર શેઠે નાજાંમાયને તુરતાતુરત લઈ જવાનો હુકમ કરીયેલો હોવાથી તે આયા નાજાંમાયનો ઓરડો બતાવવા તેની સાથે ઉપર ગયો. ભપકાભર્યા રાયરચીલાંથી સણગારેલા ઓરડામાં તે આયા જ્યારે નાજાંમાયને અંદર લઈ ગેય ત્યારે તેની અંદરનો હાકમાક જોઈને નાજાંમાય તો દંગજ બની ગેઈ!

“પણ આયા છે તે કે આજે ધામધુમ શાંતી છે, વાર ? આજે શું બાઈની—”

“સાલગીરી છે, બાઈ સાહેબ” પેલી મુસલમાન આયા નાજાંમાય આગલ બોલે તે અગાઉ મલકાએલે ચહેરે બોલી ઉઠી “પરી બાઈની સાલગીરીમાં આજે મોટા શેઠ સાહેબે ખાનુ કીધું, બાઈ પણ તમે મોનું—મોનું”

છાંટો તેટલાં હું શેકને જઈને કેહુંછ.” એમ બોલતાં તે બાહર પડી અને નાનંગમાં એખસી વીચાર અને વમાસનમાં બળડવા પડી “બોદા! આ મેહલ જેવો બંગલો! લખોની દોલત! આહ! મોંઢામાં પાણી છુટેય પાણી! બસ, હું જે ઇચ્છુંછ તેમ થાય! મારી મુરદ પાર પડે!” અને એક બાળુ મુકેલા મોટા આરસીનાં તખ્તા સાંમે પોતાનો ચહેરો નીહાલતી તે બબડી. “આહ! આએ મારા હરેરામાં હું કેવી સરસ ને જીવાન દેખાઈય ને જો-જો-આ બાગે બેહસ્તની મોજશોખ વચ્ચે જો હું હરેરો કરતી થાઉં તો એક રાજકરતી રાણી તરીકેજ હું શોભી રેહઉં! સાડતીસ વરસ તો મારાં કોઈ પારખેજ નહીં ને વીસ વરસની છોકરીનાં જેવીજ લાગું! તો બી જે કંગાલ જાંઘી મેં ગુન્જરીય તેનો વિચાર થતાં-” હયાં તેને પોતાનાં હોડો સખ્ત દાખ્યા અને આગલ વાક્ય બોલતાં અટકી “આહ! જાંઘીની બરકરારી વચે કંગાલ્યતમાં કેવી લડાઈ હું લરીછ! હું જો દાહી બની આગલી જફાકારી ભુલી જઈ, આમલનું વેર એક કોરે મુકું, મારો ભરમ જો મારી છાતીમાંજ સાચવી રાખું, અને આએ બાગે બેહસ્તમાં હમેશવેર અમન-અમનની ખુસખો લેહરમાં મારો ભવ પસાર કરે પણુ-પણુ-જો હું ખાનખાહદુર સપલશાહને પણુવા માગવા પુછું તો શું જવાબ દે?”

તેનાં વિચારમાં-તેનાં દીલખુશ સ્વપનાઓમાં ખાનખાહદુર સપલશાહનાં અંદર આવવાથી ખલલ થઈ. નાનંગમાં આરસી આગલથી પાછલ હડી અને હસતે મુખડે સપલશાહને ટીકતી તેની સાંમે ઉભી.

સપલશાહનો ચહેરો શીકકો અને ગંભીર બની રહ્યો! જેથીજે પણ વેર તો બને ગંભીર અદાથી અકેકને તીકતાંજ સાંમસામાં ઉભાં રહ્યાં અને આખરે નખરાંયાજ હસવા સાથ નાનંગ માખેજ બોલવાનું શરૂ કરીધું.

“કેમ છેઓ, મારા ખાનખાહદુર સપલશાહ! તમે તો જીવાને તેવાજ અગાઉ માફક દમામદાર અને ગમર દેખાવોછ હું! કેમ મને અહીં આવેલી જોઈ ખુશી તો છેઓ કેની? તમને મુઆરક્યાદી આપવા તથા તમારાં સુખમાં મોજ મારવા હું ચાલી ચલાવી ઠેક મુઅઇથી અહીં ત્રેનમાં અફલાતી જીકાતી આવી, તો ચાલ તું બસે આવી કરીને તો બે બોલ માયાનો કેહવો?” એમ બોલતાં નાનંગમાખે પોતાનો હાથ લાંબો કરીધો, જે હાથને સપલશાહે અછાડ મારી, જે વેળા તે ઓરડાની રોશની વચ્ચે તેનો ચહેરો ઈસાખાજ અને ગંભીર દેખાતો હતો.

આયદે ધણા અણુગમા વચ્ચે તે જઈક ડોસો બોલ્યો. “ તું ચાલી ચલાંવી અહીં કાંય આવી?”

“ આહ! અફસોસ! કેવો ધાતકી સવાલ? પંદર વરસની વાત ઉપર તમે મારા એક મિત્ર તરીકેજ ઉતા અને હવે જ્યારે વખત ફેરવાઈ ગીયોય, એટની ભરતી થઈ તારે તમે આવો કડો આવકાર આપી આવો ધાતકી સવાલ પુછોછ?” અને સપલશાહ સાંભળે એમ આ ગણત્રીયાજ અખળાએ જીગરનાં ઉડાણથી એક નિશ્વાસ ફેંક્યો.

“ નાજનમાય! એ બધું રેહવા દે-આએ કાંઈ નાટકશાળા નથી કે તું આવો દેખાવ મારો આગલ કરી બતાવેજ! મારી આગલ સાચેસાચું જણાવી દે-ખરી બાબત કહી દે-કે તું અહીં શા માટે આવીછ? તુંને શું જોઈએછ?”

“ સાને માટે આવી? વરી તમારી મેહમાનદારી આપવા-ને શું જોઈએછ તો-તો-તમારી માયા-મેહરબાની બીજું શું હોય? હું અહીં આવીય, કાંય કે તમે મારા તાબામાં છેઓ-મારા સીકંજામાં છેઓ, ને જ્યાં લગીન મારો જીવ જીવાય ત્યાં લગીન આએ મેહલમાં રેહવા માંગુ તો રહી શકું એમ છે! કેમ હવે તો આ સાદી ભાસા બોલવાથી સમજ્યા કે હજી બરાબર સમજડ?” અને આં ઢોંગી અને મતલબી બેઅખત્યાર હસી પડી.

સપલશાહનાં જીગરમાં ધીકકાર અને તીરસ્કારનાં ઇંગારના સોલેસોલા ઉઠતા હતા, પણ પોતાના સ્વભાવ પર કાબુ મેલવી તે ઠરસાથી બોલ્યો! “ નાજન, જો તું પૈસાની મોહતાજમંદ ને લુખી હોય તો મારી પાસ માંગ તે આપવા હું તૈયાર છેઉં. જો કે તારી મરજી મુજબ મોને માગી ભારી કીમત હું તુંને વરસો થયાંનો અદા કરી ચુક્યોછ, જે વખતે ભવીશમાં કોઈ બી વખતે મને આવી હેરાન ન કરવા-કે ન સતાવવા તે કબુલાત આપી હતી, પણ આયદે તું ઓરતજ કેની? આટલું યાદ રાખજે કે તારો જીવ જીવાય તાં સુધી રેહવા માટેનો ધખારો તારાં ભેજામાંથી સદંતર કારી નાખજે કાંકે અંહી તારાથી રેહવાસે નહીંજ! તદન નહીં બને એવી વાત છે.”

“ ઓહા! સપલસાહ! ગરીબની છોકરીપર એટલા ખફા!” તે નખરાંથી હસતી બોલી “ મને પૈસા તો જોઈએયજ ને વળી સાથે અંહી આવા મેહલમાં અમન અમનમાં જાડુકતું રેહવા બી ગમેછ જો? આહ! કેવો આગે બેહસ્ત જેવો મેહલ ને લખોની રેલછેલ વચ્ચે રેહવાની મોજ! ને

પેલી હ મેશની તુમાખી, મગર પરી? તે તો આઝે આઘટાંપર કોઘટાંની ધનવાન હાલતથી ચારચાસની વધારે મગર થઇ ગઈ હોસે હં!"

સપલશાહ ધીકકારથી બોલી ઉઠ્યો. "તું મારી દીકરીનું નામ દેતીજ નાં! તારી જખાંનથી તેનું નામ વાપરવા હું ઈચ્છતો નથીજ! તારાં દીલમાં એક અખળા તરીકેનીજ લાગણી હોય, તારાં દીલમાં એકાદ અખળાનુંજ નાણુક જીગર હોય, તો તેનું નામ દેતી ના ને તેની આગલ જવાની વટીક સરકસી કરતી નાં! તું બસ અહીંથી જ-કાંઈ ખી કરી પાછી જ-પણ બોદા ખાતર અહીં રેહવાથી હાથ ઉઠાવ."

"તમારાં દીલમાં જે દયાળુ લાગણીનો ઝરો વેહતો હોય તો તમારાં છાપરાં તજે મને મોજમાં રાખવા ના પાડો નહીં! તમે યાદ કરો, સપલશાહ કે તમે મારા હાથમાં છેઓ-ત-ત-તમારી-અરે એ પરીનને મલવાનો મને તમારા જેટલોજ હક છે, તેમ અહીં રેહવાની ખી મને દરેક સ-તા છે! ધીરજ રાખો સપલશાહ! એટલા બધા ગરીબનાં બચ્ચાંપર કાંય ખજા થાવોછ, ને વલી—"

પણ આ વેલા આયાં ત્રેમાં ચા ખીસકીટ લાવવાથી વાત અહીંજ અટકી પડી અને સપલશાહ ભારી પગથે તે ઓરડામાંથી ચાલી જતો હતો તેવામાં નાજમાંય બોલી "હું ઓય કપડાં બદલી નીચે તમારાં પરોણાઓને મલવા-ભેટવા ચા પીને આઉંછ, સપલશાહ!" પણ સપલશાહ કાંઈખી જવાબ આપ્યા વીનાં ત્યાંથી એક લાંબી સરદ હાથ મારતા નીચે ગયા!

અફસોસ! આ નખરાંબાજ, ગણત્રીબાજ ઝેરી નાગણની પીડાભરી અપશુકનભરી આમદીથી તે જહઝ ડોસાની સુખની કીરતી દુઃખનાં માહ-ભારત તોફાની વટોલ્યામાં વીંટલાઇ જવાની શરૂઆત થઇ ચુકી હતી, પુર સુખની ભરતીનો સમો ઉતરી ઓટની શરૂઆત થઈ ચુકી હતી, એમ આ ભલા, અસીલ અને પરોપકારી સપલશાહને સ્વપને વટીક ખખર પડી ન હતી!

પ્રકરણ ૮ મું.

સપ્તશાહની ભેદી પહરોણી.

નાનખાંયને જો કે ગાડીની ઠાક લાગી હતી, તોપી નીરાંતે એસી ન રેહતાં, ચાનું કપ પીધું, અને પોતાનાં લગેજમાંની એક ત્રંક ઉઘાડી અંદરથી સૌથી સરસ સાડી તથા ખીન્ને પોષાક બાહર કાઢ્યો, અને મોં ઘોંઘી તૈયાર થવાની દોડાદોડી કરવા પડી. આ ગણત્રીયાજ અબળા ખીજી પંદરમીનીટમાં ભપકાદાર પોષાકમાં, ખોટાં જલવેરાતોનાં ઝલકાટ અને ઠાઠમાઠ વચ્ચે બનીઠની ને મોં ઉપર પાઉડર ચોપડી ગોરી ઘટમારી બની, હસતી હસતી આરસી સાંમે પોતે આવ્યા ફેરામાં કેવી સુંદર લાગેછ તે જોવા બ્યારે તે ઉભી, ત્યારે તે પોતેજ હતી કે કેમ તે માટે ને જાણે શંકાસીલ બની રેહી, એવી હદ સુધીની ભપકાભર્યા પોષાકમાં તે તદનજ ફેરવાઈ ગેછ હતી!

મનમાં મલકાતી તે ઠસ્સામાં સીધી નીચે ઉતરી, અને હસતા મુખડા સાથ પહરોણાઓની વચ્ચે આ મકકરખેર અબળા ઘણીજ જલ્દીથી ભેલાઈ ગેછી તેની તરફ દરેક જણાં આતુરતાથી ટીકવા લાગ્યાં! અને તેની સાથ ઓળખાણ પાડવા માટે તેઓ અધીરાં બન્યાં!

ખાનબહાદુર સપ્તશાહ તે વેળા તે તરફ આવ્યો, અને પોતાની એક ઓળખીતી સગી નાનખાંય નવલખી તરીકે દરેક પરોણા સાથ આ ગણત્રીયાજ અબળાની ઓળખાણ કરાવી. અફસોસ! આ ઓળખાણ કરાવતી વેળા સપ્તશાહનો ચહેરો ધાસ્તીથી શીકકો પડી ગયો હતો, અને તેની છાતી શીકરથી હદ બાહાર ધડક ધડક થતી હતી

પોતાનાં નાજેનખરાંથી, પોતાના હસતા ચહેરાથી નાનખાંયે ટુંક વખતમાં પોતા માટે પહરોણાઓનાં દીલમાં એવો તો છાપ એસાડ્યો કે, આ રાણી જેવી ઠસ્સાયાજ અને ખોટાં ઝવેરાતોના ઝગઝગાટ વચ્ચે સજ થયેલી હરણીના વેશમાં ઝેરી નાગણને જોઈ કેટલાક જીવાન્યાઓ તો તેની સાથ વાત ચીતમાં એવી તો મોજ મારવા લાગ્યા, કે જાણે આએ ઝેરી નાગણ જાણે કે ગોયા તેઓ માટે એકાદ આકાશમાંથી પરીજ હેડે આવી તેઓ સાથ ભેળાઈ હોય, એવી કીસમથી હરખાતા અર્ધ ઘેલા અનેક જીવાન્યાઓ તેની પુકેપુક ફરીહરી તેની તાજીમતવાજ કરવા લાગ્યાં!

આ દુન્યા એવીજ મતલબી અને જુડી છે ! સાધુનાં સાધ્ધામાં શયતાનો ભપકાભર્યા ઠાઠમાઠમાં જ્યારે લોકને આંજી નાખે છે ત્યારે તેવા શયતાનોનાં ઢોંગ-સોંગ અને રોજ તેમજ ભપકાથી લોભી લોક છતી આંખે અપંગ બની તેવાઓને એમુલ ફરેસ્તા મીસાલ ગણે અને ચાહે છે ! જ્યારે એકાદ ફરેસ્તાઈ ખસલતનો આદમી મુફલેસીની મુસીબત વચે કચડાએલો, કશાખી ઠાઠમાઠનાં ઢોંગ-સોંગ વીનાંને હોવાથી, લોભી અને નીચ પૈસાનાં લાલચુ લોક તેની સોબત સાંધવામાં સુગાએ છે, અને આયદે તે બીચારો ઠોકરેજ અહીંથી તહીં મરાય છે !

આ પાપી દુન્યાના આવા ઉંઘા તરીકાથી નાજાંમાય તદ્દનજ માહીત-ગાર હોવાથીજ સપલશાહનાં ધનવાન અને આગેવાન મોટા લોક પહરોણાંઓ વચે બેલાઈ જવા અને તેઓને આંજી નાખવાજ તે લુચ્છી અબળાઓ હદથી જ્યાદા ઠોકરો કીધો હતો.

“પણ મારી પરીન કાં છે ?” નાજાં ચોમેર પોતાની ચકોર અને તીક્ષણ ચશ્મ ફેંકતાં સપલશાહને પુછવા લાગી “એને મલવા, જોવા ને ભેટવા મારો જીવ ટપુ ટપુ ચાયછ ને !”

સપલસાહનાં ચહેરાપર ગુસ્સાની લાગણી પ્રગટી નીકળી, અને નાજાંમાય સાંભળે એમ ધીમેથી કાંઈ બળડ્યો, અને તે ધીમેથી આસપાસ કોઈ ન હોવાથી બોલી ઉઠી ! “તમે બી એવા દાધા બર્યા કેમ થઈ ગયાય જો સપલસાહ ! એવો જરા જરામાં ધુમતો શું તાણ્યા કરોય જો ! તમે પેહલાં એમ ડર રાખતાંતા કે મારા અંહી આવવાથી તમારા ભપકાદાર અને પૈસાવાલા પહરોણાઓ વચે તમુને નીચું જોવું પડસે, પણ એક રાજ કરતી રાણીની અદાથી મેં એવો તો આએ ભપકો કીધો કે બધાં પહરોણાંઓ મારીપર ધરીધરી પરેછ તે જોતા નહીં ? હવે પરીનને મલવા હું માગુંછ તેનો બી તમે એટલો બધો-પણ લેઓ ! લાંબા આવરદાની તે કેવી હસ્તી-રમતી હરણીના જેવી અપલતાથી આપણી તરફજ પરી તો આવેછ !”

સપલસાહે તે તરફ જોયું ! પોતાને માંથે ટીંગાઈ રહેલી આફતની સીંહા વાદલીનો સ્વપ્ને વટીક ખ્યાલ ન હોવાથી મનોહર પરીન તદ્દનજ મલકાતી મલકાતી ભર ઉમેદો વચ્ચે, જસી વાહડયાની બાજુમાં આલતી સપલસાહ તરફજ આવતી હતી. જેમ જેમ આ દીલકશ મંધુરી નજદીક આવતી ગઈ તેમ તેમ ધાસતી અને શીકરથી સપલસાહની છાતી વધુ ને વધુ જોસથી ધડકવા લાગી, અને નાજાંમાયનું જીગર હદથી જ્યાદા ખુશાલીથી છલકાવા લાગ્યું !

તેઓનાં ત્યાં આવી ઉભા રહેવા પછી સપ્તશાહ બોલવાની જાણે કે જીગરતોડ પ્રયત્ન કરતો હોય એવી દૃષ્ટિ ગગલતે સાહદે બોલ્યો! “દીકરી, પરીન, આએ એવણુ મારાં ઘણી જીની ઝોળખનાં સગાં છે, ને હું જે નાજાંમાય નવલખી માટે બોલતો’તો તે એવણુ છે, ને હાલ તો આપણા અંગણમાં એવણુ ‘ગેસ્ટ’ તરીકે છે!” આટલું બોલી તે ઝડપથી ત્યાંથી ચાલી ગયો.

પોતાના મોહાતવંતા આપની જીની ઝોળખની સગી માટે પહેલી વાર—અને અફસોસ પેલલી વાર તેમજ છેલી વાર—પોતાનો હાથ પરીને લંબાવ્યો! આ ચાલાક એણુ અને તીક્ષણ બુદ્ધિની મનોહર અબજાએ પગની પાટલીથી તે માથાંની ટાળકીવેર પોતાની આપની સગીને ટીકી ટીકીને નીહાળી, અને એ પણ પોતાની ચકોર ચક્ષ્મ નાજાંમાયના ચહેરા તરફ જાણે કે પરીક્ષા કરતી હોય એવી કાંસમથી ટાંકી, અને તેની તીક્ષણ નજરોના ઝળકાટ વચ્ચે નાજાંમાય ગોચા અંજાઈ ગઈ હોય એમ નીચું જોતી ઉભી.

“મારા વહાલા પપાજીનાં ઝોળખીતાંઓનાં પગલાં ‘પરીન પેલેસ’માં હમેશ આવકારદાયક છેજી” પરીને ટુંકો અને તદ્દનજ ઠંડો જવાબ કીધો. “આવ દીકરી મને એક ચાંચાંઆંપીને કોટી નો કર, પર્યા” અને જાણે કે શું એક વાહલ અને હેન હોય એવી રીતે પ્યારથી નાજાંમાય બોલી, અને બગલગીરી કરવા પરીનને પોતા તરફ ખેંચવા લાગી, મગર પરીને પોતાનો હાથ નાજાંમાયનાં હાથમાંથી છુટો કીધો અને ઝડપથી એ દગલો દુર જઈ ઉભી ઠરસામાંજ બોલી. “ટુંકયું! મને એવું ગમતું નથીજી! મને માફ કરજો, પણ પ્યાના પર ગાવા વગડવા આએ પ્રદરથ સાથ મેં પ્રોમીસ કીધેલું હોવાથી મને તમને અહીંજ છોડી જવા પડેજી.” અને નાજાંમાયને અન્ન-એથીથી દંગ કરતી, આ બોળી છોડી હરણીનાં જેવી ચપલતાથી જસી વાહડવા સાથ ચાલી ગઈ! બેશક, નાજાંમાયનો ચહેરો આ વકી ન રાખેલી વર્તણૂકને લીધે સહેજ જઈ મારી ગયો, અને પોતાની ઝેરી આંખોમાંથી નીકલતી કપટી રોશની ફેંકતી પરીનને તે એકકી ટગરે જોવા પડી! આ ગણુત્રીઆજ લુચ્છી અને પાખંદી અબજા આજેજ, ફજેટ અને પોગળી થઈ—અની જવાથી તેનાં કપટી અને કીનાયાજ જીગરમાં અદેખાઈ અને ક્રીકકારના આતસનાં સોલેસોલા ઉઠવા લાગ્યા, અને જીગરનાં ઉંડાણુ વેરથી એક ઉંડો નીસોસ ફેંકી મનમાં પટપટી! “તદ્દનજ માય જેવીજ નીકલી! રંગરૂપમાં બી ને ઠરસામાં બી આબેહુબ જાણે કે બીજી માયજ! એનો

અવાજ બી જાણે કે એની માયનાંજ જેવો-અને હા!-એ બધું એની માયને ખાતરજ હું જીગરનાં જેસથી ધીકકારુંછ। રાંડ, ચણા જેટલી દુકતી! મેં કોટી કરવા કેહી તે સુગાંધને મને ફજેત કરી ચાલી ગઈ, પણ તું જેતો ખરી કે તુંને કોણની સાથ કામ પાડવુંય તે! આહ! કેવો બાગે ખેલત જેવો બાગ, કેવી લખોની દોલત અને તેવા ઠાઠમાઠ વચ્ચે સાહેબી કરતી શેઠાણી તરીકે થઈ રહેવાતું મને કેવું મીઠું લાગેછ-પણ-પણ-કાનો આહ! કીનો બધાં કરતાં મીઠો અને પ્યારો મને લાગેય.”

એકાદ સુભાગ્ય અને સગનવંતા દીનપર કોઈ પણ પ્રકારનાં અભાગ્ય અપસુકનનો સંજોય બનવાથી સુખી દીવસની ઓટ થઈ, દુઃખ ભર્યા દીવસની શરૂઆત થવાની સીધા આગાહી જે આદમીના બાબમાં ખરી પડતી હોય તો બોલી અને બલી પરીનનાં બાબમાં ખરી પડતી બી એજ મીસાલે સાચી પડનાર હતી, કાંકે આ બલી છોકરીની હજારો ઉમીદ અને મુરાદભરી મુખ્યારક વરમગાંઠના શુભ દીને થયલી તેના પીતાનાં બેદી પહોરેણાની અભાગ્ય અપસુકનભરી આમદથી આ બોલી અને નિપકપટ અબજાનાં સુખનાં સુર્યનો તેજ અને ઝલકાટ રફતે રફતે ઓછો અને જાંબો થઈ દુઃખ, હાદેસા અને જઘનાં સીધા વાદળાં તે નિર્દોષ બાજાને માંથે લટકવાની દુઃખ ભરી અગાહી થઈ ચુકી હતી! જે આશ્વતનાં વાદળાં ભવીષમાં આ બલી અબજાનાં સરપર બે અખત્યાર તુટી પડી, તેને સર્વોત્તમ સુખની લહેજતભરી મોજ વચ્ચેથી, જઘાકાર, સીધાકાર અંધકાર વચ્ચે ગોચા દુખાડનાર હતાં, જે ભયભરેલી આગાહીનો ભાસ આ હજારો ઉમેદ વચ્ચે મલકાતી અને લાડ કરતી પરી સુરત અબજાને સેહેજ પણ અંશે થયો નહીં, એટલું વટીક નહીં, પણ ખુદ આ ચીંતાતુર આગાહીની આ અબજાને સ્વપ્ને વટીક કરી ખચર વટીક થઈ નહીં!

પરીનના પીત્રાઈ જાહાંગીર સાથ નાજાંમાંયને ઓલખાણ પડી અને પોતાનાં નાંજે નખરાંથી આ લમાએલા જીવાનને પોતાનાં હાથમાં લઈ લેતાં નાજાંમાંયને સેહેજ પણ વાર લાગી નહીં! અને પોતાની બાજુમાં બેસાડી ધણો લાંબો વખત વેર આ લુચ્છીએ પોતાનો ગર કાઢી લીધો.

“આએ પરીન સાથ ‘પ્યાના’ પર ગાયય તે કોણ છે, જાહાંગીર” નાજાંમાંયે સવાલ કીધો.

“એ પેસો જસી વાહડયો!” નાજાંમાંયે જાહાંગીરને કાંધક તુચ્છકારથી બોલતી સાંભલવાથી, તેનો ભેદ આંખનાં એકજ પલકાસમાં સમજી લેવાની આ ગણુત્રીબાજ અબજાને કરીબી વાર લાગી નહીં. “એતો બહારગામથી

કાંઈ ખીજનેસે આવેલો લાગેય પણ આ ‘પરીન પેલેસ’નાં ભપકાથી સાહેબ અંનંદ લોભાઈ ગીયાછ, ને મધપર માખ ભમે છે, માખ !” એમ બોલનાં તે તીરસ્કારથી હસ્યો.

“ હં કે ? પણ એ એટલો બધો આ પરીન સાથ કેમ ભેલાઈ ગીયો ?”

“ ગોરો ગોરો ચહેરો છે ને ગાવા-અગ્નવામાં એકકો હોવાથી એકાદ ઠેકાણે પાર્ટીમાં પરીન સાથ અચાનક મેલાપ થવાથી તે તદ્દનજ અંનંદ લોભાઈ ગઈ, અને જસીબી આવી દલાવારી મલી જવાથી તે દીવસથી એની પુકોનો પુકોજ લાગોય ! કમખખ એ કવાળમાં હાડકાં મીસાલ ખુટેલો લાગેજા !”

“ પણ સપલશાહને એ કેમ ગમેછ ?”

“ અરે હરવાયા રે એ કાકાજી ! એવણુ તો જેમ આએ ગુંડણુ જેવી કુદતી નાચનચાવેજ તેમ એવણુ નાચેજા ! પરીનને એવો હૃદયી જ્યાદા લાડ લડાવેજ કે તેનો એક બોલ એક હુકમ માફકજ કાઢાજી ગણેજા ! આ લોભી પોચાં માટે ખી આ પોરીએ કાકાજીને ભભાવી દીધાજી, તેથી કાકાજી કોઈખી રીતે તેનો અટકાવ કરી શકતા નથીજ” જાહાંગીરનો ચહેરો જઈ મારી ગયો, અને જસીને માટે તેનાં જીગરમાં ઈર્ષાનો આતશ સલગવા ગયો !

“ મરેરે ! તારે આ બધો મેહલ, બધી ખીસ્યાર દોલત એ સર્વે પારકે હાથ ધસડાઈ જવાનું, ને તમારા જેવા અતલગનાંને ખરે હક છે તેને હાથ ધસતાજ એસી રેહવાનું ! મરેરે ! પણ જાહાંગીર તમે-તમે ચાહો તો આ અટકાવી શકો !”

“ નાજાંમાય ! આનો અટકાવ કરવાનું મારા હાથમાં નથી, કાંકે હું જસી જેવો પુરતાજ્યો અને ખુબસુરત નથીની ?”

“ અંહ ! એમ છે ? પણ કાંઈખી ચીજ નહીં અને એવી નથીજ ! તોખી યાદ રાખજે, ભાઈ જાહાંગીર કે આ લોભી અને ખુબસુરત જસી ‘પરીન પેલેસનો’ ભવીપનો માલેક થઈ રહે એ માટે મને શક છે ! તેમ બનશે નહીજ ! અને પછી-તો તારે માટે દરવાજા ખુલાજી છે !”

આટલું બેઠબરેલું બોલી જાહાંગીરને શંકાશીળ સ્થિતિમાં મેલી આ ગણત્રીયાજ, લુચ્છી અબજા ઝડપથી ત્યાં પોખારા માખી ગઈ !

પ્રકરણ ૯ મું.

“દીલસે દુર કરદે ધ્યાન,
પુરા ન હોગા અરમાન.”

જહાંગીર નાજ્જમાયનાં ભરમમાં બોલીને ત્યાંથી સડસડાટ ચાલી જવાથી, હઠથી જ્યાં તાળુ થયો, અને બબડ્યો “એ નાજ્જમાય ગોલગોલ બોલીને શું ચાલી ગેઈ હોસે? કાકાજીની આ પહરોણી કોઈ બેઢભરેલી ઓરત લાગેછ! જસી ‘પરીન ખેલેસ’નો ભવીપનો માલેક ન થાય, ત્યારે તો એ પરીન સાથ પરણે બી નહીં, ને જો તેમજ બનવા પામે તો મારો રસતો તદનજ સાફ રહે ને મને મારી ઉમેદ માટે સોએ સો ટકા ખાત્રી રહે! બાઈ જોવ! હું ઇચ્છું કે આ નાજ્જમાય કાંઈ પોતાનો ભેદ ઉઘાડો કરી મારો રસતો ખુલ્લો કરી આપે!” અને તે બબડતો ત્યાંથી ધીમે ધીમે બાગના એકાંતમાં જઈ ઉતર્યો. “જોઈ! આજેજ મારો પાસો ફેંકી જોઈ. તે પછી હાર-જીતની આજી તુરતજ મને માલમ પડી આવસે! જો મારી અચુક જીત થશે તો પછી સેવકનો ડંકો વાગી રહેસે, ને મારી હારજ થશે તો પછી પછી-હારેલો જુગારી બેવરો રમી શું કરેછ, તેમજ દાવપેચ કરવો પડશેજ! આજે પરીનનું વરસ બી છે! આજે એ મધુરી રૂપસુંદરી પોતાના ઠાઠમાઠનાં બાહરમાં એક પરીને વટીક બેઢડી લજવાવે એવી હદ સુધીની સુંદર અને એહેરેનમુન લાગેછ, તો આજેજ કાંઈ બી કરી એને પટાવી, બેઢકાની, સમજાવી, કુસલાવી હા નાનો જવાબ મેલવી તો જોઈ, પછીની વાત પછી થઈ રહેસે! એ જો ના કહસે તો પછી ભોલા કાકાજીને જસીની બાબતનો એવો તો આડકતરો દાવપેચ બતાવી આપવો કે પછી સેવકની ફતેહજ ફતેહ થવાનીજ!”

તે મુજ મરડતો વીચારના વમલમાં વીંટલાઈ ત્યાં આવેલા એકાદ બાજટ પર બેઠો. અંદરનાં હોલમાંથી પ્યાનાના દીલખુશ શરોદ સાથ જુવાન જસીનો વાંસલી જેવો નાજુક અને મીઠો હલક પહરોણાઓનાં કાનને સર્વાત્તમ મોજ આપતો હતો. જ્યારે આ બાગના એકાંતમાં તેજ મીઠો હલક જસીના આ મુદ્દઈ હરીફ અને વેરીના કાનને તમામજ કંઠોર લાગતો હતો! ગાયણ પુર થતાં પહરોણાઓની શાખારી અને તાલીના ગગડાટથી તે હોલ ગેયા ગાજી વાજી રહેયો, અને જસીના આ ઉમદા

અને મીઠા હલકનાં ગાણાંથી પહરોણાઓનાં દીલ ખુશાલીથી પ્રકૃલ્લીત બની રહ્યાં, જ્યારે જસીના આ દુશ્મનનાં અદેખાઈ ભર્યાં જીગરમાં તેના અવાજ થી કમકમાટ અને કચવાટની નાશકારક લાગણીઓ ખરપા થઈ ચુકી! થોડીક પણ વીટાં ખાદ જસીના મીઠા હલકથી પ્યાનાં પર બીજું ગીત શરૂ થયું અને આ બાજુ બાગનાં એકાંતમાં જાહાંગીર અદેખાઈમાં અપંગ બનેલા ગંભીર ગીરફતારી વચ્ચે ગોચા ગઈ ગયો.

જાહાંગીર, સપડશાહનો એક પુરો ભત્રીજો હતો. તે જેમ સોહામણો હતો, તેમજ વલી કદે હીંગણો હતો, પરંતુ આરે માંડ પુરો, બાજાંદી અને પાખાંડી જીવાન હતો. પોતાનાં માત-પીતાના પનોતા આસરા અને સાહ્યા વીના, અને કોઠનીબી જતી દેખરેખ વિના કોલેજોના ખુરા મીત્રોની ખરાબ સંગતમાં ખાનાખરાબીની નામોશ ખાહીમાં ગોચા ગબડી ગયો હતો. તે મુંબઈજ રહ્યો હતો, અને સપડશાહની મદદથી કોલેજમાંથી બહાર પડી વકીલનો અભ્યાસ કરવા પાછલ મંડ્યો, મગર ખુરી ટેવોને લીધે આ લુચ્છો, અને બદ્દાર જીવાન કોઠબી પ્રકારે પોતાના અભ્યાસમાં આગળ વધી શક્યો નહીં. તે બહારથી મીઠાસભર્યો, ઢોંગી અને સીપલો હતો, તેવોજ આતેનથી કીનાબાજ, કપડી અને અદેખો હતો, અને પોતાનાં ધારેલાં કામની વચ્ચે ફાંચડ નાંખનારને ચાંચડને એકાદ ચમટીમાં ચોરી મરડી નાખે એવી કીસમે તેનો નીકાલ કરી નાખવા બી ચુકે નહીં, એવો ઇનસાનનાં વેષમાં પાખી શયતાન હતો! હાલના જમાનાનો આ ફાંકડો પોર્યો નેપ-એગ અને બીલ્ચ-ડના જીગરોમાં તથા ખાતેખરાબ શરાબનાં લખમાં, નીતી-રીતીથી તમામજ ખોટે રસતે ઉતરી જઈ એવી હદ સુધીનો પાખી નીવડ્યો હતો, કે ભવીષમાં તેનો કેવો ખુરો અંજનમ આવશે તેનો આ બાણુબુલા બદ્દાર જીવાનને કશો પણ ખ્યાલ થયો કે ગયો નહીં.

જીવાનીનાં જોર વચ્ચે કાધેલાં અધર્મી અને ખુરાં કર્મોનાં પરીણામો ભવીષમાં કેવાં સીહા અને જીવલેણ થાય છે, અને તેવાં ખુરાં પરીણામોથી આંધે કેવા કેજે લાઈલાજ પુગવું પડે છે, તેનો આ બદમાસ સખ્સને કશોબી જાંખો ખ્યાલ થયો નહીં. વળી આ બાજુ જોવું દર્દીને જોઈતું હતું તેવુંજ વૈદે ફરમાવ્યું! તે દીન પ્રતીદીન એવો તો જીખરીખારસ, કડકાખાલુસ અને કરજદાર બન્યો હતો કે તેની આવી ખારીક સ્થિતી વેળા તેના કાકા એકદમ જરદાર, માલેતુજર થઈ ગયા, અને આ લુચ્છા પોર્યાએ પોતાનો અભ્યાસ એક બાજુએ મેલ્યો, અને પોતાના કાકાની લાખોની દોલત પર ગીધની માફક તાંપી તે ઘડી ઘડી અલાહખાદ ધકકા ખાવા

લાગ્યો અને બોલા અને અસીલ કાકાને જેમ નીચોવાય તેમ નીચોવી પૈસા ઓકાવતો ગયો, અને આયંદે તે લાંબો વખત અલાહબાદમાંજ રહેવા લાગ્યો. કાકાની લાંબોની દોલતની ખાતારી ખી એકપુરીજ બેડી હતી, અને તેને પોતાની જાલમાં ફસાવી બધી દોલત એક હાથ કરી લેવાની અનેક ગણત્રીઓ આ ગણત્રીયાજ ગુવાન કરવા પડ્યો, મગર આ સાદી ગણત્રી-ઓમાં તેણે કીધેલી ખુરી કરણીઓ આ વેળા એવી તો વચમાં નડતળ મીસાલ આડી આવતી હતી કે તેનાં વિચારથી તે ઘણોજ વમાસનમાં પડ્યો હતો. સપલશાહ જે વેળાં જરદાર સ્થિતિમાં ન હતો તે વેળા આ લોભી અને લુચ્છા પોર્ચાએ પરીનને હાથ કરવાની કશીખી ઉમેદ ખાંધી નહી હતી, પણ હાલ જ્યારે પાસો સવળો પડી ગયો, અને પરીન જ્યારે ‘પરીન પેલેસ’માં રાજ કરતી રાણી અને સાહેબી કરતી શેઠાણીની અદાથી મોજ મારતી થઈ, ત્યારે તેને પોતાની જાલમાં ફસાવવા આ લુચ્છો પોર્ચો તૈયાર થઈ રહ્યો, ને મધ પર જેમ માખ ભમે તેવી કીસમથી તે ‘પરીન પેલેસ’માં સપલશાહની તાજમતવાજમ કરતો અને પરીનની સંગાત સોધતો ભમવા લાગ્યો !

તે તરફ કોઈનાં પગલાનાં અવાજથી જાહાંગીર પોતાના ગમગીન વિચારોની ગીરફતારી વચ્ચેથી ખીદાર થઈ ઝંપટી ઉઠ્યો, અને ખાજટ પરથી ઉઠી તે એક દમ બોલી ઉઠ્યો; “અલ્લો ! પરીન ! તું અંહી ? વેરી સ્ટ્રેનજ” અને તે ખડખડ હસી પડ્યો.

“ઓ માઈ ! કોણ ? જાહાંગીર કે ? માયરે હું કેવી ઓચીની ખીહધી ! જાયા તું તો એમ ખીલારાની કાંની ભરાધને મને નાહુક ખીધરાવી મારી ! યુ નોટી બોય ! મેં તુને જોયો ખી નહીં ને સાંભલ્યો ખી નહીં !”

“હાં ! જોયો ને સાંભલ્યો ખી નહીં, પરીન !” જાહાંગીરે ટકાર કીધી. “પેલા જસી વાહડયાનાં મીઠા હલકથી તારા કાન, અને તેની લલ-ચાવનારી ખુબસુરતીથી તારી નાજુક આંખ, એવાં તો તેની તરફ લાગી રહેયાંજ, કે ખીજને સાંભલવાને અને જોવાને તુને નવરાસ તે કેમ રહે ?”

“ખરેખર એમ કે ? જાહાંગીરભાઈ !” જાહાંગીરે આડકત્રી રીતે તેને તાણો માર્યો હતો, તેથી પરીન ઝટ સમજી તો ગઈ પણ જાણે કે કશામાં હોય નહીં તેમ હસતી બોલી ! “તેનો મીઠો હલક સાંભલવા કોઈ ઇડયટ હોય તેનેજ નહીં ગમે એમ છે. સામાનાં મનમાં ખુદરતીજ સારી લાગણી બરપા કરે એવો એ મનોહર છે, ને એનો કંઈ ખી સાંભળનારને છક કરે એવો ઉમદા છે !”

“ એમ તો શું હું કાંઈ ગાનારો કાચ્યો છેકં કે, પરીન ? મારે બેભનું કાંઈ જસી વાહડયા માફક મારાં ગળામાં અને ફેફસાંમાં સમાયતું નથીજ એમ હું કયુલ કરૂ છ.”

“ હા ! ગળામાં ને ફેફસાંમાં ખી નહીં, પણ કેથે ખી સમાયતું નથી, જાંઘાંગીર ! વધી એ તો કોડે કોડેની ખુશ્ખી છે ! એક આદમીનો ખોરાક ખીજને મનસે ઝેર સમાન છે. ખુલ્લખુલ્લનો સુંદર શરોદ કાલા કાગડાને વગર શકે પોતાના કંઠોર સાલદથી ખી હજાર દરજ્જે વધુ કંઠોર લાગે એમ છે ! ” અને આડકત્રી રીતે તાણુ મારતી આ ચીવટ છોકરી હસી પડી. ગોળે મરે તેને ઝેરે મારવાનું આ બલી છોકરીએ દાહપણુમધુ” વિચાર્યું નહીં.

જાંઘાંગીરે પોતાના હાથની અદખ વાલી, અને પરીનના ચહેરા તરફ પોતાનાં બોલવાથી થતી અસરો તપાસતો ભરમમાં બોલ્યો, “ અને હવે ક્યારે, પરીન ? હું મુગારક્યાદી ક્યારે આપવાને ભાગ્યશાલી નીવડીશ ! પેલા દેખાવલા અને સુંદર મજનુની સાથનાં નાજોનખરાંની માત્ર એકજ આખેરી હોવી જોઈએ, દીયર કઝીન ? ”

“ અને બોલેમીયાં ! પેલી સુંદર દેખાવતી નાજોનખરાંથી ભરેલી નાજાંમાય નવલખી, જે તારા કરતાં પાંચ દશ વરસે ઉમરમાં મોટી હોવી જોઈએ, તે લયલી સાથની તારી નાજોનખરાં ભરી વર્તણુંકની ખી એકજ છેવટની આખેરી હોવી જોઈએ.” પરીને પરીણામોની પરવાહ કર્યા વીનાં, જાંઘાંગીરે મારેલા તાણુની કશી ખી દરકાર કર્યા વીના તેને ચટકો લગાડતાં મક્કમપણે તુર્તજ બોલી ઉઠી. “ તારા કરતાં તો તે મોટી છે નહીં ? પણ જ્યાં મોહ્યતની વાત આવી ત્યાં ઉમરને ક્યાં જોવાની છે ? કેમ ખરું કેની ? જાંઘાંગીરભાઈ ? ”

“ પરીન, એવા તાણુથી તારી જ્યાં દુઃખવતે નહીં તો બેહતર થતે ” પરીનનાં તાણુથી જાંઘાંગીરનો ચહેરો જદં મારી ગયો, “ પરીન, માર્છ રોઝી પરીન ! તું સારી રવેસે જાણેછ કે આ અભાગ્યાનાં ઉમેદભર જીગરના ઉડાણમાં કોણુ દીલકશ મધુરીની મોહ્યતનો આતશ રોશન થયો છે ? ”

“ મારા સમ ! મને તે ખબર નથી, જાંઘાંગીર ! તારા ખ્યાર કે ધીકકારથી મને કોઈ ખી રવેશે ફાયદો કે નુકશાન થતું નથીજ, પણ, લે, પેલા જસીનું મીન પુરું થયું ને આપણે અંદર જઈ બેસ્યે ! ચાલ, હવે બધી મારામારી કરવાનું છોડી દઈ અંદર આવ, ને બે ઘડી જસીનાં મીઠા

હસકતું ગીત સાંભલી આવેા ધુખરાયણે સ્વભાવ ખુશમીજાજી કરી નાંખ !
કમ એન !”

“ નહીં પરીન, થોડોક વાર થોમ, ને મને સાંભલી લે ! આવી
શંકાશીલ અને ડામાડોળ હાલતે હું ક્યાં સુધી અધર લટકતો ખેસી રેઉં ?
મને તું સાંભલી લે ! પેલા સાથ આજની મુઆરક, પણ મારે મનથી મમખાર
રાતની તારી તેની સાથની વર્તણૂક જોઈ હું ઘેલો દીવાનો બની રહ્યોજી.”

“ વેરી સોરી, જાંહાંગીર ! એમ કરવા તુને કેહ્ય કોણ ? હમારી
વર્તણૂકની સંભાલમાં ફરતાં તું દુસમેન ઘેલો થઈ જતો હોય, તો તેમ
સંભાલ લેવા તુને હું કેહતીજ નથી ! એવાં ગંભીર ડાયાં કરીને નાટકી
ધપ-છપ કરીને શું મને આંજી નાંખવા માંગેજી કે ?” અને તેનું પાકવવા
મોટેથી હસી પડી. “ એમ જોવાથી તું દુસ્મેન દીવાનો તે શાનો બની
જાય વાઈ ?”

“ પ્યારી પુટલી ! તેનો જવાબ સેહલો છે ! તુને સારી રવેશે રોશન છે
કે હું મારાં ખરાં જીગરનાં જોસથી મોહખત તી જનફેશાનીથી તારી એખલી
પરજ શીદા છેડે ! મને સાંભલી લે, પરીન, મને હસ નાં ! મારી લાગણીનો
જરા ખ્યાલ કર. પેલો તુને ચાહે અને શીદાગીરી બતાવે તેનાં કરતાં લાખો
દરજા વધું, મારી વહાલી પરીન, તારાં ઉમદા વહાલનો હું વખાણનાર
અને પુજ્ય પરસતાર છેડે ! તું હસ ના, પરીન, મારો આ ગંભીર એકેરાર
ખરાખર સાંભલી લે ! તારાં પરી સુરત હોશાનની ઝલેહ ને ઝમકથી આ
દર્દમંદ જીગર, ગોયા ચીરામ-ફસાઇને વીંધાઇ ગયુંજી, તેનો કાંઈ ખ્યાલ
કર ! પરીન વહાલી, દીલકશ મધુરી, મને બસ તારા મીઠા ‘હા’ નાં શબ્દથી
ખુશાલીથી મારું જીગર પ્રફુલ્લીત કર કે તું મારી મોહરદાર બનશે કે નહીં ?
નહીં, પરીન, સંભાલ ! આખે મસ્કેરીની વાત નથીજ ! મને હસના ! મારી
મસ્કેરી કર નાં !”

જાંહાંગીરનાં આવા નાટકી ઢાંગથી પરીન તો બેઅખત્યાર હસવા
પડી, અને તેનાં ઠઠાખાજ હસવાથી આ ઉમેદભર્યા જીવાનનાં દીલમાં તરે-
હવાર લાગણીઓ ખરપા થઈ. “ મને માફ કરજો, જાંહાંગીર ” તે પોતાનું
હસવું જોમ તેમ દાખી બોલી, “ મને તો આ તારા આ નાટકનાં જેવા
ભાષણથી બરું ઘણું ઉંઝળ હસવું આવેય ! તારી સાથ પરજીવન-અદરા-
વાનો તો મને સ્વપને વડીક ખ્યાલ થયો તો નહીં. પણ પપાજી જો આ
સાંભલે તો તેવણ શું વીચારે ?”

“ કાકાજીને એ વાતની ખબર છેજ ” જાંહાંગીર ગુસ્સામાં બોલી ઉઠ્યો. “ મેં અચાર આગમનનું કાકાજીને જણાવેલું છે ! ”

પરીન આ જવાબથી તાબુબ થઇ “ અંહ! હવે સમજ પડી ! તે દહાડે સવારે નાસતો ખાતાં પપાએ તારી તરફથી મને કહી સંભળાવ્યું તે તારા કહેવાથી ! હં-હં ! વાહરે બોલાભાઈ ! તું વકીલનું શીખ્યો તે આવી રીત વાપડવામાં બરો પંચી નીકળ્યો હંકે ! પણ જાંહાંગીર, એ વાત કદી બનસે નહીંજ ! તું મારો પાસ બીજી ચીજ માંગસે, તો હું તે આપસબી પણ તારી આ માંગણી મને હીંમતથી ના કેહવી પડેજા ! ”

“ તારે-તારે શું તું મને-મને છેલ્લેવેર નાપસંદ કરેજા ! ”

“ તું એટલો બધો ખફા થઇને એવો ધુખરાએસો જેવો શું બોલેજા જો ! જા, બા, મને નહીં ગમતું ! હું તુંને નાપસંદ કરુંજ એ વાત ખરી, પણ તેથી આપણા વચ્ચેનો એખલાસ કાંઈ ઘટતો નથી ! ચાલ ! હવે, અંદર આવ ને હવે બધું બુલી જ ને જરા ગાયનનાં શરોદથી તારા ધુખરાંએલાં છાનાં જેવા ચહેરાને દીલખુશ કર. ”

“ એકજ પળ, પરીન, તું મને આ એ એકજ જવાબ આપ-પેલા-પેલા બદમાસ જસી વાહડયાને ખાતર તું મને ના પાડેજ ? તે હુચ્છા, બલાગાર્ડને ખાતર— ”

પરીન ગુસ્સાથી લાલ-પીલી થઇ બોલી ઉઠી ! “ જાંહાંગીર ! જાંહાંગીર ! ખામોશ ! એક અબળા આગત તું બોલેજા તેની સંખ્યતા બી તું કેમ બુલી જાયજ ? જો તું આવું બોલસે તો મારો મીઝાજ જશે, ને પછી મારા ભરભર્યા સ્વભાવથી મારાથી જે ખર્ હોસે તેજ બોલાઈ જસે, તો તે સાંભલવાથી વળી તુંને તો ચટકો લાગી જશે ! માટે તારી જગાનને કાપુમાં રાખ ! જસી તો શું, પણ તેને બચ્સે કોઈ બી હોય તો બી હું તારી સાથ પરણવા હીંમતથી ના પાડું ! કદાચ એમ બી ધાર કે આ દુન્યામાં એખલો તુંજ એક મરદ રહેલો હોય તોબી-તોબી તારા જેવાને મારો ભરથાર બનાવવાનાં કરતાં મરં ત્યાં સુધી કુમારી જાંદગીની શીક્ષા ભોગવી અનેક દુઃખો અને જાંજામાં ખુશીથી મરં ! કેમ, હવે આ ખુલ્લો એકરાર બરાબર સમજ્યો કે ? ”

“ હું સમજ્યો, પરીન. ” તેનાં ચહેરાપર ગુસ્સા અને જુસ્સાની લાગ-ણીઓ ટ્રેગટી નીકલી હતી. “ બધું તો રહ્યું પણ હું એમ સમજું કે પેલો રાસકલ જસી વાહડયો ભવીષ્યમાં ‘પરીન પેલેસ’નો માલેક થઇ બેસ-

વાનો છે? જો તેમજ હોય તો આએ જીવાનનાં ખાનદાનની તેહકીક કરી તુને જણાડું, કે જેથી તારા જેવી દુન્યાથી અંજાણુ છોકરી ફસતાં બચી જાય!”

“તેમ કરવાની કશી અગત નથીજ, જાહાંગીર! હું એમ કેહતીજ નથી! તું મને વધુ વાર પજવ ના! હું મારા ગુસ્સાપર કામુ રાખી બેઠીછા!”

“આહ! પરીન, પરીન, તે લુચ્છો ને લોભી પોર્થો તુને નથી ચાહતો, પણ તારા પૈસાને ચાહેછ, અને માત્ર મધપર માખ ભમતી કીસ-મથી તુને ચાહવાનું બોલું કોણ ધાલેછ! તેના જેવા લુચ્છા રાસકલ, ગરીબ ગવૈયા જેવા પોર્થાને ખાતર તું મને ખરતો કરેછ?”

તેનો પીતો ઉછળી આવ્યો, અને એક પગલું આગળ આવી ધીકકાર અને શીટકારથી તે બોલી ઉઠી “બેવકુફ છોકરા! તું આવું મારી સામે બોલવાની સરકસી કેમ કરેછ? જસી લુચ્છો છે, એમ બોલવાની તું હીંમત કેમ કરેછ? તે ગરીબ છે, ગવૈયો છે, જે છે તે એ છે, પણ તારા જેવા લુચ્છાના કરતાં હું લાખો દરજ્જે સર્વોત્તમ ગણુંછ! એક અદસ્થ બીજને બી અદસ્થજ સમજે છે! એક નીચ આદમી બીજનેબી પોતા જેવા નીચજ સમજેછ! તું મારી સાથે હવેથી વાત કરવાની હીંમત કરતો ના! તારી બોદર એ એક હડહડતું અપમાન સમજુંછ, ને તારા જેવા હીંગણા-વાંદરા લુચ્છા વકીલ સાથ પરણવા, હું ધીકકાર, તીરસ્કાર અને શીટકારથી ના પાડુંછ ને પાડસ!”

તેનાં આ તોર-જેરમાં બોલવાથી જાહાંગીર તો બેપણ તદ્દનજ દીગ-મુદ બની રહ્યો, અને શું જવાબ વાળવો તેબી તેને સમજ પડી નહીં એટલી હદ સુધીતો તે ગાફેલ બની રહ્યો.

થોડીક પળ વીટાં બાદ પરીનજ તેની નજદીક આવી અને ધીરેથી બોલી. “આહ! મારા સખત બોલવાથી તુને સખત ચટકો લાગ્યો હોય તો હું ઘણી દક્ષગીર છેડું, જાહાંગીર! તું એ બધું વીસરી જા, અને હું જે બોલીછ તે માટે મનમાં લેતો ના. ચાલ હવે પાછી દોસ્તી કર, ને સેફ્ટેન્ડ માટે તારો હાથ લંખાવ.”

“વીસરી જાડું? બચીન, પરીન, મારાં ગમખ્વાર જીગરમાં તારા શબ્દે શબ્દ જાવેદાન તુલીક કોતરાએલા રહેશે! હીક છે! મારા જેવા લુચ્છા હીંગણા, વાંદરા વકીલ સાથ નથી પરણવાની તો હું જોઉંછ કે તુ પેલા જસી સાથ કેવી રીતે પરણેછ!”

‘એકસયુઝ મી, પરીન ડીયર! પણ-પણ જો તમારી ખાનગી વાતમાં જો ખલલ કરતો હોઉં તો હું તમારી માફી ઇચ્છી,’—જસી ત્યાં ઓચીતો નીકળી આવીને ધીમેથી બોલ્યો.

“અરે નહીં, જસી ડીયર! ખાનગીબી નથી ને ગોર ઘી બી નથી! ચાલ, હું તારી સાથેજ આઉંછ.” અને પરીન ઉમેદ્દાર જીગરે હસતી જાહાંગીર તરફ નજર નાખ્યા વિના પેલા મનોહર જસી વાહડયા સાથે હાથમાં હાથ ભેલી ત્યાંથી ઝડપી કદમે ખાગનાં ઉંડાણમાં જતી રહી, અને તેઓને અદેખાઈ અને કપટપણાંથી જોતો જાહાંગીર ત્યાંજ થોડી પણ ઉભો રહ્યો! કીનાથી તેનું જીગર તેનાં બદનમાં ઉછાલા મારી રહ્યું હતું!

પ્રકરણ ૧૦ મું.

શું પ્યારું?—પ્યાર કે કીના?

પરીનનાં હડધૂંતપણાંથી નામોશીમાં ગોયા ગર્જ ગએલો, તમ્બલો હીણાયલો, અને અપજનશતો જાપજન ગેરધનસાફ પામેલો, મોહ્યતની જંગમાં તમામ હારી ગએલો, અભાગ્યો જાહાંગીર જનુની આંખોથી, વેરથી પોતાનાં દાંત કચકચાવતો, પરીનને જસી વાહડયાનાં હાથમાં મોહ્યતથી હાથ ભેલી જતાં જોતો ઉભો. તે તદનજ નારાજ અને નાસીપાસ બની રહ્યો! તે પોતાનાં મુદ્દર્ધ વેરસી થઇ પડેલા આ અંતણા હરીફ માટે અદેખાઇનાં ધગધગતા ઇંગાર વચ્ચે તપતો ઉભો! પેહલી હરોલમાં, કેટલીક પણ તો જાહાંગીર અંતરનાં ઉંડાણથી નીસોસ ફેંકતોજ ઉભો રહ્યો, અને ત્યાર પછી તે જનુનનાં આપેશમાં પોતાનાં હાથ મસલી બબડ્યો. “મારી ઝાડ ને ચાલી ગેઇ! હીક! હીક! અહીં તો બધું કામ તદનજ બેહકી ગએલું છે! ડીયર પરીન ને ડીયર જસીથીજ વાત થાયછ, એટલે આપરે તો ખરતાજ થયા! વીલ સી દુ ઘેટ! બચ્યા રાસકલ!” હયાં તે હવામાં પોતાની મુકકી ઉગામી વીકાલ બની મોટેથી બબડ્યો, “બચ્યા જસી! હાલ તો તું મોહ્યતની મોહીનીમાં, પૈસાની રેલછેલના ખુશ સ્વપનાં જોતો મોજ કર! પણ બચ્યા! હું જોઉંછ કે તું કેમ અને કેવી રીતે આ ખાગે બેહસતનાં પર્યાને જીતી જાયછ! મારો પ્યાર ધીકકારમાં ફેરવાઈ જસે! મારી

મોહ્યત આદ્યતમાં બદલાઈ જસે, અને આ ઉમેદબર જીગર અદેખાઈ અને વેરનાં ધગધગતા ઇંગારથી એવું તો જલતું બળતું થશે, કે તે ઇંગારની અગ્નીમાં લુચ્છા, બદમાસ તુને મોમ મીસાલ આંખનાં પલકારામાં પીગલાવી નાંખી, જોતજોતામાં બાળીને ખાખ રાખ કરી નાખસ ! પરીન ! એકદર એટલ પરીન ! આ લુચ્છાને, પૈસાની તલબમાં આંધલા બનેલા માત્ર વગર ઓલખનાં એક નાદાન પોચાં પર, આંખે પાટો બાંધી તું શીદાગીરી અને જનકેશાની બતાવેજ, પણ હું બી જોઉંજ કે તું કેવી રવેશે તારી ઉમેદ અને મુરાદમાં ફતેહ પામેય ! તેં મને તરેહવાર બોલો બોલી હડધુત કીધોય, તે દરેક બોલતું વેર લખ તારી મગરૂરી અને તેંહકરાઈ હેંકરાઈના બદલામાં, આ મારી પગની તલેની ખાક મીસાલ ધુળમાં રગરોળતી કરસ, ત્યારેજ તું જાણસે કે તેં કોણને હડધુત કીધોજ ? આહ ! અસલનાં વખતમાં આદમીઓ પોતાનો કીનો લેવા પોતાનો આત્મો સેતાનને ચોક્કસ કરારે વેચતા હતા, તેવોજ વખત જો પાછો હવડાં હોય, સેતાન મારી સાંખે આવીને ઉભો રહે, તો તારી પર વેર લેવા હું મારો આત્મા તે વેરનાં બદલામાં ખુશીથી સેતાનને વેચું ને અર્પણુ કરું ! આહ !” અને ધીકકાર અને જનુન સમેત જાંહંગીર જીગરનાં ઉંડાણથી સદં હાય મારવા પડ્યો !

“ખરેખર ! પરીન પર વેર લેવા તું એમ સેતાનને હાથ વેચાય ખરો કે ? હા-હા-હા-હા-” નાજાંમાય નવલખી જે પરીન અને જાંહંગીર વચ્ચે ઝુંમેસ ચાલતી હતી, તે વખતથી નજદીકનાં ઝાડની ઓઠે ઉભી રેહી તેઓની વાત અણીથીપણી વેર સાંભળી લીધી હતી, તે બાહર ઓચીંતી આવી બોલવા લાગી, અને પછી પેટ પકડીને મસકેરીની ધપે હસવા લાગી ! નવલખીની નાંજાંને પોતાની સાંખે ઓચીંતી દાખડામાના જુત માફક આવી ઉભેલી જોઇ જાંહંગીર તાણુબીથી દંગ થયો, અને તેને ખુબ હસ્તાં જોઇ તે ઘણો રંજીદા રહ્યો, પણ એક બોલ પણ ઓચર્યા વગર દીગમુઠ બની નાંજાંને પગથી તે માથાંવેર ટીકવા પડ્યો !

“હા-હા-હા-હા-” નાંજાંમાય પાછી મોટેથી ખુબ હસતાં બોલી, “શું મજેનો ફારસ ? ને પેટ પકડીને હસવાનો ફારસ ! હા-હા-હા-હા ! જાંહંગીર, તું એમ જાણવા માગેજ, કે અહીં હું કેમ આવી ? મરેરે ! મારી કાંઈ ખાસ આવવાની મતલબ નહીં હતી, અને તારો ફારસ ખાસ સાંભળવાનીબી મચ્છા નહીં હતી ! અંદર જરા જીવ મભરાઈ આપો, તેથી બાગની દીલખુશ હવા ઘોરવા હું બાહર આવી, અને એતેફાક તમુને અત્રે વાત કરતાં જોઈ હું પાછલનાં બાજર આગલજ અટકી અને

મારી ઘણીજી નામરજી સાથ મને તમારી વાતચીત સાંભળવાની ફરજ પડી! હા-હા-હા-હા! કેવો દારસ? હા-હા-હા-હા-” નાજાં પેટ પકડી હસી જાંહાંગીરનું ખુબ જોરવા અને પાકવવા લાગી, અને નાજાંની આવી વર્નાચુકયા તેનાં પેટમાં આડાં ને ઉભાં થતાંતાં, મગર લોહીનો ગોટ મળીને આ નવી જગાને સાંભળતો ઉભો! “હા-હા-હા-હા-જાંહાંગીર-મને તો મુંવું સાંભળીને કાંઈ એવું હસવું આવેજી, એવું હસવું આવેજી, કે મરે રખે હસતાં હસતાં ચુકો થઈ આવે! હા-હા-હા-હા-મેં તો પરીનને એમ તુંને કહેતાં સાંભળી કે એવકુદ, મુર્ખ, ડીગણાં, વાંદરા, લુચ્છા વકીલ-હા-હા હા-હા! શું સરસ લાયકી? હું તુંને મુઆરક્યાદી આપુંજી, જાંહાંગીર—હા-હા-હા-હા.”

“મને મુઆરક્યાદી?” જાંહાંગીર આ ભેદી અને ગણત્રીયાજ અજાણાનું ભેદ ભર્યું બોલવું સમજી ન શકવાથી તાણુખીથી પુકારી ઉઠ્યો. “સાની મુઆરક્યાદી? સાને વાસ્તે?”

“આવી લુસીફર મેચીસ જેવી ગરમ અને આકલા સ્વભાવવાલી પરીનનો ભરથાર ન થવા માટે તુંને મુઆરક્યાદી આપુંજી! જા! જાંહાંગીર! એમજી જાણ કે તું છટકામાંથી છુટ્યો! મને યાદ રાખજો જાંહાંગીર, કે આ ‘પરીન પેલેસ’ અને લાખોની દોલતની રેલાછેલ્લીથી આવો આકળો ભુત જેવો સ્વભાવ સમતોળપણામાં આવે નહીં-કદી કામુમાં આવે નહીં—”

“છટ, નોનસન્સ! લાખોની દોલતને બદલે કાઠનનો ખજાનો ધરાવતી એ તો શું પણ એથી બહુતર મીઠજી સ્વભાવ કોઈ અજાણા ધરાવતી હોય ખુદ સ્ત્રીના વેશમાં સેતાનથી હોય, તો એ આ સેવક તેને સમતોળ કરી નાખવા-તેને કામુમાં રાખવા અને તેને જેર કરવા આરે ગાંઠ પુરો છે! નાજાંમાય” જાંહાંગીર મુજી મરોડતો લોહકરાઈથી બોલ્યો. “મને તેમ કરવાની તક મલી નથી તેથી હું દલગીર છું! બાકી એક વખત આ હુજતી, તામસી, મગર અને લોહકરાઈ-લોહકરાઈમાં મરી-ચરી રહેલી પરીન જે મારી હક્કાર પરણેતર થાય તો તેનો સ્વભાવ હું મીન મીસાલ બનાવી નાખું, અને તેની કાતર જેવી જગ્યાને પણ ખુકી કરી નાંખું.”

“અરે જા-રે-જા-તારા જેવા મદથી ભુજ્યો પાપડ નહીં ભંગાય તો પછી પરીનને તું શું જેર કરવાનો, બહારત? અગાકિનાં અનુભવથી હું એમ કેહજુંજી, જાંહાંગીર! આ મગર અને મીઠજી છુટણુ જેવી પોરીની નેસમાં એવું તો ઉકરેજું લોહી વેહેજી કે તેનો તુંને કશો ખ્યાલ નથીજ.”

“ એનાં અમીરી આપનાં જેવુંજ લોહી એનામાં દોડેછ! ઘડીકમાં ગરમ થાય તો ખીજીજ પજે હંડીગાર થઈ જાય એવી પરીન આકલી તેમ માયાણી છો પેલા લુંચા પર લોભાઈ અંગએલી હોવાથીજ એને સારું સુજ પડતું નથી.”

“ છટ, છટ, એની રગમાં એની મગર માય જેવું લોહી ઉછલેછ! તદનજ માયની આમેલુય નકલ! જાણે તદનજ માયનો ભુત! આમેલુય માયજ જોઈ લેવી!” નાંજાં નસકોઈ ચઢાવી લગાર તીખાસથી બોલી.

“નાંજાંમાય, તમે બોલોછ તેમાં વળુદ લાગતું નથીજ! એના માય આકળાં ઉતાંખી નહી, ને વલી સાથે પરીનનાં જેવાંજ આમેલુય મુદલજ નહીં ઉતાં! એનામાં ને એનાં માયનાં ચહેરામાં ને રંગ-રૂપમાં આસમાન જમીનનો ફરક! તમે ભુલોછ, નાંજાં માય! પરીન ત્રણએક વરસની ઉત્તી ત્યારે મેં મારાં કાકીજીને જોયલાં, ત્યાર પછી કાંઈ મેં ઝાંઝાં જોયલાં નહીં, કાંકે કાકાજી અહીંથી ત્યાં ધંધાને લીધે દેશાવર જતાતા! તે ચહેરો મને હજી યાદ છે તે પરથી હું કેહું કે પરીનનો ચહેરો એની માયનાં જેવો આમેલુય છે એમ તમારી બોલવાની સર્યામ ભુલ છે!”

“ હું બોલુંછ તે ખરુંજ છે! જહાંગીર! પણ વારું, જ્યારે એ એનાં માયનાં જેવી નથી ને આવી તુમાખી મગર છે, તો તેની સાથ તું શું કરવા પણવા નીકલયોછ! યાદ રાખજે કે એવા ગરમ સ્વભાવથી એ તુને આંગલી પર નચાવસે! પણ! તું તેને પણવા માગતો નહી હોસે પણ તેના પૈસાને પણવા માંગતો હોસેજ, ખરું કેની? તુંખી આએ લાખોની દોલતપર મોહી પડ્યો હોસે કેમ બોલ્યો નહી?”

જહાંગીરને આવા સવાલથી ઘણો ચટકો લાગ્યો, અને ફફડી પડી બોલ્યો! “ તે સાથ તમુને કામ નથી, નાંજાંમાય! પરીન સાથ તમુને ખારમો ચંદરમાં છે નહી? તેણે તમારું એવું તે શું બગાડ્યું ?”

“ બગારે શું કાંઈખી નહી! એ તુમાખી દુકતીને પંદર વરસ પછી છેક આજ રાત્રે મેં જોઈય! માત્ર એ વરસની નાલ્લી ઉત્તી તારે મેં જોયલી તે વખતે તે મારી દુસ્મેન બનવા ઘણીજ નાલ્લી ઉત્તી!”

“ અને તોખી હમણાં તો દુશમેન છે, નાંજાંમાય, એમ તમારા બોલવા પરથી લાગેછ! નાંજાંમાય, કાકાજીખી તમુને બધાં સાથ બોલખાણ કરાવતાં ખીહતા હોય એમ લાગતા’તા એટલે તમારામાં કાંઈ ઉંડો બેદ સમાએલો હોવો જોઈયે! પરીનનાં માયને તમે ધીકકારતાં હોય એવું તમારા બોલવા-પરથી લાગેછ! તારે શું માયને ખાતર છોકરીનેખી હીણોછ ને ધીકકારોછ?”

“ માયને ખાતર ! ” નાળાંમાય કાંઈ યાદ આવ્યું હોય એવી અદાથી ભવાં ચઢાવી ગંભીરામથી અને કડવાસથી બોલી ઉઠી. “ માયને ખાતર ! અને તું તેને પોતાને ખાતર ધીકકારેછ, જાંહાંગીર, ખરી વાત કેની ? ” આમ બોલી નાળાંએ જાંહાંગીરનો હાથ મજબુતીથી પકડ્યો ને તેની નજદીક આવી ધીમેથી પણ ધીકકારથી બોલી “ આપણે એક એ તુમાખી દુકતીને ધીકકારયેય ! તો પછી-પછી-આપણે એક થઈ આપણા દુશમેનપર હુમલો લઈ જમયે તો કેમ ? આપણો કીનો લખએ તો કેવું ? ” નાળાંનાં હાથમાંથી પોતાનો હાથ ઝડકથી જુટાવી એ પગલાં પાછળ હતી જાંહાંગીર આ બેદી અને હુચ્છી નાળાંને ટગર ટગર ટીકવા પડ્યો !

પ્રકરણ ૧૧ મું.

શું પસંદ ?—ગરીબાઈ કે તવંગરી—હા કે ના ?

પરીને જાંહાંગીરને હડધુતની હીણપસ્તીમાં લાવી મુકેલો હોવાથી નાસીપાસ અને નાકમેદ થયલાં જીગરે તે કીનાથી જલતો હતો, મગર તેજ પરીનની ઉપર નાળાંમાય કયા મુસ્તકીમ સખબોસર વેર લેવા જાંહાંગીરને ઉસ્કેરતી હતી, એવું તે શું મનોહર પરીને નાળાંમાયનું બગાડયું હતું કે તે ભલી રૂપસુંદરી ઉપર કીનાનો કેહર વરસાવવા આ બેદી ગણત્રીઆજ અબળા તેને ઉસ્કેરતી હતી, તે જાંહાંગીર મુદલજ અનુમાન કરી શક્યો નહીં ! વધી તે સારી રવેશે જાણતો હતો કે નાળાંમાય માત્ર તેજ રાત્રે ખાનખલાદુર સપજશાહની પરોણી તરીકે આવી હતી, અને તેનાં ખુલાસા મુજબ તેણીએ પંદર વરસની લાંબી મુદત પછીથી પરીનને જોઈ હતી તો પછી માત્ર થોડાજ કલાકમાં તે પરીનની વીરધ્વ શા માટે બોલી, કયા સખબોસર તે અદેખાઈથી બહતી-જહતી હતી તે જાંહાંગીર હાલ વિચાર કરવા લાગ્યો, મગર તેને કશું સુઝ પડ્યું નહીં ! નાળાંના બેદ ભર્યા બોલવા પરથી તે એમ અટકલ કરવા લાગ્યો કે પરીનની માતાને આ ગણત્રીઆજ અબળા ધીકકારતી હોવાથી તેની દીકરીને પણ ધીકકારતાં શીખી તેની ઉપર અદેખાઈનાં અંધાપાથી વેર લેવા મચ્છતી હતી. મગર પરીનની માતા-યાને જાંહાંગીરની મરનાર કાકી એવી તો અસીલ, અશરાફ અને ભલી હતી, કે

મરનાર પોતા પાછળ કોઈપણ પ્રકારને! કડવાસભર્યો એકાદ દુશ્મન રાખી
જય એ સંભવીત ન હતું એમ જાહાંગીર અત્રે આગલી યાદ પરથી અનુ-
માન કરવા લાગ્યો, તો હવે નાજાં પરીનને કેવા સંજોગો સર ધીકકારતી
હતી તે તે મુદ્દલજ સમજી શક્યો ન હોવાથી પોતાને વેર લેવા તેણી
ઉસ્કેરતી હોવાથી તે લગાર તીરસ્કારથી બોલી ઉઠ્યો, “નાજાંમાંય! એક
ઓરત થઇને કીનો લેવાની વાત તમે કરોછ એ મને તો ધણું એહુંદું
લાગેછ! અત્રે કાંઈ આપણે નાટક કરતાં નથી કે આવી નાટકી વલણ તમે
મારી આગળ અપત્યાર કરી તેવા ચેનચાલાથી પરીન પર કીનો લેવા
ઉસ્કેરોછ! તમારી બેદબરી મતલબ શું છે તે હું જાણુવા માંગુંછ?”

“તુંને સમજવાને હજી ઘણો વીલંબ જોઇયે” તે નખરાં કરતી
મલકાયલે ચહેરે બોલી “જાહાંગીર જ્યાંવેર આ દુન્યાની હસ્તી છે ત્યાં વેર
પ્યાર અને ધીકકાર અને વેર સાથે ને સાથેજ રહેવાનાં છે! એક આદમી
જેમ વ્હાલ કરે, તેજ મરતમે વેરથી બતાવી શકે! તું તારી કઝીનને
ધીકકારોછ તો ખરોજ! તુંને એને હડધુત કીધો તેનું વેર લેવા તો તું
માગેછ. તુંને ચીનાઈ વંદોઈ ને લુચ્છો ને હીંગણો વીગેરે વીગેરે બોલે ને
તું તે સાંખી શકે?”

“તે તો એ ગુસ્સાના આવેશમાં ભરભર બોલી ગઈ પણ પાછલથી
એ ઘણી દલગીર થઈ, કાંકે તેમ બોલવાની એની મતલબ નહીં હતી.”

“એખી વાત ખાસ્સી! નાક કટા તો કટા પણ ધી તો ચટા!” એમ
બોલી ખરખર તે હસી પડી, “જાહાંગીર, ઓરતનાં બેદબરમને તું પુગી
શકવાને તદ્દનજ અશક્ત છે; આ ગુંઠણ જેટલી દુકતીએ તુંને દેખઇતી
રીતે અપમાન કીધું, તુંને હડધુત કીધો, તારા હાથમાંથી ‘પરીન પેલેસ’
ખી જવાનો, ને લાખોની દોલત વગર તું જેવો છે તેવોજ રહેવાનો છતાં
ખી તું આ નાકદર, બેદીલ દુકતી માટે એમ બોલેછ, કે તુંને લુચ્છો, ને
વાંદોરો વગેરે કેહવાની કાંઈ મતલબ નહીં હતી! જા-ગન-હું તો ધારતીતી
કે પરીન તુંને આવી કીસમથી હરધુત કરશે તો તું અહીંથી ઉઠલી અહીં
પડશે, પણ તેમં નથીજ, તેથીજ તેનો આવો લાભ લેવાયછ! જો, તે હવે
પેલા બુખરીખારસ માનારાપર શીદા શીદા છે! તેનાં વાંસલી જેવા સાહસપર
ને તેના ખુબસુરત અને ઘટમારા ચહેરા પર આ દુકતી જનોનીમાર છે.
તેને જોઇને એનાથી કેવું હસાઈ હસાઈ જવાયછ ને તે ગમે તે પણ
પારકો! જ્યારે તુંને જોઇને એને ધીકકાર છુટ્યો ને તું ગમે તે પણ પીત્રઈ
કહેવાય! ખરું કેહતી? તેઓ એકબીજાનાં વ્હાલમાં મોજ મારેછ, જ્યારે

તું કુંજરો, બરીયેલ થઈ ફરેછ—તે પોતાનાં મોહથી એક પારકા લોભી ધુતારાને બહાલના મીઠા શબ્દો બોલી તેને ખુશી કરતી હોયે જ્યારે તેજ મોનામાંથી તું જેવા કાકાના છોકરાને બુચ્છો, બદમાસ, ઠીંગણો, વાંદરો વગેરે કહી કડવા શબ્દો ઓચરી ધીકકાર બતાવ્યો જે તું સાંભળ કેમ ?”

“બસ, બસ, નાજાંમાય ! તમે જાઓ અહીંથી ! તમારું મને વધુ કાંઈ નથી સાંભળવું ! મારા મુરખીજી કાકાનાં અતલગનાં તરીકે ગણીનેજ હું આ તમારા ઠકા-મશકેરી બધા લોહીના ગોટ ગણી ખમી જાઉંછ, નહીં તો કાંઈ બીજું હોતે તો હું તે કદીખી સાંખતે નહીં ! તમે બસ જાઓ અહીંથી.”

“ઓ લેરે ! વળી એકાએક શું થયું ? હું જાઉંચ ને જો જવશ તો પછી જરૂર પસતાશે ! હું તારા બલામાંજ છેઉં, ભુંડામાં નથી ! પેલી બેકદર દુકતી થોડા વખતમાં પેલા કરકા બાબુસ પોર્યા સાથ જ્યારે પરણશે, ત્યારે તે લાખોની દોલતનો ધણી થશે ને તારા કાકાની કન્નરજા બાદ તે ‘પરીન પેલેસ’નો માલેક ને લાખોપતી થશે, ત્યારે તુંને નામોશીથી આ આ મહેલનાંથી ખાલી હાથે જવું પડશે, ને પેટને ખાતર વહીતર કરવું પડશે તેનો કાંઈ ખ્યાલ કર !” હયાં નાજાંમાય તેની નજદીક આવી, તેના કાનપર પડી ધીમેથી બોલી, “તેનો અટકાવ કરવાનું મારા હાથમાં છે. પણ તારાં દીલમાં લોહી નથી વહેતું, પણ પાણી ને દુધ વહેછ, એટલે તું પોર્યા મરદની મટોરી શું કરવાનો ઉતો ! ધેફર ! મને શું છે. પાછળથી લાખોની દોલતથી હાથ ધસતો તુંજ રવડી-રખડી જશે ! લે-તુંને ગમતી નથી, તો આએ ચાલી” અને એમ બોલી નાજાં રોહસાભેર જવા કરતી હતી. મગૂર જાંહંગીરે તેનો હાથ પકડી અટકાવી.

“નહીં ! નહીં ! બે પળ થોભો, નાજાંમાય ! એ બેકદર દુકતીને જેમ હું ધીકકારૂંછ, તેમ પેલા બદમાસ જસીને પણ ધીકકારૂંછ ! તેઓ વચ્ચેના લગન હું જો ચાહું તો અટકાવી શકું પણ મને તેમ કરવાનો રસ્તો સુઝ પડતો નથી ! તમે મને કેહો, નાજાંમાય કે કેઈ રવેશે એ લોકનાં લગન અટકાવી લાખોની દોલત પારકે હાથે જતી બચાવી, સર્વ દોલત મારા હાથમાં આવે ! આહ ! મને એકજ રસ્તો બતાવો ને પછી તમે જોવ કે મારી રગમાં દુધ ને પાણી છે કે ખરું લોહી વહેછ. આ જીવમાં જીવ હોશે ત્યાં સુધી હું તેઓની પુક પકડી મારું વેર લેવસ.”

“કેમ મીયાંભાઈ, હવે લેભટા થઈ ઠેકાણે આયા કે ?” નાજાંએ મશકેરી કીધી ! “જાંહંગીર, પરીન આ દુકતા પર તદનજ ઘેલી થઈછ, ને

એ દુકતીમાં એની માયતાં જેવુંજ હુજતી, હુંલડાઈ ભર્યું ગરમ લોહી વહેછ એટલે એ જસી સાથ પડ્યા વગર રહેવાની નહીંજ! તારા કાકા આ લગન અટકાવી શકશે નહીંજ! કાંકે પરીનને એવી લાડધેલી કરી મુકીછ કે તેનો પડયો બોલ એવણુ ઉંચકી લેછ, તો પછી જસી સાથ પણવા માટે એવણુ વાંધો ઉઠાવસે નહીંજ!”

“આ દુકતી કદીખી પેલા બદમાસ, દગાખાજ, રાસકલની યૈરી થશે નહી” જાહાંગીર જનુનમાં બોલી ઉઠ્યો.

“ધીરે, ભાઈ, ધીરે! માફખી કેહવું એવુંજ છે. મને ભવીશનો એવો ખ્યાલ થાયછ કે જે ઓરતને તું ધીકકારેછ તે તારાં સુખની આડે છે-એક ખીજે મદખી તારાં સુખની આડે છે-જેઓની ભરતી તેઓની ઓટ થાયછ ને-ને પરીન પેલેસ મોત-જીવત વચ્ચે ડોળા ખાસે ને પછીજ તોફાન પછીની ભારે શાંતિ થશે ત્યારે તારી ઓટ છે તેની ભરતી થશે, ને લખોની દોલતનો હકદાર માલેતુજાર ધણી તું થશે ને પછી સર્વ નડતળ દુર થશે! કેમ? તુને તો ગમસેની?”

“બસ, બસ, મને આવાં જુદાસાચાં ભવીશ કહી લલચાવો નાં! આ બંને જણનાં લગન કેવી રીતે અટકાવવાં તેનો મને બસ કાંઈ રસ્તો બતાવો કે આ લાખોની દોલત મારાં હાથમાંથી પારકા પોર્યાને હાથ જતી બયે!”

“પણ, ગાંડારે! મેં જે ભવીશ કહ્યું તે તુને ગમે કે નહીં? પરીન પેલેસનો તું હકદાર માલેક થાય તે તુને ગમે કે નહીં?”

“એમ બનેજ નહીં! તેમ બનવું તદ્દનજ ઈમિપોસીબલ છે! પરીન મારી વચ્ચે છે એટલે હું હકદાર માલેક થાઉં એમ બનેજ નહીં!”

“અને તેમ બને તો? તેમ હું બગડતો? નાંજાં તેના ચહેરા ગમ રીકી બેઠથી હસી પુછવા લાગી. “તું અહીં ઉભો રેહી વાત કરેછ એ જોટલું ખાત્રીપુર્વક છે, તેટલુંજ તું હકદાર માલેક ભવીપમા થાય તે ખી ખાત્રી ભરેલું છે! સખર! કેવી રીતે, તે મને હમણાં પુછ ના! એટલો અધીરો નાંબન! આજને આજ, રાતને રાત હું તે કેહવાની નથીજ, જાંગલાભાઈ! જે આગલ આવ” એમ બોલતાં જાહાંગીરનો હાથ પકડ્યો અને કાંઈખી ભરમ જણવાની અધીરતામાં જાહાંગીર તેની લગોલગ નજદીક ગયો, અને તેનાં કાન પર પડી ધીમેથી નાજાં બોલી. “ખાનબહાદુર સપલશાહનો એક ઉડો ભરમ છે-કે જે બેઠભર્યો ભરમ ખાનગી રાખવાને વાસ્તે મને

મોટી રકમ આપવામા આનીતી-ને તે ભરમ આજે પંદર પંદર વરસ થયાં મારી છાતીમાં રાખી ફરું, જે મારા પગ આગલ કારતનો ખગ્ગનો બી આવી પડે તો વધુવાર મારી છાતીમાં દાખી રાખવાની નથીજ. હું જે ઉમેદમાં આવીછ તે મનની ઉમેદ જે પાર પડે તો તે ભરમ મારી સાથેજ મરશે, નહીં તો-નહીં તો પંદર વરસ પછી મારી છાતીમાંથી બહાર નીકલી પડશે! વરસો થયાં એક કરજ મારે શીટાડવાનું છે કે જે કીનાનું કરજ આ દુકતી અસતો શીટારવાની છે-સમજ્યો! એમ જંગલી જેવો ડોળા ફાડીને શું જોયછ, તુંને ધ્યાનમાં ઉતર્યું *કે નહીં? તું જેમ એ એકદર દુકતીને ધીકકારેછ, તેમ એ રાંડ તુમાખીને હુંબી તેટલાંજ પ્રમાણમાં ધીકકારું! ચાલ, હવે બોલ! આજથી ત્રણ મહીનાની અંદર હું તુંને ‘પરીન પેલેસ’નો તથા લાંબોની દોલતનો લકદાર માલેક બનાવું તો તું મને શું આપશે? બોલી દે જલદી?”

“ત-ત-ત-તમે-તમે મને-મને” જાંહાંગીર તો આ બેદબરી અબજાનાં ભરમથી તદનજ લાઇલાજ લાચાર બની તદનજ દીગમુદ બની રહ્યો, અને તે તેને ‘પરીન પેલેસ’ તથા લાંબોની દોલતનો ધણી બનાવવા માંગતી હતી, તે સાંભળીને ગોચા તેની છાતી ઓચીંતી જાણે રૂંધાઈ જતી હોય એમ તદનજ ત-ત-પ-પ થઇ ગયો!

“હા! હું એ હાથની ને બત્રીસ દાંતની તુંને ‘પરીન પેલેસ’નો માલેક બનાવસ” નાજાંએ છાતી ઠોકી જવાબ વાલ્યો.

“છટ, છટ, તદનજ નહી બને એવું!”

“છોકરા! તેમ છેજ! તું સમજતો નથી! પછી આજ હાથમાંથી જશે તો આ સંધી દોલત પારકે હાથ જશે ને તુંને ભેટ ભરવા વહીતરું કરવું પડશે તેનો ખ્યાલ કર! બોલ, હું તેમ સીકા બનાવું તો તું મને શું આપશે?”

“મને તો કાંઈ સુજ પડતું નથી મને-મને-”

“બધી સમજ થોડા વખતમાં પડશેજ! જે! જે દહારે તું આએ મેહલનો ધણી થાય તેજ દહારે મને તું ઓછામાં ઓછા પચાસ હજાર રૂપ્યા આપવા કબુલ થાય તો તુંને તે લક આપવા હું બીડું ઝડકું-બોલી દે હા કે ના! માત્ર હા કહેવાથી લખોપતી થશે, ને ના કહેવાથી દુન્યામાં અરધી વગરનો રવડી જશે! જે કોઇનાં પગલાં વાગેછ, બોલી દે હા કે ના?”

“હા,”

“ફિક ત્યારે આપણે અકેકનાં વીશવાસુ બન્યાં છીએ! આવતી કાલે હું તેમ લખાવી લેવસ! પણ—”

“નહીં નાંજાંભાય, કાલે તો હું સવારે અલાહબાદ છોડી જવાનો છું! કાંકે મારે માથે મોટી એક જાંજળ છે!”

“કેમ બચ્યા! કાંઈ ઉંડા પાણીમાં ફર્યો છ કે? હાં!” નાંજાંભાયે મસ્કેરી કરીધી! “કાંઈ નહીં, તું આવસે તાં વેર હું ઢોળસ; પણ આજે રાતે આપરા વચ્ચે જે વાત થઈ છે તે કાંઈ ખી ત્રીજું જાણવા પામે નહીં એટલું યાદ રાખજે હાં! ચાલ, મને ઘણીજ તરસ લાગીય તે જઈને જરા આઈસક્રીમ ખાઈયે! લાવ, તારો હાથ આપ.”

નાંજાંભાયે જાંહંગીરનો હાથ મમતાથી લઈ દાખ્યો ને હાથમાં હાથ ભેરવી તેઓ પેલેસ તરફ આગલ વધ્યાં! નાંજાંભાય તરેહવાર નખરાંઓ કરતી જાંહંગીરને હસાવવા મીઠું મીઠું બોલતી હતી, મગર લાખોની દોલતની રેલાછેલનાં સુખી સ્વપ્નાઓ જોતો તે એટલી હદ સુધીનો વિચારનાં વમળમાં વીંટલાઈ ગયો હતો કે નાંજાં શું બોલતી હતી તેનો એક શબ્દ ખી તે સમજી શક્યો નહીં! તેના દગાખાજ, લુચ્છા, બદમાસ હરીફને મારી હટાવે અને તેનાં હાથમાંથી સર્વ દોલત છીણવી લઈ તે પોતે પચાવી ખેસે, અને ધનવાન, આગેવાન બની પૈસાની રેલાછેલ વચ્ચે સુખમાં મોજ મારે એવાજ ગીલગીલ્યાં છુટે એવા હવાઈ કીલ્લાઓ તે આંધ્યો જતો હતો, મગર પૈસા એ કેવું પાપનું મુજ છે, અને એવી લાખોની દોલત કેવી રીતે બાળે વેળા સર્વોત્તમ સુખનું સત્યાનાશ વાલી મુકે છે તેનો ગંભીર ખ્યાલ આ ઉમેદભર્યા જીવાનને જરા ખી અંશે થયો નહીં!

પ્રકરણ ૧૨ મું.

“ચાહે કીસીકા ઘર તું જુરા, વોહ જુરાઈ તેરી જુરાઈ હયે,
યા બની આદમ જીસને બદીકી, આગે ઉસકે આઈ હયે.”

સમી સાંજનો વખત હતો. આખો દીવસ સુર્ય વાંદલાંઓ પાછળ છુપાયેલો હોવાથી ધારા કરતા જલદીથી અંધારું ચોમેર બ્યાપી રહ્યું હતું.

વરસાદ ઓય દેતો કે દુડી પડે એવો હીંગામ હોવાથી દર્યાની બાજુ ફરવા-હરવા આવનારાંઓ ઝાંઝાં દીસતાં ન હતાં.

આ વેલા ઇંગ્લેશ પોશાકમાં સજ્જ થયેલો એક જુવાન પોતાના હાથમાંની છત્રી ફેરવતો ધીમે કદમે દર્યાની બાજુનાં ઘુટપાડપરથી ચર્નીરોડ તરફ ગંભીર વિચારોની ગીરફતારી વચ્ચે ગર્ક ગમેલો ચાલતો હતો. તેનાં માથાંપર વરસાદનાં વાદલાં ટીંગાઈ રહ્યાં હતાં, છતાંબી કશીબી દેખીતી પરવાહ વીનાં તે ધીમે ધીમે બળડતો આગલ ને આગળ વધતો હતો. જેમ આકાશમાં વાદલાંઓ ઘેરાઈ આવી ચોમેર અંધકાર બરપા કીધો હતો, તેમજ આ જુવાનનાં ચહેરા પર ચીંતા, શીકર, ગમગીની અને નામોશીનાં ચીંતાતુર વાદલાંઓ ચઢી આવેલાં હોવાથી, તેનો ચહેરો ગંભીર, ઉદાસ અને ભેચેનીના અંધકાર વચ્ચે કાલો મારી ગયો હતો.

તે જુવાન જાંહાંગીર હતો.

જે મુત્યારક દીને પરીનની સાલગરેહની ધામધુમ થઈ હતી, તેજ દીને તેને ખાનગીમાં એક કાગજ મલ્યું હતું, જેનો રહે તે આજે, યાને પરીનનાં વરસની ખાણીપીણી પછીના ત્રીજે દીવસે કોઈની રાહ જોતો તે ચર્નીરોડ દર્યા તરફ ધીમે પણ સાચુટ કદમે ચાલતો હતો. તેનાં અશાંત મનમાં આ વેળા લાખો વિચારો વીજળીનાં પ્રવાહ મીસાલ પસાર થઈ જતા હતા.

“ રાંડને ખારો ખમોચ્યો નરતોજ નથી.” તે મલકાતો બળડવા લાગ્યો. “ જાણે કે પૈસાના વેળા ‘પરીન પેલેસ’માં ઉગતા હોય તેમ આજે ‘ઇડયટ’ પચાસ હજારનાં લુમકાના દીલખુશ સ્વપ્નાઓ જોયછ! રાંડ, હુંજ તુને આલુનાં પાતરામાં બાંધીને આપશ તે તું જો તો ખરી! હાલ તો સેવકની મતલબ છે, એટલે આજે ભેદી અંબળા બેસ કહેશે તો બેસવું પડશે ને સુરજને ચાંદ કહેશે તો તેથી સેવકને કમુલ કરવું પડશે-પછી એક વખત મતલબ સરી, એક વખત મારા હાથમાં મારી ઉમેદ મુજબ દોલત આવી કે પછી તુને આજે સેવક હોલી પર ચાંદ બતાવશે ચાંદ! હાલ તો તું પચાસ હજાર પર હરખાયા કર પછી આપેછ કોણ ને લેછ કોણ! હા-હા-હા-હા” હયાં જાંહાંગીર હસી પડ્યો, અને થોડો વખત ગુપચુપ ચાક્ષી પાછો બળડવા પડ્યો.

“ એ મને ‘પરીન પેલેસ’નો માલેક બનાવવા માંગેછ તેમાં કાંઈ વચ્ચુદ હોશે કે અધર! આજે ભેદી ઓરતમાં કાંઈ આગલો-પાછલો કાકાજીને લગતો ભેદ સમાયલો હોવો જોઈયે, તેથીજ કાકાજીબી એનાં ‘પરીન પેલેસ’માં

આવ્યા પછી કાંઈ ધુખરાએલા જેવા લાગેછા! બાઈ જેવ! આએ હમેશની એક બળામાંથી જે મારો છુટકો થાય કેની, અને પછી મારો રસ્તો મોકલો થઈ જાય, તો પછી બચ્ચા લુચ્છા જસી, તું જે તો ખરો કે મારા રસ્તા વચ્ચે આવવા માટે તુંને હું કેવો સવાદ ચખાડસ તે! સેવક કાંઈ કાચો નથી; બારે ગાંક પુરો ને શુરો છે, એટલે તું જે તો ખરો કે તારો હું કેવો ઘાટ ધડુંછ તે? આએ ભુખરી બારસ, કરકાખાલુસ પોરો તો લાખોની દોલત પર અંજાઈ લોભાઈ હયાંજ થોખી પર્યોચ અને એનાં ગોરા ગોરા ચહેરાપર પરીન બી તદનજ દીવાની બની ગેઇછ, ને એજ મુજી શેતાનને લીધે મારી 'એકર' ના મંજુર રાખી, મને હડધુટની હીણ પસતીમાં હડધુટ કીધોછ, પણ આએ બાળુ હું બી જેકંચ કે તું તે મુજી, સેતાન સાથ કેમ પરણેછ? કાકાજી તો બીચારા તદનજ મીયાં માણસ છે! પરીનને એવી તો લાડધેલી બનાવી મુકીછ, કે એનો પડયો ખોલ ઉંચકવામાં મોજ માનેછ, તેજ આધારે મને નામંજુર કરી જસી સાથ પરણવાની ખોંહસ કરશે તો કાકાજી બીચારા હા કહી દેવાના! પણ-પણ-આએ નાંજાંમાય શું પરીનને પરણતાં અટકાવશે? એ બેદમરેલી ઐરીએ એકવાર ભરમમાં મારા કાન ખોલ્યાંતા, કે જસી કોઈ કાજે બી પરીન સાથ પરણી શકશે નહીંજ-ખોદા! તેમજ જે અને તો?—આહ! કોઈ બી રવેસે આ દગાખાજ, લુચ્છો, મારા રસતા વચ્ચેથી નડતો, ખરતો થાય તો-તો પછી મારા જેવા કરકાખાલુસનાં હાથમાં સુનાની ચડવી આવે ખરી! આએ નાંજાંમાય મને ત્રણ મહીનાની મુદતમાં 'પરીન પેલેસ'નો માત્રેક બનાવવા માંગેછ, તેમ જે બનવા પામે તો પછી એકજ પીરાની કાસલ પટાવી હું સુખેથી અમન-અમનમાં લેહેર કરું! પણ-પણ-આએ જાંજાળ ને કેમ ખેરવવી તેજ મોટી મુશીબત, આજ ને કાલ છે તો!" અને હયાં તેનો ચહેરો ગંભીર થયો, અને કાંઈ બી બખડયા વિના ગુપચુપ ચાલવા લાગ્યો.

જહાંગીરે ચર્નારોડના સ્ટેશન નજદીકના પુલ તરફ વલાણુ લીધી અને તે પુલ ઓળંગી બીજી બાજુ 'કવીન્સ રોડ'ના રસ્તા તરફ ફરી ત્યાંજ આજુબાજુ જેતો ઠોબ્યો! ગાડી ઘોડા અને મોટરની આવગલ હદથી જ્યાદા હોવાથી પુલની નજદીકજ તે લંબાણુવેર પોતાની અધીરી ચસ્મ ટાંકતો ત્યાંજ ઉભો રહ્યો.

હયાં તેને વધુ વાર ઠોભવું પડ્યું નહીં, કાંકે જેની તે રાહ અધીરતા વચ્ચે જેતો હતો, તે સાંમેથી તેની તરફ આવતાં દેખાવાથી તે તેને ટીકતો ઉભો રહ્યો!

તે એક જુવાન અયળા હતી, મગર જમાનાની ગીરદેશીથી, અને મુકલેશીની મુશીબતનાં માહબારત મારા હેઠળ કચડાએલી હોવાથી, તેનો એકવારનો મનોહર અને દીલકશ મુખડો કજરાઈ ગયો હતો, અને અગાઉ કરતાં હાડપીંજર જેવી બની રેહી હતી !

“ અલ્લો, ધન,” જહાંગીર તેનો હાથ પોતાનાં હાથમાં લઈ બોલ્યો !
 “ તું ધારા કરતાં ‘લેટ’ આવી જો ? વેલ, ચાલ આપણે પુલ ઓલંગી દર્યાની બાજુ તરફ ધીમેથી જઈએ.”

“ શું કહું, જહાંગીર,” ધન દયાએલા સાદે બોલી, “ ગુલ અસ જવા નીકરીને તોફાનપર તોફાન મચાવા લાગી ને અસ રડવાજ લાગી, ને ઘણીબી પેટ-પાસામાં દાબી પણ મુગી રેહી નહીં-મરે ! આજે મનેબી ગુલુને મારાં પાસાંમાંથી અસંરવા ગમા નહીં જો ? જેમ તેમ પતાવીને આવી ત્યારે !”

તેઓ પુલ ઓળંગી દર્યાની બાજુનાં ડુટપાક પર મરીનલાઈન્સ તરફ ચાલવા લાગ્યાં. અધકાર એમેર વ્યાપી રહેલો હોવાથી, તથા વાદલ ચીંતા-તુર રીને ઘેરાઈ આવેલું હોવાથી લોકની આવજન તે તરફ ઝાઝી હતી નહીં !

“ જહાંગીર” ધન લગભગ રડી દેતાં બોલી. “ જહાંગીર ! હજી તારી જીવલેણ જુદાઈ તે હું કાંલાં સુધી ખમું ? ને ગરીબાઈનાં કાટેલ દાંખનું દુઃખ તે હું ક્યાં વેર સોસું ? જહાંગીર, જહાંગીર, ખુદા ખાતર રવડતી રઝવતી નાં કર ! આટલાં આટલાં વરસ તો મેં સારી આસાની આગાહીમાંજ કાર્યા—”

“ ધન ડીયર, ને થોડો વખત વધુ કાઢ ને પછી જો કે ગરીબાઈની કગાલ ગધેરમાંથી ઉચકી હું તુંને ધનના ઢગલાપર લઈ જઈને બેસાડુંશ કે નહીં.” જહાંગીરે સંધ્યારો આપ્યો.

“ એમ તો તું આજ લાંબો વખત થયાનો મને વાહેછ-મને-હંગેછ-જહાંગીર-જહાંગીર” આ અભાગણી અયળા દુસકે દુસકે રડી પડતાં બોલી. “ કોઈ વખત એવો તો જીવ કંટાળી જાયછ કે આવી કંગાલતમાં લોકનાં તીરસકાર લ્યાનટ અને તાણાતપલા વચ્ચે જીવવાનાં કરતાં જાણે જીવપર કરી મરી જઈ-પણ-પણ-મારી વહાલી ગુલુને ખાતર સંધ્યારો રાખી મુગે મોને સોસવું પડેછ ! જહાંગીર ! તું મને હવે તરછોડી નાં જતો-નહીં તો હું તારા પગ આગળજ મારો જીવ જકાતી નાખસ ! મારામાં હવે એવું જુદાઈનું દુઃખ ખમવાની જરાબી શકતી નથી !

“એમ ચેરી શું થાયછ, ડીયર! જરા સમુરી પકર! તું એક થોડા મહીનાં ઠોળ પછી જો કે દુઃખનાં દર્શામાંથી દુખાડતી અચાવી સુખનાં કીનારાપર હું તુને લાઉંછ કે નહીં—”

“નહીં! નહીં! બસ હવે એવા સધ્યારાપર મને જરા બરસો નથી! ગઈ વેલા તું ડીયર જરે સુરત આયો તારેખી એમજ મને તેં વાહી-પટાવી કે તારા જીભરં સપલશાહ કાકાને મારે વાસ્તે કહીને તું થોડા વખતમાં મને જરજળ બોલાવી તારી કાકાજીની લાખોની દોલતપર અમન-ચમનમાં રાખશે, પણ તેવા સધ્યારાનેખી મહીનાઓ વહી ગીયા. આસા રાખતાં મારં આ જીગર ચીરાઈ-ફસાઈ જવા લાગું, પણ હજીખી તેં કાંઈખી કીધું નથી. હવે તો તું મને તારી સાથ લઈ જ, જહાંગીર! જહાંગીર! તારા કાકાની લખોની દોલત તારા પ્યાર આગળ હું ઠોકરે મારંચ! બસ તારી જનકેશનીની શીદાગીરી વચ્ચે મારાં વહાલાં બચ્ચાં સાથ મમે તેવીખી ગરીખીની કંગાલ્યતમાં સુકકો ખુમલો ને રોટલી ખાઈ હું તારી મોહબતમાં રાજ કરતી રાણીજ તરીકે સમજી સુખ માનસ, જો, જહાંગીર મારં માન! મને સાથે લઈ જ! મારાથી તારા વગર હવે મુદલજ જીવાતું નથી વાહલા.”

“ડારલીંગ, તું એટલી અધીરી કેમ બની ગઈછ, જરા ધીરી પડ દુખ પાછળ હમેશ સુખ છે, જેઓ ધીરજ અને સમુરીથી દુખ સહન કરેછ, તે દુખમાંજ સુખ સરજાયજું છે! થોડો વખત જરા ઠોળી જ, મારા કાકાજીને બરાબર તારે માટે સમજાવવા દે, પછી જો કે તુંને કેવાં સુખમાં સાહેખી કરતી શેકાણી તરીકે મોજ મરાઉંછ, મોજ! ચાલ, ડીયર, અહીં ઉપર આવ, મારા પગ દુખી આયાછ તે જરા બેસી નીરાંતે વાત કર્યો!”

તેઓ પુસતા ઉપર ચઢ્યાં, અને ધીમે પણ સામુટ કદમે થોડાંક પગલાં આગળ ચાલી બને ત્યાંજ બેઠાં.

પ્રકરણ ૧૩ મું.

“બહારી જારી કરને જો આએ તુમ આએ,
ખુરે ચલન કીસીને પહાએ સીખાએ—”

“જાહાંગીર, બહાલા જાંઘુ,” ધન રડતી ચશ્મોથી આંખુજની ધપે બોલી, “જે, તારા જીભર કાકાજી પર ભરોસો ના રાખ, તું ખસ મને હવે સાથે રાખ! હું ગમે તેવી ગરીબી વચે બી સીવી સાંધી તું વાહવાને ડાર-રોટલી ખવાડી ખાઈ તારી મોહબતમાં હું સર્વોત્તમ સુખજ માની લેવશ! કદાચ, તારા કાકાજી મારા જેવી ગરીબને પોતાના મેહલમાં રાખવા રાજી નહીં થાય, તો-તેવણુ તુંને મારી સાથનો સંબંધ છોડવા-તોરવા તારી સાથ તોફાન મચાવે તો-તો-બોલ-જાહાંગીર! બોલ-તો-શું તું-તું મને તજ દે કે? છોડી જાય કે? કાકાજીની દોલતની આસાપર મને દુઃખમાં રવડતી મુકી તું-તું—”

આ દુઃખી અમળાથી આગળ બોલાયું નહીં! તેની છાતી દયકાંઓથી ગુંગલાવા લાગી, અને જાહાંગીરનાં ખભાંપર માંથું નાખી આંસુઓનો ધોધમાર દર્યો રેડવા લાગી! જાહાંગીરે તેનું માંથું પ્યારથી પસવારી પટાવી, અને પોતાનાં ગળવામાંથી રૂમાલ કાઢી તેનું આંસુઓથી ભીંજાવેલું મોં તુછી, રૂમાલ બાંધુએ મુકી સંધ્યારાથી બોલ્યો.

“ધન ડીયર, તું એવી કે દહારે હતી? એમ તું ચેડાં શું કારેચ જો! ડારલીંગ, એમ ઉતાવલી-આકરી શું પડેજ જો! મારા કાકાજી તારી વીરૂધ્ધ કાંઈ બી બોલે એ માટે મને શક છે, ડીયર,—”

“નહીં! નહીં! તારા જીભર કાકાજી કદાચ ના કેહે બી ને પોતાની-પોતાની દીકરી સાથ તુંને ગેઢવવા બોલસ કરે બી તો-તો જાહાંગીર-જાહાંગીર! મને તો આજ મહીનાંઓ થયાં એમજ લાગેજ-તારી ઠંડી વર્તણૂકપરથી એમજ દીસેચ, કે તું મારાથી કંતાલી ગીયોજ ને પેલી-પેલી કાકાજીની પરીન-પરીન—”

“જાયા, તું, એમ કાઢું બકસે તો પછી મને તે જરા થઇને ગમતું નથી. ડારલીંગ! પરીન શું ને વાત શું? તુંને એકવાર ચાહી હવે બીજી બાંધુ મારી નજરે ફેરવું એમ તુંને લાગેચ?”

“મને તો એમ લાગેચ. જાહાં લાખોની દોલત આવી ત્યાં ચસમ ફરતાં કાંઈ વાર લાગતી નથીજ! આહ જો તું મને એવડા થઈ તેની-તેની સાથ દોલતનાં શોભમાં પાછો પહોંચે તો જીવ તારીજ યાદમાં જીકાતી નાંખી મરજ થણ-થણ—”

“ખામોશ! ધન ખામોશ! તું શું એ ઘેલું ઘેલું બકીને—”

“ નહીં મને સાંભડી લે ! મારા સુખની વચ્ચે આવનારને મારી છતી આંખે જોવશ નહીં, ઓ-હું-જો મને આજ મહીનાઓ થયા લાગેછ તેમજ જો તું-તું તારા કાકાની છાકરી સાથેજ—દોહનની આશામાં પણુ-વાનો હોય તો આંખે ગરીબ આંતરડીની કકલતી હાય-આંખે તુટેલાં જીગરનો આપ—”

“ બસ, બસ, મને લાગેછ કે તું થેલી થઈ ગઈછ, ધન બસ કર ને બંધ કર એ બકવા. ખોદાને હાજરનાજર જાણી કેઉચ કે આંખે જીગરમાં તારી મોહ્યતનાં આતસ સીવાય બીજાં કોઈખી મોહ્યતની ચીંગારી ગેશન થઈ નથી ! ધીરજ ધર !”

“ આનીપર પવીત્ર કસમ આ, જહાંગીર ” રડતી આંખોએ પોતાનાં બદયાનની અંદરનાં પડમાંથી છુપાવેલું નાનું કાગળનું અંડલ કાઢી જહાંગીર સામે તેણી ધરીને બોલી ! “ આંખે તારા પ્યારની જમીનગીરી અને સયાદીનાં કોલનો પવીત્ર લેખ છે; એ લગનની નોંધ એ મારો જીવ-જીવનગારો છે, ને મારી છાતી આગલથી હું ખસાડતી નથી તો કસમ આ વાહલા-એનીપર તાહરો હાથ મુકી ખોદાને હાજર નાજર ગણી કસમ આ, કે આ પવીત્ર કોલને ગમે તેવીખી દોહનની આશા વચ્ચે ખેવફા નીવડે નહી.”

જહાંગીરે તે અંડલ પર હાથ મેલ્યો, અને ધનનીજ શીદાગીરીમાં ઓસ્તવાર રેહવા તેણે પવીત્ર કસમ ખાધા, અને ધને સંધ્યારાનો લાંબો દમ ખેંચ્યો !

આ વેલા દર્યામાં પુર ભરતી હતી, અને ભરતીનાં પાણીની છોલ પુસ્તાની દીવાલ સાથ જોર સમેત અડધી ભયભીત અવાજ કરતી હતી. આકાશમાં વીજળીનાં ચમકારા ચાલુ થયા હતા, અને ભયંકર તોફાનની ગવાહો આપતાં હોય એવી અદાથી વાદલાંઓખી આ અભાગ્યાંઓને માંથે ચીંતાતુર રીતે ટીંગાઈ રહ્યાં હતાં.

“ ધન ડીયર, હું મારું કામ ખલાસ થવે પાછો અલાહબાદ જવશ ત્યારે મારા મુરખી કાકાજીને તારે માટે રડી તનરીને કેહી દેવસ ને પછી તુને હું જરૂરજ નફી કરી બોલાવસ ! પણુ-પણુ આંખે તારી સરડીશીકેટ તથા લગનને લગતું મારી સહી સાથનું ખન તું મને હવડાં આપ, કે જેથી કાકાજીને હું તે દેખાડી દેઢ મારો એકરાર કરી દેઉં, ને કાકાજીખી તે જોખને સમજી જાય ” એમ બોલી જહાંગીરે પેલું બદલ ધનનાં હાથમાંથી પોતાના હાથમાં લઈ લીધું, અને ઉડી ઉભો થયો.

“ નહીં બનસે!” એકાદ વીકાલ વાદળુ મીસાત્ર ધન ઉડી ઉભી થઈ અને પેતું પેકેટ જાહાંગીરનાં હાથમાંથી રોહસાંભેર જુટવી લીધું.

“ એ વાત મારો જીવ જીવ તો નહીં બનસે. જાંયુ, તુંને ગમે તો મનમાં રીસ લાગે કે ગમે તો તું ગુસ્સો કરે, પણ આ લગનનું ખત ને સહી સાથનો પુરાવા ભરેલો લગનનો દસ્તાવેજ મારો જીવની નીકલી જીવ તોળી તારા સ્વાધીનમાં તો આપવાની નહીંજ!”

જાહાંગીર તેની એકાએક ફેરવાઈ ગએલી વર્તણૂકથી તાણુખીથી એ ઘડી દગ થઈ જઈ તેને ટીકતો ઉભો! તેના હાથમાંથી ગુસ્સાભેર પેતું પરખીડાતું પેકેટ જુટવી લીધું, તેથી તેને ક્રોધ તો ઘણો ચઢ્યો, મગર લોહીનો ગોટ ગળી તે શેતાન ડાખો કરી શાંત મને પુછવા પડ્યો.

“ કાંય વાઈ? એમ કાંય? મારા કાકા કદાચ મારી વાન નહીં માને તો તેની સાહકત તરીકે એ લગનની સરટીશીકેટ વીગેરે તુરતા તુરત દેખાડવા ફીક કામ લાગે ને—”

“ નહીં, એમ કદી નહીં બનસે! જાંયુ ” તે ચીરડાખને બોલી ઉડી, “ તું મારો જીવ ખી લેસે તો તે નહીં આપસ! એની ઉપર હું જીવેલી છું! એક વાર જો હું તુંને તે આપી દેઉં ને તું તારી મતલબને ખાતર તેનો નાશ કરે તો પછી તું મને ઓળખવા ખી નાં પાડે, ને મારા હાથમાં પુરાવા ન હોવાથી, તુ મારી સાથ પરણેલીજ નહીં એમ જાહેર કરે તો હું તદ્દનજ મારાં બચ્ચાં સાથ રખડી જાઉં! એ વાત નહીં બનશે! હું જાણું છું કે જ્યારથી તારા કાકાજી લખોપતી થઈ ગીયાછ, ને તેવણની દોલતપર ખેંચાઈ તું અલાહમાદ ગીયોછ, તારથી તારી ઠંડી વર્તણૂકથી આ કલેણું બલી-જલીને ખાખ-રાખ થાયછ! હું જાણું છું ને માનું છું કે તારા કાકાની પેલી દુકતી સાથ પણવાની મતલબથી મારી કાસર પતવવા, ને મારું કાટલું વચ્ચેથી કારવા, તું મને વાહીપટાની આએ સરટીશીકેટ મારી પાસથી જુટવી લેવા માંગેછ, કે પછી મારો સર્વ હક જતો રહે, ને કશી ખી સામેટી વગર હું મારો વાંધો રચુ કરવા સામે ખી થાઉં, તો કસા ખી પુરાવાની ગેન્હાજરીમાં તું મને દીવાની ફેરવે. હું તારાં નવ મહીનાં થયાનાં તાલતલાવટભર્યાં કરતુક સમજી ગઈછ! મારી ખુમસુરતી પર અંજાઇ-લોભાઈ મને ચાહી, મને ખુદાની નજર હકદાર મોહરદાર બનાવી હવે તું લખોતી દોલતપર અંજાઈ જવાથી આવાં કારસતાન કરી મને ઠગવા માંગેછ પણ હું તેમ ઠગાવાની નથી જો! યાદ કર તે મોહબત-

વંતા દીવસો કેવા નવસારીમાં પસાર કરીધાછ, તે તારા મનની એકેએક મુશ્કેલી પુરી પાડવા મેં દરેક જાતનાં સુખનો ભોગ આપ્યો, ને ખુદાની નજરે પાક કરવાને મારાં બચ્ચાંનો હક રાખવા મેં તુંને લગન કરવાની ફરજ પાડી છે. તારે તેં મને જીવેજીવે તાં સુધી તારી ને તારીજ રાખવાનાં કસમ ખાધેલા, ને હવે લખોની દોલતને પેલી ખુબસુરત પોરીપર મોહી પડ્યોછ તેથી તેવા કસમ વાપર વખાતા થયા! તારે લીધે હું હીણુપસતી ને નામો શીની હડધુટમાં આવી! તારે લીધે મારું પ્યારું બાપીકું વતન નવસારી, માય-માપ વગર, તદનજ લાખલાજ છોડવું પડ્યું, ને તારી મોહજતમાંજ સુરત જઈ ગઈશ વહીનરું કરી સારો દીવસ જોવાનાં ખુશ સ્વપ્નામાં મેં લાચારી ગરીબાઈ વેડી! તારે લીધેજ સર્વ સુખ, સર્વે મોજનો મેં ખુશીથી ભોગ આપ્યો, ને પેટ ભરવા ભરી સીવી-સાંધી દહારો કરવા મારાં દુરનાં સગાંને તાં હું અહીં મંભઈ કરેલવારી આવી ઉતરી, ને મારાથી મુશ્કેલીની જોહમત ન ખમાવાથીજ, તથા તારા કાકાની તથા તે દુકતીની વાત નુસમાં વાંચવાથીજ મારું માથું તણુકયું, ને તેથીજ છેલ્લે પાટલે ખેરી દમ ભરાવી તુંને અન્નાહબાદથી અહીં ખોલાવ્યો! આહ! અફસોસ! હું મુઠ્ઠા! મારો ભવ ખર્ચો! હું જો જાણુતો તો તારા જેવા મંખરના એવા ચલકચલાણાનાં સાથ પરણી મારાં વરસ વેચતે નહીં! તું આખરે ખેવકા થયો, પણ યાદ રાખજે—”

“બસ, રાંડ છેકજ ફાસ્ટ નાં જા!” જહાંગીરે બરાડ મારી; તેનો ચહેરો ખુની જેવો બની રહ્યો! તેની આંખોમાંથી જાણે કે ધીકકારની અંગારા નીકલતી હોય એમ લાગ્યું. “તારાં લાંબા ભાપણથી મારો મીઠાજ ફરી ગીયોછ! તુંને હું આજવેર અસીલ અને ભલીજ સમજતો આવ્યો તો પણ, આપદે તારી નસાકરી એટલ અને જીદી જાત પર જઈ તું ભુંડી અને લુચ્છી નિવડી! મને આજે પરખીકું આપ! હું એ પોકેટ લીધા વગર જવાનો નથી! યાદ રાખજે કે મને છેડશે તો તેનું પરીણામ સાચું આવશે નહીંજ! ખુબ ધ્યાન રાખજે! ચાલ, લાવ, મારાં ભલાં ને તારાં ભલાંને ખાતર તે આપ.” જહાંગીરે ધનનાં હાથપર ત્રાપ મારી, પણ તેનો હાથ છટકાવી ધન એ દગલાં પાછલ હડી, મમર ધકકાની છેક લગો-લગ નજદીક આવી ઉભી રેહવાનો આ અભાગણીને સોહજ બી પ્યાલ કે ખટકો થયો નહીં.

તે મગજથી જોયા એમગજ બની હોય એવી અદથી હદથી જ્યાદા ઉશકેરાઈ આવી હતી. તેનું માથું સપી આવ્યું હતું, અને ધીકકારનાં

કુંદારા અને દમથી છાતી ધમણ મીસાલ ઉચકાતી હતી. અદસોસ! લુલનો ભોગ થઈ પડેલી આ હાચાર અખળાની અજલ તમામ નજદીક આવી હતી, તેનો તો તેને જરાખી શક ગયો નહીં!

પ્રકરણ ૧૪ મું.

કરમાયલું ગુલ, એક પાપ-એક શ્રાપ.

“તારાં પરીણામની મને પરવાહ નથી, ખેવદા, દગાપાજ!” ધન તર્યા-પાવ ફેંકતી ઉશકેરાઈ બોલી, “આએ બંડલ તારો જીવ બી પટકી નાંખશે તો નહીં આપસ! લુચ્છા! તારી નીચ મતલબ મેં જાણી લીધીછા! આએ સાહદત ને પુરાવા તારા હાથમાં આવે તો પછી મારાથી કોઇની સામે એહજખી મારા દુઃખની વરાળ કહરાય નહીં, ને તું મારો એક વારનો ખેવદા ધણી છે, એમ જો તારા કાકાજી આગલ આવી ખુલાસોખી કરે તો તેમજ તેવણ મને કશાખી પુરાવા વગર દીવાની ઠરાવે! લુચ્છા! તુંને મેં પીછાણ્યોય! હું બી તો ખરી કે જીવપર શકતી ખેંચી ગમે તેવાં દુઃખ ને હાંદેસા વચ્ચે હું તારી પુઠે અલાહબાદ આઉં, ને તારાં કારસતાન બધાં તારા કાકાજી આગલ ખુલ્લાં કરે, ને પેલી રાંડ ચોટલાખરી સાથ પૈસાનાં જીવપર પણતાં અટકાઉં! તારા કાકાને તો શું પણ કોઇનેખી તારી સહી સાથનું આ કાગળનું દેખાડસ તો મારો હક તે વેળા પુરવાર થયેલો ગણાસે! ચાલ, જવા દે. તોફાન વધેય ને વરસાદની છાંટી પરેય, ને મને કરેલવારી વેર આવાં અંધારાંમાં જવુંય!”

“નહીં, મને આએ પેકેટ આપ!” જાંહંગીર જોરસમેટ તેનાં આંગ પર ધસ્યો; તે જનુનથી ગોચા દીવાનો બની રહ્યો. તેની આંખો વેરથી તસ-તસ થવા લાગી; ધીકકારનો ઇંગાર તેનું જીગર જલાવી મુકતો હતો. “તું અહીંથી લે આપ્યા વગર કદી જવા પામશે નહીં. હજીખી બધું લુલી જ, ને મને એ સ્વાધીન કર! લાવ, બસ! આપ!”

“નહીં! નહીં! મુઆ લુચ્છા ખેવદા, નહીં! જારે-ઓ-માયરે! અરે-”

તેઓ વચ્ચે હોળતોજી ચાલી રહી! એ તે ધારતી ભરી પળ! જનુનમાં ગોચા થેલા બનેલા જાંહંગીરે એકાદ વીકાળ હયવાન મીસાલ આ

અભાગણી કોમળ અબળા સાથ તે પેકેટ લેવા જીગરતોડ પ્રયત્ન કરી, અને તે અભાગણી અબળાએ તે જડળ ચીવટામથી પકડી રાખ્યું. આવદે થોડીક પળની હોળતોજ વચ્ચે તેઓ અદાળજીક થતાં ધક્કાની તદ્દનજ નજદીક આવ્યાં અને જાંહાંગીરે આંચકા સમેત ધનનાં હાથમાંથી તે પેકેટ ઝુટવી લેવા જીગરતોડ કોશેશ કરતાં ખેંચતાણુ કરી, અને પરીણામમાં તે પેકેટ તેનાં હાથમાં આવ્યું. કે તે એક બાળુએ ઉલ્લાઈ પડ્યો, જ્યારે આંચકા સમેત આ અભાગણી દુઃખી અબળા પાછત્ર હાંવાથી દર્યાની અંદર પુર ભરતીમાં મોટા અવાજ સાથ ગમડી પડી !

તોફાન વચ્ચું જતું હતું. વીજલીનાં ચમકારાથી, તથા વાદળનાં ગગડાટથી ચોમેર ભયભીત લાગતું હતું. વરસાદના છાંટાખી છુટા છવાયા પડતા હતા. અને ભરતીનાં પાણી તે ધક્કાપર અથડવાથી એટલો મોટો અવાજ થતો હતો કે ધને ગમડ્યું ખાતાં ધાસ્તીની મારેલી ચીચ્ચારીનો અવાજ તદ્દનજ આવા તોફાની સાગરનાં અવાજ તથા વાદળના ગગડાટ વચ્ચે દબાઈ ગયો હતો.

અને જાંહાંગીર ? ધનને તેણે દર્યામાં ઉલ્લાઈ પડતાં જોઈ ને જોઈ તે જ્યાં આંચકા સમેત પડ્યો હતો, ત્યાંથી ઝડપથી ઉડ્યો, ને કીનારા આગળ ધાસ્તીથી ફાટફાટ થતાં જીગરે ખે પળ જેવા લાગ્યો ! આ આંખનાં પળકારામાં અનેલા ભયાનક ખનાવથી ધાસ્તીથી તેની છાતી ધડકવા લાગી, તેનું માંથુ ધ્રુમવા ને ફરવા લાગ્યું, અને શું કરવું તે તેને કશું સુજ પડ્યું નહીં. એક દીવાનાં આદમી મીશાળ તે અહીંથી ત્યાં ને ત્યાંથી અહીં એમ પોતાનાં ખે હાથે માંથુ પકડી દીવાની અદાથી દોડવા પડ્યો.

ધન પાણીની સપાટીપર આવવાથી તેને દુઃખથી લાંખી ચીચ્ચારી મારી. ને જાણે કે કોઈએ જાંહાંગીરનાં જીગરમાં કાતીત્ર કટારી ભોંકી દીધી હોય એવી તે દુઃખી બાળાની ભરતી વેલાની ચીસ તીક્ષણ અને કારી તેને તેની છાતીમાં લાગી, અને વાંકો વલી ખેઆખલો અને ગાફેલ ખની દર્યામાં જેવા પડ્યો, ને પવનનાં ભારી સુસવાટા વચ્ચે તેનાં કાનને ધનનાં છેલા ભાગાતુટા શબ્દો અડવાથી તે પગની પાટણીથી તે માથાંની ટાળાકા વેર કમકમવા લાગ્યો.

“ઓ ઓ ઓ-જ-જ જાંહાંગીર-તે મારી-મ-મ-મર ઉઉઉ-ગુઉ-ઉઉઉ ! મારી હાય-સત્યાનાઆઆસ-રીખીને મારજો લાગજો-મારી ગુઉઉઉ-મારા શ્રાઆઆપ-કુતરાની માફક રવડી-ઓ ! ઓ !”

આટલું બોલતાં દુબકી મારી ધન પાછી પાણીને તલ્યે પોંદ્યો ! ત્રીજી વેળા દુબકી મારી પાણીની સપાટી પર પાછી આવતાં આ અભાગણી અને ભુલનો ભોગ થઈ પડેલી કમનસીબ અબળાએ પાણીની ઉપરજ રહેવાનાં જીગરતોડ ફાંફાં અને પજાડા માર્યાં, મગર અફસોસ ! કે તે થોડીક પગમાં પાછી પાણીની હેડળ બેમાલુમ ગઈ ગઈ ! એક બદમાસ, દગાખાજ, મુજી શયતાનની કશા પ્રકારની સહાયતા કે સંધ્યારા વિનાં, યા તો પોતાનાં હેતુવંતાં અને વાહલાંઓનાં છેવટના પ્યારભર્યા દીલાસા વિનાંજ તમામ એખલી અટુલી આવી ભયંકાર અને કમકમાટ ઉપગ્નવનારી લાચાર સ્થિતિએ માહાસાગરનાં પેટાંમાં કપરવાસ પામી !

મરતી વેળાએ જહાકાર, ગુનેહગાર જાંહાંગીરને પોતાની ધાંટીમાંથી અખેર થતા ગુંગલાના દમ સાથે જે ભાગાતુટા બે ચાર શ્રાપનાં શબ્દોનો કેહર વરસાવ્યો જે બે ચાર શબ્દોજ લાખો કેહરભર્યા શબ્દોની બરાબરનાં વજનના હતાં !

સર્વ ખલાસ ! આંખ બંધ કરી. પાછી ઉંઘાડયે તેટલા વારમાં વીજલી વેગે બનેલો આ સંતાપકારક બનાવ નામુદ થઈ ગયો ! તે પ્યારો પવીત્ર જન બોલ બોલતાં આખર થયો; જેને એકવાર તે દુઃખી અને કમનસીબ અબળાએ ખરા જીગરનાં જેસથી જનોનીસાર પ્યારની પવીત્ર શીદાગીરી વચ્ચે ચાલ્યો-માન્યો અને ગણ્યો હતો-જેને ખાતર તે અભાગણી અબળાએ પોતાનાં દરેકે દરેક સુખનો દરેક પ્રકારે મોટાં મનથી કશીખી લાલચ વિનાં, કે પૈસાની ઉમેદ વીનાં, ભોગ આપ્યો હતો, તેજ બેકદર, બેદીલ, બદમાસ અને ખુરા અવર્માને હાથે તે લાઇલાજ ભોગ થઈ પડી, અને તેનો પવીત્ર આત્મા જોતજોતામાં આખર થયો, અને તે પાકમદ અબળા મરીને શીરેસ્તાઓમાં ભેલાઈ ગઈ ! એક વારનું ખીલેલું ગુલ, ભરજોતન વચ્ચે અનેક માનીતી મોહબતવંતી મુરાદ ને ઉમેદોનાં સ્વપ્નાઓ વચ્ચે, કમકમાટ ઉપગ્નવનારી હદ સુધીનું કરમાઈ અને કચડાઈ ગયું, અને અફસોસ ! કે હાદેસાં અને હાડમારીમાં અને મુકલેસીની મુશીબતમાં ઉધરેલી સર્વોત્તમ સુખની આશા રાખતી આ દુઃખી ને ભોગ થઈ પડેલી ભોળી અબળા ઓચીંતી તદ્દનજ સ્વપ્ને વરીક આશા કે વકી ન રાખેલી સ્થિતિએ હાડમારી, દલદેસરી, લાચારી અને બેકરાંરીમાંજ જોતજોતામાં ડુલગુજર બની !

અને જાંહાંગીર ! આ ઓચીંતી આદનના ગજબથી તે ગોયા હૈયાં-સુનો, અને દીવાનો બની ગયો હતો ! મરતી વેળાના શ્રાપભર્યા ધનના શબ્દો તેનાં દીલમાં કમકમાટ ઉપગ્નવના હતા. આ અભાગણી અને દુઃખી

અબળાના છેવટના શ્રાપભર્યા, દીલ કંપાવનારા છેલ્લા શબ્દો આ મુજબના કાનમાં જોસ સમેત અડડવાથી તોફાનમાં એકદમ હાલતાં ઝાડનાં ધુજતાં પાંદડાં પેરે જાંહાંગીર ધુજવા ને ઠરઠરવા લાગ્યા. તેને ઠંડીનું લખલખું ચઢી આવ્યું, તેની આંખે અધારાં આવી ગયાં, ને અફળાતો ઝીકાતો તે ધક્કા-પરથી કુદકો મારી હેડે ઉતર્યો.

“ઓ! ખોદા! ક્યાં જાઉં! કાંઈ-કાંઈ મને સુજ પડતું નથી! અરે! મેં-મે-એને મારી નાખી નથી-ઓ! હવે શું કરું! ખોદા-નાસ હવે તો જીવ લઈને નાસ! ઓ—”

પહેલી હરોલમાં ચીંતાથી ઘેલો અનેલો જાંહાંગીર અહીંથી તહીં દોડવા પડ્યો, પણ પાછળથી તેણે પુલ તરફનો રસ્તો લીધો, અને આ આશ્રિતમાંથી છુટવા તે ઝડપથી ચાલ્યો-દોડ્યો-ગોચા ઉડ્યો! પુલ ઉપરથી તે બંને પંગ-હયે કુદકો મારી હેડે આવ્યો, અને એકાદ ખાલી વીકટોર્યા તે તરફ ઉભી હતી તેમાં કુદકો મારી ચઢી બેઠો ને ધાસ્તી ફાટફાટ થતાં જીમરે તે એટલુંજ બોલ્યો “ચાલ! હાંક-અસ! હાંક જોરમાં હાંક!”

દુઃખથી તેની છાતી ગોચા દબાઈ જતી હતી! ધાસ્તીથી તે ધુજતો હતો અને આ નધારેલી આશ્રિતથી તેનું મગજ ગોચા ભમતું-ફરતું હતું! વીજલીનાં ચમકારા, વાદલનાં કડાકા, અને વરસાદનાં મજામુત ઝાપટાંથી તેની ધાસ્તીમાં ઓર વધુ વધારો થયો, અને ગોચા તેની ઉરજ જાણે કે ખુદરત રહી હોય એમજ તે ધારવા લાગ્યો, અને વધુ ને વધુ ધાસ્તી અને ચીંતાથી ગાડીની બેઠકનાં ખુણામાં દબાઈ ચંપાઈ બેસી ઠરઠર ધુજવા લાગ્યો અને પોતાના બન્ને હાથો આંખ ઉપર ઢાંકી દીધા!

પ્રકરણ ૧૫ મું.

“સેજ ખીજાવી કાંટાની, તે પર પડવું પડશે;
અમરત માની પીવું પડશે, વળી ઝેર કાઢીલ—
પ્રીત કરવી છે સેહલ ઘણી, પણ નીભાવવી મુશકીલ.”

‘પરીત પેલેસ’નાં ગંજલર. દીલખુશ અને પચરગી બેહકબેહકાલમાં કુલોનાં આગનાં એખલાં એકાંતમાં સાંજને છેડે મનોહર પરીત, જસી

વાહડ્યા સાથ વાતચીતમાં પોતાનો વખત સોહવાડતી હતી. આ દીલકશ મધુરી ખાસ એકાંત શોહધતી બાગનાં એકાંતમાં ઉતરી આવી હતી! અને હબ્બરો હમેદ અને મુરાદથી છત્તછત્ત ઉભરાતાં જીગરે પોતાની પાસે બેઠેલા મનોહર જુવાન જસી વાહડ્યા સાથ ટાહેલાં કરવામાં મોજ માની લેતી હતી.

“ મારાં વરસની પાટીં તદનજ ફતેહમંદ નીવડી ” પરીન હસતાં બોલી, “ અને ડીયર જસી, તમુનેખી તે ગમી તો હોસેજ.”

“ ડારલીંગ, હું તો આટલો વખત બાગેબેહસ્તમાંજ હતો, પણ અફસોસ કે આવા બેહસ્તમાંથી લાઈલાજ દોજખમાં જવાનો વખત નજદીક આવેલો છે.” સરદ હાંચ મારી તે બોલ્યો.

“ એટલે જસી ડીયર, મને સમજ પડતી નથી.”

“ એડમ પોતાની મનોહર, દીલકશ મધુરી ધ્વિ સાથ ઈડનનાં બાગે-બેસ્તમાં સંપુર્ણ મોજ મારતો હતો, જે પછી તે બાગેબેસ્તમાંથી હડધુતની હીણુપસતી વચ્ચે જ્યારે બાહર પડી, આ દુન્યામાં રવડતો થયો, ત્યારે આ દુન્યા તેને એખલી અટુલી અને અંધારી લાગી, અને પરીન ડીયર, મારા બાબમાંખી તેમજ છે ! આ બાગેબેહસ્તમાં આટલા દિવસ વેર એવી તો મોહબતબરી મગ્નહ ચામેલી મેં અનુભવી છે, કે હવે જ્યારે તે છોડી જવાની મને લાઈલાજ ફરજ પડેચ, ત્યારે આ દુન્યા મને તારા વીનાં તદનજ દોજખ જેવી અંધકાર અને બીયાબાંન સમશાન, ઘોરસ્તાન જેવી લાગશે, મારાં બહાલાં ગુલ ! ” અને જસીએ પરીનનો કેમલ હાથ પોતાનાં હાથમાં લઈ તેને પોતાનાં મોંહની નજદીક લઈ ગયો, તોખી પરીને કશીખી આનાકાની કરી નહીં.

“ ઇડનનાં બાગની રાણી ધવે જેમ તે સેફ ફળ ખાધું ને બીજે દીને બાગેબેહસ્તનાં દરવાજા સદા માટે બંધ રહ્યા, તેજ માફક, પરીન મેં બી મોહબતનું મીઠાસબરુ સેફ ફળ ખાધુંછ; ને કાલે-કાલે તો આએ બેહસતનાં દરવાજા સદા સુધી, મારા છોડી જવાથી, બંધ થવાનાં.” તેને આગળ ભરમમાં ગાડુ ગબડાવ્યું.

“ તારે-શું-તું-તમે ડીયર, એટલા બધા જલદી અલાહબાદ છોડી જશે ? ” વધતી ઓછી અધીરતા વચ્ચે પરીને એકદમ સવાલ કીધો. આ મધુરી ધણજ દુક વખતમાં મનોહર જસી વાહડ્યાને જનોનીસાર પ્યારની પવીન શીદાગીરી વચ્ચે એવી તો અદાથી છેક ધડનાં ધડથી ચાહતી હતી, કે આવાં મોહબતબર્યાં સુખ વચ્ચે જસી વાહડ્યાની રવાનગી માટેનો

ખ્યાલ, તેની કોમળ છાતીમાં ધુજરાં ખરવા કરવાને પુરતો હતો! તે જે પરીનને છોડી ચાલી જાય, તે પરીનની કેવી અવસ્થા થાય, અને તેનાં વગર તે કેવી રીતે જીવી શકે તેનો ખ્યાલ થતાંજ આ સ્ત્રી છોડી જીવરનાં ઉડાંચુથી કમકમવા લાગી.

“આવતી કાલે તો મને મારે વતન જવા ઉપડવુંજ જોઈયે? આહ ખુદા! હું ઈચ્છુ છ કે હું અત્રે મુદલજ આવો નહીં હોતે! આ શેહેરમાં મેં પગ ખી મુક્યો નહી હોતે!” ગમખ્વારીથી તે બોલ્યો.

“એટલે, જસી દીયર? અહીં તમે આવ્યાજ નહી હોતે એમ કાંઈ ઈચ્છેછ! તેનો સમ્ય?”

“સમ્ય? એકાદ તેજસ્વી દીવા ઉપર એક નિર્દોષ પતંગ્યું પોતાના જીવ જીકારી નાખેછ, તેનો સમ્ય શું? ઘેઝાપણું, પરીન, મેડનેસ, ખીજું કાંઈ નહીં! વહાત્રી પરીન, તું શું મારી પાસે એકરાર કરાવવા માંગેછ— મારી પાસે ખરાં જીવરનાં જોસથી બોલાવામાંગેછ, કે હું તુને દીલાવર જન-ફેશાનીની શીદાગીરી ચાહુંછ? બોલ, ડારલીંગ બોલ!”

આ દીલકશ મધુરીએ એક શબ્દ પણ આચર્યો નહીં! તે પોતાની ડોકી વાંકી કરી નીચું જોતી બેઠી જે વેળા તેનો ગોરો ચહેરો લાલ થઈ આવ્યો હતો.

“બોલ, મારાં હૈયાના હાર! બોલ! નહીં બોલતી! ત્યારે શું તું મને ધીકકારેછ, હીણેછ, દારલીંગ, મારી નાચીઝ હાલત હાથી આગળ મગતરાં મીસાલ છે! તારી દોલતની રેલાછેલ, અને મારી ગરીબી હાલત, એ મહાભારટ ડુંગર આગળ એકાદ તણખલાંની સરોખરી કરેછ, તો શું ત્યારે મારા જેવા લાયકાર, અને ગરીબને ધીકકારેછ. આહ! તારા પગ આગળ ધરવા મારી પાસ દોલતખી નથી, કે નથી માફ મોટું ખાનદાન, છતાંખી મારી આશા વગરની જોરાવર જનફેશાની તારી આગળ ખુલ્લી કીધી, તેથી જે તું મને ધીકકારતી હોય તો મને માફ કરજે, ડારલીંગ! તારાં માફ કીધા પછી હું આ દુન્યામાં છતી આંખે આંધલા જેવી સ્થિતીએ તારી યાદમાં જીવશ.”

પરીન શું બોલે? તેનાં કોમળ જીવરમાં આ જુવાન માટેની વફાદારી ભરી મહોખત એવી તો અદ્વતી ઉઠાળા મારતી તોફાન મચાવી મુકતી હતી કે, તેનાંથી એક બોલખી બોલાઈ શકાયો નહીં! તે જાણતી હતી કે તે જેમ ધડનાં ધડથી આ જસીને ચાહતી આવી હતી, તેમજ બંદકે તેથી

વંદુ ધ્રુવરે જસી તેને દીલાવર જનકેશનીથી ચાહતો હતો; મગર આની દીલખુશ સ્વખવત સ્થીતી વચ્ચે જસી તેને છોડી જાય તો તેની જીવલેણ જીવલેણ કાટેજ દુઃખ તે કેવી રીતે ખમી શકે, તેનો ખ્યાલ થતાં આ બોલી છોકરી એકદમ અંદરખાનેથી ધુજની હતી, અને તેના લયમીન ખ્યાલોથી તેની જગ્યા ઉપડતી ન હતી.

“બોલ, ડારલીંગ બોલ, મને તું ના ધીકકાર! તારા જેવી રાજકરતી રાણી આગળ મારા જેવા નાચીઝ મુદ્દલેસ ગોલામે મારી જાતીનો ઉમેદમયો ઉમરો ખાલી ને ખુશ્કો કરીને તુંને અપમાન લગાડયું હોય તો મને માફ કર-ડારલીંગ-મને એકજ છેડતી વખત માફ કર, ને મને બસ સદાનો જવા દે.”

“જ-જ-જવા દેતું” પરીનનો ચહેરો આ બોલનાં જદં મારી ગયો; ધાસ્તીથી ગોલા તેનાં હોઠ ઉડી જતા હતા. “જસી ડીયર તુંને-તુંને જવા દેઉં! જો તું-તું- મને છોડી જસે તો હું-હું મરી જવશા!”

જસીએ તેનાં અને લાથ પોતાનાં લાથમાં લગ પોતાની જાતી સાથ દાખ્યા.

“વાહલી પરીન, તારે શું તું-તું તુંબી મને ચાહેછ! તારી ને મારી નાચીઝ સ્થીતી વચ્ચે આસમાન જમીનનો ફરક છે તોબી-તોબી તું મને ચાહેછ? બેલ, ડીયર.”

“હા, જસી વાહલા! તારીપર હું શીદા છેઉં! તારા ખ્યારે મને દીવાની કરી મુકીછ! તારીપર જનનીસાર કરવામાં તું વહાલાને વખાણુ-વામાં મારી સરજત હોસે, કે થેલાપણું હોસે, પણ જસી ડીયર, હું તુંને ચાહુંછ. આપરી લાલતની ખચર જતાંબી હું તુંને જીરોજનની ચાહુંછ. હું ધનનાં ઢગલાપર બેઠેલી હેવાથી તારા જેવા ગરીબ વચ્ચેનો તફાવત જાણી શું હું તુંને જવા દેતે એમ તેં ધાર્યું? નહીં! તું મને આલખતો નથી! વાહલા! જેને હું ચાહું હું તેને હું મારો જનબી સદકે કરી નાખું એવી હું ઉમેદબર છેઉં! તેવી મવીન શીદાગીરી, વચે સર્વોત્તમ સુખ વચે મોજ મારવા, લાખોની દેલ્લતને બી હું ઠોકરે મારું, લવ.”

‘બેવો, માફ ડીયર, પણ-પણ તારા વાહલા પપાજી-તું તો તારી ને મારી વચ્ચેનાં તફાવતને કસી વગન નથી આપતી, પણ તારા ધનવાન અને અગિવાન પપાજી મારા જેવા ગરીબ, મુદ્દલેશને તારા જેવી દીલકશ, મધુરીને પરણવા આહલી કદી બી આપવાના નથીજ! એવા દોલત અને માન અને કીર્તીમાં મોજ મારતા અગિવાન શેઠ્યા પોતાનાંજ જેવી ઉંચી પંકતીમાં શેઠ્યાઓનાં વાહલાઓ સાથ સગાઈ આંધવા તૈયાર થાય તો

પછી મારી ‘ઓફર’ મારી મુકલેસ સ્થિતીને મારાં ગરીબરાં ખાનદાનને લીધે ના પાડે એમ મને તો ચીંતા લાગેછે ! ઓ ! તો હું તારા વગર કેમ જીવસ, ડારલીંગ !”

“ ધીરજ ધર ! વાહલા, જસી ” તે બાજુપરથી ઉઠતાં બોલી, અને જસીબી તેની સાથે ઉભો થયો, અને તેનાં હાથમાં હાથ બેળાવી તેને અધીરતાના તાપથી તપતો સાંબલતો ઉભો !

“ જસી ડીયર, પપાજીને તેં બરાબર પીછાણ્યા નથી ! એવળુ મને એવા તો વાહલા છે કે મને ખુશી ને મને રાજી રાખવા એવળુ બીચારા પોતાથી બનતું કરેછે એવા ભલા અને વાહલા છે ! આપરે એકબીજાને વફાદારીથી ચાહીએછે એમ એવળુ જાણવા પામસે તો મારી વચ્ચે એવળુ આવે એમ મને મુદ્દજ ખ્યાલ નથી થતો ! મને સુખી જોવામાંજ પોતાની જીંદગીની મોજ મારતાં એવળુ જીવેછે, તો પછી તારી ‘ઓફર’ એવળુ ના તો નહીંજ પાડે !”

“ તારી પકડી ખાત્રી છે ડીયર, કે મારી ‘ઓફર’ નાં નહીં પાડશે ! પેહેલે તો મારી આવી ગરીબ હાલતથીજ કમકમસે ! બીજું તો મારા ગરીબ ખાનદાનથી સુગાસે ને—”

“ તેવું મનમાં ના લાવ ! ડીયર ! એવળુ-એવળુ પોતે બી એક વરસ અગાઉ સાદીમાદી ને ગરીબ હાલતમાંજ હતા, તે એવળુ કદી લુલ્લી જસે નહીંજ ! તારી ગરીબીથી કશી બી નડતળ આપણી મોહબત વચ્ચે આવવાની નથીજ ! તારા પ્યારમાં હું સુખી ને ખુશીજ રહેવસ ને સદાની તારીજ થવસ, વાહલા !”

જસીએ આ દીલકસ અને મનોહર રૂપસુંદરીને પોતાની ગોદમાં દાખી અને જીગરનાં જોસ સમેટ બોલ્યો ! “ વહાલી પરીન, આજથી હું તારી મોહબતમાં સુખીજ છું ! સુખમાં કે દુઃખમાં, મોહબતમાં કે આફતમાં, દુઃખનાં તોફાનમાં કે સુખની શાંતીમાં, સુખદુઃખની ભરતીમાં કે તેની ઓટમાં, હું નીરંતર, જેમ એક ઝાડ પર વેળો ગમે તેવાં તોફાન વચ્ચેથી મજાબુતીથી વીંટાલ્યો રહે, તેવીજ કીસમથી હું તુંને આ ધાંટીમાં પ્રાણુ છે ત્યાં સુધી, તુંને-તુંને ને તુંનેજ, મારી દીલકસ, મોહબતવંતી મોહરદાર તરીકે આહવસ, ડારલીંગ !”

પરીન તેનાં જવાબમાં તેની ગોદમાં દખાઈ, અને સુખ કે દુઃખમાં તેનીજ મોહરદાર થઈ રહેવાનાં કસમોમાં તેની બાહલી મલી હોય તેની

ખાત્રી માટે પોતાનાં ગુલામી રૂપસારપર મોહઅતવનું સીલ કરવાની કશી અડચણ લીધી નહીં, અને અંધારું થવા આવેલું હોવાથી અંકેકનાં ધણીધણ્યાંણી તરીકે ભવીષ્યમાં રેહવાનાં સુખનાં સ્વપ્નાઓ જોતાંજ આ વાલસાઓ જુદાં પડ્યાં !

સુખદુઃખનાં સાથી તરીકે થઈ રેહવાનાં પાક કસમ ખાતાં આ ભલી, પણ ભોલવાએલી અખળાએ પોતાનું સુખ તેનાં બદલામાં ગોયા વેચ્યું હતું, એવો નેહસ્ત ખતરો આ ભુલકણીને સહેજ પણ રવેશે થયો નહીં ! સુખ-દુઃખના સાથી તરીકેનાં પત્રીત્ર કોણ આપ લે કરવા સાથ આ અભાગણી છોકરી સુખનાં સુખી તેજસ્વી તડકાં વચ્ચેથી નીકળી, સીલા વાદળાંના અંધકાર વચ્ચે દુઃખમાં સરખસર ગોટું ખાનાર હતી, એમ તેણીને કશો ખી ઝાંખો ખ્યાલ થયો નહીં !

અને જસી વાહાડયા ? તેનો હર્ષ તેનાં હૈયામાં માથો સમાયો નહીં ! લખોની દોલતનાં દીલખુશ સ્વપ્નાઓજ તે જોવા પડ્યો અને પોતાની નધારેલી કતોહ માટે તે લુચ્છો અને લોભી જીવાન ભવીષ્યમાં લખોપતી બનવાનાં લોભમાં તે કારતારની લાખોલાખ શુકગુન્જરી કરવા લાગ્યો !

પ્રકરણ ૧૬ મું.

હા કે ના ?

જે અભાગ્યા દીવસથી નખરાંખાજ, અને ગણત્રીખાજ નાંખાં ‘પરીન પેલેસ’માં આવી હતી, તે દીનથી ખાનખહાદુર સપલશાહની હાલત દયા ઉપખવા જેવી થઈ પડી હતી ! આ જઠક પણ ભલા સખસને એક ક્ષણની પણ શાંતી ન હતી, અને ચોક્કસ ભેદભરેલી શીકર ચીંતામાં, નાશકારક ખોજ તલે ગોયા દયાઈ-કચડાઈ ગયો હોય, એમ આ ડોસો ખેખાખલો, ગંભીર ઉદાસ તેમજ કાયલી બની રહ્યો હતો. તે પોતાની આવી ધનાઢ્ય સ્થીતી માટે હદખાહર અફસોસ કરતો મનસે ખખડતો હતો, કે જો તે અગાઉની ગરીબ પણ સાદી જીંદગીમાંજ આ વેળા હોતે, તો આ ભેદ ભરેલી લુચ્છી અખળા નાખાં તેને ત્યાં આવી તેને શીકર ચીંતાના દર્યાવમાં મરખસર દુખાડી દેતે નહીંજ ? પોતાની એકદમ માલેતુજાર હાલતને લગતી વીગત વાત જગઆશકાગ થવાથીજ નાંખાંને કોને તે વાત પડવાથી, પોતાની

મતલબ સાંધવા, પૈસાનાં નીચ લોભ અને લાભને ખાતર ચાલી ચઢાવી છેક પંદર વરસે એકદમ ઘાનડામાંના લુટ પીમાત્ર ‘પરીન પેલેસ’માં કુટી નીકળી હતી, અને જેવી તે તાજુખી ભરી રીતે આવી હતી તેવીજ તે પાછી જેમ અને એમ જલ્દી ત્યાંની વંજે માપી જાય એમ સપલશાહ રાતદીસ ખરાં જીગરથી ઇચ્છતો હતો; મગર મુંડીમાં આવેલી દોલતનું પુછડું કાઢતેથી છોડવા ગમે નહીંજ, તેજ મુજબ આ ધનવાન આગેવાન શેડયાને પોતાનાં હાથમાં લઈ નીચવીને દોલતનો રસકસ કાઢી લેવામાં ચકચુર થયેલી આ લુચ્છી ગણુત્રીઆજ અખગા આવી ચેહલ મેહલ વચ્ચેથી પાછી લાચારીનાં અધકારમાં જઈ પડે એ બનવા જોગજ ન હતું. ‘પરીન પેલેસ’માં તે બાંગર ઓરત વધુ દીવસ રહે તે સપલશાહના આખમાં ઘણુંજ ધારની બધું હોવાનો ભડકાવનારો ને દીલ ધુજાવનારો ખ્યાલ આ ડોસાને બરપા થવાથી, આ ભેદી અને બાંગર અખગાને કાંઈખી કરી ખગતી કરવાનો મનસુખો તે ડોસો કરવા લાગ્યો.

સહવારનો દીલખુશ વખત હતો! નાજ્જં એખલી બહાર ફરવા જવા માટે તૈયાર થઈ નીચે હોલમાં ઉતરી, તેવીજ સપલશાહે ત્યાંજ તેને ડાબાવી અને એકદમ ગંભીર અને કરડા ચેહરાથી બોલ્યો! “નાજ્જં, હવે વધુ દીવસ આવા સેકન્નમાં હું રેહવા માંગતો નથીજ. મારે એકદમ કેહવું જોઈયે કે તારી હાજરી મારી જીંદગીની જોટ ગોયા જાંખી કરી નાખનારી થઈ પડીછ, ને ઇચ્છું કે તું અહીંથી જેમ અને એમ જલ્દી ચાલી જાય! ‘પરીન પેલેસ’ તારે છોડી જવોજ પડશે!”

“ઓહો!” નાજ્જં નખરાં કરતી ઢપે મોટેથી હસી અણુકાથી બોલી, “મરેરે, સપલશાહ, વસી તમારો પાછો પીજન પાટલો શર થયો! મારે ‘પરીન પેલેસ’ એકદમ છોડી જવો! વાહ, એવી કેવી રીતની પહરોણાગત કેહેવાય? હું કાંય અહીંથી જાઉં તેનો કાંઈ સખખ?”

“સખખ! તું એવો સવાલ પુછેછ કે કાંય છોડી જાઉં?” તે માતખર ડોસો મિજનથી બોલ્યો.

“અલખત, છેક મુંખઈ વેરથી ઘકેલાપછારા ખાતી હું આવી તો જરારતી બે ચાર વરસ તો નહીં, પણ બે ચાર મહીનાં તો જરા રેહવા દેઓ! અરે શીટરે! મારી મરજીમાં આવે ત્યાં લગીન આએ પેલેસમાં હું કાંય નહી રેહું વાર. હ?”

“કારણકે આ મેહલમાં મારી દીકરી સાથ એકજ છાપડાં હેળા એક મહીનો—એક દીવસ—અરે એક કલાકખી રેહવાનું તું લાયકની નથી! નાજ્જં

તારામાં અમળાનું કોમલ જીરું હોતે, માયાનો બંડાર તારા દીવમાં વસતો હોતે, એક સાથેસ અમળાની લામણીજ જો તું ધરાવતી હોતે, તો મારી વાહલી પરીનનાં રસ્તા વચ્ચે તું કદીથી આવતે નહીં.”

“તે હું ફરીથી પુછું કે કાંય તેનો સખખ?”

“મેં તુને એકવાર જવાબ આપ્યો-તું તેની સાથ વસવાને લામકની ઓરત નથીજ-કોઈથી જીવાન છોકરી સાથ મીત્રાચારી પાડવા લામકની તું મુદલજ નથી! તારી રીતીથી વેગળી આગલી જીંદગીની યાદ મને ધણી છે સમજી. મને બધું ખબર છે.”

“હા ખરેખર! મરેરે? સપલશાહ, તમારાં કાન કોઈએ બંનેરેલા હોવાથીજ આગલી જીંદગી માટે તમે મને યાદ દેવડાવોછ? ઉલટું, મરે, મારી ભોલાઈમાં હુંજ મુઠ્ઠાં જીવંતોનાં ફાંદામાં ફસી પડી હોરાન થઈ, સમજ્યા કેની? મારી ગરીબ દાલતમાંજ હું મારું જીવનને તે પછી કરતીતી, પણ તમે જીભડં એકાએક પૈસાવાલા થયા તેની હું ન્યુસમાં ખુશ વધાઈ વાંચી, મારો જીવ તમને જોવા મલવા ટપુ-ટપુ થયો, કે મરે, ચાલ, હવે કાંઈ સારો દહારો જોવાની આસા છે ખરી, ને તેથીજ, મરે, હું મુઠ્ઠાં અહીં ધકેલા ખાતી આવી, તો શું મે ચાર દીવસમાં પાછી જવા કે? વાહરે વાહ! સપલશાહ! પંદર વરસપર તમારી પરીનને આટલી ચણા જોવી જોઈતી, ને હાલ તો તે જીવંતોનાં મગજ ફરવે એવી તુમાખી ને ગરર છોકરી થઈ ગેઈય!”

“નાનં, આ દુન્યામાં જો તું એને ચાહતી આવી હોતે તો તું ધણીજ ભલી અમળા કહેવાતે, પણ તારા સીવાય કોઈને તું આ દુન્યામાં ચાહતી નથી સમજી કેની? તેવું સરજેલુંજ નથી!”

“તમારી તેમ ધારવામાં ભુલ છે, સપલશાહ, તમે મને ગમે તેવીખી ચીતારો તેનો મને ગુસ્સો નથી, પણ અહીંથી મારી મરજી ઉપાંત ચાલી જવા કેહો તે બાબે મને વાંધો છે. ‘પરીન પેલેસ’માં આવવાની મારી ખાસ મતલબ છે, ને ને પાર પડશે કે હું પછી જવું કે નહીં જવું, તે જોઈ લેવસ, ત્યાં લગીન હું દગડું પણ હાનર નથી.”

“અત્રે તે મતલબ?” અધીરાઈથી સપલશાહે પુછ્યું.

“મારા મનની એકજ મુશદ છે, સપલશાહ! આટલાં આટલાં વરસો મેં ગરીબીમાં કાહ્યાં, તે બ્યારે સુનાં જોવી ટક મલીચ, તે હાથમાં પકરી

રાખવાની મારી ઉમેદ છે ! હા ! મને કેવું જરૂર જોઈતી ચેહલમેહેલ વચ્ચે આજે મેહલમાં રાજ કરતી રાણી તરીકે રેહવા ગમેછ ! મારી મુરદ પાર પાડવાનું તમારા હાથમાં છે ! જેવ મારી મમ જેવ ! હું આગલ ઉત્તી તેનાં કરતાં તો વધુ સરસ ને ખેંચાણકારક દેખાઉંચ તો પછી-પછી-આ મેહેલની, અને લખોની દોષતની હકદાર માલેક મને જો બનાવો તો મારી મતલબ પાર પડે ! તમે કાંઈ ધણા ધરડા નથી, કે જેથી મારી સાથ પરણવા માટે તમને કાંઈ વાંધો હોય ?”

બાંગર નાનનાં છેલ્લા શબ્દોથી પોતાના પગ આગલ ટોપનો ગોળા ફુટયો હોય એવી કાસમથી સપલશાહ ચોંકી ઉઠ્યો ! તેનાં ગુસ્સાનો પાર રહ્યો નહીં, તેનો ચેહરો જર્દ મારી ગયો, અને વીકાળ સીંહ માફક બરાડ મારી, નેણ ફેરવી બોલ્યો.

“એમ કદી નહીં બનશે ! નાન ! તારા જેવી ચંડાલ ને લુચ્છી બેરી સાથ ધડો ધડપણ લગન કરી શું મારાં વરસ વેચું ? તારી મારી સાથ પણવાની એજ નીચ મતલબ, કે જેથી તું આ મેહલની માલેક થાય, તો મારી પરીનને તારે નામની અબીતરી છે, ને તારી સાથ વાત કરવા કે મલવા ભેટવા રાજી નથી તેનો બદલો લે, કે તેની પર વેર લે ! નહીં ! એ કદી નહીં બનશે ! તારી નીચ મતલબમાં તું કદી પાર પડશે નહીં !”

“અરે શીટરે ! તારે તમે પણવા ના પાડોછ તે પેલો ભરમ ઉંઘાડો જેવા રાજી છેઓ ?” તે હડે કલેજે તે ડોસાજીને વધુ દબરાવતાં બોલી. “મરેરે, મને છે શું ! મારા પર તો ભલાભલાઓ તે દહારની પાર્ટી વેલાએ શીદ થયલા, પણ મેં કોઈને મચક નહીં આપ્યુંતુ ને—”

“એમ નહીં બનશે ! મારો જીવ જાય તોખી નહીં બનશે ! જે પાછી એવી વાત કરશે તો એક પક્ષખી તુંને અહીં રેહવા દેવશ નહીંજ. પેલો ભરમ ફેરવાજ તું શું અહીં આવીછ એમજ હું સમજું કે ?”

નાનનાંએ કાંઈ જવાબ આપ્યો નહીં, પણ બારીની બાહર જેઈ દસ્યા કીધી.

“બોલ ! બોલી દે ! વરસોનો ભરમ કેહવાજ તું આવીચ ? તે દહારે રાતે પાર્ટી વેળાએ બાગમાં મારાં બત્રીજા જાહાંગીર સાથ એબલીજ વાત કરતાં મેં જોઈલી—તું શું તે મારો ભરમ તેને કેહવા માંગેચ ? બોલ, નાન બોલી દે !”

“ મરેરે! તારે જાહાંગીર સાથ મેં વાત કીધી તે તમને ખબર છે કે ?”

“ પણ તારે-તારે-શું તેં એને બધો ભરમ કહી દીધો ?” એમ બોલતાં તે માતબર ડોસાનો ચેહરો ગભરાટથી શીકકો પડી ગયો.

“ કહી દીધો ? નહીં, એવી હું નાદાન ને હુલ્લવેલી નથી કે મારો ભરમ એક નાદાન ને ઉછાછલા છોકરા આગળ ફેરી દેઉં ! મેં તો એ કેવો છે તેની પાંચ કીધી, તે તદનજ હરવાયો નાદાન લાગેછ ! એનામાં હયા કે માયા જેવું દીસતુંજ નથી, ને આએ આંગરને પુરતીયાજ છેમ્મ-રાની વચ્ચે કાઠી છોકરો કે છોકરી આવી તો તેનાં ભોગજ ફરી વળેલા જાણવા ! મેં એ છોકરાને કશું કહ્યું નથી ! મારાં મનની મુરદ જો પાર પડે, આ મેહલની રાજ કરતી રાણી જો થવા નશીબવાન નિવડું, તો પછી મારો ભરમ મારા પેટમાં સચવાયજો રહેશે !” એમ બોલી તે હસતે મુખે સપલશાહની છેક નજદીક આવી અને માયાથી મીડું પણ મનલખી હસી મોહનતથી બોલી, “ બોલોની સપલશાહ, મને ખાતમહાદુરની ધણુયાણી થઈ રેહવા, મોજ-મજાડ કરવા કેવું ગમેછ જો ! બોલોની, તમે મારી સાથ પાણવા રાજ નહીં થાઓ ?”

એકવાર ફરીથી સપલશાહનો ચહેરો તપી આવ્યો. અને ધીકકાર અને તીરસ્કારની નગરથી તે નાંજને જોતો ઉભો.

પ્રકરણ ૧૭ મું.

જેઉ ખાનુથી હડધુટ !

હુચ્છી ગણત્રીયાજ અને આંગર નાંજ સપલશાહને પોતાની જલમાં ફસાવવા માંગતી હતી, અને તેની મોહરદાર થઈ રેહવા સપલશાહને વીણવતી હતી, પણ આ ડોસો આત્રી જેહુંદી વાતથી, તદનજ મુખાંબિરી માંગણીથી, હદથી બ્યાદા એકવાર ફરીથી ગુસ્સે થયો, અને તીરસ્કારથી બોલી ઉઠ્યો :

“ નાંજ, આએ છેલ્લી વખત કેહુંચ કે એમ નહીં બનશે ! તારાં મનની નીચ ઉમેદ પાર પાડવાનાં કરતાં, હું મારી આએ દોષતને તુચ્છકારથી ફેંકી દેઈ પાછો મુદ્દેસ બનવા તૈયાર છેઉં ! તારા જેવી

અબજાને ઘડે ઘડપણ મોહરદાર બનાવી, આખરે અને હારમતને કલંક લગાડવાને બદલે લાખો લાખ કંગાલ મોતે મરવા તૈયાર છેડે, સમજી ! એ વાત કદી બનસે નહીંજ ! આહા અફસોસ ! જ્યારથી મને આંખે નેહસ્ત વારસો મળ્યોય ત્યારથી મારી જીંદગી હું દુઃખમાં કાચી ! પરીન પેલેસ'માં આવ્યા પછી મારી સ્થિતિ કહેતે પૈસે કંગાલ અર્થ ગઈ છે—જેની શીકરે હું રાત દીસ કરતો'તો તેજ સાંમે આવી ઉભીય ! હું જાણતો'તોજ કે જે તું જીવતી રહેવા પામી હોસે તો મને લાઈલાજ કરવા તું આવવાનીજ ને આપદે તેમજ બન્યું'છ ! ખુદા ! જરૂર બનવાને બદલે હું એક લાચાર બેચાર ને કંગાલજ રહ્યો હોતે તો ખેલતરજ થતે !” થોડીક પણ ડોભી તે ડોસો લગાર જનુનથી ટપી આવી પાછું બોલ્યો :

“બસ તું અહીંથી એકદમ જા ! મારી પરીનના રસ્તા વચ્ચેથી તું દુર થા. મને ઉઘાડો પાર ના—તેને બી ઉઘાડી પાર ના—એની જીંદગીનો નાશ ના કર ! એ મારી પરીને હું એવી તો કીસમથી હેત કાંઈ કે તેવુંજ હેત ધણા થોડા બાપો પોતાની દીકરીપર કરતા હોશે. બસ તું અહીંથી એકદમ જા ! તારો ભરમ છુપો રાખવા તું જેબી માંગે તે આપવા હું તૈયાર છેઉં—કપુલ છેઉં, પણ બોદા ખાતર—મારે ખાતર—અરે પરીનને ખાતર, તું અહીંથી પાછી ચાલી જા.”

“ડીક, જ્યારે તમે મને ધકેલા મારી કારવાજ બેઠાય તો હું જવશ. પણ જવા અગાઉ મને ઓછામાં ઓછા વીસ હજાર રૂપ્યા મલકવા જોઈયે ! જે પછી હું પરીનના લગનની માત્ર આડેક દીવસ અગાઉ ખુશીથી આ મેહેલ છોડી ચાલી જવસ ! હવે તો કાંઈ બીજું ?”

“એટલે ? પરીનનાં લગન ? હજી તો એને સત્તર વરસ, ને લગન શું ને વાત શું ?”

“તમે એ નાદાન પોરીને ઓલખી ચુકા નથી, સપલશાહ ! એ છેકરીપર અત્યારથી તરબચી મરાયચ ! લેવોની એની સાક્ષગરીહને દહારેજ એના પીત્રાઈ થતા જાંહાંગીરે એને હાથની માંગણી કીધી ને પછી—પછી—” એને હયાં તે પેટ પકડી હસવા લાગી.

“ને શું એને હા કહ્યું કે ?” ઉચે દમે સપલશાહે સવાલ કીધો.

“નહીં ! એ વચે ખુબ સળગ્યું ને માય જેવી હુલવેલી ને તુમાખી દુકતીએ જાંહાંગીરને લુચ્ચો, ચોટટો, ઘાંદરો વીગેરે વીગેરે બોલી હડધુટ કીધો, ને તેની માંગણી ધીકકાર સાથ નો પાડી ! એનાં મનમાં તો કોઈ

બ્રીજેજ લુખરી ખારસ, ને કરકાયાત્રુસ છે, સમજ્યાજી, ને તેજ સખખથી પોતાના પીત્રાંધને હડધુટ કીધો.”

“ખોદા! એટલી બધી મારી પરીન ઉડા પાણીમા ફરીછ?”

“હા! મોરનાં ઘડાં ચીતરવા પડે નહીંજ! ઓરતનો ભરમ જાણવાને મહો તદનજ અસકત થઈ પડે છે, સમજ્યા! પણ એ છોકરી આજકાલ તમુને બધી વીટકવાત કહેવાની તો ખરી: તારે હવે જરે તમે મને કાહડવાજ ખેલાય તો પછી પરીનનાં લગન નકકી થશે, તેની એક અઠવાડ્યું અગાઉ તમારી પાસથી વીસ લગ્નર રોકરા લઈ હું ‘પરીન પેલેસ’ છોડી જવસ તાં લગીન તો નહીંજ જવાની! જે તમુને મારે નામની અભીતરી હોય, મને અહીંથી જલદીથી ખરતી કરવા માગતા હોવ તો એ છોકરીનાં લગનની ગોઠવણ કરી દેઓ કે પછી તમુનેખી કરાર મહે, ને હુંખી મારી મનની ઉમેદ પાર પડવાનાં સખમે અહીંથી જાઉં; ને મારો ભરમ હમેશનો મારી છાતીમાં છુપોજ રેહસે; તે પછી હું અહીં પગખી મુકશ નહીં, એટલું યાદ રાખજે! આહા!” હયાં તે લુચ્છીએ એક નિશ્ચાસ નાખ્યો. “પરીન પેલેસ’માં રાજકરતી રાણી થઈ રહેવાની મારી મુરાદ તો મારા જીગરમાંજ મરણ પામેચ! ખેર! ઓ-પણ સાંખેથી તમારી પરીનજ હસતી હસતી આપરી તરફ આવેચ; એટલે ત્રાત અહીંજ પડતી મુકયે! મેં કહ્યુંચ તે યાદ રાખજે, સપલશાહ! આહ! દીકરી પરીન, કાંઈથી આવી? ફરવા ગેઈતી કે, પણ બધી લાલ-લાલ થઈ ગઈચ! શું રસ્તામાં દોરીતી કે શું? આવ, એક ચાંપીને કોટી તો કર, દીકરી.”

પરીન મલકાએલે ચેહરે અંદર આવી અને નખરાંખાજ નાંજાંએ પરીનને કેવી મોહઅતથી ચાહાતી હોય એવા ઢાંગથી મીઠું મીઠું બોલી તેને પોતાની ગોદમાં દાખવા સાંખી તેની લગોલગ જઈ પરીનનાં હાથ પોતાનાંમાં પકડવાની પ્રયત્ન કીધી, પણ પરીને હાથ ઝૂંટાવી કાંઈક અણુગમા અને કચવાટ સાથ, તેને કોટી કરવાને બદલે, તેનેથી દુર થઈ પોતાનાં આપ આગળ જઈ ઉભી બોલી.

“નાંજાંમાય, મને એમ કોટી કરવાની મોટી સુગ છે! નાંજાંમાય, તમે કાંઈ મનમાં માહું ના લેતાં, પણ હું તો જે ખર હોય તેજ કેહવાની” અને જાણે નાંજાં ત્યાં હોયજ નહીં એવી રીતે તેની તરફ પીક કરી તે પોતાનાં આપ સાથ વાતે વળગી.

અને નાંજાં? આ ચણા જેવડી દુકતીએ હડહડતું અપમાન કીતેલું હોવાથી તે જીગરનાં ઉડાંજીથી વીકાળ બની રહી, મગર લોહીનો ગોટ ગળી

આહરથી શાંત દેખાવાની, તથા પોતાનો યુત્સો છુપાવવાની કોશિશ કરતાં બોલી. “ વાર, ચાલ નહીં તો નહીં ! તું તો મારી દીકરી જેવી લાગે ! પરીના !”

પરીના કાંઈ બી બોલી શકી નહી, પરંતુ નાંજનને તાબુબીથી પગથી ને માથાં વેર નીહાલતી ઉભી.

નાંજન આહાર જવા તૈયાર થયલી હોવાથી તેઓ તરફ ડોકાંનો લ્હોકા કરી ત્યાંથી બહાર પડી અને સપલશાહ બોલ્યો, “ દીકરી, તારે આએ નાંજનમાય સાથ એમ કરવું જોઈતું નહીં ! ગમે તે પણ—”

“ પપા ડીયર, મને માફ કરજો, પણ મને એવલુને જોઈને કાંઈ જમરી અભીતરી થાયછ, અને મને તો કાંઈ જાણે કેટલાં વરસનો એવલુ પર અણુગમે હોય એવીજ બેદરકાર લાગણી થાયચ. મને તો એવલુ સાથ વાત કરવાબી ગમતી નહીં ; કોણ જાણે શું હોશે ?”

સપલશાહ આનો કાંઈબી જવાબ વાળી શક્યો નહીં !

“ દીકરા, તું આજે ઘણી લેટ આવવાથી, મેં નાસ્તો ખાઈ લીધોચ વાસ્તે તારો નાસ્તો ખાઈને મારા ઓરડામાં આવ હું ત્યાં તારી રાહ જોતો બેઠેલો છું ! મારે તારી સાથ કાંઈ વાત કરવીછ ” એટલું બોલતો આ ડોસો વિચારવંત ધમે ચાલી ગયો, અને “ દીક છે પપા ડીયર,” આટલું બોલી હરણીની ચપલતાથી પરીના ‘ડાઈનીંગ રૂમ’માં ગઈ.

નાંજનનાં મનમાં તરેહવાર વિચારો ઘોળાતા હતા ! પરીને ખાખસુસ તેને ધીકકારી કોટી કીધી ન હતી, તે માટે આ લુચ્છી અમળાને ઘણીજ ઝાંઝ ચઢી, અને ચાલતી ચાલતી બમડવા પડી, “ રાંડ, તારી માયબી એવીજ મમરર હતી, ને તેને મારે નખોદ વાર્યું પણ તેનો નતીજો બરાબર તેને જોયો, તેમ આ બી તદ્દનજ માયની કોપી છે ! શું એનો મરડાટ ને તુમાખ ? રાંડ અકરાએછ કાંચ ? જરા ડોખ ! પછી જો કે હું કેવો તારો મરડાટ મોડેછ ને તુમાખ તોડેછ ! રાંડ, તું જો કે પછી મગરરીનો બદલો કેવો મલશે તે ?” અને દાંત પીસતી ને ધીમે કદમે બાગનાં એકાંતમાં ગમગીન વિચારો કરતાં આમલ વધી !

મકરણ ૧૮ મું.

“અરે નાદાન, અરે એ ધ્યાન,
જરા તું માન, જરા તું માન.”

“પપાને કાંઈ ખબર પડીછ કે શું?” પરીન નાસ્તો ખાતાં બમડી
“પેલા જાંહાંગીર સાથની મારાં વરસની રાતની ત્રણપાંચની ખબર થઈ
કે શું? એવણુ વાત કરવા બોલાવેછ તો કાંઈથી હોતું જોઈએ! મારા
જસીને વાસ્તે તો કાંઈ માલમ નહીં પડ્યું હોય? એવણુ શું જવાબ
દેશે? હા કેહસે કે નાં કેહસે? જે હોય તે?” તે એટલી તો અધીરી
અને ઉતાવળી બની કે પુરો પાંધરો નાસ્તોખી ખાધા વગર ઉઠી અને
ઝડપી કદમે પોતાનાં પપાનાં એરડામાં ચીંતાતુર ચેહરે જઈ ઉભી!

એકથી શબ્દ બોલ્યા વીનાં તેનો બાપ ઉઠ્યો અને પોતાની ખુરસીની
સાંમે પરીનને માટે ખુરશી તાણી તેની ઉપર બેસવા તેણે ધસિરતથી કહ્યું!
તેનો ચેહરો જઈ મારી ગયો હતો! તે ગમગીન, ઉદાસ અને કાયલી
દીસતો હતો! આવાં તેનાં ગમમીન ચેહરાથી પરીન હૃદયી જ્યાદા ચોંકી
અને મનમાં વિચાર કરવા લાગી. “પપા એવા કેવા થઈ ગયા! શું
જસીની ઓફર એવણુને નહીં ગમશે? એની ગરીબાઈનો સવાલ ઉભો કરસે
ત્યારે? પણ એમ તો એવણુખી વરસ અગાઉ ગરીબ હતા, તે શું વીસરી
જસે કે? મને દુઃખી જોવાનાં કરતાં તો એવણુ મારી કાંઈથી મરજી સાચવશે!”

આંખ ફફડાવી પાછી ઉંઘાડયે તેટલા હુંક વખતમાં આ બોલી છોક-
રીનાં મનમાં વીજળી વેગે અનેક વિચારો પસાર થવા લાગ્યા.

“પરીન” ગંભીર ચેહરે તેનો બાપ એકદમ બોલી ઉઠ્યો, જેથી તે
પોતાના વિચારમાંથી ચોંકી, “પરીન, જાંહાંગીરે તારી સાલગરેહની રાતે
તારે હાથની માંગણી કીધીતી વાં?”

“જાંહાંગીર? હા, પપા-તે કેહતાં હું તો વીસરી ગઈતી જો, મરે!”

“હા! તેં એને ના નહી પાડ્યું એમ પુછવા વગર ચાલસે! પરીન!”

“નહી, પપા! મેં જાંહાંગીરની ઓફર સદંતર પેહલી તેમજ છેલ્લીવાર
હંમેશની ના પાડીય! મારી સાથ એ હરવાયાએ એવી જીકકર કરી મને

એવી તો ઉશ્કેરી, કે મને મીઝજ ખોલ્યા વગર આલ્યું નહીં, ને મારાથી એને ઘણા અપમાનભર્યા શબ્દો બોલાઈ ગયા; પપા, જો કે તેમ બોલવા માટે પાછલથી દલગીર થઈ મેં એની માફ માંગી'તી.” આ બધી છોડી તમામજ સાચો એકરાર કરવા લાગી. “પપા, તમે જાણો છ કે હું કેવી આકરી ભુત છેડ, ને ઘડીની વચમાં હું બહાં બહાંને મને જે ખરું દેખાય તેજ બોલીને ઉભી રેહઉં, તેમજ એને કોઈને વાસ્તે મને ઉશ્કેરી તથી મેંબી એને ડીંગણો, વાંદરો, લુચ્છો વગેરે કહી બહુ અપમાન કાઢું.”

“પરીન પરીન! તેં ઘણી નુદાની કીધીય! જાંહાંગીર એક એવા ખાનદાનનો છે, કે તે કોઈનુંબી અપમાન સાંખી શકે નહીં! તારું અપમાન એ કાંઈ વીસરી કે ખમી જવાનો નથીજ? તું એનાં તાપ્પામાં જો આવી પડી તો પછી—”

“એના તાપ્પામાં? એટલે? પપા ડીયર? સાને વાસ્તે એનાં જેવા ઇડયતનાં તાપ્પામાં આવી પડું? એને મને કોઈ ખીજને વાસ્તે ઇનસલ્ટ કાઢું ને—”

“કોઈ ખીજે? હં? એટલે?”

“કોઈ મારા-મારા એક ફેંડને—” આટલું બોલતાં પરીન એસકથી તમામ લાલ થઈ ગઈ.

“ફેનડ? હરીફ? જાંહાંગીરનો મુદ્દા હરીફ? ખરું કેની? તે કોણ? ત્યારે તુંને તે રાતે ખીજનીબી ‘એફર’ થઈતી એમ લાગેય, ખરું કે?”

પરીન કાંઈ બોલી શકી નહીં, પણ એ સકથી લાલ થઈ જતા રૂપસારથી વાંકી વળી તે પોતાનાં ચીતલ સાથ રમત કરતી ઉભી. “બોલ, પરીન! ખુલાસો કર! તુંને હું થોડા દીવસ પર તો તદ્દનજ નાદાન ગણુતો'તો ને આજે તો તારી પુકે બમે ઉમેદવાર? બોલ! તે ખીજે કોણ છે કેજેને લીધે તે જાંહાંગીરની એફર નામજુર કીધી! બોલી દે દીકરી!”

પરીનનો ચેહરો એકાએક ચીંતાથી જઈ મારી ગયો. તેની છાતી ધાસ્તીથી ધડકધડક થવા લાગી, અને જેમ તેમ હીંમત એકઠી કરી બોલી.

“પપા-પપાજી, ગુસ્સે ના થતા-તે-તે ખીચારો ગરીબ છે, તેથી તેનો કાંઈ કસુર નથી-પણ-પણ-મને એ ઘણો ગમ્યો, ગમ્યો અને ગમ્યો મેં એને વખાણ્યો ને આહ્યો! પપા-પપાજી-તમારી પરી સાથ વરસો વેર ગુસ્સે નહીં થયલા તો આ વખતેબી ખુદા ખાતર ના થતા!”

“પરીન,” આ ડોસો ઠંડાવી નાખનારા સાહચર્યી ઠસામાં બેસ્યો. “તે કાણુ તેનું નામ નીસાન કહયા અગાઉ તેને વાસ્તે તું આવો દીખાવો મારી આગળ કહી સાંભળાવેચ! તે કાણુ છે, પરીન, મને તે કહી દે!”

તે પોતાની ખુરસી ઉપરથી ઉઠી સપલ્લશાહની નજદીક ગેઈ અને પોતાનાં બંને હાથો તેની આસપાસ વીંટળી પોતાનાં હેતવંતા પીતાનાં ખભાંપર આધું છુપાવી પોતાનો ગભરાટ દાખતી ધુજતા હોયોથી જોમ તેમ બોલી.

“પપા-તે-તે-પપા-જે પપા-મારીપર ગુસ્સે ના થતા-પણુ તે-તો-જસી વાહડયા છે!”

સપલ્લશાહે અનેક જરદાર અને આગેવાન ખાનદાનનાં જીવાનોને તે વેળા યાદ કીધા પણુ જસી વાહડયાને તો તે જમ્મક ડોસાએ યાદ કીધોજ નહતો! ગોયા જસીની યાદ તેનાં બેગ્ગમાંથી સાચુત ભુલાઈ ગેઈ હતી, અને પરીનને મોઢેથી તેનું નામ સાંભળી, જાણે કે પોતાનાં પગ આગળ દારૂગોળો એકદમ ફુટપો હોય એવી અદાથી એકદમ ચોંકી-પોતાની ખુરસી પરથી ઉછળી પરીનની સાંમે ટગર-ટગર જોતો તાંજીથી ઉભો રહ્યો.

“કાણુ! પેલો-પેલો જસી વાહડયા! પેલો તે દહાડે પાર્ટીમાં પોતાનાં સુંદર હલકે ગીતો ગાયાં, ને વગ્નડયું તે છોકરો? આએ કુરતીયાજ છોકરા પર તું—”

“પપા ડીયર, તમે એ જસી વાહડયાને વાસ્તે આવા તુચ્છકારથી બોલોચ તે મારી છાતી રૂંધઈ જાયછ! ‘કુરતીયાજ’ ને ‘પેલો’ કરીને કાંચ તમે અણકારથી કેહોચ? પપાજી-તમે તેને બરાબર પીછાણુતા નથી-તે ગરીબ છે એ વાત ખરી. આપરી ધનવાન સ્થીતીને સરોબર્યો નથી એ સાચું-પણુ ગરીબાઈ તે કાંઈ ગુનાહ નથી-ગરીબાઈમાં પાપ કે નામોશી નથી, પપા ડીયર!”

“દીકરી! હું તો તારે મોઢેથી કોઈ ખીજ જરદાર, માલેતુજર જીવાનનુંજ નામ સાંભળવા માગતો’તો; તારી આસપાસ તારો પડ્યો બોલ ઉંચકી લેવા અનેક ધનવાન જીવાનો ફરતા ફરેચ, તેઓને પડતા મુકી એક તમામજ અગ્નિયા છોકરા વાસ્તે, અને તે ખી વળી કરકાયાનુસ ગરીબ પોચાં માટે ઉમેદ બાંધી બેઠીચ એ તારી નાદાની માટે મારે શું ખ્યાલ કરવો વાર? છોકરી-છોકરી તેં મને તદ્દનજ નાસીપાસ ને નારાજ કીધોચ! તેં એવી પસંદગી કીધીચ કે એક દાનેશમંદ ને દાહી છોકરી તેવી પસંદગી કદી કરે નહીં!” સપલ્લશાહે લાંબી સરદ હાય મારી અને બાજીની ખુરશી ઉપર બેસી પોતાનાં બંને હાથો આંખ પર ઢાંક્યા.

“પપાજી! મારી પર એમ ખદા કાંય થાઓય? જુઓ! મારાં સાંભળો! એ જસી ગરીબ છે, પણ સાલેસ અને ભલો છે, અને મારી પર એવો શીદા છે કે એ મને જરૂરજ સુખી કરસે! પપા! આપરા જાંઠાંગીર કરતાં તો હજાર દરજ્જે બેહતર ને સરસ છે!”

“દીકરી! તું નાદાન છે—અજ્ઞાન છે—એ ધ્યાન છે! જાંઠાંગીર જેવા તારા પીત્રાર્થ માટે તારાં જીવનમાં ઉમેદ બાંધી હોતે, તો હું ઘણો ખુશી થતે, કાંય જે ઘેરનો પૈસો ઘેરમાંજ સચવાતે! અહીં તો જુદોજ રંગ છે, દીકરી, ને તેની મને ઘણીજ ફકર અને ચીંતા બરપા થાયજી! તું નાદાન છે! આ દુન્યાનાં રંગદંચથી તું તદ્દનજ અંજલુ છે; તારી નાદાનીનો લાભ લેખનેજ આ પુરતીબાજ, ગણત્રીબાજ, ગરીબ ને અંજલુ ગવૈયા જેવા પોર્યાએ તુંને તદ્દનજ હુલકાવી મુકી તારાં મગજ ફેરવી મુકયુંજી!”

“પપા તમે એમ ના બોલો” અને હયાં આ અભાગણી છોકરી દયકાં ખાવા પડી “પપાજી—જે જસી મને એવી તો વફાદારીની શીદાગીરીથી ચાહેછ કે—”

“પરીન! પરીન! આજને કાલ વફાદારી ને શીદાગીરી આજનાં ઉછા-છલા, ફાંકડા, અને પૈસાનાં લોભી-લાલચુ પોર્યાઓનાં જીવનનાં ઉંડાણમાં જોટલી રેહતી નથી, તેટલી તે લોકની બદકાર લુચ્છી ને પાપી ચશ્મમાંજ સમાયલી રેહેછ, તેમો તુંને ખ્યાલ નથી! આ દુન્યાં પૈસાની લાલચુ છે! મધપર માખ ભમે તેમ આ પુરતીબાજ છોકરો આ લાખોની દોલતથી અંજાત તારી આસપાસ જળ ખીછાવી બેઠોછ. તે વફાદારીનું ડોળ ધાલે છે તેનો તુંને ખ્યાલ નથીજ! તે તુંને ચાલતો નહીં હોસે તેટલો તો આએ લખોની દોલતને ચાલતો હોસે, સમજી! આએ પૈસાનાં પુગ્ગરી પોર્યાઓ કોઈ ખી ઠેકાણે બેસુમાર ધનનાં ઢગલાથી અંજાત લલચ્યામને, મધપર માખ ભમે એવી રીતે ધનવાન આગેવાન થવાનાં સુખી સ્વપ્નાંઓ જોતા, પોતાનો નીચ લોભ સાચવવા માત્ર મતલબનેજ ખાતર ભોળી ભલી અને જરૂર માલેતુગર છોકરીઓને પોતાના છલકપટ ભર્યાં છટકામાં સપડાવવા જીવનનાં ખરાં જોસથી ચાહવાનું, શીદાગીરીને વફાદારી દેખાડવાનું બોલું ડોળ ધાલેય, તેવીજ તેવીજ કીસમથી તારી જરૂર હાલત જેઘ, આ ચેહલમેહલને મોજ મજાથી અંજાત લોભામ, આ લોભી ને ગરીબ છોકરો દલ્લાનાં જીવપર તુંને ચાહવાનું ખાલી ડોલ ધાલી પૈસાને ચાહતો નથી, તેની સામેની શું છે? ધાર, કે ન કરે બોદાય, ને કાલે તારી હાલત

મુફ્લેસ ને લાચાર બને તો તેવીજ મુફ્લેસીની મુસીબતમાં બી આ છોકરો પૈસાનાં લોભ વગર તુને જીગરનાં જોસથી ચાહસે એમ તું માનેછ ?”

“પપા ? તેને જરૂરી તો કશી તુંભા નથી ? દોલતની તેને પરવાહ નથી, ને ગમે તેવી મુફ્લેસીમાં, કે ગમે તેવાં દુખમાંબી સાચી શીદાગીરીથી ઓસતવાર ઉભો રેહી મને ચાહસે એમ એને ખાત્રીથી કહયું.” પરિન જોસ સમેટ બોલી.

“દીકરી, આ દુન્યાનાં હલકપટથી અને પૈસાનાં લોભથી થતી ખુચ્યાઇથી તું તદનજ અંજળુ-અજ્ઞાન ને નાદાન છે ! દીકરી ! તું કોઇ બી રીતનાં ફંદામાં ફસી ન પડે તે જોવાની મારી ફરજ છે. સંસારમાં તું સેહજ પણ અંશે દુઃખી ન થાય એમ બંદોબસ્ત કરવાની મારી ફરજ છે. આવા પૈસાનાં લગન કદીબી સુખી નીવડતાં નથી, એટલું યાદ રાખજે. તારી ભોલાઇ ને સાદાઇથી એક નીર્દોષ હરણીની અદાથી એનાં જેવા ખુચ્છા લોભીની બીછાવેલી જલમમાં તું અંજળુ નાદાન ફસીય, તો તેમાંથી હજી બી પાછી હક-હજીબી નજર ઉંધાર-નહીં તો યાદ રાખજે-મારા બોલને યાદ કરજે, કે આવાં પૈસાનાં પ્યારનાં લગન કદીબી સુખી નિવડવાનાં નથીજ ! પૈસાનો પ્યાર હંમેશ ખુવાર ને પ્રાયામાલ કરેછ. હજી બી સમજ, ને જસીને બદલે જાંહાંગીર સાથ વિચાર કર. તેને શું છે ?—”

“પપાજી, મારો જીવ જસે તો જાંહાંગીર સાથ તો પણવાની નહીંજ. જ્યાં મારું મન લાગેલું હોય, જ્યાં મારું જીગર અર્પણ થયલું હોય, ત્યાંજ ભવીખ્યની પાળ જે નહીં બંધાય તો કુંવારી રેહવામાંજ હું ફાયદો સમજશ ! પપા, જેવ ! તમે ધારોછ--તમારી દાનેશમંદી નજરે સીતારાય તેવો એ નથી-મારો જસી પૈસાની કશીબી દરકાર કરતો નથી ! એકપ્યારગી હું પૈસાવાલી નહીં હોતે-ને એનાં જેવીજ ગરીબ હોતે તોબી એ મને એવીજ ફીસમથી જનફેસાન કરતે. પપા તમે દરેક રીતે મારી મરજી સાચવોય તો આ મારી મરજી સાચવો-મારું જીગર ના ભાંગી નાંખો ! હું એનાં વગર જીવસજ નહીં ! પપા ! મારાં સુખને ખાતર તમે બસ મારી મરજી સાચવો ! જે, પપા ! એનાં વગર હું ઘડી ભરખી જીવસ નહીં-પપા-મને બસ તમારી બાહલી આપો, ને જસી તમારી બાહલી પુછવા આવે તો હા કેહજે, પપા ! એની ગરીબાઇને લીધે તમે સુગાઈ કાંઈ અપમાન કરતા ના.”

“સાને વાસ્તે? ગરીબાઈમાં કાંઈ પાપ નથીજ! હું પોતે બી એક વાર એવીજ હાલતમાં ઉતો, પરીન, પણ ગરીબાઈ સાથે સાલેસાઈ ને સચાઈ હોય તો ગરીબાઈનો શું મુજાહકો છે! એ ગરીબ છે તેની મને સુગ નથી, પણ એ દુરતીયાજ છે; એ પૈસાપર મધ માફક ભમેલો છે, તેથી મને ધીકકાર છે। તુંને સંસારનાં સર્વોત્તમ સુખમાં સુખી કરે એવો જો સાલેસ; ભલો ભોલો જીવાન ગમે તેવોબી ગરીબ ને મુશ્કેલ હોય, તો તેવા ભલાને મારો જમાઈ બનાવવામાં મને કશી હરકત નથી; પણ જસી જેવા ભોબી લાલચુ સાથ તારી સગાઈ સાંધવા પહેલાં મને તારાં ભવીખ્યનો વિચાર કરવો જોઈએ। દીકરી!”

“પપાજી! પપા” પરીન સપલશાહનાં ખભાંપર માંથું મુકી રડી દેતાં કરગરીને બોલી। “તમે ઘણું ઘાતકી બોલોચા! જો પપા! એનાં વગર હું મરી જવાની જો! જો, પપા! આજે હમણું એ તમારી આગલ આવે ત્યારે મારે ખાતર એને ‘ઈનિસલ્ટ’ કરતા નાં! જો-પપા! એનાં વગર હું જીવવાની નહીં! જો, પપાજી, બસ મારી ઉમેદ પાર પાડો! જો, વળી!” હયાં તે રડતી ચક્ષમાંએ પપાને પતાવવા પડી.

“દીકરી! તારી બોંહસ આગલ હું તદનજ લાચાર છેઉં! સંસારની પાળ બાંધવા એક બાપ પોતાની દીકરીનાં સુખનો ખ્યાલ પેહેલો કરેજ, તેથીજ હું બી તારાં સુખને ખાતર એટલી જીકકર કરંજ। પણ ખેર! તારી બોંહસ આગળ મારું કાંઈ વળતું નથી. આજેવેર તારો મરજ દરેક રીતે સાચરીચ ને તુંને બહુ લાડને વહાલ વચ્ચે ઉછેરીચ, તો પછી આ તારી મરજ ને મુશ્કેલી વચ્ચે હું આવવા હવે માંગતો નથી। દીકરી! પણ એટલું યાદ રાખજે કે તારી મરજ સાથ હું મલતો થતો નથીજ! ભરીપમાં કાંઈ બી ખુશ પરીણામ બને તો મને બદનામ કરતી નાં, પરીન-તારી મરજથી તેં જેવાં સુખની ઉમેદ ચાહી હોય તેમાં તુંને હાર ખાની પડે તો પરીન, મારો વાંક કાઢરતી નાં! જા! જાંબી હોય ત્યાં તું સુખી રહે। બાપનું કહયું ન માનતાં હુજ્જત ને મમતથી તારો બોલ પાર પડાવેજ તો ખેર! પાછલથી પસ્તાતી નાં!”

“પપા, હવે હું કેવી ખુશી થઈ।” અને હર્ષમાં આવી પરીને પોતાના જમ્દ પીતાનાં કરચલી વલેલાં કપાળપર મોહબતતું સીલ કીધું. “પપાજી, તમે મને આજે ખરેખર ખુસી કીધીજ! પપા, મારો જસી હમણું તમારી આગળ આવસે તો ખોદાયને ખાતર તમે કાંઈ અપમાન કરતા નાં-જો એને હા કહી ખુશીજ કરજો. પપા, એનાં વગર હું કદી જીવજ નહીં જો”

આ પછી નોકરે જસી વાહડયા આવવાની ખચર કીધી, અને સપલશાહે જસીને નીચે હોલમાં બેસાડવા નોકરને હુકમ કીધો.

“પપા, પપા—હું માલપર મારા રૂમમાં જાઉં, પણ યાદ રાખજો હું!”

“હીક, તું જ સુખેથી” અને પરીન સપલશાહેને મોહખતથી બેટી ત્યાંથી હર્ષથી ઉછાળા મારતાં જીગરથી ઝડપથી ચાલી ગઈ!

પ્રકરણ ૧૯ મું.

જમાઈ કે જમ ?

પરીનનાં ત્યાંથી જવા કેડે આ જઈ પણ દુખી આપે નાચારીનો એક લાંબો નીશ્વાસ ફેંક્યો. પેલી મકકરખોર અને મતલખી નાંજાની પોતાનાં બંગલામાં આંમદ પછી આ ડોસો ચોક્કસ જાતની છુપી ચીંતાની ચેલમાં બલતો જતો હતો, તેવામાં જસી વાહડયા જેવા કડક બાબુસ અને મુશ્કેલ જીવાન સાથેની પરજીવાની પોતાની બોલી બેટીની જીદ અને મમતથી તે હતો તે કરતાં વધુ કાયર અને રંજીત થયો.

“બર્થા એ પૈસા ને બરી એ જીદગી.” તે સદ હાય મારી બંબડવા લાગો. “આપે લખોની દોલતનો હું ધણી થયો નહીં હોતે, તો આજે હું તદ્દનજ સુખી આદમી હોતે પણ આએ દોલત મને શ્રાપ માફક થઈ પડીછ ! ખુરાં પરીણામ નીપજે તે અગાઉ ખુદા મને દુઃખ ખમવાની હીંમત બક્ષે ! એક વિચાર થાયછ કે મન મકકમ રાખી બધું સાચ્યે સાચ્યું કહી દેઉં ! પણ નહીં; મારી તેમ કહી દેવાની હીંમતજ થતી નથી. મારો ભરમ જો ખોલીને કેહુંછ, તો તેથી એ લગભગ જીવતી છતાં મુએલી જેવી બની જાય; છતે પૈસે ભીખારી બની જાય ! એકજ ફટકામાં એ સુખ, પૈસા, દોલત ને મનની મુરાદ બધું ખોલી બેસી, લાચાર નીરાધાર બની જાય. જો તેમ થવા પામે તો મારે અભાગ્યાને હાથે નહીં થાય એવું ઈચ્છુંછ. ખુદા આએ દુઃખ ખમવાની મને શક્તી બક્ષે !” અને ભારી પગળે આ ડોસો જસીને મલવા નીચે હોલમાં ગયો.

“સાહેબ મેહરબાન મીં સપલશાહ.” સપલશાહનાં અંદર આવવાથી જસી ઉઠ્યો ને વાંકો વળી નમીને હસીને બોલી ઉઠ્યો ! “આપ સાહેબનાં મુખારક દરશન જોઈ તમારો ખાકસાર ગોલામ ધણોઆઓજ ખુશી છે.”

“હાં હાં બેસો શેઠ, બેસો” સપલશાહ આ દુરતીયાજ પોચાને પગથી તે માથા વેર ટીકતો બોલ્યો “આએ મુલાકાતનો કાંઈ સખમ ?”

“ધણ્યાંઆંઆંજ અગતનાં ને પ્રાધવેટ કામને ખાતરજ આપ સાહેબની ખાસ મુલાકાત લેવી પડેછ, તે દરગુજર કરસોજ ! આપ સાહેબ જો ઉતાવળમાં હોવ તો હું દુકંમાંજ સમજવી દેવસ ! સાહેબ, ગઈ કાલે સાંજે તમારી બહી સાલેસ બેટીના હાથની માંગણી કરવાનું માન મને તમારા ગોલામને મલ્યું હતું, અને તે આફર મંજુર થવાનું મોટું સુખ મને હાંસલ થયું હતું. તમારી દીકરીનો હાથ મારા હાથમાં લેઈ સંસારનાં સર્વોત્તમ સુખનો લાહવો ચખાડવા આએ સેવક સદા આસ્તવાર ને ખડો રહેશે ! માત્ર આપ સાહેબની મંજુર્યાત પર હમારો જીવ ટીંગાઈ રહેલો છે. તમારી બેટી જેમ મારી પર જનોનીસાર કરેછ, તેમજ હું પણ પવીત્ર પ્યારની શીદગીરીથી એને જીગરનાં ખરા જોસથી ચાહુંછ-સાહેબ, પ્યાર કશોખી મુઠ્ઠેસીકે તાલેવંતનો તકાવત જોતો નથી. મોહબત મરીખાઈ ને ધનવાન સ્થીતીનો ફરક જોવા થોખતી નથીજ, તેમજ મુજ મીસકીન સાથ આપણી આગેવાન, ધનવાન પરીન પોતાની રાજી રજમંદીથી એક થવા તૈયાર થઈછ, તો તમારી બાહાલીની આજુ ધરાવતો હું અત્રે આવેલો, હજારો ઉમેદબરજ પાછો હરખથીજ પ્રકુલીત થઈ અહીંથી ફરશ એમજ હું ઇચ્છુંછ.”

આ દુરતીયાજનાં મીઠા મીઠા અને નાટકી બોલોથી સપલશાહ તો તેનું પાકવવા મોટેથી થોડીક પળ પેટ પકડી હસ્યાજ કીધો ! જસીનું તો તો આથી ધણુંજ પાકી ગયું, અને તેને એવી તો સીડ ચઢી કે આ ધનવાન ડોસાને બદલે જો કોઈ રૂટો-ખુટો બલતો તેને અપમાન કરનારી હદ સુધીની ઠાઠમશકેરી કરતે, તો ત્યાંજ તેનો ટોટો પીસતે એવો તે અંદરથી ઉશકેરાઈ ગયો હતો, મગર લોહીનો ગોટ ગળી માત્ર એટલુંજ ગંભીરાઈથી બોલ્યો.

“સાહેબ ! તમે-તમે—”

“મીં જસી વાહડયા” સપલશાહ તેને બોલતાં અટકાવી હસતાં હસતાં બોલ્યો. “મારી કાંઈ હસવાની ખાસ મતલબ નહીં ઉત્તી, પણ તમારી આવી અલંકારીક બાપાથી હું ગોયા દંગ થઈ ગયો ! જણે

તમે નાટકમાં પાર્ટ ભજવી બતાવતા હોવ તેમ બોલ્યા ! તમને આવી કુરતીથી બોલવાની ટેવ લાંબાં વખતની હોશે, ને તેવું મીઠું મીઠું પીરસવાથી તો બીયારાં ભોજાંઓ બહુજ અંગત જાય ને—”

“ મીં સપલશાહ ! તમે-તમે મને જો ખાસ ‘ઇનસાઇટ’ કરવાજ બેઠા હોય તો-તો—”

“ જરા ધીરા પડો. એટલા આકરાં નાં થાઓ ” આ ડોસાએ તરારો કીધો. તેનો હસતો ચહેરો ગંભીર બની રહ્યો. “ આવા નાટકી મીઠા મીઠા શબ્દો બાળુ મુકી આપરે કામ લઇએ, કાંકે મને બહુ ઉતાવલ છે, મીં વાહડ્યા ! તમે મારી દીકરીનાં હાથની માંગણી કરવાજ ખાસ અંહી આવ્યાય ? ”

“ હા સાહેબ ! તમારી દીકરીએ મારી ‘ઓફર’ ઘણાંજ વહાલ સાથ કબુલ રાખીછ ને પરીનેજ મને અત્રે આવવા તથા આપ પાસથી બાહલી લેવા અરજ કીધી હતી.”

“ દીક, ને તમારી સાથ ઓલખાણુ થયાને મારી પરીનેને માત્ર મહીનોખી નહીં થયો હોશે, ખરું કેની ? મારી દીકરી માત્ર સતર વરસની ને દુન્યાનાં લોભ-લાલચથી, ને છલ-કપટથી તમામ અજ્ઞાન ને નાદાન છે-પ્યારનો શું અનુભવ છે, તેનો એ કકોખી શીખી નથી, તોખી તમારી સાથ એ જનકેશાની કરેછ ! તમે જીવન છેઓ, જીવન અબજાનું બેજીનું ફેરવી નાખે એવી હદ સુધીનો ખુબસુરત ચહેરો છે, ને તેવોજ સુંદર કંઠખી છે-હવે મને સમજવો કે એ ઉપ્રાંત તમારામાં ખીજાં કીયા ગુણુ છે કે જેથી તમારી તરફેણમાં તમારી માંગણી આવી શકે મીં વાહડ્યા ? હું તમને ઓલખતો નથી, તમારી ફેમીલી માટે કશી ખીછાણુ નથી, ને અહીં અલાહબાદમાં તમે તદ્દનજ પારકા છેઓ ! મારી દીકરીની જીંદગી સુધીની ભવાખ્યની પાળ બાંધવીય તો તે સાંમે મારે આંખ બંધ કરવી જોઇએ નહીં.”

“ સાહેબ, હું ગરીબ છેડં પણ સાલેસ ને ભલો છેડં ! બેશક તમારા જેવી આગેવાન સ્થીતી હું ધરાવતો નથી, તોખી હું મારી સાદાઇમાં તદ્દનજ આંખે તમે જોવોછ તેવો ભોલો અને ભલો છેડં. યાદ રાખજો, કે એક જરદાર માલેતુજર જીવનને તમારી બેટીનો ભરથાર બનાવવાથી જેટલુ સુખ તે ભોગવી શકે, તેનાં કરતાં હજારો દરજ્જે બેહતર, સર્વોત્તમ સુખ તમારો ખાકસાર સેવક દેખાડશે, સાહેબ.”

“ દીક, તમારી ગરીબી સ્થીતી માટે મને કોઈ પ્રકારનો વાંધો નથી. ગરીબાઇ એ કાંઈ પાપ નથીજ, પણ બધાંજ ગરીબો કાંઈ ભલાં ને પ્રમા-

શ્લોક હોતાં નથીજ; ને તેવાં ગરીબ પણ અપ્રમાણીક ને હુમ્મ્યાઓ માટે મને ઘણો ધીકકાર છે ! મીઠા વાહડયા, તમારે વાસ્તે મારે શું વિચાર છે તે સાદી બાપામાં તમે સમજવા ઇચ્છોય ?”

“એશક, તમે મુરખી જે વિચારો દરશાવશો તે હું સાંભલવા તૈયાર છેઉં !”

“ત્યાર તો મારે સામે સાચું કહી દેવું જોઈએ, કે તમે એક જખરા પુરતીખાજ ને ધરપચ્યા છેઓ, ને લાંબાં લાંબાં ને મીઠાં મીઠાં બાપણથીજ મારી બોલી છોકરીને તમે આંજી નાખીછ ! તમારા જેવા ગણત્રીખાજ અને મધપર માંખ ભમે એમ પૈસાપર ભમનરા છોકરા સાથે મારી દીકરીને પરણેલી જોવાનાં કરતાં-કરતાં તો-તેને-તેને મુએલી જેવા ઇચ્છુંછ !”

જસીને આ હીણપસ્તી ભરી હાડ્યુત તમામજ લાઘલાજ કરવાને પુરતી હતી ! પોતાનાં મોઢાંપર આવા તાણુજાણીભર્યા અપમાનના શબ્દો બોલવાથી જસીનું જીવાન લોહી તદ્દનજ ઉકેલી આવ્યું, પણ પોતાનો ગુસ્સો તામોશ કરી ઉઠતાં બોલ્યો, “ઠેકયુ ખાનખલાદુર સપલશાહ ! તમારી લાગણી માટે બહુ આભાર થયો ! તારે હવે મારે એમજ સમજવું કે તમે તમારી દીકરીનો હાથ આપવા સાફ નાં પાડોછ, જે કે તેને તો જીવે જગે તાંહાં સુધી મારીને મારીજ થઈ રહેવાનાં પવીત્ર કસમ લીધાય ! તારે તો સાહેબજી ! મારે હવે કામ નથીજ. એટલું યાદ રાખજો, મીઠા સપલશાહ, કે ડાંગે માર્યા પાણી જીદાં પડવાનાં નથીજ. જીવાન જીગરોને તમે ચીરીને જીદાં પાડવાની કોશિશ કરશો, તેમ તે વધુ ને વધુ દયાયજાં ને ચીવત રહેશે ! ચાલો સાહેબજી.”

“ઉભો રહે, દાકરા, મને લાઘલાજ કરી નાખવાની તારી પુરતી સારી છે ! દીક, જરે મારી દીકરી હતી આંખે અપંગ બની ગેઇછ, જરે તારી પુસલવણીથી ને તારી સીપલાટભરી ઢાંગી વર્તાણુકથી એ અંજાઈ ગેઇછ, તો ખેર-મારાથી ના પાડી એનું સુખ એ ચાહેછ તેવું જીટવા માંગતો નથી ! મારા હા કહેવા પછી એ સુખી થવાને બદલે દુઃખી થાયછ કે કેમ તેજ એક પુરતો પશ્ચાતાપ એ નાદાનને અજ્ઞાન છોકરીને થશે. સારું ! પરીનને મેં હૃદયી જયાદા લાડમાં ઉછેરીછ, ને મેં એનો આજ લગીન એક બોલખી ના પાડ્યો નથી, તો આ જીદગી સુધીનાં સુખની બાહલીમાં ના પાડી હું દુઃખી કરવા ઇચ્છતો નથી ! માખાપનાં કહયા પ્રમાણે જે દીકરીઓ નહીંજ ચાલે તો ભવીષમાં એશક પસતાયા વગર રહેજ નહીં ! મારે શું જાયછ ! હું તો એને દુઃખનાં દુઃગરો તમે દયાઈ જતી બંચાવવા બહુ ઇચ્છુંછ પણ એજ સુખ વેચવા ખેડીય તો પછી હવે મારે

કાંઈ આલતું નથી-ખેર ! એ જો તુંનેજ પણુવા માંગેય તો હું ના પાડતો નથી-એનાં જીગરની માનીતી મુરાદોની વચ્ચે, મેં ક્યાંયર મારી એમ એ નહીં બોલે, તેથીજ હું બોંહસ કરતો નથી-જસી ! જા, એનાં હાથની માગણી તુંને મારી લદનજ ના મરજીથી આપુંછ-મારી દીકરીની બોંહસ પર લાચાર બની હું તારી 'આફર' મંજુર રાખુંછ ! પૈસાનાં નીચ લોભ વગર સાચી જનકેશાનીથીજ નીષકપટથીજ મારી દીકરીને તું પણુવા માંગતો હોય, તો ખુદ તે કીરતારનાં આશીષ તારીપર ઉતરજો, અને જો આ મારી લાખોની દોલતથી અંજાઈ લોભાઈ, એકદમ જરદાર બનવાનાં સ્વપ્નામાં તું મારી દીકરીને ખાત્રી આહવાનું ડોળ ધાલી તેને ઠગી નાંખી, માત્ર નીચ મતલબને ખાતરજ જો તું તેને પરણુવા માંગતો હોય, તો, યાદ રાખજો, લોભી છોકરા, કે મારી દીકરીને ફંદામાં ફસાવવા, ભવીષમાં દુઃખી કરવા તથા પશ્ચતાપમાં નાખવાનાં બદલામાં જેમાં મારો કેહર ને શ્રાપ, તારીપર ઉતરે તેમાં દાદર દાવરનો શ્રાપ બી તારીપર તોફાન માફક વરસજો ! જા, મારે બીજું કાંઈજ કેહવું નથી !”

“ઠેકયુ સર !” જસી હસતાં નમીને બોલ્યો “જેવી અદાથી હું તમારી દીકરીને ભવીષમાં વર્તું, તેવીજ રીતે તે કીરતાર મારી સાથ વર્તે ! ચાલો સાહેબ મેહરબાન !” અને તે દુરતીઆજ પોર્યો મનમાં મલકાતો ત્યાંથી બહાર પડ્યો !

સપલશાહ બોલતાં હાંસી ગયો હતો અને જસીના જવા પછી તુરતજ ખુરસી ઉપર બેસી ગયો. આ ભવીષનો જમાઈ ભવીષમાં તેનો જન્મ થઈ પડનાર હતો, એમ આ જમક ડોસાને કસીબી આગાહી થઈ નહીં !

પ્રકરણ ૨૦ મું.

એક જીદી છોકરી.

આયદે આ લોલી છોકરી પોતાની હુજાતથી પોતાની ઉમેદમાં પાર પડી ખરી ! બધાંની ઉપરવારી થઈ દરેકની ના મરજી છતાંબી આ એક બોલની જીદી છોકરી જસી વડાડયા સાથ સ્વાદીનાં ગાંકથી જોડાવા અધીરી અને આકલી બની રહી, અને તેની જીદ અને મમત આગળ આ જમક

ડોસો તદ્દનજ લાઈલાજ અને લાચાર બની રહ્યો અને પોતાની નામરજી છતાંથી પરીનની મરજી અને મનની મુરદ સાચવવા જસી સાથ તેની સગાઈ સાંધી! બેશક, જસીની ચાલચલણ માટે ખાનગી રીતે તેનાં મીત્ર-મંડળમાં આ ડોસાએ ઘણી તેડકીક કીધી, મગર તે કરાંચીતો રડીશ હતો અને ગરીબ માઆપનાં આશરા હેઠળ ઉધરેલો હાલ બન્ને માત-પીતાનાં મોહબતવંતા સાહવા હેઠળ અલગ થયેલો એકલો પણ સાલેસ જીવાન હતો! તેના માઆપ કોણ અને કેવાં હતાં, અને તેની ખાનગી વર્તણૂક કેવા પ્રકારની હતી, તે આ ડોસાને કોઈ પણ પ્રકારે ખબર થઈ નહીં, કાંકે માત્ર થોડાજ વખતનો તે ધધાને અર્થે અલાહ્યાદ આવેલો હોવાથી તેના મોજલા સ્વભાવથી અને તેનાં સુંદર દીલપત્રીર હલકથી લોકમતમાં તેને માટે સારો છાપ બેસી ચુક્યો હતો, અને એવા અંગણ સાથ પરીનને શ્યાદીના ગાંઠથી એક કરવાની સપલશાહની મરજી જરાખી ન હતી! તેને તો આજ લગીન એવોજ ખતરો ખ્યાલ કે વસાવસો તેનાં અધીરાં અને હવેરાં-આહવરાં મનમાં ઉતપન્ન થતો આવ્યો હતો કે જસી વહાડ્યો તેની લખોની દોલત પર અંગઈ લોભાઈ સાહેબી કરતા શેડ્યા તરીકે થઈ રેહવાના સુખી સ્વપ્નાઓનાં લોભમાંજ તે દુરતીયાજે આ ભોળી અને દુન્યાનાં લોભ લાલચ અને છળ-કપટથી તદ્દનજ અંગણ અજ્ઞાન છોકરીને ગોચા ભમાવી-ફસાવી ગાંડી બનાવી મેલી હતી!

અને જહાંગીર! તેની ટુંક ગેરહાજરીમાં પરીન ફાવી ગઈ હતી, અને પોતાના આપને સમજાવવા છત મેળવી હતી, અને તેના મુદ્દદ્ધ હરીફ જસીની છત થવાથી તેની સર્ચામ હાર થવાથી તે હઠથી બ્યાદ નાસીપાસ, નારાજ અને નાકિમેદ બની ગયો! જેટલી તેને પરીનની કદર કે કાલજ ના હતી, તેટલી તેની દોલત માટે તેને વંડુ કાલજ હતી, અને જેટલા રવેશે તે પરીનને ચાહતો હતો, તેથી લાખો દરજ્જે બેહતર તો આ બદમાસ દગાઆજ જીવાન તેની લાખોની દોલતને ચાહતો હતો! પરીન મનોહર અને દીલજીત ન હોતે, એક બાગી તે કોઈમિ પ્રકારની ખુદરતની ખામીથી ભરેલી હોતે, તોખી માત્ર પૈસાનાં નીચ લોભને ખાનરજ તે પરીનને પડ્યા વગર હરગેજ રેહતે નહીં, એવી તેની ચશ્મ માત્ર લાખોની દોલતપરજ ટંકાએલી હતી, અને તેનું બેવફા જીગરખી તેજ દોલત પર ટીંગાએલું હતું, અને બ્યારે મુંબાઈથી આવતાંને વાર પરીન સાથની જસી વાહડયાની ખુશ-તેને મનસે નિશંચ નાખુશ-વધામણી સાંભળી ત્યારે પોતાનાં હાથ-મોંથી ગયેલો લુમકો જસીને હાથ જવાથી તે વીશેષ હયરાન, પરેશાન અને

પરોમાન બની રહ્યો ! તે જો તે વેલા અઢાલ્યાદમાંજ હોતે, તો પરીને રડી તતરીને પોતાનાં બોલા પીતાને ભભાવી જસી સાથ લગન કરી આપવાની કબુલાત કીધી, તો તેમ કરતાં તે જરૂરજ અટકાવતે. તથા જસી વાહડ્યો પોતેજી સાલીયત્તવીને સપત્તશાહની આહત્રી પુછવા આવ્યો હતો, તો તેમ કરતાં આ અદેખો અને લુચ્છો પોપો જરૂરજ અટકાવતે, મગર તેની થોડા દીનની ગેરહાજરીમાં જે બનાવો બની ગયા તે માટે તે હવે બેહદ નાસીપાસ અને નામુરાદ થયો ! તે અઢાલ્યાદ પાછો ફર્યો ત્યારે ખીમાર થયો હતો; અને ગાડીમાં ‘ચીત્ર’ લાગવાનું બહાણું સપત્તશાહ આગળ કાઢ્યું હતું. તે ઉદાસ, ગમગીન અને કાયલી બની ગયો હતો, અને મુંબઈ જઈ આવ્યા પછી, તેનામાં અજબ તરેહનો ફેરફાર થય્યો જોઈ સપત્તશાહજી તાજુખીથી તેને જોવા પડ્યો; મગર તેને ગાડીમાં સખત ‘ચીત્ર’ લાગવાને લોધેજ તે એટલી હદ સુધીનો ખીમાર થયો હતો, એમજ આ લુચ્છાએ તે જઈ ડોસાને જણાવ્યું. પરાનખી તેની ઓર્ચાંતી માંદગીથી તાજુખી થઈ તેની આગત્ત તેને પુછવા આવી હતી, જે વેળા જાહાંગીરનાં જીગરમાં અદેખાઈતો ધગધગતો આતશ એવો તો જોશ સમેત બળતો હતો, કે પરીનની જસી સાથની સગાઈ માટે તેને પોતાનો અબીપ્રાય આપ્યા વિના ચાલ્યુંજ નહીં.

“પરીન, વહાલી પરીન” નાસીપાસ રહેરે તે ગભીરાઈથી બોલ્યો. “મારાં ખીઝનેસને લીધે મારી અંત્રથી ટુંક ગેરહાજરીનો લાભ લઈ તેં કાકાજીને સમજાવી જસી સાથ પણવાની બાહલી મેલવી તેથી હું બહુ નાઉમેદ ને નારાજ થયોછ !”

“જા બા, તું એમ બોલેછ તે મને જરા ગમતું નથી, જાહાંગીર ! જાહાં મારું દીલ લાગું, તાંહાં મેં ભીશની પાળ ખાંધી તેથી તું ખુશી થઈ ‘કોનચેયયુલેટ’ કરવાને બદલે દલગીર છે ! જાહાંગીર !”

“દલગીર નહીં થાઉં ! તેં એક એવું ઉછાછતું ને આકતું પગતું ભર્યુંછ, કે તેથી મારાં મુખનુ સદંતર સત્યાનાશ વત્રી જવા સાથ મારાં મનની દરેકે દરેક મુરાદ મરણ પામીછ, અને જે યુવાનને મારી ઉમેદ ને મુરાદથી ખીલેલી છાટીપર લટકારી સુખી થવાનાં ખુશ સ્વપ્નના જોતો હતો તેજ યુવાન એક લુચ્છો, દુરતીઆજ ‘સકાઉન્દલશ’ જીતી જાય તો તેને માટે હું દલગીર કાંય નહીં થાઉં ? યાદ રાખજે પરીન, કે તારાં આ ઉતાવલાં પગલાંથી ધીરેથી પસ્તાસે !”

“જાહાંગીર ! તું મારા જસી વાસતે આવા તાણાગણી ભર્યા બોલ બોલેછ તે હું હવે વધુ વાર સાંખશ નહીં. યાદ રાખજે ! મને તાર

કશીબી તુંબા નથી ઉઘટો તું તો મારા પપાને પૈસે અહીંજ મોજ મારેછ. ને જો મારી વીરૂધ લાગણી એવીજ હોસે તો અહીં રહેવા સખત વાંચી ઉઠાવી મારા પપાને કેદીને તુને—”

“બાહર કરાવસે એમજ કેતી?” પરીનને બોલતી અટકાવી તે જનુનમાં બોલી ઉઠ્યો. “ભોલી છોકરી, મને તારી ઘણી દયા લાગેચ! તું એક એવા બદમાસ દગાબાજનાં હાથમાં ફસી પડીય, કે જે બુચ્ચો લોભી માત્ર તુને નથી ચાહતો તારો પૈસાને ચાહેછ! યાદ રાખજે કે એકવાર એનાં હાથમાં પૈસા આવ્યા કે પછી તુને બી જાંખીને જોશે નહીં, એવો આ પુરતીબાજ, ફરેબી, રાસકલ પોર્થો છે! તારી છતી આંખે તું અપંગ બની તારાં સુખનું સત્યાનાશ વાલેચ, ને મારા જેવાનાં પ્યારમાં મને ઠોકરે મારી, એક નાચીઝ ગવૈયા જેવા પોર્થાને, એક બુખરીબારસ, કરકાબાબુસ બદમાસ, ‘સકાઉનદ્રલ’ સાથ પણવાની છે, તો યાદ રાખજે પરીન, ઉતાવલેથી પરણી ધીરજથી પસ્તાવો કરવો પડશે.”

પરીનને ઘણાજ ચટકો લાગ્યો તે ગુસ્સાથી લાલ ચણાટી જેવી થઈ ગઈ. અને મીઠાગળમાં બોલી. “જાંહંગીર, મને અદેખાઈના આવેશમાં મારા જસી વાસ્તે આવું શુદું બોલેછ, તો હું બી તો ખરી કે તેની હકદાર મોહરદાર થવા પછી આ પરીન પેલેસમાંથી તુંને સદાનો ખરતો કરે! બુચ્ચા, નીચ, મારા જીવની હું ઘણીઆણી છું, ને મારે ગમસે તે કરશ તેમાં તારે વચ્ચે આવવાનું કશું કારણ નથીજ! યાદ રાખજે કે તું તારી અદેખાઈમાંજ ખરી જલ્દી જશે!”

અને એમ બોલી તે ગુસ્સામાંજ ઓરડો છોડી જતી રહી! આહ! બોલી છોકરી! તે જેટલી ભોલી ને બલી હતી, તેટલીજ આકલી ને ઉતાવલી હતી!

પ્રકરણ ૨૧ મું.

બાપ બેટીની જીકર.

આ બોલી છોકરી બ્યારે બુચ્ચી અને બાંગર નાંજ સાથ એતેફાક એખલી પડી ત્યારે નાંજએ પરીનને તપાસવા તેની મુરાદને લગતી વાત

કીધી, અને તેનાં ભરમમાં તાણા મારવાથી પરીન નાંજાં સાથે બી ઘણી ચુસ્તે થઈ ગઈ.

“દીકરી, પરીન, પેલા પારકા છોકરા જસી સાથની તારી સગાઈની ખુશ ખબરથી હું ખુશી તો છેલ્લે, પણ-પણ-એવો તે શું તેં દીવો લઈ મજબૂત મોહરો શોધી કાર્યો? એનાં કરતાં બીજાં ઘણા પૈસાવાલા જીવાને તુને જીતી જવા ફાંફાં મારતાતા, ને તેં બધાને નાસીપાસ કરી આ છોકરાપર લોભાઈ તે મને તો મરે ઘણુંઉંડુંજ અજબ-અજબ લાગેય, કે સા પર આવા મજબૂત મોહરાપર તું મોહી પરી?”

“નાંજાંમાય,” પરીને મીઝજથી ને તોચ્છાકથી જવાબ વાલ્યો, “મારો જીવ છે ને હું મારે ગમે તે કરું તેની વચ્ચે બોલવાની તમને કોઈબી પ્રકારની સ-તા નથી. હું છેલ્લે ને મારો જીવ છે; મારો જીવ જીવાસે તેમ હું કરવાની.”

“હારે માય, જીભરું! હું કાં ના કેહુંજ જો! પણ મરે, તારા જાંહાંગીરને શું ઉતું જે એને પસંદ કરવાને બદલે પારકાને ઘણી કરવા નીકલી જે? મરે, એ બી મજેનો, કહયાસરનો ને બણેલો છે, ને એની સાથ ગોઠવાતે તો ધરનો પૈસો ઘેરમેલેય સચવાતે! જસી કરતાં મને એ વધારે પસંદ આવતે, ને હું ઘણી ખુશી થતે જો, દીકરી.”

નાંજાંનેબી જસીને નામની અભીતરી હોવાથી પરીન ઘણી ચુસ્તે થઈ. અને જાંહાંગીરની તે તારીફ કરતી હોવાથી તે મીઝજ ખોઈ દઈ બોલી. “નાંજાંમાય, મારા જસી આગમ જાંહાંગીર કુચ્છ બીસાદમાં નથી! કાં જહવેર ને કાં પથર! મારા જસીની તો જીતીને બી નહીં પુગે એવો જાંહાંગીર છે! તમે બી જાંહાંગીરની ‘બીફ’ હાથમાં ધરી મારી સાંમે લરવા આયાંજ, પણ તમારું કાંઈ વળવાનું નથી સમજાં! પરણુસ તો જસીનેજ પરણુસ નહીં તો કુંવારી રેલવામાં હું મોઝી મોજ સમજશ,” અને નાંજાંને દંગ કરી નાખી પરીન રોહસાભેર નાંજાં આગળથી ચાલી ગઈ,

“ઓ લેરે! શું રાંડનો મટકો છે?” નાંજાં તાગુખીથી મનમાં બબડી. “નરી રાંડ માય જેવી હુજત ને આકરી છે! ફીક-ફીક! રાંડ તું કાં મનમાં પરણેજ ને મનમાં અદરાયય? એ પાણીએ કેમ વાલ ચરવાનાં?”

નાંજાંનાં તાણાટપલાથી આ બોલી છોકરી ઘણીજ ફફડી, અને નાંજાંની રૂબરૂ પોતાનો ટેક અને મીઝજ દેખાવી ઠસ્સાખાજ ત્યાંથી ચાલી ગઈ, અને સપલશાહ આગળ જઈ પહોંચી.

આ જમ્મિ ડોસો માંથે હાથ દધી અફસોસમાં બેઠો હતો, અને પરી-
નતાં ગુસ્સામાંજ અંદર આવવાથી તાણુખીથી પરીનનું કોહું ટીકવા પડ્યો.

‘પપા ડીયર, આ તમારાં ઝોળખાણુનાં સગાં નાંજાંમાથને અહીં
‘પેલેસ’માં રાખ્યાંય, પણ મને તો જરા ખી ગમતાં નથી જો! આહ! હું
તો જો ખરું હોય તે ભરભર કહી દેઉં! એવણુ મને ધીકકારતાં હોય એમ
લાગેય, ને મને ખી એવણુની ઘણી અભીતરી છે! મેં તો એવણુને જોયાં
ને જોયાંજ મારાં દીલમાં કાંઈ અભીતરી ને અણુગમો ખરપા થયો!
પપા, આ એ ભેદી ઝોરત કોણુ છે? મારાથી છુપાવો નાં.”

“દીકરા! તું નાંજાંમાથ સાથ જો ચાલ ચલાવેછ તે મને પસંદ
નથી! એક અખળા તરીકે તો માયા મેહરખાનીથી તેવણુ સાથ વરતવું
જોઈયે! તે દીવસ પછી ખીજો દીવસે તુને કોટી કરવા આમાં સેકહેન્ડ
કરવા હાથ લાંબાવ્યો ત્યારે તારે આટલું બધું અસબ્યતાથી તારે ન વરતવું
જોઈયે, દીકરા.”

“નહીં પપા! મને તો કાંઈ એવનને જોઈને ધીકકાર છુટોછ-કાકે મારી
ખાનગી દીલચાલો તપાસેય તો તપાસેય, પણ સાથે નહાજતી રીતે
મારી વીરધ અણુકા તણુકા ને ચવધ એટા કરેછ તે મને પસંદ નથી.
પપા! એવણુની આંખજ એવી સાંપનાં જેવી ઝકઝક થાયછ કે મને જોઈને
કાંઈ અજબ રીકર થાયછ! પપા, ખરું કેહો તો તમે એ-એ-નાંજાં
માયાના તાબામાં હોવ એમ લાગેછ!”

“હું-હું એના તાબામાં? તારી ભુલ છે! એવણુને વાસતે તે વિચાર્યા
વગર માત્ર ભુલભરેલો ખ્યાલ બાંધ્યોય! હું સાને વાસતે તાબામાં હોઉં!
જરા ધીરજ ધર! તારા લગન-લગનની અગાઉ તો એવણુ જસેજ પણ
તેટલો વખતખી તારે લાએકીથી વરતવું જોઈયે દીકરા!”

“તમારે ખાતર એવી નાગણુ જેવી આંખવાલી ઝોરત સાથ મારી
મરજી વીરધ સાને વાસતે મારે તાબેદારી બનાવવી જોઈયે? મારો ખર્ચો એક
ખવાસજ છે કે એક માણુસને પહેલી નજરે જોતાંજ જો મારાં મનમાં તેને
વાસતે સારી લાગણી ખરપા થાય તો હું તેને વાસતે મારો જાનખી સદકે
કરું, તેમ ખીજી તરફ એક માણુસને જોતાંજ મને અભીતરી ભરાય તો
મરતાં તુલીક હું તેવાંને ધીકકાર્યા વગર રેહું નહીં! નાંજાંમાથ તરફ તેવણુને
જોતાંજ મને અણુગમો છુટાય એટલે હવે તેવણુ તરફ માનભરી રીતે હું
જુડી રીતે કેમ વરતું? પણ, મને ખરું કેહો! એવણુ કાંઈ મારાં મમાજીને

લગતો ભરમ જાણેછ? મારાં મમાજીને વાસતે એવો તે શું ભરમ છે તે એવણુ જાણેછ?”

“તારી માથનો ભરમ? છટ! છટ! પરીન!” વાત ઉડાવતી ધપે તે ડાસો બોલ્યો.

“પપા, મને તમે અંધારામાં કોઈખી વાતથી રાખતા નાં, પણ જે હોય તે કહી દેજો! મને એવા ભરમ છુપાવા સામે અણુગમો છે જો! એવણુનાં અંહી આવ્યા પછી તમે ખીલતા હોવ, ને એવણુ તરફ તમે અણુગમો બતાવતા હોવ એમ લાગેય! નાંજાંમાય પાસ કાંઈ ભરમ હોસે ને તે રખે કહી દે તેની ધાસ્તીથી પપા તમે એવા થયાય એમ તમારા ચહેરાપરથી લાગેય! શું મારાં મમાજીને વાસતે કાંઈ ભરમ છે? આવી એક અખજાને અ.એ ઘેરમાં સગી તરીકે રાખીને સહતા જીવને સંતાપમાં નાં નાંખા, પપા, તે માફ માનો તો એવણુને જવા કહેો. મારા જસીને વાસ્તેખી એવણુ બોલ્યાં તેથી મારો જીવ ઘણું ઉસ્કેરાઈ આવ્યો તો.”

“દીકરી, એટલી ઉસ્કેરાઈ ના જા! જરા ધીરજ રાખ! નાંજાંમા-યનો એવો ખવાસ છે, બીજું કાંઈ નહીં-ને તોખી-તોખી તારાં લગન ટાંકણે તો અહીંથી જશેજ! સમજી!”

પરીન કાંઈ બોલી નહીં, પણ પોતાનાં મનનું સમાધાન કરવા ત્યાંથી ચાલી ગઈ, અને બહાર બાગમાં ફરવા લાગી.

પ્રકરણ ૨૨ મું.

જખલગ સાસ, તખલગ આસ.

ગરીબ બીચારો જાંહાંગીર!

નવલખીની નાંજાંએ પરીન સાથ તેને સ્વાદીના ગાંડથી એક કરી આપવાની ખાસ કમુજાત અને આશા આપી હતી તેની આશામાંજ આ છોકરો ધીરજ પકડી બેઠો હતો, મગર પરીનની સગાઈ જસી સાથ સંધા-વાથી તેણે નાંજાંની કમુજાતને લગતી સર્વ આશાઓ છોડી! તે તમામ

નીરાશ થયો હતો. નાંગ્મએ માત્ર ખોટી હાલાસથી આ છોકરાને ખાલી વાહી તેને મુખ ખનાવ્યો હતો, એમજ તે ધારવા લાગ્યો. અહાહાહ આવી પ્રકી જ્યારે નાંગ્મ તેને ખાગનાં એકાંતમાં એક દીવસે એતેશક મલી ત્યારે નાંગ્મએ તેને કેવો કહ્યો હતો તે ધુખરાએ સહેરે તેને કહી પોતાનો મનનો ઉભરો તે લુચ્છી અખળા રૂપર ખાલી કીધો જેથી નાંગ્મ એઅખત્યાર હસવા ને મશ્કરી કરવા પડી.

“નાંગ્મમાય ! તમે મને ખોટી આશાઓ આપી, ને આવદે મને મુખ ખનાવ્યોછ ! મારું ને પરિનતું સંધાય એ તદનજ હવે નહીં અને એવું છે—”

“જ, જ, હરવાયા ! તું તો માયમરું જેવો ખાયલોજ છે જો, જાંહાંગીર” નાંગ્મ તેની મશ્કરી કરતી મોટેથી હતી પડી, ‘જાંહાં તક સાસ તાં તક આસ, એ તું મરદ થઈ ભુલ્લી જાયય ? એક સામો જવાન મદ તો તેજ હોય કે જે ગમે તેવીખી નીરાસી, નાસીપાસી વચ્ચે હારી ખાય નહીં પણ છેવટ સુધી આશા રાખે ! તું તો મટોરી જેવો પોયો છે જો ! હરવાયા ! આગલ તો ચાલ ! પરિનતે પેન્ના હોર્યાપર લોભાયત્તા પોર્યાંને પશુતાં-પશુતાં કાંઈ કાકો કાહણુ આવસે, સમજ્યો ! જરા ધીરજ ધર ! ધીરજ ધરતાં ને ખમનાં તો આસામાં ને આસામાં મેં ઝંરી જેરીએ અદાર વરસ કાર્યાંય તો તું માટીડો જેવો માટીડો થઈને હીંમત થું એટલામાં હારી જાયય ! ને લોક પણ્યાંય થોરાં જે ધુખરાયતું છાનું થઈ ગીયોચ.”

“પણ હવે એચાર મહીનામાં પણવાનાંજ; પરિન એક મોક્ષને વળગી રહેનારી બરી જીહ્વી ને મમતી દુકતી છે, ને તેનાં મનમાં એક ચીજ હતી ગેઇ તો આસમાનનાં તારા ઘટીક તોસી પાડવાથી તે કાંઈ હારી ખાવાની નથી ! વલી કાકાજીખી આ બાંગર પોરીનાં હાથમાંજ છે. એ જેમ કહેછ તેમ કરવા એવણુ કમુલ થાયછ ને પેન્ના બદમાસ જસી વાસને પરિને જ્યારે કાકાજીને રરી-તતરીને સમજતી લીધા તેથી તેવણે પણવાની માહલીખી આપી એટલે હવે મને તો એકખી ચાન્સ રહ્યો નથી ! આ લખોની દોલત, આ ગંગવર મેહલ એ સર્વે એક પારકા પોર્યાંનાં હાથમાં ગીયું !” તે નીધાય ફેંકવા પડ્યો. “આ દોલત, ને આ છોકરી મારાં હાથમાં આવે એ તદનજ નહીં અને એવું છે !”

“જ, જ, હરવાયા ! અમથું કાંય લોહી પાણી દુરમેનનું આરી-ગરી નાખેછ ! એમ તે કાંઈ એ લોકનો કાશી સંગ જવાતો છે ? મણતે તારની વાત !

ધીરજ ધર! જાંહાંગીર! હું તારી મદદે કેવી છેક? મારી અગાકની કમુક્ત મુજબ તું જે મને વીસ હજાર રૂપ્યા-રોકરા આપવા કમુક્ત થાય તો તુંને હું આ 'પરીન પેસેસ'નો હકદાર માત્રેક ચંદરોજમાં જનાઉં! ખોલી!"

"નાનખાયા! તમારે ભરમમાં ખોલવું હું સમજી શકતો નથી! હું ગમે તેવો હોઉં પણ એટલું યાદ રાખજો કે કોઈની રીતે દગલગાઈથી યા કોઈની પ્રકારની ખુરી વાસનાથી હું 'પરીન પેસેસ'નો હકદાર માત્રેક થવા માંગતો નથીજ! જે તેવીજ તમારી કાંઈ ખુરી મતલબ હોય તો તમારી સાથ જેકાઈ તેવું કર્પીણ કામ કરવા હું સાદ ના પાડું."

"જા, જા, તું તો હીચકારોય છે જે! કર્પીણ કામ તે શું હું કાંઈ ખુન-ખુન કરીને તુંને આજે દોડન અપાવાની છેક એમ? જા, જા, હરવાયા મારે વાસ્તેતો એવો વીચાર ફારી નાખ! જાંહાંગીર! મને વીસ હજાર રૂપ્યા આપવા કમુક્ત થાય તોજ હું તારે વાસને મેદનત કરે નહીં તો-પછી સપજશાહ તો છેજ."

"આહ! તમુને-તમારો ભરમ સમજવા હું--"

"જરા ધીરજ ધર! સીધી બાઈ ચાંદ દેખો તો આપશે નજર આયગા! મારી કમુક્ત પ્રમાણે તું ચાલે તો પછી તારી આસા પાર પડે ખરી! ખોલી જા, જાંહાંગીર! તારા હાથમાં લખેલી દોડન આવી પડે તેમાં વીસ હજાર તો કુચ ખીસાદમાં નથીજ! ખોલી દે! કમુક્ત છે! તેવું હોય તો મને કાલને કાલ જાણી આપ પછી જે કે આ મેદનતો માત્રેક કોણુ થાયય, આજે લખેલી દોડનનો વારસ કોણુ અનેક, ને આજે નાદાન કિઝાછલી દુકતીનો ધણી કોણુ થાયક?"

"મારે કમુક્ત છે! ને તમે કેહોછ તેમ હું લખી આપવા તૈયાર છેકં પણ-પણ યાદ રાખવું, નાનખાયા, કે મારા કાકાજનાં એક દુરનાં સગાં છેએ એમ ધારીતેજ હું આજે હારજીતની આજીનો દાવ રમુંછ! મારે વીસ હજાર આપવા કમુક્ત છે!"

"હીક, હવે કેવો દાવ્યો લાગો! મને કાલને કાલ તે લખન તારી સહીતું લખી આપશે, જાંહાંગીર."

"અને આ આંગર ને ગણુત્રીયાજ અમળા જેરીના ગણુમી સાક્ષરસર ફેરતી બાગના ઉંડાણમાં ગુમ થઈ ગઈ!"

"જા, ધુર વારી! આપેય કોણુ ને લેય કોણુ? પણ જેકં તો ખરો કે આજે ખૈરી મને કેમ વારસ ખન વેક? એ મને છેકજ આયસો ને નાદાન

સમજેય, પણ રાંડ જોતો ખરી, એકવાર મારા હાથમાં દોહન આવી પડી
તો પછી તું કોણ ને હું કોણ ? પછી તુંને ઓલખેખી કોણ ? એકવાર
આએ સેવક આએ દોહતનો હકદાર માલેતુગર માલેક થયો, એક વાર
મારા હાથમાં બધી સત્તા આવી પછીજ રાંડ તું જોશે કે હું. ખાયલો ને
મટારી જેવો પોચો છેડ, કે ખરો મરદ બચ્ચો ને સીંહ જેવો જોરાવર
છેડ ! ખાંડ ખાશે ખાંડ, ” જાંહંગીર અહીં પોતાની મુછને વળદેતો
બબડ્યો. “ એક વાર હું ‘પરીન પેલેસ’નો મલેક થાઉં પછી એક રાંડ
પીસતાં જેવી દુકતી પરીનને મને હડધુન કીધોછ તેનોખી સવાદ ચખાડુ
ને આએ ગણત્રીબાજ, બુચ્છી મરી મને છેકેજ ખાયલો સમજેય તેનેખી
ખરાખર શીખવું કે હું કેવો કીનાબાજ, ને દગાબાજ છેડ ! તારે આલુનાં
પાતરાંમાં વીંટાળીને વીસ હજાર રૂપ્યા તુંને આપસ. હાલ તો કામ કારી
લેવાનું છે એટલે ખાયલા માફક થઈ જવાનું, પછી જો કે હું કોણ છેડ
તે ! ધી ખાનાં સકકરસે ઓર દુન્યા ચલાનાં મકકરસે ! સેવકની મતલબ
છે તે હાલ તો હાજી હાં કર્યાજ કરવાનું છે ” એમ જોલતો તે ગંજીર
વિચારે કરતો ખાગની બીજી બાજુએ ધીમે કદમે ગયો !

પ્રકરણ ૨૩ મું.

“અકસ્માત કે આપઘાત ?”

નાસ્તાની ટેબલપર લગાર વેહલો આવી જઈઈ સપલશાહ યુસ
વાંચતો બેઠો હતો. આ જઈઈ ડોસો છુપી ધાસ્તીના ધુગ્ગરા વચ્ચે દીન
પ્રતીદીન લેવાનો અને નખાતોજ જતો હતો, અને અગાઉનાં કરતાં ઘણોજ
કાયલી અને ઉદાસ બની રહ્યો હતો. જે અમાગણી ઘડીયી પેલી તેની
ઓળખાણવાળી સગી-પેલી બાંગર બુચ્છી અને નખરાંબાજ નાંગંમાય નવ-
લખી-તેનાં સુખી ઘરમાં પોતાનાં નેહસ્ત કદમ લાવી ચુકી હતી, તે દીનથી
સપલશાહનાં સુખનો સુર્ય ગોયા અસ્ત પામ્યો હતો. તે દીવસથી આ
ડોસાને એક ક્ષણની શાંતી ન હતી. પોતાને હાથ આવી પડેલી આ ગંજીર
દોહતને શ્રાપજ તે ગણતો હતો, અને પોતાની આગલી સુખી જીંદગી દર
પણે યાદ કરતો હતો.

પોતાની દીકરીએ લીધેલાં હુજ્જતી પગલાંથી આ ડોસો હાલમાં ગમગીન વિચારોમાં ગડં ગયો હતો. આ નાશનું, અજ્ઞાન, તેમજ તદ્દન હુલ્લેલી છોકરીએ જસી વાહડયા જેવા કુરતીયાજ છોકરા સાથે સ્થાદીનાં ગાંઠથી એક થવા માંથું ઉંચક્યું, અને આ ડોસાની ગમે તેવી બી કાકલુદી અને મીનતગરી છતાં બી ભોળવાએથી પરીન પાછી હતી નહીં, અને ચરચાતથીજ આ જમ્મક પીનાએ આ એકપુરી છોકરીને અતી લાડમાં લાડ ઘેલી કરી મુકવા ઉપ્રાંત તેની દરેકે દરેક મરજીને તામે થતો હોવાથી, આ વેળા પણ સપલ્લશાદને આ ભોલી છોકરીની હડ અને હુજ્જત આગળ કશું બી ચાલ્યું નહીં, અને જસી સાથે સ્થાદીનાં ગાંઠથી એક કરી આપવા પોતાની ના મરજીથી પરીનને આહલી આપી હતી. તે જાણતો હતો કે એકવાર પરીને કાંઈ બી કામ કરવાનું માથે લીધું તો પછી આ જીદી છોકરી ગમે તેવાં સુખને ભોગેથી તે કરવા ચુકતી ન હતી; અને જસી સાથે લગનની આહલી ન આપી તેને દુઃખી, દર્દમંદ ન જેવાને લીધેજ આ જમ્મક ડોસાએ લામ્લિજ આહલી આપી હતી.

પરીનનાં લગન જેમ અને એમ જલ્દી કરી નાખવાનો આ ડોસાનો પ્રિદો હતો. તેમ કરવાની તેની બે મતલબ હતી. એક તો તેની જીંદગીને તેને મુદ્દતજ ભરસો ન હતો, અને પોતાની નજરે હેઠળ પરીન પરણીને સુખી થાય એવી તેની ઉમેદ હતી. બીજી મતલબ પેલી નાંગંમાય નવલખીની કમ્બુલાતને લગતી હતી. જ્યારે સપલ્લશાહે તેણીને ‘પરીન પેલેસ’ છોડી જવાની ખાસ ફરજ પાડી ત્યારે આ મતલબી અને બેદી ઓરને સપલ્લશાહ સાથે કમ્બુલાતથી એવી રીતે બંધાઈ હતી કે પરીનનાં લગન જેવાં નકકી થાય કે તેની આંહ દીવસ અગાઉથી તે હમેશની ત્યાંથી ચાલી જતાર હતી, અને આ ઝેરી નાગણુ કાઢતે બી ડાંખ માર્યા વગરજ જેવી ઓચીંત આવી તેવીજ ભરીપુરી પાછી ચાલી જાય, એવી રાતદીસની આ જમ્મક ડોસાની ઇચ્છા હતી.

આપણે ઉપર જોઈ ગયા એમ નાસ્તાની ટેબલપર પેપર વાંચવાનાં એમાં હેઠળ તે માંતર ડોસો તરેહવાર વિચારોમાં ગીરફતાર થયો હતો. તેવામાં નાંગંમાય હસતી હસતી અંદર આવી, અને સપલ્લશાહની છેક નજદીક જમ્મ તેનાં ખભાંપર હાથ મુક્યો, અને જાણે કે ઝેરી નાગણુ ડાંખ માર્યો હોય એવી કીસમથી આ ડોસો પોતાના વિચારોમાંથી એંકી ખડો થયો.

“કેમ જી, પરીનને પરણાવવાનાં વિચાર કરાય કે, જી ભર?” નાંગં નખરાંથી હસી બોલી “હવે એનાં લગન કારે ગોડવોજી! હું ઇચ્છુંજી

કે લગન લંખાય એટલાં સારાં, કે જેથી આ મેહલની મોજ મને મળતી રહે. પણ પરીન તો કાંઈ મમઝ મરે એટલી તો અધીરી, આકરી ને ઉતાવળી બનીશ કે, એ તો આવતાં અડવાડ્યાંમાં ખીં પળવા તૈયાર થાય !”

“હું ઇચ્છું કે આવતાં અડવાડ્યાંમાં એનાં લગન થાય ! જેમ અને એમ જલદી લગન થાય તો સારું, કે તારા જેવી બૈરથી હું સદાનો છુંડું ! નાંગ, આવી રેહવામાં તુંને શું ફાયદો થાયછ ! હજી ખીં તું આજે જ ને તુંને વીસ પચીસ હજાર આપવા હું તૈયાર છેઉં !”

“મુઠીમાં આવેલું સુન્નું જમીનપર ફેંકી દેવાની મુખાઈ, મરે, મારેથી કેમ થાય ! ફાયદો શું થાય ? આવી આદશાહી મોજમાંથી કાણુ મુવાંને જવા ગમે ? તમે જો સમજી જાઓ તો મારા મનની મુશ્કેલી પાર પડે ને પછી મારો ભરમ મારી સાથેજ રહે !”

“તે નહીં બનશે ! નાંગ ! તું પરીનનાં લગન થાય તોજ જવા માંગેય તેની મતલબ શું છે ? આ ગરીબ ને નીર્દોષ છોકરીને શું તું ધીકકારેય ને હેરાન કરવા માંગેય ? એ બચ્ચાંએ તારું શું બગાડ્યું કે તું તેને જોતાંને વાર ધીકકારેય ? મેં તારું શું ખુરું ઇચ્છ્યું કે તું મને આવું દંદમંદ કરેછ ! છેલ્લી ઘડીએ તારું વચન તોડીને તે વેળા શું તારો બધો ભરમ ફાડી દેવા માંગેછ વાર ? બોલ, જલ્દી બોલ.”

“મરેરે ! અરે શીટર ! વરી, તમને શું વાહરું આયું કે વરી લરવા પર્યા ! મારી શું મતલબ છે તે હું જણાવવાની તો નહીંજ જો ! તમે જ્યારે મને સુખી કરવા આજે મેહલની રાજ કરતી રાણી, ને સાહેબી કરતી શેઠાણી બનાવવાનીજ ના પારેય તો લાચાર છેઉં. ત્યારે તો મારી કબુલાત મુજબ તમારી પાસથી વીસ પચીસ હજાર રૂપરડી લેઈ મુગ્યાઈ જઈ તમારી પાદમાંજ દાહડા કાઢસ ! ખીણું શું ! વારેલાં નહીં વરે તો પછી—”

મગર આ વેળા “ડાઇનીંગ રૂમ”માં જાંડાંગીરનાં આવવાથી નાંગ બોલતી એકાએક આટકી પડી, અને પોતાને બાહરે જવાનું આંહણું ફાટી આ લુચ્છી અબળા ત્યાંથી ચાલી ગઈ.

“ચાલની દીકરા હું ત્યારનો નાંતાને વસ્તે ખોટી છેઉં ? કેમ હવે તારી તબીયત કેમ છે ? તું આટલા દીવસમાં કાંઈ એકદમ નબળાઈ ગીયોય તે બરાબર દવાદાર લેછ કેની !” સપલશાહે જાંડાંગીરનાં ચહેરાપર થોડા દીવસમાં થયલા ફેરફારથી તાજુબ થઈ પુછ્યું.

“કાકાજી, હાલ તો ‘મેટર’ લાગેજી! છાતીની ‘કંપ્રેસન્ટ’ છે ખીજી કાંઈ નથી! હવાનો ફેરફાર થયો ને સાથે મુઆઇમાં વરસાદ હોવાથી ‘ચીલ’ લાગી.”

તેજ વેળા પરીન હસતે મુખડે અંદર આવી, અને ખુરસીપર બેસતાં સુંદર હલકે બોલી. “એસકયુઝ મી! પણ તમને મેં ઘણોવાર ખોટી કીધા હોસે!”

નાસ્તની ટેબલપર ખાતાં ખાતાં આ વણ જણ વચ્ચે ઝાઝી વાત-ચીત થઈ નહીં, અને નાસ્તો ખાઈ રહેલી આરી આગળની ખુરસીપર બેસી જાંહંગીર મુઆઇથી આવેલું એક ન્યુસપેપર વાંચવા ખેડો, જ્યારે આપ-મેટ્રી ખાતાં-ખાતાં ટાહેલાં કરવામાં રોકાયો.

જાંહંગીર તે પેપર વાંચતો હતો, અને થોડી મીનીટ પછી જાણે સર્પે ડંખ માર્યો હોય એમ એકાદ ખુરસી ઉપરથી ઉભો થયો, તેને ન્યુસ જમીનપર ફેંકી દીધું, અને પોતાનાં ધ્યાનમાં ને ધ્યાનમાંજ-તે ઓરડામાં તેના ઉપાંત પરીન ને સપત્રશાહ બેઠાં હતાં તે ભુલી જતાં-મેટ્રી અચડ્યો.

“ઓ એલા! એલા—”

સપત્રશાહનું ધ્યાન જાંહંગીર તરફ ખેંચાવાથી ઇનેજનીથી તેને પુછવા લાગ્યો “થું છે; દીકરા જાંહંગીર! કાંઈ તખીએત—”

“નહીરે કાકાજી! એ તો અંદર કાંઈ ખજર વાંચવાથી મારો જીવ કમકમ્યો! ખીજી કાંઈ નહીં! કાંઈ પારસી આઈનાં મરણનાં સ-સ-સમાચાર છે તે વાંચી-વાંચી-મને-દલગીરી ઉપજી.” આ બોલતી વેળા ખાસ્તીથી જાંહંગીરનું જીગર જોસ સમેટ ધડક ધડક થતું હતું, તેનો ચહેરો સેહજ શીકકો-ઉજ્જો પડી ગયો હતો; અને પોતે ઉભો રહેી ન શકવાથી ખુરસી-પર બેસી ગયો.”

“પરીન દીકરા! તું વાંચતો ખરી.”

પરીન તાંબેદારીથી ઝટ ઉઠી, અને જાંહંગીરે જમીનપર ફેંકેલું ન્યુસ-પેપર ઉંચકી પોતાનાં પીના આગળ જઈ અકસમાતવાળો ફકરો થોડીક પણ પછી શોધી કાઢી પોતાનાં વાંસળી જેવા હલકે વાંચવા પડી, જે વેળા જાંહંગીરના ચહેરાપર ખાસ્તીને લીધે તાણુખી પમાડનારા ફેરફાર થતા કોઈની નજરમાં આવ્યા નહીં!

તે ફકરો નીચે મુજબ હતો:—

“અકસમાત કે આપધાત?”

મુખનાં બેકબેનાં મરીન લાઇન્સ તરફનાં દર્શામાંથી એક પારસી આઈનાં લોસ હાથ લાગી હતી. મુઘવારે સવારે બે રાહદારીને મરીનલાઇ-

ન્સની સામેનાં પુસ્તાપરથી એક બાઈની મખમલની સપાટ તથા માથું બાનું અને એક રેશમી રૂઆલ મળી આવવાથી કોઈ બાઈ અકસમાતીક સંજોગોએ દર્બામાં પડી હોશે એવા શક્યતા તે રાહદારીઓએ પોલીસને ખબર કીધી, અને પોલીસે તે વેળા એટ હોવાથી તે તરફ માણસો ઉતારી ચાંપતી જુસ્તેજુ કાઢી, અને આવદે એ મોટા પથ્થર વચ્ચે સકોચાએલી એક પારસી બાઈની લાસ હાથ લાગી. મરનારની એળખાણ મારે પારસીઓનાં વસ્તીમાં દાંડી પીટાવી અને આવદે કરેલવાડી તરફ ઘેરમાં રેહતાં એક જઈ ડોસાંએ ત્યાં આવી તે લાસ એળખી. મરનાર બાઈનું નામ ધનબાઈ હતું, અને નવસારીની રહીશ હતી, અને ઉપલાં ડોસાં-જે મરનારની માનાં કોઈ સગાં હોવાથી તેને ત્યાં મરનાર માત્ર ત્રણ દીવસની સુરતથી પોતાની દોઢ વરસની એક બુચીને લઈ મુંબઈ કાંઈ ધંધો મને એવા ઇરાદાથી આવી હતી.

“સાંજે કોરોનરે આ બાઈની લાસપર જુરી ભરી હતી અને ઉપલાં ડોસાંએ વધુ જુબાનો આપી હતી કે મરનાર સંહજ ઉદાસ ને એવેન ફરતી હતી. મરનારની માય સાથે આ ડોસાંને એળખાણ હતી, ને મરનારને તો આ ડોસાંએ બચગીમાં જોઈ હતી. મરનારે પોતાની બીજી કશી વાત આ ડોસાંને જણાવી ન હતી, પણ ગરીબી હાલત થઈ જવાથી પોતાનું ગુજરાન કરવા કાંઈ દરવા-છરવા કે ભરવા-સીવવાનો ધંધો મને એવા ઇરાદાથી તેને ત્યાં પોતાની બુચી સાથે આવી હતી. મરનાર સાંજે કોઈ સહીને મક્કવા જવાનું કેહી ગેઈ હતી, જે પછી તો સખત વરસાદ પડવાથી મરનાર કેડે થોબી હોશે એમજ આ ડોસાંએ ધાર્યું, પણ પાછલથી કોઈએ મરનારને વાસ્તે આવીને કેહવાથી તથા મરનાર સવાર વેર પાછી ન ફરવાથી આ ડોસાં લાસ એળખવા ગયાં હતાં. મરનાર એવેન, અને ઉદાસ હતી, મગર આપઘાત કરશે એવું કાંઈ બી તે ડોસાંને લાગ્યું હતું નહીં. પુસ્તાપરથી મલેલી સપાટ અને માથું બાનું મરનારનાં હતાં, પણ રેશમી રૂઆલપર ઇંગ્લેશ ‘જે’ અક્ષર હોવાથી કોઈ રાહદારીનો પડી ગએલો હોશે એમ અટકળ કરવામાં આવી.

“જુરીનાં ગ્રહસ્થો વચ્ચે મજબુત મતફેર પડ્યો. કેટલાકોએ જણાવ્યું કે મરનાર સાંજે બંદગી કરવા આવી હોય ને પગ લપસવાથી અંદર પડી હોય એ બનવાજોગ હતું, પણ બીજાઓનો વાંધો એવો હતો, કે મરનારની સપાટ તથા માથું બાનું પુસ્તાપરથી જડેલું હોવાથી મરનારનો પગ લપસી ગયો હોય, તો સપાટ સાથેજ મરનાર અકસમાતીક અંદર પડે મારે મરનારે

અપપ્રસાદ કીધેલો હોવો જોઈએ! વલી આગલી સાંજથી સખત તોફાન અને વરસાદથી ટેકો ખસતો હતો કે આવા વરસાદ અને તોફાન અને વાવીઝોડાં વચ્ચે મરનાર ત્યાં ચાલીચાલવી બંદગી કરવા જાય એ અસંભવીત હતું. કોરોનરની લખાણ મસલત પછી જુરીએ શક ભરેલા સંજોગો વચ્ચે મરનારનું મરણ નીમજવાનો અભીપ્રાય આપ્યો હતો!”

“મરેખરા ખીચારીપર કાણ જાણે શું વીત્યું હોશે! કદાચ મરનારનાં મોતમાં ઉંડાણમાં કોઈ દગાબાજ બદમાશ મર્દ હોવો જોઈએ! ખીચારી નાલ્લી ખુચી રવડતી થઈ!” મરીનનું દીલ દયાથી દાઝી ગયું.

જાહાંગીર ધુજતો ધુજતો પુરશીપરથી ઉઠ્યો અને બોલ્યો! “કાકાજી મારી તખીએત પાછી બમડી આવીય તે હું મારા ‘શમમાં’ જઈ લેદું” એમ બોલી જાહાંગીર લહડતો તે એરડો છોડી ચાલી ગયો.

“પપા ડીયર! જાહાંગીર ખીઝનેઝને વાસ્તે મુંબાઈ ગયો ત્યાર પછી એનામાં કોઈ અજબ ફરફાર થયો! કોઈ ખીહધેલો ધુજેલો ને ખીહકણ થઈ ગયો!”

“હા! એ તો ગાડીમાં એને સરદી લાગીય, તેથી એવો દેખાયય.”

“પપાજી! હું આજે મારા જસી સાથ પાર્કમાં ફરવા ગઈંયને—”

“પણ! દીકરા! આજે વરસાદ ઘેરાએલો છે ને—”

“તેથી શું થયું, પપા ડીયર! વરસાદ કાંઈ પડવાનો નહીં” એમ બોલી પોતાનાં પીતાની આગળ વાંકી વચ્ચી, અને તેનાં કરચલી વળેલા કપાળ પર બકી લઈ હરણીની ચપળતાથી પરીન ત્યાંથી ચાલી ગઈ.

પ્રકરણ ૨૪ મું.

હસમતની ચેતવણી—“જેટલો ગારો તેટલો ખોરા.”

બોલી પરીન જસી વાહડયા સાથ સ્થાદીનાં ગાંઠથી એક થવાની પોતાની છદ્દમાં દાવી હતી. તેની સામે ‘પરીન પેલેસ’નાં બંધાઓ તો પોતાની નામરજી દેખડાવી વીરધ્વજતા દેખાડતાં હતાં, પરંતુ જાણે પુઠ

ખુદરતખી આ બધી છોકરીનાં અવિચારી ભરેલાં પગલાં મામે ગોળા ફડી હોય એવી અકાથી પરીન જસી સાથ જ્યારે બાહર લટાર મારવા નીકળી ત્યારે એકાએક વાઘળ ઘેરાઈ આવ્યું, અને તોફાની રતુ થવા સાથ માર મારતો વરસાદ તુડી પડે એવો બારીક હીંગામ થઈ પડવાથી, તથા પરીન અને જસી 'પરીન પેલેસ'થી ઘણાં દુર હોવાથી વરસાદમાંથી બચવા માટે કેથેખી આશરો લેવા માટે તેઓ વિચાર કરતાં ઝડપમાં ચાલવા પડ્યાં.

વીજલીના ચમકારા અને વાદળના કડાકાનાં ધડક ધુન્નરા વચ્ચે ઘેરાઈ રહેલાં વાઘળાં તોફાની પવન વચ્ચે વેરવીખર થવાથી વરસાદનું આપદું પડવાનું શરૂ થયું, અને આવાં તોફાનમાંથી બચવા બીહધેલી પરીન નજદીકમાં કેઈ ઘરનો આશરો લેવાનો મનસુખો કરવા પડી.

“ પેલો ત્યાં દુર ‘રોઝીલા’ દેખાયય ત્યાં આપરે ઝડપથી ચાલી નઈ ઉભાં રહીયે, નહીં તો અહીં ખુલ્લો રસ્તો હોવાથી વરસાદથી આપણે તદન તરખોર થઈશું, ને ડીયર તુને ચીલ-ખીલ લાગશે તે માટે હું ફકરમંદ છું. ”

પરીન છત્રી વગર હોવાથી જસી પોતે બીંગનો પોતાની છત્રી પરીનને ઓઢાડતો બોલ્યે.

“ નહીં ડીયર, ‘રોઝ વીલા’ તો ઘણો દુર છે. આએ રસ્તાનાં નાકાંપર પેલો નાનો લાલ જેવો અંગલો ઝાડોમાં દેખાયયની ત્યાં આપરે વરસાદ થોભે ત્યાં વેર ઉભાં રહીયે. ને સાથી નજદીક ખી પડશે. ”

“ ડીયર તને ઠીક લાગે તેમ કર ”

“ પણ પરીન ડીયર, આવાં ખુણાં ખટોલાં ને એકાંતમાં ઝાડીઓ વચ્ચે ઘેરાએલા આ અંગલામાં કાણ રેહજ ? રેહતાં બીહક નહીં લાગતી હોસે ! ”

પરીન મીઠાશથી હસી બોલી. “ જસી, બીહક લાગે તેવોજ અંગલો ને અંગલાનું નામખી બીહક લાગે એવું ‘લુતખાનું’ કરી રાખ્યુંય. ત્યાં તો મારી ઘણીજ બચગીથી ચાકરીએ રહેલી હસમત નામની નઈક મુસલમાની રેહજ. અહીં અલાહબાદમાં આવ્યા પછી એ ઘણીજ ખુટી થયલી હોવાથી તથા જુની નોકર હોવાથી, તથા ‘લુતખાનું’ મારા પપાજીની માલિકીમાં આવેલું હોવાથી, ને એનું નામ વાચદુ ચત્તાથી તે વરસો થયાં ખાલીજ રેહવાથી, પપાજીએ આએ હસમતને ત્યાંજ રાખીય, ને બેઈશું મુકતું ‘પરીન પેલેસ’માંથી એને મલતું જાયજ. ”

વરસાદ વધુને વધુ પડતો હોવાથી તથા પવનના સુસવાટા વચ્ચે છત્રી તમામ વાંકી-ટીકી થતી હોવાથી તેઓ જેમ અને એમ જાણતી પેલાં ‘લુતખાનાં’ તરફ ચાલતાં જતાં વાત કરતાં હતાં.

આપદે તેઓ ‘લુતખાનાં’નાં દરવાજામાં આવી પુઝ્યાં અને કમપાકિડનો દરવાજો ઉઘાડી અને અંદર ગયાં. એમર મોટાં મોટાં ઝાડો આવ્યાં હતાં, અને ઝાડોની ઘટા વચ્ચે આ અંગલો આવેલો હોવાથી જોનારને પેલલી નજરે વસવસો અરપા કરે એવો સ્મશાન જેવો શાંત અને ખીયાખાન જેવો દીસ્તો હતો. જસી જોકે હીચકારો ન હતો, તોખી વરસાદને લીધે એમર વ્યાપી રહેલાં અંધકાર વચ્ચે આ ‘લુતખાનાં’ને જોઈને જોઈ જાણે કે તે પોતે પોતાની ઘોરમાંજ પગ મેલી આવતો હોય એવી ભયાનક લાગણી તેનાં છગરમાં અરપા થવાથી અંદરથી તે ડરવા લાગ્યો, અને ઘડકતી છાતીએ આસપાસ નજર કરી પરીનને કહ્યું.

“માઈ ગોડ! ખરેખરજ ધાસ્તી ઉપજાવે એવી જગા છે! કોઈ ખુન કરીને નાહસી જાય તો પનોખી નહીં લાગે એવો આ અંગલો સ્મશાન ને ખીયાખાન જેવો છે!”

“ખરંજ છે, જસી ડીયર! અગાકિ અહીં એ મરતમે ખુન થયાંતાં ને તેથીજ લોકમાં ભય પેડેલો હોવાથી આએ અંગલાને ‘લુતખાનું’ નામ મળ્યું, ને વરસો થયાં ખાલી છે. વરસોની વાતપર અને કોઈ જરદાર માલેતુજર હેદરાખાદનો કોઈ જુવાન પોતાની ખુશ્નુરત મોહરદાર સાથ અહીં ઉતરેલો, અને આઠ દીવસ પછી કોઈ પેલી ઔરીનાં આગળા આશકે બંનેનું ખુન કાઢ્યું ને એમ કહેછ કે તે બંને જોડું અહીં ભમ્યા કરેછ ને—”

“ઓ! કેવું ભયંકર! વાઈ, પછી?”

“થોડા વરસ પછી અહીં કોઈ ઉમરાવ ખાનદાનનો જઈઈ મુસલમાન પોતાની એક પુરી જુવાન દીકરી સાથ રહેતો હતો. તે છોકરીનો કોઈ ભવીષનો ભરથાર ત્યાં આવતો હોશે, ને પેલી છોકરીની નજરે એવજા દેખાવાથી, તથા તેને ખીજ છોકરી સાથ શીદાગીરી બતાવેલી જોવાથી પેલીએ પોતાનાં ભવીષનાં ભરથારને જાનથી એજાન કાઢ્યો, ને પોતેખી ખંજર ભોડા તેનાં દીલપરજ મુરદું થઈ પડી! પેલો આપ એ ચાર દીનમાં ખીચારો ધાસ્તીથી મરી ગીયો! કોઈ કહેછ કે આએ ઘણી ઘણીયાંણીનું જોડું અહીંનું અહીં ભટકેછ, ને તેથી લોક અહીં અંગલામાં આગલ લાવવાનેખી ખીજેછ કે રખે તેઓની પુકે લુત આવે.”

“પરીન, આએ વાતથી તો જાણે મારા હાથ પગ બી ધુન્નેય! પરીન, મને તો અંદર આવતાં જાણે કાંઈ ખુદરતી ધાસતી લાગેય! તું હજી બી પાછી ફર! મને-તો-મને તો-બીહક-ધાસ્તી-” તે બીહકણ જુવાનથી આગળ બોલી ચકાસું નહીં.

પરીન હસી પડી, અને-જરસીનો ધુન્ને હાથ પોતાનાં હાથમાં પકડી બંગલાની સીડીપર મકકમ પગથે ચઢી અને દરવાજો બંધ હોવાથી જોસ સમેત ખમ્પડાવ્યો. અને અંદરથી તુરતજ જઈક હસમને આવી દરવાજો ઉંઘાડ્યો અને પરીનને પોતાના મકાનમાં આવેલી જોઈ હસમન હાથમાં આવી તેને ઓવરણાં લેવા લાગી!

“કેમ હસમન કેમ છે? આહર ફરવા નીકળેલાં, ને વરસાદ પર્ષો તે તારૂં ઘેર નજદીક હોવાથી વરસાદ થોભતાં વેર અંદી અસરો લેવા આયાંય! આએ સેકને ઓરખેય કે? એવણુ મારા જસી.”

આ ખુદી પોતાનાં કાચખા જેવા ડોળાએ જસી જાણે કે એક બંદીવાન હોય એવી અદાથી શકમંદ ધપે ધારી ધારીને પગથી તે માંઘાવેર નીહાળવા પડી, અને જસીને જીગરમાં એવો તો ભય પેડો હતો કે, હસમતને એ પળ જોયા પછી તે પીક કરી ફરી ગયો.

“આહ! બેટી! મેં એ જસી શેકની સાથની તારી સગાઈની વધાઈ સાંભરીય ને તું અહીં સાથે લાવી તે ઘણીજ ખુશી છેકં! મર! મર!”

વરસો થયાં પરીન સાથ આ જઈક ડોસી રહેલી હોવાથી સાદ જુજરાતી બોલવા ઉપરાંત પરીનને બેટી તરીકેજ બોલાવતી હતી.

એકવાર ફરીથી પરીક્ષા કરતી હોય એમ જસીને ચીપીચીપીને જેવા પડી અને શકમંદ ધપે ડોકું ધુણાવવા પડી.

“પણુ પરીન બેટી-શું તું એની સાથ પણુવાનીજ છે એ ખરા વાત?”

“હાસતો તારે નહીં? તું એવણુની દયા ખાયછ કે? તું તો જાણે—”

“હું તારી દયા ખાઉંય બેટી” હસમતે પરીનનો હાથ તેનાં હાથમાં પકડ્યો અને ગંભીરાઈથી બોલી. “બેટી, તું હજી તો સત્તર વરસની છે, ને જંગલ-જંગલ ને જંગલ સીવાય બીજું કાંઈ નહીં—એટલી ઉતાવર શાની ઉતી જે?” અને એકવાર ફરીથી હસમત શકમંદ નજરે જસીને ટીકવા પડી, અને જસી તો આ સપતાન જેવી ઓરતથી એવો તો ખમ્પરાઈ ગયો કે મનમાં કાંઈ બબડીતેઓથી દુર રહ્યો અને પીક કરી ઉભો.

“એ એમ શું બોલેય, હસમત, ને એમ શું જોયા કરેછ? મરે, જોની એવણુ બધા સરમાઇને બાળુ થઈ ગયા તે? ચાલ એસ અહીં ને કહે કે તારી તબીએત કેમ છે! વરી પગ-બગ રહી ગયાય કે! હંડીને વરે કાંઈ એાંબણી—”

“પરીન દીયર, ચાલ વરસાદ હવે નરમ પડ્યોય.” જસી ત્યાં ઉભો રહેવાને ડરતો હોવાથી ટુંકમાં કાસળ પતાવતાં વચ્ચે આવી બોલ્યો. “તું તેટલાં વાત કરીને આવ હું બહાર કંપાકિન્ડમાં ખોટી થાકુંચ” એમ બોલી તે ઝડપથી ઓરડામાંથી ચાલી ગયો. ખરું જોતાં તે આ બળાને એક સરખી રીતે ધારી ધારી જોવાથી તાબુબ થઈ ગયો હતો, અને કાંઈ વસવસો દીલમાં બરપા કરી તે ત્યાંથી ‘સસેકા તીન પાંક’ કરી ગયો.

“વાર ચાલ મને કેહ-મારો જસી, શું સોહામણો નથી? તારી આએ સાહક વરસની ઉમરમાં એવો ગમર જુવાન જોયોનો?” જસીનાં વિદાય થયા પછી પરીન પુછવા લાગી.

“ખેટી, હું ખરું બોલસ તે ખરું લાગશે! તે ખુબસુરત તો છે, પણ-પણ-બને તેમ એની સાથ શાદી કરતી ના-આએ ચહેરો વીથવાથ ને લાયકનો નથી-ખેટી-જેટલો ગોરો ચહેરો તેટલો ખોટા-ખોટા હીરો-મારી ખેટી ચલકે ઘણે-ખુબ સંભાળજે.”

પરીનને આ ચેતવણીથી ઘણેજ ચટકો લાગ્યો, અને સર્પે કંખ માર્યો હોય એમ ચોંકી ઉઠી મીઠાજમાં બોલી “હસમત એ શું બકેછ? કેમ વરી બેજુ ગીયુંય શુ? બધા તો એને વાસ્તે જાતજાતનું બોલેય ને સાથે તુંબી રાંડ ઉમેરાઈ! હું જાણું કે તું ખુસી થશે-પણ તું બી બધા માફક દીવાની થાયચ-એવણુ ગરીબ છે તેથીજ બધાં એમ બોલેય! ને હું પૈસાવાળી છું તેથી ની? પણ ગમે તેવો ગરીબ છે પણ એ મારી પર ઘણે રીઠાછે.”

“તારી પર? ખેટી-એ ખુબસુરત જુવાન તારા પૈસા પર-તારી દોલત પર રીઠા છે એમ મારા બોલને યાદ કરજે, ખેટી. હજુબી આએ રસ્તામાંથી પાછી ફર-હજુબી લગન કરવાનું માંડી વાલ-નહી તો બવીશમાં જન્મળા-દુઃખ-સોસારા બધું ખમવું પરસે-ખેટી-હજુબી ચેત! એટલો મારા બોલને યાદ કરજે. ખોટા હીરો બહુ ચલકે!”

“જા જા, રાંડ તું તો બેલી છે! બધાં સાથ તુંને બી દીવાનું લાગુંચ-ચાલ હું જાઉંચ” એમ બોલી પરીન ફરડેલી ચટકેલી રાંડસામેર

ઝોરડામાંથી બાહર પડી, અને પોતા પાછળ ઝુસ્સામાં તે ઝોરડાનું બારણું
જોશ સમેટ અદાબધું.

ગરીબ બીચારી હસમત! આ જઈએ બુઢીએ જે બચબરી આગાહી
કીધી હતી, આ બોળી, નિષકપટ પણ આકળી ઉતાવળી પરીનને નેક સલાહ
આપી હતી, તેથી પરીનને પગની પાટલીથી તે માથાની ટાળકી વેર ચટકો
લાગ્યો હોય, એવી અદાથી મીઠાન અને મરડાટમાં તે જઈએ બુઢી આગ-
ળથી ધસારાબંધ ચાલી જવાથી, હસમત પોડીક પણ વિચારમાં પરીનને
જોતીજ ઉભી અને હાથ ઉંચા કરી ખરાં જીગરનાં જોશથી બખડી.
“અહલા! અહલાહ! આ નાદાન ને હમેશની હુલ્લર બેટીને દુઃખ-
માંથી બચાવે!”

પ્રકરણ ૨૫ મું.

‘તું મને ચાહેછ કે મારા પૈસાને?’

“જેટલો ગારો તેટલો ખોટો” આ બોલો પરીન ભુતખાનાંમાંથી
બહાર નીકળી તોળી તેનાં કાનમાં ગતગત કરતાં રહ્યા અને આ બચબરેલી
ચેતવણીનાં સંવેદનાં પોતાની નોકર હસમતના શબ્દો આ બોલી છોકરીએ
બચીપમાં બી અતીઘણાં દુઃખ વચ્ચે યાદ કીધા હતાં.

પરીન વરસાદનાં સખમે પોતાનાં વહાલા જસીને લઈને ભુતખાનામાં
ગેઢ તે વેળા તે હસતી બોલતી અને રમુજી સ્વભાવની હતી, મગર બ્યારે
તે ભુતખાનાંમાંથી બહાર આવી ત્યારે જાણે કે ભુતે બળી ખાધેલી હોય
એવી કોસમે ગંભીર અને ચીંતાતુર દીસવા ઉપાંત તદ્દનજ ખુબરાએલી
અને ખરીએળ જેવી બની જવાથી, જેવી તે બાહર કપાઉન્ડમાં જસીને
જઈ મલી, તે વેળા આ તાજુબ પમાડનારા તેનાં ચહેરાપરનાં ફેરફારથી
જસી એ પણ તેને ટીકટો તાજુબીથીજ ઉભો રહ્યો. પેલી બુઢી ડોસીએ
બોલી પરીનનાં કાન તેની ધીરધ બંબેર્યા હોશે તેથીજ પરીન આવી ચીંતાતુર
થઈ બની એમજ તે અટકળ કરવા લાગ્યો.

“તું છે પરીન? પેલી ડાકણ જેવી ડોસીએ તુને કાંઈ બીલવરાવી
મારી કે? પરીન, આએ ભુતખાનામાં મારો જીવ ખાય તોળી હવે પણ

નહીં મુકું! મને તો જોતાંને વારગ કાંઈ ધુળરી છુટી આવી, ડીયર.”
લગાર કચવાટથી જસી બોલ્યો.

“પણ તેનો સખખ ? જસી, બુનખાનાંથી તું એટલો બધો તરખાયો
કાંય વાર ?”

“તેનો સખખ કાંઈ નથી! એમ તો તું પેલી, તારા પપાની સગી
નાંજનાંમાય નવલખી, માટે કાંય અબીતરી ધરાવેય ? તેને જોઈને તુંને કાંય
ધીકકાર ભરી લાગણી બરપા થાયછ ? તેનો સખખ ?”

પરીન કાંઈથી બોલી શકી નહી. પેલી હસમતનાં જસી માટેના
ચેતવણી ભર્યા શખ્દોજ તેનાં કાનમાં મનગન કર્યા કરતા હતા, અને આ
લુચ્છો માત્ર તેનાં પૈસા પર મરી રીટતો હતો એવીજ ખુરી આગાહી
હસમતે કાંધેલી હોવાથી એકવાર ફરીથી ખાત્રી કરી લેવાની તે બોલી બાળાને
નક્કા થતી હતી. પોતાનાં આપ સપલશાહે જેમ જસી માટે ચેતવણી
આપી હતી, તે ઉપરાંત તેનાં આ હુલ્લડાઈ ભર્યા કામથી પાછું હટવા
નાંજનાંમાયે, તેમજ તેનાં પીત્રાઈ જાહાંગીરે વટીક ચેતવણી આપી હતી,
અને સાથે લાગી છેવટે હસમતેથી જસી માટે એવીજ આગાહી કરવાથી
આ બોલી છોકરીનું જીગર હદથી બ્યાદા રંજદા થયું, અને લગભગ તે
રડમસ જેવી થઈ. તેને પકડી ખચર હતી કે જસી સાથે સ્થાદીનાં ગાંધી
એક થવા તેની ઇચ્છા સાથે કામચેખી મલતાં થઈ ખુશી દેખાડી ન હતી,
અને તેઓ સર્વ જસીની કંગાળ સ્થિતિનો ખ્યાલ લાવીનેજ આવી ધીકકાર
ભરી હદ સુધી તેની વીરલ થયાં હતાં, એમજ આ હુલ્લડ છોકરી સમજી
અને તેઓની બધાંની ઉપરવારી થઈ જસી સાથેજ ગમે તે થાય તોખી
પરણવાનીજ હક લઈ બેઠી.

એકવાર ફરીથી ખરનર કરવાની અધીરતામાં રસ્તે ચાલતાં પરીન
ગંભીરાઈથી બોલી ઉઠી. “જસી ડીયર, ‘પરીન પેલેસ’માં બધાં જે
બોલેય-જાહાંગીર તથા પેલી નાંજનાંમાય મારા પપાને ટેકો આપેય તે
શું ખરી વાત છે ? વલી અધુરાંમાં પુરું આએ હસમતથી જે બોલી તે
શું ખરું છે ?”

“શું ખરું છે, મને કેહ તો ખરી” આ ઘડાકાની લુચ્છા જસીએ
વકકા રાખીજ હતી, અને તેને માટે તે તૈયાર થઈ રેહલો હોવાથી તેને
શાંત રીતે સવાલ કીધો, તેનાં જવાબમાં પરીન અચકાઈ-અચકાઈ
ધીમેથી બોલી ઉઠી.

“જસી તે લોક ફહેછ-જસી તે યોલતાં મને પણ દુઃખ લાગેય
જો-પણ તે લોકનું એમ મત છે કે તું-તું-પરીનને જેટલો આહતો નથી
નથી તેટલો તું તેની લખોની દોલતને આહેછ ! ખરું કે ?”

“ઓહ ! એમ ? તે લોક બોલે તેની નવાઈ નથી, પરી ડીયર !”
લગાર તુચ્છકારથી જસી ઠસા વચ્ચે બોલ્યો, “તે લોકને બદલે હું બી જો
હોઉં તો હું બી એમજ મત આપું. પણ તારું જીવન શું વિચારેછ ?
તુંબી શું મારે વાસ્તે એવો ધખારો લઈ બેસીય ? ધનનાં ઢગલાપર બેઠેલી
જરદાર અખળાને કોઈ મારો જેવો ગરીબ પરણવા મચ્છે, તો લોક લાગણી
એમજ બોલે કે એ તો પૈસાને પરણેછ, ને આપરે વાસ્તેબી લોક એમ
બોલે તેમાં હું અજ્ઞાન થવશ નહીં ! વાહલી પરીન, જનોનીસાર ખારની પવીત્ર
કીદામીરીથી જેમ તારી આવી ધનાઢય સ્થીતી વચ્ચેબી હાલ તુંને ધડનાં
ધડથી આહુછ, તેમજ ખુદાન ખાસતા જો નશીબનાં કરતાં ચકથી, કીસ-
મતની કમનશીબી જો કદાચ, તું જરદાર સ્થીતી ઉપરથી મુફ્ફેસીની
મુશીબતોમાં આવી પડે તો તેની તારી મુફ્ફેસ સ્થીતી વચ્ચેબી મારી
મજામુત મોહમન જેવી ને તેવી, ન તુટે કે છુટે તેવી મજામુત, મકકમ,
મીવટ રહેશે એ ખાત્રી રાખજે, ડીયર ! જાંહાંગીરને તો તેં હરકુટ કીધોછ,
તેથી મારે વાસ્તે એમ અખારા કારેય. પેલી મીઠી ને લુચ્ચી નાંગ્લમાયને
તું હરકુટ ને પાણી ઉતાર કરેય તેથી તેનું વેર લેવા તે આપરી વીરધ
એમ બોલેય, પણ તે લોકનાં મત સાથે મલી જઈ જો તુંબી મારે વાસ્તે
એવુંજ મત બાંધતી હોય, તો વહાલી પરી, આએ ઘડીએ મને જવા દે.
તું મને કેહ ને આએ પજો તુંને છોડીને તારે રસ્તેથી દુર થઈ હું સદાનો
શુભ થઈ જવસ.”

“નહીં, નહીં, વહાલા, એમનાં બોલ. તારા વગર હું હવે જીવસજ
નહીં ! એક ઘડીથી તારા વગર હવે મને આજનું નથી એવો મારો જીવ
અધીરો થયોય ! લોક ગમે તે બોલે પણ હું તેમ ધારતી નથીજ, વહાલા !
મને તારા બોલપર વીશવાસ છે. ખોદા ખાતર મને આવી હાલતમાં
તરછોડી જતો નાં.”

“કીક, તારે આવાં નીલાંખોરોની જીભલીને વશ કરવાનો એકજ ઉપાય
મને તો સુજ્ઞેય, ને તે એ કે જેમ બને એમ જલદીથી સ્વાદીનાં ગાંઠમી
એક ફરારી આપવા તારા બલા પીતાને તું વીણવ. એકવાર આપરે એક
થયાં કે પછી દરેક પ્રકારની નીંદા છેવટ મુઠી બંધ પડશે.”

અને પરીને તેમ કરવાનું માથે લીધું અને જસીનાં પુરતીખાજ બોલવાપર આંધળો વીશવાસ લાવી આ ભોલી છોકરી એકવાર ફરીથી હસતી-રમતી બની ગેઈ, અને હસમતની ચેતવણી તેનાં ભેગમાંથી હાલ તુલકતો ભુસરાઈ ગેઈ.

આ બાળુ લુચ્છા જસીને અકેકો દીવસ એકેકો જમાના જેવો માહબારત લાગતો હતો. તે જાણતો હતો કે પરીન તેની સાથ પરણવા છદ્દ લઈ બેઠી હતી, તેની સામે બધાંઓ થયાં હતાં, અને વખતનાં વહેવા સાથ તેઓ પરીનને સમજતી જસી સાથ પરણતા અટકાવે તો પરીન જેવી સુન્નાની ચલ્લી, હાથમાં આસાનીથી સપડાયલી, જોતજોતામાં ઉડી જાય, તો તે માલેતુજ્જર થવાનાં સર્વ હવાઈ કીલ્લાઓ ભાંગી પડે, અને તે એવીજ કંગાલ સ્થિતિમાં સખડયા કરે, તેની ચીંતાથી આ ગણત્રીખાજ લુચ્છાએ જેમ બને એમ જલ્દીથી લગન કરો આપવા માટે સપલ્લશાહને સમજતી લેવા પરીનને ઉસ્કેરી, અને આ ભોલી છોકરીખી નીંદામાંથી બચવા તેનાં મન સાથ મલતી થઈ પોતાનાં પીતાને વીણવવા તત્પર અને અધીરી બનતી ‘પરીન પેલેસ’માં જઈ પોંહચી અને તેને વળાવી આવી, છુટકારાનો લાંબો દમ ખેંચી જસી પોતાનાં હોટેલમાં ફર પડ્યો.

પ્રકરણ ૨૬ મું.

એ મેહરાં કેણુ ?

જસી પોતાનાં ઓરડામાં જઈ બેઠો અને આદમીએ તેનાં નામનું એક કાગળ તેના હાથમાં લાવી મુક્યું. પરખીડાં ઉપરનો છાપ જસીએ ખારીકાથી જોયો. તે કરાંચીનો હતો. છાપ જોઈને તેને બાળુની ટેબલ પર ધીકકાર સમેટ તે કાગળ ફેંકી દીધું અને બખડ્યો.

“એ તો પેલી માજરી બીલારી મેહરીનું છે ! મેં એને મુંબઈનું એડ્રેસ આપેલું ત્યાં લખ્યું’છ, પણ ત્યાંથી મેં અહીંનું એડ્રેસ આપ્યું તે અહીં આયું. રાંડ, એખી વરી રહી રહીને ઘોરે ચરી કે શું ? પણ કાગળ લાંચું કે એમનું એમ ખારી નાંખું કે ફારી તોરી કટકા કર” વિચાર કરવા તે થોડી પણ ઉભો અને પેલું કાગળ ટેબલ પરથી ઉંચકી એનવેલપની

કોર ફાડતાં બમડયો ! “ નહીં ! વાંચું તો ખરો કે એ રાંડ વરી શું તુકકે કારી બેઠીય તો ! ”

જસીએ તે કાગજ ભવાંનો ચીલ્યો ચઢાવી વાંચ્યું. તે નીચે મુજબ હતું :-

“ કરાંચી તાં —————

“ મારા સદાના વહાલા જસી,

“ જસી-હવે તું શું મારી ઉપર કાગજ લખવાનો નહીંજ કે આટલો લાંબો વખત થયો ચુપ બેઠોય ? શું મારા પ્યારની ધીરજ તપાસેય કે-તું ડીયર, કાંઈ સીક છે-યાતો મને બેવફા થઈ વીસારી બેઠોય ? તારી ચુપકીદી જીવ જખમાવનારી જીવલેણ ચુપકીદી માટે હું તારે માટે શું ધાર ? તેં મને શું સદાની તજ દીધીય ? જો તેમ હોય-તારી આવી ચુપકીદીની મતલબ એવીજ હોય તો ખુદાને ખાતર ખરંનરં લખી નાખ, કે તારા જેવા બેવફા માટે હું વધુ વાર જનનીસાર કરું નહીં ! મારા જેવીને ચાહીને જો હવે જો ઓવારનીવાર કરી બેઠો હોય તો કાંઈ નહીં મારો ખોદાય મારી સાથે-હું તેને માટે કશા બી શ્રાપ તુંને દેતી નથી. પણ મારાં જીગરથી કેહું છ કે જાં હોય તાં તું સુખી રહે !-અરે જસી-જસી-મેં એવાંની આસા હરગીજ રાખીતી નહીં જો ! મેં તુંને જેવા પ્યારથી ચાહ્યોય તેમ કોઈ બી બીજું આ ધરતીપર તુંને ચાહસે નહીં-ખેર ! મારી ભલાઈ મારી સાથે-તું મને બેવફા થવાજ માંગતો હોય તો મારાં આગળનાં કાગજ અને મારી સખી મારી પર મોકલી આપજો એટલે બસ-ને આએ કાગજ મારું છેલ્લુંજ જાણજો ! આહ ! જસી-જસી આએ લખતાં મારું જીગર ચીરાઈ ફસાઈ ને વીંધાઈ જાયછ પણ ખેર—

“ લાં એક વારની તારી વાહલી, પણ હમણાં અલખામણી દુઃખી મેહરાં.”

તે કાગજ એટલુંજ ટુંકું હતું, પણ તેને જસીનાં મન ઉપર ભયભરેલી અસર કીધી.

“ રાંડ પોતાનાં કાગજો ને સખી મંગાવેય તે પાર કરતી હોસે” પેલાં કાગજનાં જીણા કટકા કરતાં તે ગુસ્સાથી બમડયો : “ બેરાંચો સાથ જરા હસ્યા બોલ્યા કે બસ પછી ગરે પરવાનીજ વાત કરેય ! ગરીબ બીચારી મેહરાં ! મારે વાસ્તે એટલી બધી ઉમેદ એને રાખવા કેહીતીબી કેણે ? ચાલો, એબી સત્તાનાનું સુન્નું ! જરે એજ મને પોતાનાં કાગજો સખી પાછી મંગાવવા લખેય તો આપજેબી મોકલીજ આપ્યે ! જો એ બધું રાખું

ને પરીન સાથ પછા પછી જો પરીનનાં હાથમાં જાય તો પરીન એવી આકરી ને ઉતાવલી છે કે આદાંતી સુંકે કરી નાંખે, એક મ્યાનમાં બે તલ-વાર તો રેહેજ નહીં! જ્યારે મારાં જીગરમાં પરીન માટેનો પ્યાર પસરી ચુક્યોય તો પછી મેહરાં જેવી કરકાયાલુસ અને માથે પડતી છોકરીની મોહઅંત માટે જગા તે કાંથી હોય? પણ-પણ-હું પરીન સાથ પરણી લખોપતી બનું આએ લખોની દોલતનો ધણી થાઉં, તે જો ખચર પડે તો મેહરાં પોતાનો હકનો દાવો કરવા આવે તો પછી? છટ, મેહરાં તેવી છેખી નહીં ને પરણવા પછી એને ઝોલખેય કોણ? પછા અગાઉ જો એને માલમ પડ્યું ને એ ચાલીચલાવી પરીનને બચાવવાનો બધો ભરમ ખુલ્લો કરી દે તો? તો-તો પછી બધું સાતરે સાત થાય ખરું! પણ મેહરાં એવી તો ગરીબ ને ભલી છે કે આવું પગલું ભરે એમ તો લાગતું નથી. એક ના ઉમેદ થયલી ઝોરત પોતાની હરીફ અર્ધ ખેડેલીને ફદામાંથી ફસતી બચાવે એમ તો હું ધારતો નથીજ; ઉલટું તેથી તેઓ હંમેશ એક બીજાની અદેખાઈ કરે, બાકી પરીન સાથ હું પરણું તે અગાઉ પરીનને મારા બસમાંથી બચાવી લેવા મેહર અહીં આવે એમ તો હું ધારતોજ નથી. હવે તો એકજ ઉપાય છે. આવતી કાલે ‘પરીન પેલેસ’માં ગેધરીંગ છે, તે વેળા લગનનો દીવસ જેમ અને એમ જલદીથી નકકી કરાવી લેવાની ખોંદસ પરીનને કરું! એક વાર આએ સેવક પરણ્યા કેની પછી એવાંઓની આએ સેવકને કશી લેશ ભાર બી દરકાર નથી.” અને મુછ મરડતો વિચારનાં વમલમાં એકાદ ખુરસી ઉપર જસી બેઠો.

પ્રકરણ ૨૭ મું.

એક બીજી ચેતવણી.

‘પરીન પેલેસ’ પહોરોણાઓથી ગાજવાજ રહ્યો હતો. જસીબી પોતાનાં પુર હંકેરામાં ત્યાં આવ્યો હતો. કાંઈ બી કરી જેમ અને એમ જલદી લગન કરી નાખવા માટે પરીનને તે દીને સમજાવી લેવાનો કસદ કીધો.

જ્યારે રાત પડતાં પહોરોણા વચ્ચેથી થોડીક પળ પરીન આસાએસ લેવા બહાર આગમાં ગઈ કે જસી તેની પુકે ગયો અને તક સાંધી લગનને

લગતી વાત છેડી. તેને ગંભીર ચહેરે આ બોલી છોકરીને એવું જણાવ્યું કે તેનાં બીજનેસને અનુસરતું એક અગત્યનું કાગળ કરાંચીથી તેને મલ્લું હતું માટે કાંઈ બી કરી હવે તેને કરાંચી જવાતું હોવાથી જેમ બને એમ જલદી લગન ગોઠવી દેવા તેને અર્જ કીધી, અને તેઓનાં લગન જલદીથી કરી દે એમ સપલશાહનેબી વીણવવા જસીએ આગ્રહ કીધો. પરીન જસીની આવી અધીરતા માટે તાનુબ થઈ અને તેનું કારણ પુછવા લાગી; તેનાં જવાબમાં આ ગણત્રીયાજ લુચ્છાએ જવાબ વાળ્યો. “પરીન ડીયર, મને અહીં આવ્યાને મહીનાઓ થઈ ગયા, તે મારી નોકરી માટે મારે કરાંચી પાછું જવું જોઈયે! પરીન મારાથી હવે વધુ થોભાતું નથી! જેમ બને એમ જલદી લગન કરી આપવા તારા પપાને સમજાવ નહીં તો પછી મને તું જવા દે! તું જાણેછ કે હું કાંઈ તારા જેવો જરદાર નથી, એટલે મહેનત કરી મારું યુજરાન કરવાનું છે! એક બાનુથી રખડી જઈ તેમ મને જોઈયે નહીં. પરીન જો તારા પપા આએ નાતાલ પર લગન કરી આપવા માગતા હોય તો હું થોભું, નહીં તો મને મારા બીજનેસ માટે કરાંચી જલદી જવા દે!”

“પણ-પણ-એટલી ઉતાવલે? એટલાં જલદી લગન? કદાચ પપા એટલી ઉતાવલથી લગન કરવા ના કેહસે તો?”

“તો પછી એટલું જ કે હું મારે મારાં ધંધા અર્થે તાબરતોબ કરાંચી ચાલી જવશ ને—ને—”

“નહીં! નહીં! તું એમ ના બોલ જસી! તું ગુદામની વાત કરેછ ને મારી છાતીમાં અજબ ધાસ્તી બરપા થાયછ! તુંને જોઈને એવી તો મોહબત મારી છાતીમાં સલગીચ કે તેની આગમાં હું વધુને વધુ બરંચ! એમ નાં બોલ વાહલા! ઠીક હું પપાજીને સમજાવસ—”

“પપા નહીં સમજે તોબી તારે બોહસ કરીને નાતાલપર લગન કરી આપવા માટે બાહલી મેલવવીજ જોઈશે નહીં તો—નહીં તો મારે બીજે ઇલાજ નથીજ!”

પરીન પોતાનાં પપાને સમજાવવા તૈયાર થઈ અને બંને જણાં અંદર હોલમાં આવી પહોરોણાઓ સથ મલી ગયાં! બધાના આગ્રહથી જસીને પ્યાનાપર ગાવા-વજાડવાની ફરજ પડી, બ્યારે પરીન એકાદ ખુણામાં પોતાની સહીઓ સાથ વાતે વળગી.

વચમાં એક કલાક નીકલી ગયો.

પરીન એક બાળુએ હોલમાં બેઠી હતી, તેવામાં તેની આયા અંદર આવી અને કાંઈ અગત્યનું કામ છે એવું કહી પરીનને હોલની બાહર તેડી પાઈ અને પરીનનાં હાથમાં એક મોટું પરખીડું મુકી બોલી. “બાઇજી, આએ પરખીડું પાસેનાં ઓરડામાંથી અબદુલને મળ્યું તે મેં જોયું કે કોઈ શેઠના ખીસામાંથી પરી ગીયું હોયે તેથી તમે તે ઓરખીને આપો તેથી હું આએ તમને આપવા આવીય બાઈ!”

પરીને તે પરખીડું લીધું, અને તેની ઉપરનાં અક્ષર તુરત ઓલખી કાઢ્યા, પરંતુ તેની ઉપરનાં સરનામાંથી પરીન એકદમ ચોંકી-ચમકી, મગર બાહરથી શાંત રહી તે બોલી.

“કે છે ! જા, હું જોવસ કોણનું છે તે ? સમજી !”

આયા ત્યાંથી ચાલી ગઈ અને પરીને પાછું તે પરખીડાંપરનું સરનામું વાંચ્યું. જસી વાહડયાનાં અક્ષરે તે સરનામું લખાએવું હતું અને તે નીચે મુજબ કોઈ અબળાનાં નામે કરવામાં આવ્યું હતું:—

મીસ મેહરાં મેહતા.

ચીન સ્ટ્રીટ, કરાંચી.

પરીનનો ચહેરો જોતજોતામાં રીકકો પડી ગયો. સરનામાં ઉપર જસીનાં અક્ષર હોવાથી, જસી આ કોઈ મેહરાં સાથ પત્રવ્યવહાર ચલાવતો હોયે એમ આ પરખીડાંપરથી અનુમાન કરી આ બોલી છોડી વેહમી બની, અને જોટલી વેહમી બની તેટલી તે અદેખી બની રહી. તે સ્વભાવે બહુ આકલી, અધીરા અને ઉતાવલી હોવાથી તેનાં મનમાં જસી માટે લાખો ખુરા વિચારો વીજલી વેગે એક પછી એક ઝપાટામાં પસાર થવા લાગ્યા. જસીએ પોતાની સર્વ વીટક વાત પરીનને કહી હતી, મગર આટલો વખત વેર આ કોઈ મેહરાં મેહતાને માટે તેને એક શબ્દખી તેની આગલ ઓચ-રેલો ન હોવાથી આ કોઈ પારકી અબળા તેની સાથ કોઈખી પ્રકારનો સીધો યા આડકત્રો વ્યવહાર રાખે તે પરીન જોઈ શકી નહીં અને તેજ સખખોસર મેહરાં માટે તેનાં જીગરમાં અદેખાખનો આતસ બલવા લાગ્યો. જસી માટે તે ખુરા વહેમ લાવવા પડી કાંકે જસીએ મેહરાં માટે તેનાથી આજવેર છુટ્ટું રાખ્યું હતું તેનો અપજશ આ આકલી અધીરી છોકરી ખમી શકી નહીં.

પરીન ધુખરાએલી જેવી હોલમાંથી બાહર નીકલી ધીમે ધીમે બાગમાં જવા ઉતરી, અને એકાદ પળ વીતાં બાદ પાછળથી જસીજ હસતો હસતો

તેને આવી ભેટયો. એકવાર ફરીથી પરીનને ધુખરાએલી અને ચીંતાતુર જોઈ વલી કાંઠાખી તોફાની સીંગતલ ચઢી હોશે એમ જસી તુર્તજ અટકળ કરી શક્યો.

“જસી ડીયર” પરીને ધુખરાએલે એહેરે પુછ્યું. “હું જે પુછું તે ખરંજ કેહસે? તું ડીયર કોઠખી વખતે જુહું બોલ્યોય વાર?”

“ઓહો! કેવો સવાલ? હું જુહું બોલ્યોય? આહ! આહ! જાને કે આ દુન્યામાં મદ કે ઓરત જુહું બોલતાંજ નહીં હોએ! પરીન, પરીન, આએ દુન્યા જુહાંની છે! જે રાસતીથી ચાલેય તે આએ મકકરની દુન્યામાં ભુખે મરેય! આજ કાલ દુન્યાજ મતલબની ને જુહાંની છે એટલે તું કેવો વીચીત્ર સવાલ પુછેય?” અને તે મશ્કેરીની ધપે હસી પડ્યો. “તું શું ડીયર તારા જનમમાંખી જુહું નથી બોલી?”

“તે સવાલ બાળુએ મુક ને મને ખરેખરં જણાવ, જસી. મને કહે કે મેહરાં મેહતા કોણ છે?”

જસીને બદલે જે કોઈ ખીજે આ વેળા હતે તો આવા ઓચીંતા સવાલથી એકાએક ચોંકતે તો સર્વ પાપ પકડાઈ આવતે, મગર જસીને મોરનાં ઇંડાં ચીતરવા પડે તેમ ન હતું. તે કોઈખી વાતથી ચોંકે કે ગભરાય એવો બાવલો કે બીહકણુ ન હોવાથી, જેકે મેહરાં મેહતાને માટે પરીન એકદમ કેવા સખખથી પુછતી હતી, તે માટે તે એ ઘડી, તાળુબ તો થયા છતાં ખી જાણે કે કશામાં હોય નહીં એમ હસીને તુરતજ બોલી ઉઠ્યો.

“મેહરાં મેહતા? વેલ, એ મેહરાં કરાંચીની રહીશ છે, ને જેમ હું ઘણુંકોને મ્યુઝીકનાં ટયુશન આપતોતો તેમજ એનેખી આપતોતો. ને જ્યારે ત્યાર ચોકકસ નોત્સ વીગેરે માટે એ વારંવાર પુછાવતી હતી, ને કાગળપત્ર લખતી હતી, ને એક ‘પ્યુપીલ,’ તરીકે એની સખી મારી પાસ હતી. હવે મેં જોયું કે જ્યારે હું તારી સાથ સ્થાદીનાં ગાંઠી એક થવા બંધાઈ ચુક્યોછ ત્યારે આએ મેહરાંની સખી જે તારા જોવામાં આવે તો તું ડીયર સ્વભાવીક અદેખી અને તેથીજ સમય સુચકતા રાખીને મારી પાસ એનાં જે કાગળે ઉતાં ને સખી હતી તેનું પેકેટ આએ તૈયાર કરી મોકલવાનોજ હતો ને તે સાથે અહીં લાવતાં મારાં ખીસામાંથી પડી ગયેલું તુંને જડ્યું હશે ને તેથીજ આવી અદેખી બની તેં આહાંની મુંઠ કીધી હોશે! વાહરે વાહ! તેંખી બોલ્યો હુંગર ને કાઢ્યો ઉંદર જેવી વાત કીધી” અને હયાં તે જાણે કશામાં હોય નહીં તેમ મોટેથી હસવા પડ્યો.

“અસ એટલુંજ, જસી ડીયર!” પરીને ધીમેથી પુછ્યું. “તું જે કેહછ તે ખરું છે? એ કાંઈ મેઢરાં સાથ ખીજો સંબંધ તો નથી કેની?” એમ બોલતાં પરીને તે પેકેટ જસીને આપ્યું જે લેનાં જસી બોલી પડ્યો. “આએ સાચે સાચીવાત છે, ડીયર; તુંને ભવીષમાં કશો શક ન પડે તેની અગમચેતીથીજ મેં આએ સખી સાથનું પેકેટ મોકલવાનું ડહાપણ કીધું એમ તું મારા મન સાથ મક્કતી થસેજ, ડીયર! મારી ઉપર તું વીશવાસ નથી રાખતી ને—”

“નહીં ડીયર! નહીં વાહલા જસી! જ્યારે બધાંજ તારે માટે વીરૂપ બોલેછ ને મારું બેગુનું ચેરવી મુકેચ તારે-નારે મને કાંઈ એવો ખ્યાલ આવેચ કે-કે-તું-તું—”

“હું એવકા નીવડસ એમજ કેની? જહાલી પરીન, હજીખી જે તાગં અધીરાં જીગરમાં મારે માટે કશોખી સંદેહ હોય તો મને જવા દે-તું મને છોડી દે ને અસ આએ દુન્યાંથી—”

“ઓ નહીં! નહીં! તારા વગર હું જીવસ નહીં, એમજ મને લાગેચ, કાંકે જહાલા જસી, તારી મોહબતમાં હું ગોયા દીવાની બનીછ; મને કાંઈ સુજ પડતું નથી-તું જીદાર્થ માટે બોલજ ના. તે સાંભલી મને ધુજરાં છુટેછ! ચાલ હું અંદર જઈંછ.” અને એમ બોલી આ બોલી છોકરી એકવાર ફરીથી ખુદરત તરફથી ખીજી ચેતવણી મળ્યા છતાંખી ખાનાખરાખીનાં ખુરા રસ્તાથી પાછી હડવાને બદલે આંખ મીચી યાહોમ સરખસર વધુ ખસ્તેખુહારીની ખાહીમાં ધસડાવા લાગી! આ અમાગણી ભુલકણી છોકરી જનકેશાનીની શીદાગરીમાં એવી હદ સુધીની ગોયા દીવાની બની હતી કે તેને જસી સીવાએ ખીજું કોઈખી શ્રેષ્ઠ આ દુન્યામાં દેખાતું ન હતું!

અને જસી? આ ગણત્રીખાજ લુચ્છાએ પરીનનાં ત્યાંથી જવા પછી સંચારાનો લાંબો દમ ખેંચ્યો, અને તે અમાગ્યું પેકેટ કે જેનાથી કાંટાની કટેસર થતી સેહજમાં ખચી ગેછ હતી તે પોતાનાં ગજવામાં મુકી અખડ્યો, “આહ! પરીન! પરીન! તારા જેવી આકલીભુત ને વીછણ વાકે આરત સાથ ભવીષમાં મારો પાટસો કેમ ફાવશે? આંખના પલ્લકારામાં તું એવી તો પર્યાં જેવી હસતી ને મનોહર, રૂપસુંદરી દેખાયછ, તો ખીજીજ પળે તો તું અદેખી, આકલી, ઉતાવલી ને વાઘણ જેવી વીકાલ બની જાયછ, તો ભવીષમાં મારી સાથ કાશી સંગ કેમ જશે? સેવકનાં હાથમાં દોલત આવે પછી બધું થઈ રેહશે! પછી સેવક જે કે તારો મરડાટ કેમ તોરેચ,

ને જરાજરામાં આકલીલુત થઈ જવાનો સ્વભાવથી કેમ લુલાવેય ?” અને વિચારવંત ઢપે ભારી પગથે તે બાગનાં એકાંતમાંથી પાછો હોલની રંગરાગ-ભરી ગડબડબડમાં જઈ ભેટાઈ ગયો.

પ્રકરણ ૨૮ મું.

“અરે હું મયે દુખીયાં દુખાવો ન તુંમ,
ઓ જનલીમ મુઝે અય સતાવો ન તુંમ.
હમ તો હય સતીયાં-પ્રીતકી બતીયાં,
સુનાકે જ્યાકો જલાવો ન તુંમ.”

એકાદ પતંગ્યું જેમ તેજસ્વી દીવા ઉપર મરી શીટી જનફેસાનીથી આયદે પોતાનો જન કુર્યાન કરે છે, તેવીજ કીસમની જફાકાર સ્થિતી મોહબતના યુરા મર્જમાં દીવાનાં થયલાં ઇનસાનની થઈ પડે છે! ગમે તેવું મજબુત મનનું ઇનસાન યુરી ખસ્તે ખુહાર મોહબતની મોહકાણુમાં આયદે સીકસ્ત અને આજેજ થઈ પડે છે, તેવીજ યુરી સ્થિતી ભોલી પરીનની થઈ પડી હતી. મોહબતમાં આંધળી અનેલી આ દીવાની અબજા એવી હદ સુધીની થેલી બની ખસ્તેખુહારની યુરી ખાઇનાં ઉંડાણુમાં ગમડી પડતી હતી, કે તેણીએ લીધેલાં ભુલભરેલાં ખાતેખરાય રસ્તાથી પાછી હડવા તેને અનેક તરાંહની ખુદરતી અનેક ચેતવણીઓ અને આગાહી થતી હતી, છતાંબી આ આંધળી અનેલી પ્રેમ થેલી કમસમજ બાળા આ યુરા રસ્તા પર સર્વની ઉપરવારી થઈ ગમે તેવી ચેતવણીની કશીબી પરવાહ કર્યા વીના ખસ્તેખુવારીનાં ખરાબા તરફ આગલ ને આગલજ જોસ સમેત ધસડાતી હતી.

તે જે બદમાસ દગાબાજ અને પૈસાથી આંધલા અનેલા જુવાન જસીને છેક ધડનાં ધડથી ચાહતી હતી, તે માત્ર તેના પૈસાને ચાહતો હતો એવી દરેક ચેતવણીઓ તેને મલી હતી, છતાંબી તેઓ સર્વ ખાલી તે ભલા જુવાન સામે અદેખાઇનાં અંકારમાં અપંગ બની ખાલી અદેખાઈ અને કપટના ઉભરા બાહર કાઢતાં હતાં, એવું વિચારી આ ભોલી અબજા જસી વાહડયા તરફ વધુને વધુ ખેંચાઈ! કાંઈબી કરીને નાત્રાલની ઉપર તેઓનાં લગન કરી આપવાંજ જોઈએ, એમ જસીએ પરીનનાં મનપર

હેસવ્યું હતું, તે આધારે આ બાણબુલી અબળાએ પોતાના જઘન પીતાને ખી ઘણાં જલદીથી નાતાલ અગાઉ લગન કરી નાખવા વીણવ્યો અને એટલી બધી અધીરાઈ અને ઉતાવલ જેઈ આ ડોસોખી ઘણો તાણુબ થયો અને પેહલી હરોલમાં આ બુલકણી છોકરીનું મગજ ફેરવવા અને લગન હજીખી વધુ લંબાવવા ઘણુંખી સમજવ્યું, પરંતુ આ હકીલી અને જલદી દુકતી જરાખી સમજ ન શકવાથી તથા શર્યાતથીજ તેનો પડયો ખોલ હમેશ ઉચકતો હોવાથી, આ જઘન ડોસો આ નાદાન આગલ તદ્દનજ લાઇલાજ બની ગયો !

“પપા, હું જસીને ચાહું તો તેની સાથેજ પણવાની ને ફર પણવાની ! તમે બધાં એક થઈ મારી અદેખી કરી મારી વીરધ ખોલા મારી મોહબતમાં ફાંચર મરાવોય પણ મેં એક વખત જેને કમુલાત આપી તો પછી મારો જીવ જાય તોખી તેવી કમુલાતથી પાછી ફરનાર નથી ! હા ! હું પરણુસ તો એનેજ પરણુસ, નહીં તો કુંવારીજ મરી જવાનું પસંદ કરસ.”

“ખેર ! આજને કાલ ખુદાંઓ જીવાનોને જે સારો રસ્તો દેખાડેજ, તે તેવાં કમસમજ નાદાન જીવાનોને નફારો ને અકારો લાગેય ! હું તારાં ભલાંમાં છેલ્લું દીકરા ! હું જીવી જીવીને ખે ચાર વરસ જીવસ, પણ તુંને તો જીગ લેવાનો છે, માટે આંખ વીંચી ખાડામાં પડીને જીગજીગ પસ્તાવામાં પડવાનાં કરતાં ખુદથી આંખે ખસ્તેખુહારીનાં ખાડામાંથી દુર બચવામાં વધુ લાભ છે. તું માત્ર એની દુરતાજભરી જગ્યાનદરાજીપર લોભાઈ અંજાઈ ગેઈય ! એ જેવો મુફલેસ છે તેવીજ હાલત આજે તારી હોને તો તારી પાછલ લાગી તુંને પણવા એ દુકતો શું એટલી વીરમાં ધસડાતે વાઈ ?”

“હું ધારુંજ એમ, પપા ! ગરીબાઈ, લાચારી હાડમારી યા હાડેસામ એ મને વફાદારીથીજ વળગી રેહશે, એ તદ્દનજ ખાત્રીપુર્વક છે પપાજી ! પપા, મને હવે વધુ વાર ના ગુંગલાવ્યો કરો !”

“તારાં ભવીશ માટે મને મોટી ચીંતા ને શીકર છે. દીકરા ! હું હીંમતથી કહી શકું તેના કરતાં તો વધારે શીકર છે ! પરીત, સાંભળ, કદાચ, તું તદ્દન ગરીબ બને તો ગરીબી હાલતમાં જીવવાનું તું ખમી શકશે ?”

“ગરીબી હાલત ? અલબત્ત ! આપરે કાં ગરીબ નહીં ઉતાં ! તેવીજ જો હાલત મારી ન કરે ખોદાયને થાય તો હું હીંમતથી ખમી શકીશ.”

“પરીન, આપરી જે હાલત હતી તેથીજી બદલતો હાલતનો ખ્યાલ કર. ધાર, કે હું મરી ગીયો ને ત્યારપછી ખુદાનખાસતા તું બીખારી બની ગઈ, અર્ધી વગરની રવડતી, કપડાં-ચપડાં વગરની રખડતી અને આધાનાં અંન વગર રજલતી થઈ ગેઈ, ધાર કે મીત્રોની મોહબત વિનાં યાતો કોઈનાં આધાર વિનાંજ વિખુટી પડી, ને તારાં પેટનાં ગુજરાનને વાસ્તે જેમ બીજી ગરીબ વર્ગની છોકરીઓ વાસણ, કચરો પુજો કરી આખો દીવસ ને અરધી રાત સીવીસાંધી પુરું કરેચ તેવીજ બતંગ સ્થિતીમાં આવે, તેવીજ ગરીબાઈમાં જે તું આવી પડે તો તું શું તે ખમી શકે વાઈ?”

પોતાનાં પીતાના આ ભેદ ભર્યા ખોલોથી પરીન તો તદનજ દીગમુદ બની રહી, અને પોતાના પીતાને ટગર ટગર એકાદ પણ ચીંતાથી ટીકવા પડી.

“હું-હું-ખાનખહાદુરની છોકરી- હું લખોપતી બાપની દીકરી, આવી ગરીબાઈમાં આવી પડું? ‘પરીન પેલેસ’માં રાજ કરતી રાણી તરીકે રેહનારી હું કચરો-પુજો ને સીવીસાંધી પુરું કરનારી હાલત સુધીની કંગાળ બનું? પપાજી એ તમે શું વાહીયાટ જેવું ખોલી મારા હોંસ-કોસ ઉડારી નાખોય! હું ગરીબીમાં આવી પડું એજ પહેલે તો તદનજ નહીં બને એવું છે!”

“કાંય નહીં બને? પૈસા કોણના રહયાય કે આપણા રહેવાના છે! ભક્ષા ભક્ષા લખોપતી, મોટા મોટા તુમાખી દોર-જેર કરતા રાજકર્તાઓ કીસમતની કમનશીખી વચે આંખના એકજ પલકારામાં ઉંચાઈના ઉંચાણ પરથી, કીરતીની ટોચપરથી ગબડયું ખાઈ બીખારી અને કંગાળ હાલતમાં અવત્યાં મારી માર્ગે લાગેલા છે, તો તારા જેવીના શું આસરા? તું એમજ ધાર કે એવીજ હાલત તારી થાય તો તું ખમે કે?”

“હું એવું ધારવા માંગતીજ નથી, પપા! હું એવી ગરીબાઈનું દુઃખ ખમી શકું નહીં! ગરીબી અને કંગાલ્યતમાં આવી પડી, પેટ પુરવા માટે ઘેરેઘેર વહીતરું કરી અરધી અરધી રાત સીવી-સાંધી ગુજરાન કરવાને બદલે હું મારી જીંદગીનો અંત લાવવા હજાર દરજ્જે ખેહેતર સમજું! પણ એ નોનસનસ જેવી વાત શું કરોય? હવે મને કેહો કે નાતાલપરજ મારાં લગન કરી આપશો કે?”

“તારી હુજત આગળ મારાથી ના કહેવાતું નથી! તારા જેવી મોહબતમાં આંધલી બનેલી છોકરીને બેહસ્તમાંથી ફરેસ્તાઓખી આવીને સાઈ સમજવશે તો કદીખી તેમ સમજશે નહીં! ખેર! એમતો એમ! પણ યાદ રાખજે કે મારી મરજી મુદલજ નથી! પરીન એના જેવાના હાથમાં

તારો હાથ આપી દુઃખી જોવાને બદલે તુંને આ ઘડી મુઝેલી જોવા આતુર થાઉં એવું મને થાયય! ખેર! અને જો પરીન—”

“શું પપા કીયર?”

“બને એમ પેલી નાંજાંમાય સાથ એખલાસથી વરતજે; તેમાંજ ડહપણ છે! એ આપણી પહરોણીજ છે માટે માન આપજે! હું જાણું છું કે તુંને એ ગમતી નથી, પણ તોખી એની સાથ માયાથી વરતવામાં બલાઈ છે!”

“પપા! મને તો એ જરાખી ગમતી નથી જો! પણ તોખી તમારે ખાતર હું લઈ ચલાવશ!”

“યાદ રાખજે પરીન, કે એ જો ચાહેતો આપુને દુઃખી બનાવે એમ છે—હું—હું—એનાં—એનાં—એની સ-તામાં છેડે, માટે જો આપણે એમાંથી એક ખી એ નાંજાંમાયને માફું લગાડયે તો આપણને દુઃખી કરવા ચુકે નહીં એમ છે! મારાથી વધુ ખોલાતું નથીજ! મારે એટલુંજ કેલવું છે કે મારે ખાતર તું સારી રીતે વરતજે.”

અને પોતાની છેલ્લી ફ-તેહથી હદથી જ્યાદા ખુશી થઈ પરીન ત્યાંથી ઉમેદબર બાહર ગઈ.

ભેલી છોકરી! તેના આપે જેવી ગરીબાઈનો સીદા ચીતાર તેની નજરો સનમુખ રળુ કાઢેો હતો, તેવીજ ગરીબાઈમાં—સીદા લાચારીમાં પોતે લીધેલાં ભયભર્યા પગલાંથી તે આવી પડનાર હતી તેનો એક ઝાંખો ખ્યાલખી આ ભુલકણી ને બાણુભુલીને સેહજ ગણુ અંશે થયો નહીં, એટલી હદ સુધીની તે મોહબતમાં દીવાની બની રેહી હતી!

આહ! પ્રીત! પ્રીત! પ્રીત કરવી, મોહબતથી જનફેશાની કરવી, એ એક બચ્ચાં જેવી રમત છે, મગર તેજ મોહબતને દુઃખો વચ્ચેથી નીભાવરી એ ઘણીજ મુશકેલીથી વાત છે! એ એક જાતનું મીઠું ઝેહર છે!

પ્રકરણ ૨૯ મુ.

શ્યાદી (બરબાદી?)ની તૈયારી!

“પરીન પેલેસ’માં ડીનર પાર્ટી હોવાથી પચરંગી પહરોણાઓનાં કાકામાં વચ્ચે આ ભલુકદાર રેશનીનાં ઝલકાટમાં દીપી રહેલો મેહલ ગોયા પરસ્તાનનો ખ્યાલ આપતો હતો. પરીનનાં લગન નાતાલ ઉપર જસી સાથ નકકી ગોડવાવા આખેની ખુશ વધાઈ એમેર પહરોણાઓમાં પસરી રેહી, અને દરેક જણ પરીન તથા જસીને તેનાં સુભાગ્ય માટે મુબારકબાદી આપવા લાગ્યાં! એકાદ ઝેરી સર્પ પોતાની તેજસ્વી છાણી આંખોથી ઘાસની વચ્ચેથી જેમ સરસર કરતો અહીં તહીં દોડી પોહોંચે, એવીજ કીસમથી ગણત્રીયાજ અને લુચ્છી નાંજનાય તરેહવાર નખરાં નાંજેથી ભરપુર નખરાં કરતી હરતા ચેહરાથી પહરોણાંઓ વચ્ચે સાંપની માફક સરસર જતી હતી, અને આ ઢોંગી અને લુચ્છી અને બહારનાં દેખાવથી ડસમુખી નાંજાંએ પોતાનાં નાંજે નખરાંથી, પોતાનાં રાણી જેવા હોરાથી પહરોણા વચ્ચે એવા તો ઉડો છાપ એસાડયો હતો કે આ નાંજનાય સાથ ભેલાવા અનેક જીવાનો પછાડા મારી તેની આસપાસ ટોણું વળી તેની સાથ વાત કરવા તરબર્યાં મારતા હતા!

આ દુન્યા એવીજ કીસમની છે! જેઓ ભપકો સપકો કરી પોતાની પુરતાજથી પોતાની ધરપચ-સરપચથી આ દુન્યાની સપાટીપર રહેવાનું ડોળ બાલે છે, તેઓજ કાંવે છે; ગોયા તેઓ દુન્યાની દુન્યા ખાઈ જાય છે. જ્યારે જેઓ સસ્તીથી ચાલી દુન્યાનો ડર કરી બીહધેલા ધુજેલા એક માર્ગી સ્થિતીએ પોતાનો કાલ નિર્ગમન કરવાનો સંતોષ પકડે છે, તેઓ આ દુન્યામાં કદીબી ફાવતા નથીજ, એ આ લાલચુ દુન્યાનો તમામ ઉંચો કાયદો છે!

“ધી ખાના સકકરસે ઔર દુન્યા ચલાના મકકરસે” આ કહેવતને અનુસરી ચાલનારીજ નાંજનાય આરે ગાંડ પુરી અખળા પુરવાર થઈ ચુકી હતી.

અને જાંહંગીર?—પરીન અને જસીનાં લગનની ખુશ વધાઈથી આ મોટી ભપકાદાર ડીનર પાર્ટીમાં જે કોઈબી નારાજ, નાસીપાસ, અને નામુરાદ થયું હોય તો તે આ હારેલો, મારેલો, તુટેલાં દીલનો જાંહંગીરજ

એખસો હતો ! આ ખુશ વધાઈથી જ્યારે દરેક પહોરણાંઓ ખુશાલ બની હર્ષથી અને ઉમેદભર જુવાન જીવન પર મુઆરકબાદીઓના ગોયાં વરસાદ વરસાવી રહ્યાં હતાં, ત્યારે પ્યારની હારમાં આજેજ અને સીકસ્ત બનેલો જાંહાંગીર ગમખવાર સ્થિતિએ એક બાબુ ખેસી જસી વાહડયાને અદેખા-ધનાં ધગધગતાં આતશનાં સોજે સોજા ઉડતાં જીવરથી જોયા કરતો હતો !

જસી તેનો હરીફ હતો-ગોયા તેનો જીવલેણ મુદ્દમ વેરસી બન્યો હતો-એજ લુચ્છા બાંગરે કવાયમાં હાડકાં મીસાલ વચ્ચે નડી તેના હાથમાં આવેલી મુન્નાની ચલી ઉડારી નાખી હતી, અને તેજ બદમાસ, દગાબાજને લીધે લખોની દોલત અને ચેહલમેહલ વચ્ચે ભવીષમાં વસવાના દીલખુશ હવાઈ વિચારોનો સદંતર નાશ થયો હતો ! ઓ ! દેખતી આંખે ચાતરી ભોંકવાનું જફાકારક, જીવલેણ અગાધ દુઃખ તે ખમી તે કેમ શકે ? ઘરમાં પાળેલી એકાદ બીલાડી પોતાની નજરો સનમુખ પોતાના શેકને ભોજન ખાતાં જોય તો તે દેખી ન શકવાથી તેનો શેક ક્યારે અપંગ બને કે પોતે બધું ભોજન સાંપી જાય એવું જ ઇચ્છે, તેમજ આ બદમાસ જસી પરીન સાથ સ્વાદીના ગાંડથી એક થાય તેની અગાઉ કાંઈખી નડતળ નડે અને તેઓ વચ્ચેનો સંબંધ તુટે તો તે આયદે પરણી જાય એવું જ આ નાસીપાસ થયેલો જાંહાંગીર ઇચ્છતો હતો !

મગર ઇનસાન ધારે છે શું ને ખુદા કરે છે બીજું ! અદેખાઈમાં આંધલા બનેલા, મોહબતની જંગમાં સીકસ્ત પામેલા નાઉમેદ જાંહાંગીરને એવી હદ સુંધીની હીણપસ્તી અને નામોશી ગોયા લાગી હતી, પરીન સાથ ‘પરીન પેલેસ’માં એકજ છાપડે વસવાની તેને એવીતો ખેજલટ લાગી કે પ્યારમાં હારેલો આ નામુરાદ છોકરો ‘પરીન પેલેસ’થી થોડે દુર સપલશાહની માલેકી હેડળ આવેલા નાના અંગલા નામે ‘રોઝ કોટેજ’માં જઈ વસ્યો હતો. પોતાનો ભત્રીજો નામુરાદ થયો હતો તે સપલશાહ બરાબર જાણતો હતો મગર પરીનની હુજટ આગલ તે કશું કરી ન શકવાથી જાંહાંગીરને આવી સ્થિતિએ જોઈ તેને ધીરજનાં સખુતો કેહવા લાગ્યો અને ‘રોઝ કોટેજ’માં પોતાના આદમીઓની દેખરેખ હેડળજ સપલશાહે જાંહાંગીરને રાખ્યો.

આ દબદબાભરી પાર્ટીમાં ખાનબાહદુર સપલશાહ મેહમાનો આગળ જઈ ઘણાં હર્ષસમેટ, એક મનોહર સાલેસ અને અને ચાલાક જુવાનની ઓગખાણ કસવવામાં મોજ માનતો હતો, તે ખુબસુરત જુવાન આપણી વારતામાં નવીજ ઓળખ ધરાવનારો હોમી ડૉક્ટર હતો. તે ઘણેજ જુવાન હતો, અને ઘણેજ જુવાન વયે વૈદ્યાની ભારી અને બીકટ પરીક્ષાઓ, ખાનબાહદુર સપલશાહનાં

ખચે યુરોપ જઇ, ફ-તેહમદી અને માન-આંદ સાથ પસાર કરી આવેલો હોવાથી, પહરોણાનાં મનમાં પોતા માટે ઘણાં દુકં વખતમાં ઉઝો છાપ ખોસડી ચુક્યો. તે ચાલાક ઝેણુ અને તીક્ષણુ યુધ્ધીનો હતો તેમાં તો કાંઇજ સદેહ ન હતો, મગર ઘણોજ નમાનો, અને હસમુખો હોવાથી પોતાનાં મુરખ્ખી જેવા સપલશાહનાં પહરોણાં વચ્ચે ઘણાંજ દુકં વખતમાં પળોટાઈ ગયો. આજની ડીનર પાર્ટીની માત્ર પંદર દીન અગાઉ તે યુરોપથી આવેલો હોવાથી પોતાનાં ઓળખાણુ-પીછાંણુવાલાંઓ આગલ આ જુવાન હોમીને મગરૂરીથી 'ઇનિત્રોડયુસ કરાવતો હતો.

જોનારને ખુશ લાગે એવો આ હોમી ડૉક્ટરનો ઝલકતો અને ખુશનુમાં ખુબસુરત ચહેરો હતો. તેનાં મરદાનગીભર્યા ચહેરાની ઝમકમાં કાંઈ એવી તો તેજસ્વી રાશની ગોચા ઝલકતી દીસતી હતી, કે જે તેને જોય તે આહે અને નિશંચય વખાણુ. જોતજોતામાં માત્ર પેહલીજ નજરે સામાં માણસનાં મનમાં મોહાવત અને માનની દીલખુશ લાગણીઓ ઉત્પન્ન કરી શકે, એવા જે સાલેસ ભલા અને સાચા તેજસ્વી જવાનો લાખોમાં એક થઈ શકે તેમાંનોજ આ જુવાન હોમી ડૉક્ટર હતો.

સપલશાહ અલાહ્યાદ આવી લખોપતી થયો હતો તે અગાઉ પોતાની દીકરી પરીન સાથ સાદી છંદગી ગુજરતો કલકતે વસતો હતો અને તેઓ જ્યાં વસતાં હતાં તેની નજદીકમાંજ આ જુવાન હોમી પોતાની માતા હીરાંઆઇ સાથ રહેતો હોવાથી, અને હોમીને સપલશાહ સાથ ઓળખાણુ પડવાથી, તથા કુદરતીજ તે ચાલાક અને તીક્ષણુ યુધ્ધીનો દેખાવાથી, અને પોતે યુરોપ જઇ મોટી વૈદાંની પદવીઓ મેલવવાની હોંશ ધરાવતો હોવાથી, તથા પોતાની અને હીરાંઆઇની સ્થિતી બહુજ મુશ્કેલ હોવાથી, આ ભલા અને જઇદ ડોસાએ પોતાનાં ખર્ચે મુંબઈ મોકલાવી આપ્યો, જ્યાં ડૉક્ટરની પરીક્ષા ફ-તેહમદીથી પસાર કરી પાછો કલકતે આવ્યો. આ વખતે સપલશાહને લખોની દોલત મઝી જવાનો સુભાગ્ય સંજોગ થવાથી પોતે અલાહ્યાદ લખોની મીલકતનો કબજો લેવા આવ્યો અને હોમીને પોતાનાં ખર્ચે ખાસ યુરોપ વૈદાંનો વધુ અભ્યાસ કરવાનાં ઇરાદાથી મોકલી આપ્યો અને આ ભલા જઇદ ડોસાએ હીરાંઆઇને કલકતેથી અલાહ્યાદ લાવીનેજ રાખી.

ભલાંઓને ભલું કરવાનોજ શોખ છે, પુરાંઓ પુરાઇમાંજ મોજ માને છે. સખાવત સખીથીજ થાય છે, જ્યારે ઇગથી હમાઇજ થાય છે એવી આ દુન્યા છે !

અને હીરાંબાઈ આ જમ્મી વીધવા ખરી રીતે જોતાં હોમીની સગી માતા ન હતી, પણ પોતાને પેટે કાંઈ બી સંતાન ન હોવાથી હોમીને દીકરો કરી લીધો હતો અને તદનજ બાળપણથી ઉછેરી મોટો કરવાથી આ ભક્ષો જુવાન હીરાંબાઈને માતાનાં વહાલથી ચાહી માતા તરીકેજ પીછાણતો આવ્યો હતો. હોમીનાં માત-પીતા કોણ હતાં તે માટે હોમીને કશીબી ખબર ન હતી, અને તેનાં માત પીતાને લગતો ભરમ સેહજસાજ હીરાંબાઈએ પોતાની છાતીમાંજ છુપાવી રાખ્યો હતો. આ ભક્ષો જુવાન વારતાનાં ઉંડાણમાં ફેટલોક આગેવાન ભાગ ભજવી બતાવતો હોવાથીજ અત્રે તેની લંબાણથી ઓળખ પ્રાય વાંચક સાથ કરાવી છે.

આપણે ઉપર જોઇ ગયા એમ હોમી ડોક્ટર યુરોપનાં કેટલાક આગેવાન શેહેરોમાં તખીબી અભ્યાસ કરી અનેક માનભરી ડીગ્રીઓ મેલવી અસાહબાદ પાછો ફર્યો, અને આજની ડીનર પાર્ટીની માત્ર એકજ અડવાડ્યુ અમાઉનો યુરોપથી આવવાથી એક માન પામેલા અને બાહોશ ડોક્ટર તરીકે સપલ્લશાહ બધા સાથ તેની ઓલખાણ મોટી મોજ સાથ કરતો હતો. સપલ્લશાહનો એક જમ્મી મીત્ર નામે જલ્લેજર ડોક્ટર અસાહબાદમાં સારી વિખ્યાતી પામ્યો હતો, તેના હાથ હેડળ અસાહબાદના લોકમાં ઓળખાણ પડાવવા હોમીને રાખ્યો અને આ ભક્ષા ડોસાએ પોતાના ખર્ચે દવાખાનાને લગતી દરેક સામગ્રી મુંબઈથી મંગાવી દવાખાનું ખોલી આપ્યું અને આ સાક્ષેસ જુવાન માત્ર આડજ દીનમાં પોતાની આસાક ઝેણ અને તીક્ષણ બુધ્ધીથી એટલો બધો લોકોમાં પંકાઈ જવા લાગ્યો કે તેના બાહોશ આચાર વિચારોથી જમ્મી ડોક્ટર જલ્લેજરબી એ ઘડી તાજુબ થઈ ગયો !

હોમી લાંબા વખતથી ભલી અને મનોહર પરીનનો વખાણનાર હતો, અને જે વેળા પરીન પોતાના આપ સાથ કલકતે વસતી હતી, તે વખતથી આ ભોલી છોકરીને છુપી રીતે જનોનીસાર પ્યારથી ચાહતો આવ્યો હતો, અને પોતે યુરોપથી આવી પોતાનાં જીગરમાં ઘર કરેલી ઉમેદ ખુલ્લી કરી પરીન સાથ સ્યાદીનાં ગાંઠથી એક થશે એવીજ ઉમેદ બાંધતો આવ્યો હતો, મગર આજની ડીનર પાર્ટીમાં પરીનનાં લગન જસી વાહડયા સાથ નકકી થઇ ચુકેલાં જાણી તે ભારે નાસીપાસ અને નાઉમેદ બની રહ્યો. પોતાની ઉમેદ અને મુરાદનાં ફળ કરમાઈ જવાથી તે હૃદયી જ્યાદા નામુરાદ બન્યો, તોબી આ ભક્ષા અને તમામ નીષકપટ જુવાન ડોક્ટરે જીગરનાં ખરાં જોસથી પરીનને મુખારકબાદી આપી, અને જોકે પોતાનું નાજુક આશાવંત જીગર ચીરાઈ ને વીંધાઈ ગયું હતું, તોબી ભોળાં દીલથી બધાં સાથ હસી હસીનેજ વાતો કરતો બધાંઓ વચ્ચે ભેળાવા લાગ્યો.

આ બાળુ પરીન પોતાની લાંબા વખતથી આ ભલા જીવાનને ધણાજ હેટ અને વાહલથી ગણતી અને જોતી આવી હતી, મગર જેની ઉમેદ હોમીએ પોતાનાં જીવનમાં ધર કરી હતી તેવી ઉમેદ આ ભોળી છોકરીનાં દીલમાં વાસો કીધો ન હતો. તે તો આ મનોહર અને ભલા જીવાનને એક ભાઈ તરીકેના જીવંદ અને સાચા પ્યારથીજ ચાહતી આવી હતી. આહ! પરીનનાં નસીબમાં જો હોમી જેવા માલેસ અને ભલા જીવાનને જીતી જવાનું હોતે તો ભવીષમાં દુઃખના મહાભારત દર્શાવે ડોહવાનું જીવંદ દુઃખ તેને ફાલે મુદલજ આવતે નહીં! મગર આએ જીદી બોલ-સીલી અને ભાણુભુલી છોડી આવા તમામજ લાયક અને લાખોમાં એક મલી શકે એવા નેક ભલને પોતાનો ભરથાર બનાવી સર્વોત્તમ સુખનો લાહવો ચાખવાને બદલે જસી વાહડયા જેવા ટુરતીયાજ, અને મુદલેસ સાથ પરણી જવાની બોલસ કરી પોતાને હાથે સુખનો સુખ જાંખો કરવાની ગફલતી કીધી હતી, તે સર્વ ભવીષમાં આ ભોલી છોકરીને અફસોસકારક હદ સુધી ધણી ગમજવારીથી યાદ કરવું પડશે! તેવાં પુરાં ભવીષનો હાલ તો તેને મુદલજ ખ્યાલ કે ખટકો થયો હતો નહીં.

મધરાતનો વખત હતો.

પહરોણાંઓથી ગાજવાજી રહેલો પેલેસ ઝુફણુઝાફણુમાં પડ્યો હતો. પહરોણાંઓને રીઝવવાની ધધુખરભરી ધમચકરીની જેલમતમાં થાકી ગયેલો જમફ સપલસાહ પોતાનાં બીજાંણાંમાં શાંતીથી ઉંઘ કાઢતો હતો, જ્યારે તેની બેટી પરીન પોતાનાં બીજાંણાંનાં ઓરડાની બારીએ ઉભી રહી માહતાબની ઠંડી બરફ જેવી, પોતાના બેહત્ત જેવા બાગપર પંથરાએલી, રોશની વચ્ચેનો એકાંત મહીમા તરેહવાર વિચારોના વમળમાં જોતી ઉભી હતી. આ ભોળી છોકરી નજદીક આવતા સુભાગ્ય (અભાગ્ય?) પ્રસંગના વિચારોથી એટલી હદ સુધીની ગોચા થેલી દીવાની બની રહી હતી, કે તેજ-અને તેજ ઉમેદ ભર્યા (સત્યાનસ અને ખાનેખરાતભર્યા?) વિચારો વચ્ચે તેને ઉંઘનો એકબી ઝાંકો આવતો ન હતો.

મગર આવા મધરાતની એકાંતે બારીએ ઉભી સુખી (કે દુખી?) દીવસના ભાગ્યશાલી (કે અભાગ્ય?) સ્વપ્નાઓજ જોવામાં પરીન, એવી હદ સુધીની લીન બની ગઈ હતી કે તેનાં ઓરડાનું બારણું ઉંઘાડી કોઇનાં અંદર આવી તેની લગોલગ પાસે આવી ઉભા રેહવાથીથી પોતાનાં ઉમેદ-ભર્યા (નાશકારક!) વિચારો વચ્ચેથી ચોંકી કે બીદાર થઈ નહીં.

મોહ્યતનું એવુંજ પ્રયત્ન હોય છે ! આ નાશકારક, જીવલેણ દીવાના-પણમાં ફસવા આગમન લાગી લુખે તરનવાલા જેઓ જમી જાય છે, જેઓ સુખચેન અને કરારથી નીરાંતે નીંદ્રાવશ થાય છે, તેઓને આ અભાગ વેલા-આ દીવાનાપણાં પછી-લુખ લાગતી નથી, ખ્યાસ લાગતી નથી, તેમજ તેઓની ઉંઘખી ગોચા ઉડી જાય છે ! આહા ! મોહ્યત ! આ દુન્યામાં મીઠાંમાંમીઠું ઝેલર છે !

પ્રકરણ ૩૦ મું.

મધરાતનો પહોરોણા.

“ ઓ માયરે હું કેવી ખીલ્લી ! ” લુચ્છી નાંગનને આવી મધરાતે પોતાના ઓરડામાં ઓચીંત આવેલી જોઈ પરીન પહેલી હરોલમાં ચોંકી બેઠી, “ કાંય, નાંગનંમાય, છેક હમણા મારા ઓરડામાં ? ”

“ દીકરી પરીન ! તુંને ખીલવરાવી હોય તો તે માટે હું દલગીર છેઉં જો, પણ મકુંજે ચાલ જરા હમણાંજ અસનો જીભર કપડાં કલાડી સુતીખી નહીં હોસે તેથી જરા મગું કરીને આવી દીકરી, તારાં લગન નક્કી નાતાલ પર ગોઠવાયાં તે સાંભળી હું ઘણી ખુશી થઈ જો ! ભસે ! ભસે ! ” અને એમ બેલી વાહાલના ડોળથી પરીનનાં બંને હાથ પોતાના હાથમાં મજામુતીથી પકડ્યા.

આવી મધરાતે આ ઝેરી નાગણ તેના ઓરડામાં ઓચીંતી આવવાથી પરીન ઘણીજ ફફડી પડી હતી, અને મોજાજમાં પોતાનાં બંને હાથો નાંગનના હાથમાંથી ખેંચી કાઢવા માંગતી હતી, મગર પોતાના જઈ પીતાએ આ ગણત્રીયાજ અમળા સાથ તેને ખાતર સારું રાખવા અને સમ્યતાથી વર્તવા વીણવેલી હોવાથી તે તેમ કરી ન શકી, મગર લોહીનો ગોટ ગળી આ ઢોંગીનો તમાસો જોતી ઉભી.

“ તમે ઘણાં ભલાં છેઓ ! ઠંંકસ ! આવો અહીં બેસોની નાંગનંમાય.”

પરીનને આવી માયાભરી રીતે વર્તતાં જોઈ નાંગનંમાય તાણુય થઈ ખરી પણ કશાંમાં હોય નહીં તેમ બેઠી, “ નહીં દીકરી ! એક બે મીનીટજ હું ઉભી રહેવશ ! જોની દીકરા, મધરાત થઈ ગેઇચને ? તુંતો ઘણીજ

ભાગ્યશાળી જો. પરીન! તારા જનમમાં કોઈથી મરજી પાર પડ્યા વગર રહી હોશે નહીં! જોની તારી ઉમર તો સ-તર, ને તેટલામાં તું આંખે નાનાસ પર તો પરણીને પરવારી જઈ સુખમાં પડશે, દીકરી,” અને આ ઝેરી નાગણુ પોતાની તીક્ષ્ણ નજરોથી પરીનને ટીકવા પડી.

તેની નાગણુ જેવી ઝેરી ચશ્મોમાંથી જાણે કે અંગારા આહાર નીકળતા હોય એવી અદાથી તેની આંખો ચમકવા લાગી, અને એકાદ પણ પરીન જીવનમાં ઉંડાણથી મોડી રાતની આ ઝેરી નાગણુથી તરખાવા લાગી. તે જો ચાહતે તો જે ઘડીએ તે અંદર આવી તેજ વેળા હૃદયની હીણુ-પસ્તીમાં આ લુચ્છી અમળાને આહર કાઢતે, મગર પોતાના પીનાને ખાતર તામોશ કરી ગઈ.

“નાંજાંભાય!” પરીન સેહજ શીકકા પડી અચકાતી બોલી. “તારે તમે આવી મધરાતે શું વ-વ-વાત કહેવા આયાંય?”

નાંજાંભાય મોટેથી હસી પડી.

“હું શું કહેવા આવીય? મરેરે એએ! દીકરી, તુંને મુઆરકઆદી આપવા આવીય, ને વળી સાથે હું જાઉંય તેને માટે તુંને મલવા, ને કેહવા આવીય, સમજ.”

“જવોય? શું ખરેખર જવોય?”

આ ઝેરી નાગણુ ‘પરીન પેલેસ’ છોડી જતી હતી તે સાંભળી પરીનનાં ચહેરા ઉપર એકદમ ખુશાલી પ્રગટી નીકળી હતી, અને નાંજાં ખરેખર જવાની હતી કે કેમ તેની ખાત્રી કરવા અધીરતાથી પરીને પાછો તેજ સવાલ પુછ્યો.

“મારી વહાલી દીકરી, હું જવાની છેડે એ સાંભલીને તું ખુશી થાયય એમ તારા ચહેરાપરથી જણાયછ. ખરી વાત કે નહીં? પણ નહીં તું મારા જવાથી દલગીર થશે ખરું કેની? ઠીક, ઠીક! હું જાઉંય પણ એવી જાઉંય કે-કે પાછી આવવાનીજ નહીં-કદીથી પાછી ફરસ નહીં-કદાચ જો આંઉં તો એકજ વખત આંઉં, ને તે તારાં-તારાં લગન પર આંઉં. હું તારા લગન ખાવા આંઉં તેથી ખુશી તો છે કેની, દીકરી? તારા લગનપર આવી તુંને મારાં પેટમાં ચાંપું ને વળી તારા વર થતા જસીને ખી મુઆરકઆદી આપું! મરેરે! એ ભોજો છોકરો તુંને કેવો ચાહેછ! તારી પર એને ઘણુંઉંડેજ હેત છે જો, પર્યાં! તારો વગર એને ઘડીભર ચાલશે નહીં એવો એ વફાદાર છે. દીકરી, હા, હું ‘પરીન પેલેસ’

સદાનો છોડી જઈય, અલાહપાદને ખી છેલ્લા સલામ કર્યં! પરીન, તું આએ દોરામાં મારી સાંમે ઉભીય કેની-આએ હીરાનાં હારથી તારી ગરદન એવી શોભી રહીછ, ને તારા આએ ગોરા હાથપર એસલેટ એવી ઝકઝકી રહીય કે આવા દમામ ને હાક વચ્ચે જાણે તારી બેહસ્તન માયનેજ હું જાણે મારી સાંમે ઉભેલી જોડિય એમ ખ્યાલ થાયય! મરે, સાચું કેહુંય કે દહાડે દહાડે તું તદનજ માયનાં જેવીજ-નરી જાણે માયજ-ઉછરી નીકળેલી લાગેય જો.” નાંજનંમાય એમ બોલી તેની છેક નજદીક આવી અને તેનાં કાનપર પડી ધીમેથી બોલી. “તું માનશે નહીં, દીકરી પર્યાં, પણ તારી માયે એક વખત મારાં લગન થતાં અટકાવ્યાંતાં!” આ બોલતી વેળા તેની આંખમાં એવો ધીકકરનો ચમકાટ વ્યાપી રહ્યો હતો કે પરીન તે જોઈ લગાર ચોંકી અને પોતાના બંને હાથો નાંજનંમાયનાં હાથમાંથી ઝુટવી બે ચાર પગલાં દુર જઈ ઊભી પુકારી ઊઠી! “નાંજનંમાય! એ શું બોલોછ?”

“હા! દીકરી! તારી માયે મારાં લગન અટકાવ્યાં હતાં. હું કાંઈ મારા નવરોજી નવલખીને વાસ્તે નથી બોલતી જો-બેહસ્ત ખીચારાને-તેવણને તો તારી માય ઓળખતીતીંબી નહીં. હાલ તું જોટલી ઉમરની હતી તેથી બેએક વરસની નાની ને નાદાન તે વખતે હું હતી. હું એકજણ સાથ પણવા માંગતી હતી! આહ! કેવો ગમ્મડ ને સરસ ને દમામદાર ચહેરો-પણ જીભરં તારા જસી જેવો ગોરો તે નહીં હતો જો, દીકરી! ને હાલ તું જેમ તારા જીભરં જસીને ચાહેય તેવી રીતે મરે હુંખી તેવણને ઘણીજ વહાલથી વરતતીતીંજો! વાત વંચી ગઈ ને આખરે હમારાં લગન નકકી થઈ ચુક્યાં ને મરે મારે મનપસંદ મેં લગનનો બધો મોંઘોદાટ વાગોખી વસાવ્યો ને છેક છેલ્લી ઘડીએ-કટોકટ વખતે જ્યારે સુખી થવાનો વખત તદનજ અણીપર હતો, ત્યારે તારી બેહસ્તન માય થતીનીએ વચમાં ફાંચર મારીને લગન સદાનાં અટકાવ્યાં! આહ!” અને એમ બોલતાં નાંજનંમાયે ચહેરો જદે મારી ગયો ને આગલી જઘાકારક યાદ તેને આ વેળાએ હૈયે ચઢી આવવાથી જીગરનાં ઉંડાણથી સરદ હાય મારી! “તારી બેહસ્તન માયે મારાં લગન અટકાવ્યાં જો, દીકરી! જો કે તે વાતને વીસ વરસ વહી ગીયાંય, પણ આએ વખતે હું તારી સાથ વાત કર્યંતી ત્યારે-તું માનશે, દીકરી,-તે વખતે થયલી નામોશી, નાસીપાસી, દુઃખ અને ધીકકાર તેમજ ગુસ્સો જાણે કે હમણુંજ તેમ બન્યું હોય તેમ મારી છાતીમાં બધાં ઉભરાઈ આવેછ! જેવી રીતે મેં ચાહ બનાવ્યો તેવીજ રીતે હું બહું દુઃખી ને હેરાન થયય જો! જેને મેં ચાહ્યો, ને જેની સાથ હું પરણવાની

હતી, ને જેની સાથ પરણતાં છેલ્લી ઘડીએ તારી બેહસ્તન માથે ફાંચર મારી, તેને આજ વીસ વીસ વરસ થયાં જેવાની તો મને ઓવાઈ નવાઈ છે જો ! ને મરે, હું હવે જેવાળી માંગતી નથી જો ! તે હજુ જીવતો છે ને બીજી સાથ લગન કરી અચ્ચાં છોકરાંથી પરવારીબી ગીયોચ, ને કદાચ મારી સાથની લગન કરવા માટેની મુરખાઈ માટે પોતાની હાથની ધરતી સાથ મસ્કેરીબી કરતો હારો ! મેંબી પછી બધો ગમ વીસારી દીધો, ને તારી બેહસ્તન માથે મારા સુખનું સત્યાનાય વાગેતું છતાંબી ખરાં જીગરથી માફ કીધી, તે બધો ધીકકાર ને ગુસ્સો ખામોશ કરી હું પછી મારા બેહસ્તી નવરોજી નવલખી સાથ પરણીને સુખી થઈ ! ખરેખર તારી બેહસ્તન માથે જ મેં જેને ચાહ્યો તેની સાથનાં લગન હુચ્ચાઈથી ને દગાથી છેક છેલ્લી ઘડીએ અટકાવતે નહીં તો હું તેની સાથ પરણી લખોપતીની મોહરદાર થઈ રાજ કરતી રાણી થતે પણ એ તો જેવાંજેનાં નશીબ ! જો ખુદરતબી કેવી ફાટાંબાજને ચવીત્રી છે કે તારી માથેજ મારી સાથે દગો કીધો ને મને સુખનું મધ ચાખતાં બાકાત રાખી દુઃખનાં દર્માંમાં સરખસર દુખારી નાખી, તોબી છેવટે તારી બેહસ્તન માથે મરી ગેઈ તારે તો છેવટે મારા બોળામાંજ માંચું મુકી મરી ગઈતી જો, ને મરે હવે હું તેજ માથની દીકરીનાં લગન ખાવાની ભાગ્યશાળી થવશ !”

તે બોલતી મુગી રહી અને તેની છાતીમાંથી એક લાંબી સરદ હાથ નીકળી. તેની આંખમાં જાણે કે અદેખાઈનાં ભબુકદાર જવાલાજ ફાટી નીકળ્યા હોય એવી અદાથી, એવાં તેજથી ચમકતી પરીને જોઈ તેણે પરીનના હાથ પોતાના હાથમાં મુક્યા તે વેળા તેનાં હાથ અદેખાઈની તાપથી ગોચા જલતા હોય એવા ગરમ ગરમ જણાયા.

આવી મંધરાતની સ્મશાન જેવી શાંત ચુપકીદી વચ્ચે આવી ધાસ્તી-ભરી અને જફાકારક કાંહણી નાંજનાંમાય જેવી ઝેરી નાગણને મોંઢેથી સાંભળી પરીનનું જીગર ધાસ્તી અને ચીંતાની મીઠા લાગણીથી ગોચા ધડક ધડક થવા લાગ્યું. તેના ચહેરાપર ધાસ્તીની નીશાનીઓ પ્રગટી નીકળી અને બીહકની મારી લગાર ઉજળી પુતી જેવી બની ગઈ. હુચ્છી ઠગ, ગણત્રીબાજ અને બદમાશ નાંજનાંમાય આવી મંધરાતની દીલ ધુન્નવ-નારી એકાંત શાંતી વચ્ચે શું વીશ વરસની ઉપરની પોતાની વીંટક કાંહણી ખાખસુસજ તેને સંભળાવવા ચાલી ચલાવી તેના ઓરડામાં શા માટે આવી હતી તેનો ભરમ કે ભેદ આ ભોલી છોડી કોઈ પણ રવેશે જાણી શકી નહીં. તે ગમે તેવી ભરભર બોલી બોલીદરાજ હતી મગર નાંજનાંમાયની

બેદખરેલી વાત સાંભળી તે એટલી હદ સુધીની ધાસ્તીથી અંદરખાનેથી ધુજતી હતી, તેનું ઠરકરતું અને ચમકતું છગર ગોચા તેનાં ગળાંમાં આવી એવી અદ્યથી ખુટી એકું હતું કે આ લુચ્છી અબજાને તે કાંઈ બી શબ્દ બોલી શકી નહીં. ગોચા તેની જખાંજ એકદમ રૂંધાઈ ગેઇ હોય એવી કાસમથી તે જાણે કે સુની સાવજ બની ગઇ હતી.

“ચાલ મરે એય હેતા કે બે વાગસે ! મરે ! હું હવે જાંઉંચ, દીકરી ! હવે તો સારે રૂરે ! તારાં લગનપર તો હું ઘણું કરીને આવસ, પર્યાં દીકરી-હું જરૂરજ આવસ.”

પરીને તમામ હીમત એકઠી કરી અને શુરસા સમેત પોતાનાં હાથ નાંજનાંમાયના હાથમાંથી ઝુંટવી લીધા ને ધાસ્તીથી પુકારી ઉઠી. “નાંજનાંમાય, તમે એ શું બધું બોલ્યાં ! મને શું ગભરાવોચ ! આવી મધરાતે આવી વાત કરવા આવી શું મને બીલધરાવોચ ? તમે એમ કાંય મારી સામે ટગર ટગર જોવોચ ! મને તો જાણે-જાણે-ઘણીજ બીલક લાગેચ.”

“મરેરેએએ ! બીલેચ સાની જો ?” નાંજનાં નખરાંથી હસ્તી બોલી. “મારી મતલબ કાંઈ તુને બીલધરાવાની નથી ! અમસ્થી તારી બેહસ્તન માયને લગતી વાત કાઢી; પણ વાર ચાલ, હવે તો હું જાંઉંચ, એક ચાઆંઆંખીને કોટી કર, દીકરી, કે હું પછી જાંઉ.” અને એમ બોલી પોતાના બંને હાથ પોલણા કરી પરીનને લપ્પથી ભેટવા આવી, મગર પરીન તેનાથી બે ડગલાં દુર જઇ ઉભી. “નહીં મારે કોટી કરવી નથી ! તમે જાઓ અહીંથી.”

“ચાલ એમ તો એમ ! પણ દીકરી, તારા લગન પર તો હું આવવાની જો !” એમ બોલતીં મોટે મોટે હસ્તી આ ઝેરી નાગણુ ત્યાંથી સડસડાટ ચાલી ગઇ.

પ્રકરણ ૩૧ મું.

“એ ઠગારી ઝોરતને હાંકી કાઢો.”

આ બાહુદુર અને હીમતવાન છોકરી ગમે તેવીબી દ્વેસ હતી, છતાં આવી મધરાતે પોતાના ઝોરડામાં લુચ્છી અને બાંગર નાંજનાં આવીને

વીસ વરસની વાત ઉપરની પોતાની કાહણી કેહવાથી પરીન તદ્દનજ હરણુકાર અને ગાફેલ બની રેહી ! તે લુચ્છી અબળા ‘પરીન પેલેસ’ છોડી જનાર હતી, તે કેહેવા માટે આપસુસ આવી મધરાતે શા માટે આવી તે પરીન મુદ્દલજ સમજી શકી નહીં, અને આ ઝેરી નાગણુ જેવી બાંગર અને ગણુત્રીયાજ અબળા બ્યારે તેને પેટમાં ચાંપવા આગલ આવી ત્યારે રખે તેના દીલ અડવાથી કોઇખી પ્રકારથી હાણી પોંદોએ એવી કીસમથી ડરખાઇ તે એ ડગલાં દુર ગઈ, અને નાંજાંમાયના ચાલી જવા પછી રખેને આ બદમાસ અને મકકરખોર અબળા પાછી તેના ઓરડામાં આવી તેને બીહધરાવે તેની બીહકથી નાંજાંના જવા પછી જોસ સમેટ બારણાં તરફ દોડી જઈ બારણું અંદરથી બંધ કરી, અને ખુલાસાથી લાંબો દમ ખેંચી તે ઓરડાની વચ્ચે આવેલી એક ખુરશીપર જઈ બેઠી.

નાંજાં બેદભરી અબળા હતી તેમાં તો કશો સંદેહ ન હતો, મગર એવો તે કેવો પોતાનાં બાપ સપલશાહ માટેનો જફાકારક ભેદ આ લુચ્છી અબળા જાણતી હતી કે જેને લીધે આ જમ્મક ડોસો તેનાં આવવાથી એટલી હદસુધીના ગોયા ધુણ ધમકી રેહી તેનાથી ગભરાતો-દબાતો ફરતો હતો ? જે તેઓ વચ્ચે કાંઈ ખી આગલો ભેદ હસ્ટી ધરાવતો હોય તો આ જમ્મક પીતા શા માટે પરીનને જણાવતો ન હતો ? પોતાની અસહની વાત કરતાં આ લુચ્છીએ બાજે વેળા પોતાનાં વહાલા જસીનું નામ દેઈ જાણે કે અદેખાઈની ધપે બોલતી હોય એમ બોલવામાં નાંજાંમાયનો શું હેતુ હતો ? શું તેઓને જુદાં પાડવાની આ બેદભરી અબળામાં તાકાત હતી ?

“ નહીં ! ” પોતાનું માથું ગરૂરી અને ટેકથી ઉંચકી તે મીઝજમાં બબડી. “ આ દુન્યાપરનું કોઈ ખી મદ કે ઓરત હમુને જુદાં પાડી શકશે નહીંજ ! આ દુન્યાની કોઈ ખી ચીજ મારી ને મારા જસીની વચ્ચે ફાંચડ સમાન આવી શકશે નહીંજ ” એમ બોલી તે બીજાંણા પર લેટી. તેનાં ભેજાંપર લુચ્છી અબળા નાંજાંમાયે એવો તો મજબુત છાપ બેસાડ્યો હતો કે આ મનેહર અબળાને ઉંઘતો એક ઝોંહકો-ખી આવ્યો નહીં. નાંજાંએ તેને આવી બીહધરાવી હોવાથી તેની બીહકથી તેની ઉંઘખી ગોયા ઉડી ગઈ હતી, અને જાણે કે ડોળા ધોઈ મુક્યા હોય એમી જાગૃત સ્થીતીએજ બીજાંણાંપર પડી બબડી. “ આએ નાંજાંમાયે મને બીહધરાવીજ તે માટે સવારને સવાર પપાજીને કેહું ને હું એકવાર ફરીથી મારાં માયજીનો ને આએ રાંડ લુચ્છીનો ખુલાસો માથું ને ફર માથું ! આએ લુચ્છીની આવી બેદભરી હાજરી હું વધુવાર ખમવાની નહીં ! રાંડ ખડયા પગ છોક ગલીયા વેર લઈ ચાલી ! ”

એ તાં ત્રણ વાગ્યા, તેની પાછલી રાતખી થઈ, અને આયદે બામદાદ થઈ સહવારનું ઝઝકણુંખી થયું, મગર પરીન શાંતીથી એક પળ પળ ખીછાંણાંમાં ઉંઘાઈ નહીં! મોડી રાતવેરની પાર્ડીની જોહમત, મેહનતની ધાંધલથી તે જખરી થાકીને લુસ થઈ હોવાથી, અને તે પછી સહવાર વેર જરાખી ઉંઘ વિનાં ભારી તાસવીસથી સારી રાત ઉગ્ગરામાં કાઢવાથી, આ બોલી મનોહર અખળાની તખ્યતમાં ખીગાડ થયો. ઉગ્ગરાને લીધે તેનાં ડોળા લગાર લાલ-લાલ થઈ ગયા અને તેનો ચહેરો તાણુખી ઉપખવનારી હદ સુધીનો ફેરવાઈ ગયો.

સહવારનું પોહર પડ્યું, અને સુર્યોદય થતાં પરીન તૈયાર થઈ ભારી પગલે પોતાનાં ઓરડામાંથી બાહાર પડી અને પોતાનાં મનનું સમાધાન કરવા બાગમાં લટાર મારવા લાગી.

તેનો પીતા પોતાનાં ખીછાંણાંમાંથી જલ્દી ઉડી બારીએ ઉભો હતો, તેખી પરીનને એટલી હદ સુધીની વેહલી ઉડી બાગમાં લટાર મારતાં જોઈ પેહલી હરોળમાં તાણુખ થયો, અને તે પોતેખી ઝડપી કદમે નીચે ઉતરી બાગમાં જઈ પરીનને જઈ મલ્યો. આ મનોહર મધુરીની નાણુક આંખ રાતના ઉગ્ગરાને લીધે લાલ થઈ આવેલી, તથા તેનાં ચહેરાપર ઉદાસી અને ગમગીનીનો છાપ જોવાથી સપલશાહ આ કાયલી ચહેરો જોઈ તાણુખ થયો અને તેને શું આખી રાત ઉંઘ ન આવી હતી અને ઉગ્ગરાને લીધે એટલી હદ સુધીની કાયલી દીસ્તી હતી કે કેમ તે માટે કાલજીમંદ થઈ આ હેતવંતા બાપે પરપુછ કીધી, જેનાં જવાબમાં ધુખરાએલે ચહેરે પરીન બોલી.

“પપા ડીયર! મને સારી રાત ઉંઘ નથી આવી, ને સાથે ખીહધેલી હોવાથી તથા ગુસ્સે હોવાથી લાલ જરા મને બેચેની જાગેછ! એનો સખખ પેલી ભેદી ઓરત છે! પપા! બોદાખાતર એને જે માંગેચ તે આખી અંહીથી કાસર પટાવો-એ પીરાને કાઢો, નહીં તો મારાથી ઝંપીને રેહવાવાનું નથીજો! હું હસ્તી રમતી પાર્ડીમાંથી પરવાડી ઉપર સુવા ગઈ ને એ મારાં ઓરડામાં એક ઝેરી નાગણુની અદાથી અંદર આવી. આવી મધરાતે મારા રૂમમાં આવવાની એને લાજખી નહીં આવી? આએ લુચ્છી ને બાંગરે પછી મારાં બેહસ્તન માયજીને વાસ્તે વાન ચલાવા માંડી.”

“તારી માયને વાસ્તે?” એકાએક સપલશાહનો ચહેરો ફેરવાઈ ગયો. તેનાં ચહેરાપર ગુસ્સાની નીશાની પ્રગટી નીકળી, “પરીન, નાંજાંમાયે તારી માયને વાસ્તે શું કહ્યું?”

“તે બેશરમ બોલે બોલે ને એમજ બોલે કે મારાં બેહસ્તન માયજીએ એ ડગારીનાં લગન થતાં અટકાવ્યાંતા-ફાંચર મારીતી. શું એ વાત ખરી કે પપા?”

“હું જાણુંય તાં સુધી તો નહીંજ! વાર, ખસ એટલુંજ કેની?”

“હા! તે એટલુંજ બોલી પણ તે બોલવામાં ઘણો ઉડો ને ભેદભર્યો સાર હોવો જોઈયે. વળી મારાં બેહસ્તન માયે એનાં લગન અટકાવ્યાં, ને પછી કેહય કે છેવટે તેવણે એનાંજ બોળામાં પ્રાણ મુક્યો! પપા, જે કોઈબી ઓરતની આંખમાં મકકર અને સેતાન્યતપણું મેં જાયું હોય તો એજ રાંડની આંખમાં જોયાં! એ મારી માયને ધીકકારતી લાગેજ, ને વલી સાથે મનેબી ધીકકારેજ, એટલુંજ નહીં પપા, પણ જે તમુને કે મને હેરાન કરવાનું એ નાપાકતાં હાથમાં હોય તો તેમ કરવા ચુકે નહીં એવી એ બાજંદી ને પાખંડી એ ઓરતનાં વેસમાં સેતાન છે!”

“પરીન, પરીન, એ તું શું બોલેય ને—”

“ખરું કેહુંય! તેમ હેરાનબી કરે ખરી! પણ મને સાચું કેહો, પપા ડીયર,” પરીન સપ્તશાહ નજદીક આવી અને પોતાનાં અને હાથો તેનાં ગળાંમાં વિંટાળી પ્યારથી બોલી. “પપા ડીયર ખરેખર કેહો કે એ બેશરમ શું ચાહે તો ખરેખરજ આપુને હેરાન કરે વાર?”

“મારી વાહલી દીકરી.” તે ગગળતે સાહદે બોલ્યો. “તે જે ચાહે તો તેમ આપુને કે તુને હેરાન કરે ખરી, તે ચાહે તો પાયમાલ કરે ખરી.”

“પણ પપાજી, તેના જેવી લુચ્છી બૈરીનાં હાથમાં આપુને પાયમાલ કરવાની એવી તે શું સ-તા છે? શું આએ માલમીલકતનો ખીજો દાવાદાર હસ્તીમાં છે?”

“ને ધાર કે કોઈ દાવાદાર નીકળી આવી આએ લાખોની દોલતનો કમજો લઈ લે ને આપુને અરધી વીના બીખારી હાલતે લીણપસનીમાં હડધુત થઈ બાહર નીકળવું પડે તો તેવી ગરીબાઈ ખમવા તું શું તૈયાર રહેશે? આએ ફરીથી પુછુંજ, પરીન કે આ લખોની દોલત છોડી દઈ ગુજરાન કરવા લોકોને ત્યાં ચાકરી રહી કે સીનીસાંધીને પુરું કરવા જેવી કંગાલ્યત તું ખમશે?”

“મેં તમુને તે દહાડેબી કહયું કે આવી ગરીબાઈ વેઠવાનાં કરતાં જીવ પર કરી મરી જવાનું હજાર દરજ્જે ફાયદાકારક છે, પપા!” લાખારીનો નિશ્વાસ ફેંકી તે બોલી.

તેઓ બંને થોડોકવાર વિચારના વખતમાં વિંટલાઈ ચુપ રહ્યાં. પરીને પાછું શરૂ કર્યું.

“પપા ડીયર, ચાલો અંદર હવે, જ્યારે નાસ્તો પુરો થાય કે એ તમારી નાંગનાંમાંને આવી વીચીત્ર ચાલ ચલણ માટે જરૂરજ કપડો આપશો. પપા, હું ગરીબાઈને ધીકકારું, પણ એ લુચ્ચી બાંગર નાંગનાંમાંને તેથીબી વધુ ધીકકારું. પપા, કંઈબી કરી એને અહીંથી કાઢો જે થવાનું હોશે તે થશે! ધરકધુન્નરામાં રહેતાં હું તો કાયર થઈ ગેમ્ય! મને કેહો પપા, તમે એ ઢોંગી ઓરતને આજને આજેજ અહીંથી બાહર કાઢસો નહીં ત્યાં લગીન મને કરાર વલસે નહીંજ! મને જાણીને એ એસવા દેવાની નથીજ જો! મને જવાબ આપો.”

“હીક છે! આજેજ હું એને જવા કેહવશ.”

“કેંકસ, પપા. આવી નાચીઝ મકકરખોર અબજાથી શાને માટે બીહધુજીને આપને ચોંકવે! જોમએ એ રાંડ કરી કરીને તે શું કરવાની છે?”

“તું નાદાન છે, પરીન, એક અદેખોને કીનાયાજ મદ બાજેવેલા વખતનાં વેહવા સાથ બીજા ઉપરનો પોતાનો કીનો લુલી જાય છે, પણ એક અદેખી, કપડી, ને કીનાયાજ ઓરત બીજી ઓરતપર કીનાનો કેહર વરસાવવા મરતાં તુલીકબી જીલતી નથી, સમજ! હું મારે વાસ્તે નથી બીહતો, તેટલો તારે વાસ્તે ડર કરું! મારા દહાડા તો ભરધ ચુક્યાય, પણ તું જીવે તારે આએ ચંડાલ બૈરી તુને કોઈબી રીતે હોરાન ન કરે તેની મને શીકર છે! હીકરી ધીરજ રાખ. આજે હું જરૂર એને જવાની ફરજ પાડસ! આએ મેહલ છોડીને ચાલી જવાનો વખત આપો નથીજ! જાંહાં લગીન હું જીવું તાંહાં લગીન તારો બાલબી વાંકો થશે નહીં, સમજ!”

તેઓ મેહલની સીડીપર ચઢ્યાં, ને સાંબીજ હસ્તી હસ્તી બાંગર અને લુચ્ચી નાંગનાંમાં નેઓ નજદીક આવી.

પ્રકરણ ૩૨ મું.

લીલું નારીએળ !

અને આપ દીકરીને લુચ્છી અને ગણત્રીયાજ નાંગાં સામેજ મળી ગઈ અને તેઓનાં બંનેનાં ધુપરાએલા અને લગાર ગમગીન ચહેરા ઉપરથી આ બાંગર અબળા સમજી ગઈ કે ગઈ રાત્રે છેક એક વાગે પરીનના ઓરડામાં જઈ તેને ભેટી હતી તેને લગતી ક્યાંક આ ભોલી છોકરીએ પોતાના પીતાને કહેલી હોવી જોઈએ, તેથીજ આ જઈ પીતાએ નાંગાંને સાંમેથી આવતાં જોઈ ગુસ્સાથી ભવાંની ચીલ્લો ચઢાવ્યો. કાઠખી વધતું—ઓછું તોફાન આજે સવારે જરૂર થશે એવું ઝટ અનુમાન આ પોંદાયેલ ખુટી અબળાએ કીધું.

“ઓહ, જીભરું આજે કાંઈ સકારે ઉડી આગમાં ફરવા નીકલ્યાં? દીકરી, સવારની ખુશખો હવાથી તારા ગાલપર ગોલાખ મીસાલ રતાસ કેવો આપોછ જો !” અને નખરાં કરતાં આ મકકમખોર અબળા હસી પડી.

પરીને કે સપલશાહે જાણે કે સાંભલ્યુંજ ન હોય તેમ જવાબ આપ્યા વિના તેઓ ‘દાઢનીંગ રમ’માં ગયા, અને આ પીવા એક બી શબ્દ બોલ્યા વિના ખુરસી તાણી બેઠા ! આ લુચ્છી અને મકકારે ઓરતથી પરીન એટલી તો હદ સુધીની કાયર થઈ હતી, કે તેની ગમ એક પળખી તેણીએ પોતાની કોમલ ચશ્મ ફેંકી નહીં અને એક બોલખી તે બોલી નહીં !

સપલશાહ બી એક શબ્દ બોલ્યો નહીં. તેણે ઉતાવળેથી ચા—નાસ્તો કીધો, અને પોતાની ખુરસીપરથી ઉડી બોલ્યો.

“નાંગાંમાય, મને હવડાં ને હવડાંજ મારા ઓરડામાં મલી જ, અગતનું કામ છે !”

અને એટલું બોલી તે ઝડપી કદમે ત્યાંથી ચાલી ગયો ! પોતાના આપને ચાલી જતાં જોઈ પરીનખી આધું ન આધું કરી ટેબલ પરથી ઉડી અને નાંગાં ગમ એક પળખી જોયા વિના પોતાના પીતાની પાછળજ જતી રહી, અને તેઓને ગુપચુપ ચાલી જતાં જોઈ નાંગાંમાય હૃદયથી જ્યાદા તાણુખ ઘઈ. તોફાનની શરૂઆત થઈ ચુકી હતી એવી તેને ખુરી આગાહી થઈ.

સપ્તશાહ કાંઠાંખી રમખાણ મચાવી 'પરીન પેલેસ' છોડી જવા કહેશે એવોજ આ બંને આપ દીકરીની વીચીત્ર વર્તણૂકથી તેને ખ્યાલ થયો.

આગલી રાત્રે આ મકકરખોર ઓરતે પરીનને ખીલધરાવવાના હેતુથી પોતાની આગલા વર્ષોની જફકારક કાલાંણી કહી સંભળાવી. તે ઉપરાંત પરીનની મરનાર માતાની વાત કહી સંભળાવી પરીન આગળ મરનારને હલકી ચીતારવાનાં નાંગાંએ ચરત કાધાં હતાં, તે સર્વ વાત પરીને સપ્તશાહને કહેલી હોવીજ જોઈએ તેથીજ મીઝજમાં સપ્તશાહને તેને પોતાના આરડામાં આવવા જણાવ્યું એમ તે તુર્ત પામી ગઈ, અને અર્ધ કચરો નાસ્તો ખાઈ ઉઠી. તે લાગલી કસામાં હોયજ નહીં એમ સપ્તશાહના આરડામાં હસ્તે ચહેરે ઉભી.

આ મકકરખોર અને ચરકુલી ઓરતને પોતા સાંમી આવી ઉભેલી જોઈ સપ્તશાહે ભવાંનો ચીલ્લો ચઢાવ્યો, અને નેણ ફેરવી ગુસ્સાથી લાલચોળ થઈ જતાં બોલ્યો. “નાંગાં, તારે અહીંથી આજને આજેજ જવું પડશે! હું વધુ વાર તુને મારા છાપડાં હેઠળ રાખવા રાજી નથીજ; તેં સાંભલ્યું કે?” આટલું બોલી પોતાના આરડાનું બારણું અંદરથી બંધ કરી તેની સામે વીકાલ વાઘ મીસાલ સપ્તશાહ ઉભો રહ્યો.

“હા, મેં સાંભલ્યું, સપ્તશાહ.” તે હડાની ઢપે હસતાં બોલી. “તમારો એવોજ હોકમ છે કે મારે એકદમ જવું તો શું કરશ, જવુંજ પડશે. મરે હું તો જાણું કે અહીં કેવું સુખે રહેવાનું ખાવાનું પીવાનું છે તે ચાલ મકું જે લોહી પાણી આવશે. મકું જે નાતાલખી મજેની પસાર થશે, ને વળી પરીનનાં લગન ખાવાની ખી મજલ પડશે, ને વળી તમે શું ધરક ધુન્નરો લઈ બેઠા. ધારો કે નાતાલ વેર હું અહીંજ રહેવાની બોંહોંસ કરું તો?”

“ધારવા ફારવાનું બાળુએ મુક ને હું કેહુંય તેમ એકદમજ જવાની તૈયારી કર. તારે જવુંજ પડશે.” સપ્તશાહ ગંભીર હસાથી બોલ્યો.

“તમે તો ઘણી છેઓ! તે બોંહોંસ કરોચ, એટલે મારા જેવી બાઈ માણસ તો લાચાર! પણ-પણ સપ્તશાહ, શું તમને હવે શીકર-ધાસ્તી નથી લાગતી?”

“શીકર-ધાસ્તી હદથી જ્યાદા ચાલ્ય તો તે ખમીર થઈ જાયચ, એટલે હવે મને તેની કશી તુંબા નથીજ. મારી દીકરી પરીનને લાયકની, તેની સાથ બેલાવા લાયકની તું મુદલજ નથી. તું એને જેમ ધીકારતી હોશે તેવીજ અદાથી એખી તુંને ગણુચ, એટલે એવો અણખનાવ મારા

છાંપડાં તળે હું જોવા માગતો નથી. એક જીવલેણ ઝેરી નાગણુને મેં મારા ધરમાં પાળીય તો તે ડાંખ મારવાની શરૂઆત કરે તે અગાઉ તેનો નીકાલ કરવોજ જોઈએ. ખેશરમ, ગેઈ રાત્રે મારી પરીનના ઓરડામાં મધરાતે જઈ તેની માથે લગતી વાત કેહેવાની તેં હોંમતજ કેમ કીધી?”

“મેં કાંય હોંમત કીધી પુછોછ? તે હજુ તમુને ઘણું શીખવાનું છે, સમજ્યાછ! એટલા બધા આકળા-વીકળા પડી ગુસ્સે કાંય થાઓયજો. પરીન આગળ તેની માથે વાસ્તે વાત કીધી તો શું થયું? એક માતાની મીડી ને મોહબતભરી યાદ સાથની વાત એકાદ છોકરી આગળ કરવા જેવી બીજી સારી વાત કેમ હોય જે?”

“નાંજાં, તારા જેવી મકકરખોર પાસથી કાંઈબી મેહેરઆની માગવા જેટલો હું હલકો થાઉં નહીંજ, પણ મને હવડાં કરવું પરેય! મને તું ખરી મનશનીથી એટલું જણાવ—”

“બસ! બસ! સપલશાહ! તે જણાવાને હજુ વીલંબ છે, સમજ્યા! તે તો મારો જીવ જશે તોખી હવડાં કેહવશ નહીં! તમે કેહોય તો આજને આજજ હું અહીંથી ચાલી જવસ! મને તમે કયુલાત આપી તેમ દશ હજાર રૂપ્યા રોકરા મને આપો ને પછી આએ અલાહયાદની ધુર મારા પગપરથી પખોરી હું હમેશની ચાલી જવાની!”

“હમેશની? કસમપર કેહય કે તું મને-હમુને ત્યાર પછી હેરાન નહી કરે?”

“મારા બોલપર! કસમ ખાવાની શું અગત છે?”

“કંગાલ ઓરત! તારા બોલપર મને મુદલજ ભરોસો નથી! ખેર! જેવું કરશે તેવુંજ ભરસે એટલું યાદ રાખજે” એમ બોલી તે ટેબલ નજદીક ગયો અને તે ઉપર મુકેલા કેશ બોક્સમાંથી ચેક-બુક કાઢી તે ઉંઘાડી તેપર લખવા ગયો, પણ નાંજાંમાથે તેને અટકાવ્યો.

“મને એવા ચેકનું ચીકરું નથી જોઈતું.” આ દગાખોર દગાથી હસ્તી બોલી. “મરે એ વરી મુંખાઈ જઈ વટાવાની માથાંજીક કોણુ કરે? મને તો રોકરા થોરા પાંચ-દશ સો-સો હજારનાં કટકાજ જોઈએ.”

કાંઈબી કરી આ ઠગારી ધુતારીની કાસળ પતાવવાની હોવાથી તેનાં કેહવા મુજબ સપલશાહે ચેક ભર્યો નહીં, અને ચોપડી પાછી બોક્સમાં મુકી ખુણામાં આવેલી તીજેરી તરફ ગયો અને તીજેરીમાંથી પાંચ પાંચનાં,

થોડાક દસ દસનાં, સોનાં ને આડીનાં હજાર હજારનાં ટુકડા તેને ગણાવી એક મોટાં પરખીડાંમાં આ બદમાસ, ગણુત્રીઆજ લુચ્છી અખળાને સ્વધીન કીધા અને તેના જીગરમાંથી લાંબી સરદ હાથ નીકળી.

“મરે! મરે!” આ ઢોંગી ઢોંગ કરતી હસ્તાં બોલી. “મરે, આએ દસ હજાર મને તો લાખો રૂપ્યા જેવા, ને તમુને તો દસ અરધી જેવા લાગતા હોશે, આણે તારે હવે હું જવાની તૈયારી કરું ને—”

“હા! હું મારા આદમીઓને તારો સામન પેક કરાવો, તથા બપોરે એક વાગે મેલ જાયય તેમાં સ્ટેશન પર પોંહોઆડી આવવા હું હોકમ કરુંચ! તું જ, દગાખોર, લુચ્છી ને ઢોંગી ઓરને! એટલું યાદ રાખજે કે જેવી કરણી તેવીજ પાર ઉતરણી થશે! બસ, જા, અહીંથી! તારો સીપ-લાટ સાંભળતાં મારા કાન પાકી આયાય; તારાં નખરાં જેતાં મારી આંખ કાઢી ગેમજી! જા, તારું કાળું કર.”

એક વીકાલ સીંહ જેવી બરાડ મારે તેવી બરાડ સપલશાહે ગુસ્સાથી મારી અને એકાદ બોકરાં મીસાલ આ મકકરખોર અખળા ચોટ્ટીની કાંતી એકબી શબ્દ બોલ્યા વિનાં બારણું ઉઘાડી ત્યાંથી બાહર પડી, અને સપ-લશાહ પોતાનો સ્વભાવ ઠંડો કરવા આરામચેર પર લેટયો.

પરીનનાં ઓરડામાં મધરાતે જઈ તેની માતાને લગતી વાત કહી તેની મગરૂરી તોડવાની આ લુચ્છીની નેમ બર આવી નહીં, અને તેને ઘણું ઉતાવળું પગલું બરું હતું, જે ઉતાવલાંપણાંને લીધે તેને સર્વ મોજમગ્નહ ત્યાગ કરી પાછી અસલી એકાંતવાસ જીંદગી ભોગવવા જવું પડતું હતું, એમ હવે તેને અફસોસ સાથ બલાપો લાગ્યો. પરીનનાં લગનવેર તે ગુપચુપ થોભી હોતે, તો તેટલો વખતવેર ‘પરીન પેલેસ’માં રહેવાનો તો તેને ‘ચાન્સ’ મળતે. પણ ખેર! ઘોલાએલાં દુધપર અફસોસ કરવાની તેને એવકુફાઈ કીધી નહીં, અને પોતાનો સર્વ સામન આદમીઓ સાથ પેક કરી બપોરની ત્રેનમાં અલાહબાદથી મુંબાઈ આવવા ઉપડી. બેશક, ઓચીંતી રીતે તેને અલાહબાદ છોડવાનું અસીકું તો ઘણુંજ લાગું, પણ શું કરે, તેને પોતાને હાથેજ પોતાના પગમાં કોડાળી મારી હતી!

‘પરીન પેલેસ’ છોડતી વેળા તેને સપલશાહને છેલ્લીવાર મળવા આહુનું, પરંતુ આ જઈ ડોસો અંદરથી બારણું બંધ કરી પોતાના ઓરડામાં ખામખા બેસી રહેલો હોવાથી, તુટેલાં દીલે તેને પરીનનાં ઓરડા તરફ હેયું લીધું, જે પણ આ બદમાસ લુચ્છીનાં દીકાર જેવા જરાબી

રાજ ન હોવાથી પોતાનાં ઓરડામાં બારણું બંધ કરી બેસી રેહી હતી ! બંને બાળુથી ફ્લોટ અને પોગળી થઈ જવાથી નાંગને લાગ્યું તો બહુ, પણ લોહીનો ગોટ ગળી સર્વ તામેસ કરી ગઈ અને બચડતી બહાર પડી. “ ઠીક મારો દાવ મારા હાથમાંથી ગીયોચ, પણ એકવાર પાછો મારો દાવ આવશે તારેજ સોટકી મારવાની તક મળશે ! રાંડ, નાપાક, આએ બધું તારેજ લીધે થયુંચ. ને જઈને તારા બાપને ઉસ્કેરી મુકયો, ને તેના પરીણામમાં મને હડધુતની હીણપસ્તીમાં આએ મેહેલની મેહલ મેહલ વચ્ચેથી વીદાય થવું પરેચ પણ રાંડ હું તને કાંઈ ભુલી જવાની કે ! હું બીજેઉંચ કે રાંડ કીયે નાખે પેલા મુઆ બસતેબરાયા જસી સાથ પરણી મરેચ તે ! ”

પ્રકરણ ૩૩ મું.

નાસીપાસી અને ખુશાલી.

નખરાંબાજ, ગણત્રીબાજ અને લુચ્છી નાંગ જેવી અદાથી દાખડામાંના ભુત મીસાલ સપલશાહની પહરોણી સગી તરીકે ઓચીંતી ટુટી નીકળી હતી તેવીજ ભેદભરી રીતે અલાહબાદથી ગુપચાપ તેના ચાલી જવાની ખચર સાંભલી પ્યારમાં હારેલો મારેલો જાંહાંગીર હદથી જ્યાદા જેમ તાબુબ થયો તેમ વળી બેહદ રંજીદા, નાસીપાસ અને નામુરાદ થયો ! આ લોભી લાલચુ જુવાને છેલ્લેવેર બદમાસ નાંગ ઉપરજ આશા રાખી હતી. કામખી રવેસે જસી પરીન સાથ પરણી શકશે નહીંજ, એટલુંજ નહીં, પરંતુ લાખોની દોલત સર્વે જાંહાંગીરના હાથમાંજ આવશે એવી કપ્પલાત નાંગએ તેને આપેલી આ વેળા તેને હૈયે ચઢી આવી, અને હવે નાંગના એકાએક ત્યાંથી ચાલી જવાથી તેની ઉમીદ અને મુરાદ સદંતર નાશ પામેલી હોવાથી, તથા ‘આટા ટોલ ઠીકરી જલતા હય’ એવા ખરચાલુ કરજવંતા જુગારીના હાથમાંથી લખોની દોલત આંખના પળકારામાં ચાલી જવાથી આ બદમાસ જુવાન ગોચા હયરાન પરેશાન થયો. તેને નાંગમાય ઉપરજ બધી આશા બાંધી હતી, મગર તે આશાનો સદંતર નાશ થઈ જવાથી જાંહાંગીર હદથી જ્યાદા રડમસ બની રહ્યો.

દીલકશ અને મનોહર પરીનનાં લગ્નનો સુભાગ્ય તદ્દનજ નજદીક આવેલો હોવાથી બધી ધામધુમની ધમચકરીની તૈયારી ચાલી રહી હતી, અને તેનાં લગ્ન અટકાવી શકી. લુચ્છા જસીનાં હાથમાં જતી દોલત બચાવી લેવાની કાંઈ બી ખુરો સંકેત-તે રચી શક્યો નહીં કાંકે નાંગ વગર તે કાંઈ બી કરી શકનાર ન હતો. જસીને સ્વાદીનાં ગાંઠથી એક થતો અટકાવવાનું, જાંહાંગીરના હાથમાંથી જતી રહેલી ગંગવર દોલત પાછી તેનાંજ હાથમાં લાવવાનું, સર્વ લુચ્છી અને ભેદી નાંગનાં હાથમાંજ હતું, એમ તે ગણતો હતો મગર નાંગનાં આવી કટોકટ અને ખારીક સમયે ત્યાંથી ગુપચુપ ભેદભરી રીતે અલાહબાદ છોડી જવાથી તે કાંઈ બી કરી શક્યો નહીં. પરંતુ તેને હૃદયી જ્યાદા હડધુટની હીણુપસતીમાં નાઉમેદ કીધો હતો, તે બોલી છોકરીએ ગુસ્સાનાં આવેશમાં આ લુચ્છા પોર્યાને કીધેલાં અપમાન અને અપજશ જરાબી ભુલી ગયો ન હતો, પરંતુ તેવી હીણુપસતી અને નામોશીનો બદલો કીનાનાં કેહર અને વેરમાં લેવાનો તેને નાંગની સહાયતા સાથ સંકેટ કીધો હતો મગર લુચ્છી નાંગનાં ચાલી જવાથી હવે તે વેર લેવાનાં કાંઈ બી સાંધણુ શોધી કાઢ્યો નહીં, તેથી તે ઘણોજ નાસીપાસ થયો.

શું ત્યારે દેખતી આંખે તે ચાતરી ભોકવા દે ? પોતાની નજરે હેઠળ પરીનને જસી સાથ સ્વાદીનાં ગાંઠથી એક થતાં જોય ? પોતાનાં હાથમાં આવતી દોલત તદ્દનજ આસાનીથી બીજને હરીફ મુદ્દઈ ઘસડી જાય તે તે ગુપચાપ દેખી શકે ? તે સીવાય છુટકજ ન હતો ! આહ ! કોઈ વેળા અદેખાઈનાં અંગારમાં જલતાં જગરમાં તેનાં મુદ્દઈ વેરખી જસીનું તેનાં રસ્તા વચ્ચેથી કાઢલું કાઢવા જેટલી હદ સુધીનો ખુરો, નીચ અને પાપી ખ્યાલ લાવતો હતો, મગર તેમ કરતાં તે પોતેબી કાયદાની ચુંગાલમાં ફસી પડતો હોવાથી તેવો ખુરો વિચાર તેને છોડી દેવો પડતો. બદમાસ, ગણત્રી-બાજ નાંગ જતી રેહી એટલે કીના લેવાની સંધી આસાબી તેની ભંગ થઈ ગઈ. તેઓનાં લગ્નને જો કે ઘણાજ થોડા દીન હતા, તેટલા અરસામાં કાંઈ ખુરો બનાવ બનવા પામે અને તેની ખુરી અસરોથી આ લગ્ન અટકી શકે ! તેનાં રસ્તામાં કવાબમાં હાડકાં મીસાલ નડનારા હરીફ જસીને કાંઈ કશું ખુરું બની જાય ! કાંઈ બી ખુરા સંજોગોથી આ લગ્ન છેલ્લી ઘડીએબી અટકે ! આવા આવા લખો નેહસ્ત અને પાપી વિચારો આ ખુરા અધર્મી બદમાસ જાંહાંગીરનાં કીનાબાજ મનમાં અરપા થતા હતા. તેવી ખુરી ઇચ્છા ઇચ્છવા સીવાય તે બીજું કાંઈ બી કરી શક્યો નહીંજ. જ્યાં લગીન

ઇનસાનનાં તનમાં પ્રાણ છે ત્યાં લગીન આસા રહે છે. એવીજ કીસમથી આવા ખુરા ખ્યાલો વચ્ચે આસાઓ રાખતો આ બદકાર જીવાન ધીરજ પકડી બેઠો. ‘પરીન પેલેસ’માં તે કોઈ કોઈવાર જતો હતો, અને પરીન અને જસીને સાથે મોહબત વચ્ચે વાતો કરતાં જોઈ આ અદેખાનું નામુરાદ અને તુટેલું જીગર બળીજળીને ખાખ-રાખ થઈ જતું હતું. એમજ બળાપામાં દીવસો પસાર થયા, અને નાતાલનો ખુશ હીંગામખી આવી પોહોંચ્યો અને પરીનનાં લગનનીખી તૈયારી થઈ ચુકી.

મનોહર અને ભોળી પરીનનનાં લગનને માત્ર પાંચજ દીન બાકી વધ્યા હતા, અને એક દીને સાંજે આ બદકાર જાંહંગીર પોતાના ઓરડામાં વીચ્કી આસ ટેબલપર રાખી ગમગીન વિચારોમાં ગર્ક થએલો બેઠો હતો. પોતાનો ગમ ભુલાવા તે પોતાનાં જેવાજ બદમાસ મીત્રા સાથે જીગર અને નેપથ્રેગનાં દાવો ખેલતો, નહીં તો નાસીપાસી વીસરાવવા સારો દીવસ દારૂની લહેરમાં ચકચુર બનતો હતો. આ બદમાસે જેવી ખુરી ધારણા રાખી હતી તેવી કાંઈખી ફળી નહતી, યાને પરીન અને જસીનાં લગનમાં કશાંખી વીધન નડ્યાં હતાં નહીં, એટલુંજ નહીં પણ પરીન તેમજ જસી નેખી કાંઈ કશું અન્યું ન હોવાથી આ લુચ્છો જીવાન હૃદયી જ્યાદા નાસી-પાસ, નારાજ બની તે સાંજે એખલો એકાંતમાં દારૂની ખાટલીનો ઘાણ કાઢતા પોતાના ઓરડામાં બેઠો હતો. તેજ રાત્રે ‘પરીન પેલેસ’માં મોટી પાર્ટી હતી, મગર એવી પાર્ટીઓથી તે એટલી હદ સુધીનો કંટાળી ગયો હતો, કે ત્યાં જવાના તેને ખામખા અખાડાજ કીધા હતા. ‘પરીન પેલેસ’માં જઈ પોતાની અદેખી નજરો હેઠળ જસી અને પરીનને અકેક સાથે મોહબતથી ભેળાતાં જોતાં તેનું દર્દમંદ જીગર ગોખા ચીરાઈ, ફસાઈ અને વીંધાઈ જતું હોવાથીજ તે સાંજે ‘પરીન પેલેસ’ની પાર્ટીમાં જવાનાં ખાસ અખાડાજ કીધા હતા.

ગોખા બેરેહમ નરીખજ તેની સામે રૂક્યું હતું! તેને જે ખુરી વાસના કીધી હતી તે કદીખી પાર પડી નહીં અને એવું કાંઈખી ખુરં અને નહીં કે જેથી તેઓના લગ્ન એકાએક અટકે અને વળીતેના હાથમાંથી જતી રહેલી દોલત પાછી મળી શકે. તેના હાથમાં સુન્નાની ચલ્લી આવવાનો દીલખુશ સ્વપ્નો તેના ખાખમાં તદ્દનજ હગારો નિવડયો!

“પેલી રાંડ દાકણ નાંગમાંથે મને તદ્દનજ બનાવ્યો ને હંબગ કીધો.” ઘરનાં મલાસે પોતાના હોઠ બીજવતાં તે નીરાસી અને નાસીપાસીથી ખમડયો. “એની પર મેં બધો બધો મદાર બાંધ્યો, કે એ કાંઈ બરમ

જાણેછ તો તે આધારે આ લુચ્છી માજરી બીલાડીનાં લગન અટકાવી બધું સાતરે સાત ને બારેવાટ કરી, બધી દોલત મારા હાથમાં આવી પડે એવી તદખીર રચશે, પણ કમબખ્ત તો મને મર્યા ભેટયા વગરજ અલાહબાદથી કોણ જાણે શા સમયથી વંજે માપી ગર્ભ? રાંડ મને મળીનેબી જતે તો કાંઈ નીવેડો તો આવતો!" અને તેનાં દર્દમંદ જીગરમાંથી એક સરદ હાથ નીકળી.

બ્હીસ્કી સોડાનું ગ્લાસ ટેબલપરથી ઉંચકી તે પીવા જતો હતો, તેવામાં તેનાં આરડાનાં બારણાંપર બાહરથી ટકોરા મારવાનાં સાહદથી તે ગ્લાસ તેને પાછું ટેબલપર મુક્યું, અને "કોણ છે?" નો સવાલ કરતો તે ઉઠ્યો, અને લદર-પદર સ્થિતીએ કોણ બારણું ઠોકતું હતું તે જોવા જાણવા બારણું બંધી ગયો!

"કદાચ સપલશાહ કાકાએ આદમી મોકલ્યું હોશે કે પાર્ટીમાં કાંય નહીં આયો?" તેને મનમાં ધાર્યું અને સપલશાહને ત્યાંનો કોઈ નોકરજ આવ્યો હશે એવું ધારી બારણાંની સાંકળ ઉઘાડી, અને કોણ બારણું ઠોકતું હતું તે જોવા જાણવા તેને બારણું ઉઘાડ્યું અને બારણું આગળ ઉભેલા આકારને જોઈ જાંહાંગીરે ગોચા ભુત જોયો હોય એવી ક્રીસમથી ચોક્યો-ઉછલ્યો, અને "ઓ ખોદા" એવા શબ્દો ખોલી તાજુબ થતો તે બે દગલાં પાછલ હડી પેલા આકારને ટગર-ટગર ટીકવા પડ્યો. તેનો ગમગીન ચહેરો ગોચા ખુશાલીથી ચમકવા લાગ્યો. નાસીપાસીનાં ઇંગારથી બળીજળીને કોયલો થયલું જીગર પેલા આકારનાં જોવાથી એકવાર ફરીથી આશા અને ઉમેદનાં આતશથી રોશન થયું!

તે કોણ હતું કે જેથી જાંહાંગીરનાં ચહેરામાં તાજુબી પમાડનારી હદ સુધીનો ફેરફાર થયો હતો?

તે કોઈજ નહીં પણ દાખામાંનાં ભુત માફક એકાએક ગેબ થઈ ગએલી અને પાછી તેવીજ ભેદભરી રીતે આચીંત પુરી નીકળેલી લુચ્છી, બદમાસ, કાવત્રાંબાજ અને મકકારે આરત નાંજાંભોય હતી!

પ્રકરણ ૩૪ મું.

ખાનાખરાબીની શરૂઆત.

પોતાની સાંમે ભુત પલીદ આવીને એકાએક ઉભો રહેતો તો એટલી હદ સુધીનો જાંહંગીર ચોકતે નહીં, મગર આ કસકુનમ બળાને એકાએક પોતાની સાંમે દાખડામાંના ભુત માફક નીકળી આવેલી જોઈ તે ઉછળીને બે દગળાં પાછળ હડી નાંજાંમાયને પગથી તે માથાં તુલીક નિહાળતો ઉભો.

નાંજાંમાય નખરાં કરતી હસતી હસતી અંદર આવતાં બોલી. “હરવાયોરે તું, જાંહંગીર! એટલો બધો દુસ્તન ચોકયો કાંય વાર! મને જોઈને શું ખુશી નથીજ? તું કેહસે કે રાંડ નાંજાંમાય હાથ તાલી આપી, ઠગી વાહીને કહયા વગર ચાલી ગઈ, પણ શું કરું તેવો મુવો સંજોગ બન્યો તે જવું પડ્યું. ને મરે નશીબમાં પાછું આવવાનુંજ તે પાછી અલાહબાદ આવી ઉભી!”

“પણ-પણ નાંજાંમાય! કાકાજીના પેલેસમાંથી એકાએક જતું રહેવાનું શું કારણ મળ્યું? ને વલી દાખડામાંનાં ખવીશ માફક પાછું આવવાનો શું બાયસ!”

“બોલ નાં તું, જાંશું” તે નજદીકની ખુરશી પર બેઠી, અને મોંહ કુમલાવી બોલી, “મુવું નશીબ અમાગ્યું ચાર આંગળ આગળને આગળજ દોડેય! મરે, હું જતી રેહી તે પેલી રાંડ માંજરી, ખીલારી દુકતીને લીધેજ જો! એ રાંડ નાપાકે પોતાનાં બાપ થતા આગળ તોફાન કીધાં, ને રણુને ઘોડે ચઢી, કે બસ અને પેડોજ પકરાવે, ને હરવાયા બાપ થતાએખી કાચા કાન રાખી પોતાના બવીશનો વિચાર કીધા વગરજ અને ઘેરમાંથી તરતને તરત કહાડી, પણ તે કંઈ હું વીસરી જવાની કે! તેનો બદલો લેવાજ હું પાછી આવીય! તારા કાકાએ મને બસ પેલેસ છોડીજ જવા કહયો, ને મને વીસ હજાર રૂપ્યા સાથે ઝાંસયા, કે મારે ફરી અહીં પગખી નહીં મુકવો, ને પેલી રાંડ નાપાક તુકરીની અરાસે નહીં જવું. મેં રવા-રોકડા રૂપ્યા લીધા, ને મને તુને મલવાની ટક ન હોવાથી મેલમાં મુબઈ ગઈ! પણ મુવું નશીબજ કાણું તે? મુંબઈ પરેલ મારે ત્યાં ઉતરી, ને મરે મકું ચાલ હરીકામ થાઉં ને બેચાર દીવસ રહી પેલા રોકડા નોટના ચોરાનો કાંઈ રસ્તો કરું, પણ મુઆ બસ્તે ભરાયા ઘરવાલાએ નીચે ધાસલેટનું

ગોદાઉન ભરાવેલું તે એક રાતે તેમાં ભડકે થયો, ને અસતો હું કાંઈ બચાવવા જઈ તેટલાં તો મારા ઉપર કાતર્યાવેર આગ ફેલાઈ ગઈ ને કપાટ પેટી ઉઘાડવા જેવીખી ફરસુદ નહીં મલી ને હાથમાં પાંચ-પચીસ આયા તે લઈ કપડાં ખેચાર બગલમાં મારી આગમાંથી બચવા પાસે નાંધરમાંથી બહાર નીકળી, ને અર્ધ તારા કાકા થતાએ આપેલા નોટના ચોરા બધા મલીને ભરમ થયા, ને મરે, હું અગાઉનાં જેવીજ પાછી થઈ ગઈ! મરે! હું ધારતીથીજ કે એ હાયનો પૈસો કેમ જરસે ને અતે મુઠ આવી અવસ્થા થઈ! પણ વાઈ, હું એકાએક ચાલી ગઈ તેથી તેં તો મારે વાસ્તે ખુરંજ ધાર્યું હોશે કે રાંડ સુન્નાનાં દાંદરને રૂપાનાં દોરડાં બતાવી સસેકા ત્રીન પાંડ કરી ગઈ, હેં! નહીં! તુંને મેં જે લખોપતી બનાવવાની આશા આપી, જે કબુલાત આપીય તેજ પાળવા હું પાછી અહીં આવેલી છેઉં. રાંડ નાપાકે મને હરથુટ કરી કાઢરી મુઠાવીય તો તેનો બદલો લેવા, ને સપડશાહનો છુપો ભરમ કહેવાજ હું પાછી આવેલી છેઉં.”

નાંજનાં છેલ્લાં આશાવંત બોલો ઉપરથી જાંહાંગીરનાં ચહેરાપર છવાંઈ રહેલી દલગીરી અને નારીપાસી ઉડી ગઈ અને આશા અને ઉમેદની લાગણી પ્રગટી નીકળેલી જણાઈ, અને ખુશાલીનાં આવેશમાં ચોંકી નાંજનો હાથ પોતાનાં હાથમાં લઈ તાગુખીથી બોલી ઉઠ્યો—“નાંજનાંભાઈ, ખરેખર! તમે ભરમ કહેવાંજ આયાંય? તારે તો કેવી ખુશાલી! મને હવડાંને હવડાં આજની રાતે ને રાતેજ નહીં કહો?”

“હરવાયા, જરા ધીરો પર, ને મારા હાથની કાંદી છોર દુઃખી આવેય! એટલો બધો ખુશાલીથી શું દુશમન લેલો થઈ ગીયોય? બધી ઠાકથી હું ઠાકી ગઈય, ને મોનામાં અનપાણી નથી લીધું, ને જીવ ઠાકીને લુસ થયોય તે કાંઈ ખવાર પીવાર તો ખરો, પછી વાત થઈ રહેશે. હું ભરમ તો કેહું, પણ મને વીસ હજાર આપવાનાં છે તે કબુલાત યાદ છે કે? ને વળી હું જે ભરમ કેહું તે મારા કહયા વગર કોઈને તું એકદમ જણાવે ખી નહીં, સમજ્યો કે? તુંને કાંઈ વધુ વાર ઠોભવા કેહતી નથીજ, બસ પેલી ચણા જેટલી પોરીનાં લગન થાય ત્યાં વેર તું એ ભરમ કોઈને જણાવે નહીં, કબુલ છે?”

“નહીં નાંજનાંભાઈ! હું કદી ખી કેહવસ નહીં; એના લગન વેર હું મોહું બંધ કરીનેજ એસજ!”

જાંહાંગીરે ખાણાનો હુકમ કીધો, અને બંને જણા ખાવા બેઠાં, અને પોતે ઠાકીને લુસ થયેલી હોવાનું બાહાણું કાઢી તે બદમાસ, દગાબાજ,

મકકમખેર અબજાએ જાંહંગીરનાં આમ્રહથી ધારા કરતાં વધુ દારૂ પીધો, અને પોતાની છાતીમાં છુપાવેલો લાંબા વખતનો ખાનખાદુર સપલશાહને લગતો ભરમ આ નગુણી નાચીઝ અને કંગાલે જાંહંગીર આગળ ખુલ્લો કીધો.

પોતાના મુરખી કાકાને લગતી ભેદબર્યા ભરમને લગતી ઝેરી ટુંક આ ઝેરી કાટીલ નાગણે જાંહંગીરના કાનમાં મારવાથી, તેની અસરથી આ ખેવકુદ જીવાન હર્ષથી ગોચા થેલો થઈ ગયો, અને પેલી ચણા જેવડી દુકતીએ તેને હીણપસ્તીની નામોશીમાં ખેળલટ લગાડી ગોચા હડધુટ કીધો હતો. તેનો બદલો લેવાનો દાવ સાબુત હવે હાથમાં આવેલો હોવાથી, તથા આ ઝેરી નાગણનાં ફાડી દીધેલા ભરમથી તે નાચીઝ મગર દુકતીને હોડેલી પર ચાંદ દેખાડવાની યુક્તિ તેને હાથ આવવાથી ખુશાલીથી ગોચા તે દીવાનોજ બની રહ્યો.

અફસોસ ! સપલશાહ પાસથી વીસ હજારની રકમ લઈ અલાહબાદ પાછી કદી બી ન આવવાનાં, તથા સપલશાહને હયરાન ન કરવાની કપુલાટ કરી ગએલી બદકાર, જફકાર, બદમાસ નાંગ પાછી અલાહબાદ પોતાનો દાવ સાંધવા, અને જાંહંગીર જેવા બાણુ લુલાને પોતાની જલમાં સપડાવવા ઓચીંત આવી હતી. મુ'બઈ ગયા પછી એતેફાંક તેના ઘરમાં આગ લાગવાને શયખે જે ઘરમાં તે રહેતી હતી તે ઘર પોતાના સર્વ સામાન સાથે બળી ભરમ થયું હતું, અને તેમાં સપલશાહે આપેલી નોટના ચોડા જે આ બદમાસ ઓરતે પેટી પેટારામાં અંદરથી સાંટયા હતા, તેબી સર્વ બળીને ખાખ થઈ ગયા, અને પોતાની પુરી મનસની પ્રમાણે આ લુચ્છી ઓરત પાછી ખાખા વરખી અને બીખારી થઈ જવાથી, એકવાર ફરીથી પોતાનું નશીબ અજમાવવા જાંહંગીરની બાંહેધરી હેઠળ અલાહબાદ આવી પુગી હતી.

અફસોસ ! બલાંઓ બાજે વેલા પોતાની ભલી મનસની અને મુરોદો વચ્ચે ઘણી જફકારક રીતે આ જેહાંનો વાંસો ઉઠાવી જાય છે, જ્યારે પુરાં બદમાસો બાજે વેલા ભયભરેલા અકસમાટોમાંથી બચવા પામી, આ અવનીમાં જીવવા પામે છે એ દેખીતી ખુદરતનો ગેર ધનિમાફ ઉકેલાવવા કોણ હીમ્મત કરી શકે !

આ બદમાસ દગાખાજ પોતાના ઘરમાં લાગેલી આગ વેળા બળી જળી મરી ગઈ હોતે, તો પોતે રચેલાં કાવત્રાંથી થતાં અનેક ભોગ બચવા પામતે. મગર સરજત આગળ આદમ જત તદનજ લાચાર છે !

પ્રકરણ ૩૫ મુ.

“પરીન પેલેસ”માં ગભરાટ.

સપ્તશાહ ઓર્ચીટ બિમાર પડી ગયા હતા, અને “પરીન પેલેસ”માં દોડાદોડી ચાલી રહેલી હતી. પરીનની મુઆરક સ્વાદીની સાજવારીને માત્ર ચાર દીન બાકી રહ્યા હતા અને સપ્તશાહની ઓર્ચીટ માંદગી લગનમાં વિધન જેવી અપશુકનભરી લાગતી હતી.

પોતાનાં વહાલા પીતાનાં દહેમંદ ચહેરાથી ગમગીનીથી ચોંકતાં પરીન બીજાણાં નજદીક આવી પુછવા લાગી. “પપાજી ! શું છે ? ડોક્ટરને બોલાવું ?”

“ નહીં ! બેટા ! ડોક્ટરને બોલાવતી નાં-હમણાં નહીં. દીકરી, તું મારી પાસે આવ. મેં આખી રાતનાં વિચારોપરથી મારું મન મકકમ કીધું, ને જે હવે તુંને બધો ભરમ કહી દેવશ નહીં તો બીજી વખત મને હવે હીમત આવવાની નહીં. મારી દીકરી, તારે હવે જાણવું જોઈએ ! એક દીવસ-એક કલાક-અરે એક ઘડીખી તું સલામત નથી ! ખુદા મારા ! પેલી ચંડાળ બદમાસ નાંજાં જાંજાં લગીન જીવે તાહાં લગીન બળતા ઇંગારપર બેઠેલી જેવી આપરી-તારી હાલત ભયભરેલી ને ચીંતાતુર છે, ને-પેલા તારા-તારા જસીનેખી બધું કેહેવું જોઈએ ! જે એ નયણો લુચ્છો તુંને છોડી જાય, તો પાછળથી તુંને છોડી જાય તેનાં કરતાં લગન આગમજ તેમ કરે તો વધુ સારું થાય.”

વીજલીનો ઝટકો લાગ્યો એમ પરીન ચોંકી-ચમકી ! ધાસ્તીથી તેની કોમળ છાતી જોસ સમેટ ધડકવા લાગી; તે બોલી. “પપા, પપાજી ! એ તમે કેવું ઘાતકી ને ખરાબ બોલો છો ? જે તેવું કાંઈ બુરું બનવા પામશે તો હું મારો જીવ ત્યાંનો ત્યાંજ પટકી નાંખશ જે આ !”

“ અરે બોહા ! હું શું કહું ? મેં એને-એને બે ચાર વરસ અગા-ઉતુ કહી દીધું હતે તો-તો-” તે ડોસો બેકારી વચ્ચે બચડ્યો.

“ પપા ! શું ભરમ છે તે મને કહી દેઓ ! હું તે ધીરજથી ખમસ.”

“ નહીં દીકરી ! તે તારાથી ખમાસે નહીં ! તું પેલીને ધીકકારેય ને વળી સાથે ધણીજ ગરર છે-ગરીબાઇ તું ખમી શકશે નહીંજ એમ તે મને જણાવ્યું એટલે એમાંથી બચવા માટે-ઓ-ઓ-મને-અંધારાં-ઓ-”

અને આટલું બોલતાં સપ્તશાહી ખીજાંપર તુટી પડી બેભાન થયો. ભોલી પરીન તદનજ ગભરાઈ ગઈ અને ટેવલપરનો ચંગ જોરથી અઢાળ્યો, અને નોકર-નકરોની દોડદોડી ચાલી રહી અને પરીને તાબરતોળ ડોં હોમીને બોલાવી લાવવા એક નોકરને ગાડી આપી દોડાવ્યો.

ડોં હોમી સર્વ કામ પડતું નાખી પેલેસમાં દોડીપે હોંચ્યો. સપ્તશાહને બરાબર તપાસ્યો અને સુધ્ધીમાં લાવવા અનેક ઉપાયો પછી તે ડોસો ધણે લાંબે વખતે સુધ્ધીમાં આવ્યો, અને આરામ આપવા દવાનો દોઝ આપ્યો જેની અસરથી અર્ધી બેઠામીમાં આ જર્ઝ ડોસો ભર ઉંઘમાં પડ્યો.

સવારની સાંજ પડી, પરંતુ ખીજાં ભેગો ડોં હોમી ખી ખીજાંણાં આગળ બેસી રહ્યો. તેમ પરીન પણ એક ડગલું આગળથી હડી નહીં. હોમીએ હોસ્પીટાલમાંથી હુશ્યાર નર્સને બોલાવી દર્દી આગળ માવજત માટે રાખી અને પોતે ખી પોતાના મુરખી જેવાની માવજતમાં જીગરતોડ કોશિશ કરવા લાગ્યો.

સપ્તશાહને ‘એપોપ્લેક્સી’ થવાથી (માથે લોહી ચઢવાથી) મામત્રો ધણેજ ગંભીર બન્યો હતો, અને આ જીવલેણ હુમલામાંથી જો બચવા પામે તો ખીજી વખત તેવણ પાણી પીવા પણ ઉભા ન રહે એવું અનુમાન ડોં હોમીનું હતું.

છેક સમીસાંજે સપ્તશાહે આંખ ઉઘાડી. પરીન તુર્તજ આગળ દોડી પોહોંચી અને વહાલથી પીનાતું માથું પસવાડની બોલી “પપાજી, પપા ડીયર! હવે તમને ઠીક લાગેયની?”

બસો હોમી તુરતજ નજદીક આવ્યો, અને પરીનને એક ખાનુ તેડી માયાથી સલાહ આપવા લાગ્યો. “પરીન, તારા પપા સાથ તું અહીં રહે તેની મને અડચણ નથી, પણ તેવણને બને તેમ એક શબ્દખી બોલવાની મહેનત આપતી નાં! તેમ કરવાથી વળી દર્દનું જોર વધી જવાનો સંભવ છે!”

સપ્તશાહે ફાટેલે ડાળે પરીનના ચહેરા તરફજ જોયા કીધું, અને એક સર્દહાપ ખેંચી તે ડોસો ધીમેથી બોલ્યો: મને-ફરામરોજ સોલીસીટરને બોલાવો-મારી આગળ મોકલો-મને વીલ વીલ-ક-કરવાનું છે.”

“પપાજી! હું પછી માણસને મોકલુંચું! હમણાં તમે કાંઈ બોલોનાં! તદનજ શાંત રહો.”

સપલશાહે પાછી અકરવકર કીધી, અને ડાં હોમીએ દવાનો દોઝ આપ્યો જેથી આરામ થવાથી તે પાછો ઉંઘમાં પડ્યો.

પોતાના લગ્નને માત્ર ત્રણજ દીવસ બાકી હતા, અને પોતાનાં હેતાળુ અને મોહબતવંતા પીતાની ભયભરી માંદગીથી તદ્દનજ રડમસ બની હોંમત છોડી છુપી છુપી આંસુએ તે અભાગણી બાળા રડયા કરતી હતી.

જસીનેબી બોલાવેલો હોવાથી તે રાત્રે ત્યાં આવ્યો અને લગ્નમાં આવું વિદ્ધ નીકળેલું જોઈ તે તો ગભરાઈ ગયો, અને રખેનેલગ્ન કમ-નશીબીથી અટકી પડે તેની મોટી ચીંતા તેને રહી, કાંકે પોતાનાં હાથમાં સુન્નાની ચલ્લી જેમ બને તેમ જલદી આવે એવા ધરદથીજ જેમ બને એમ જલદીથીજ લગ્ન કરી દેવાની તેનીજ મોટી દોડાદોડ હતી.

“પરીન” જસી શીકરમંદ રીતે બોલી ઉઠ્યો, “હું આપણા લગ્ન મુલતવી રાખવા માંગતો નથીજ, કાંકે હું ઘણું અપશુકનભર્યું ધારૂંચ ! કાંઈબી કરીને પરમ દહાડે લગ્ન થવાંજ જોઈયે.”

“હું પપાને પુછી જોવશ, પપા જરા ઠીક થાય તારે કેની ?” પરીને સંધ્યારો આપ્યો.

આખી રાતની જીગરતોડ મેહેનત પછી સપલશાહની હાલત સુધારાપર આવી અને નર્સનાં હાથમાં પોતાનો ચાર્જ આપી ડાં હોમી પેલેસ છોડી ગયો.

પોતાના પીતાની સુધરતી સ્થિતિથી બોલી પરીન તે કીરતારની લાખો લાખ શુકર ચુગ્ગરી કરવા પડી.

સપલશાહની માંદગી દરમ્યાન જાંહંગીર બી ત્યાં દોડી પોંહચ્યો હતો. મગર તે અગાઉ જેવો ધુખરાએલો કે ગમમીન નહતો, પરંતુ તેનો ચેહેરો ખુશાલીથી પ્રગટી નીકળેલો હોવાથી, પરીન પણ તાબુબ થઈ, અને તેનાં જવા પછી બ્યારે તેનાં બાપની હાલત સુધરતી થઈ ત્યારે તે વેળા તેને સવાલ બી કીધો. “પપાજી ! જાંહંગીરમાં કાંઈ બી એવો બનાવ બનેલો છે કે જેથી એ તદ્દનજ બદલાઈ ગીયોચ ! તમે એનો ચેહેરો જોયો હશે ! જાણે કે કોઈના દલ્લો મલી ગીયો હોય એવો ખુશી લાગતો તો, શું હોશે ?

“દલ્લો ? જી ! જી ! પણ કદાચ પેલી લુચ્ચી બદમાસ નાંજ એની સાથ પત્રવેવાર તો નહીં કરતી હોય ?”

પરીન કાંઈ બોલી નહીં, અને પોતાનાં પીતાની રજા લઈ ત્યાંથી બહાર પડી ! તેને જતાં જોઈ દર્દમંદ જીગરે આ બધું ડોસો બબડ્યો !

“ ખુદા! ખુદા! હવે તો બેજ દીવસ બાકી રહ્યા ને મારી હવે કહેવાની હીમતબી ચાલતી નથી! હું શું કરું? કેહવું તો જોઈએ ને કહેવાની અને હીમતજ નહીં થતી! ખોદા! ખોદા! એ બધું કેમ ખમસે?”

એ ત્રણ વાર બધે ભરમ કહી દેવાની સપલશાહે જગરતોડ કોશિશ કરી, પરંતુ ડાં હોમીએ સપલશાહને અને તેમ ન ખોલવા દેવા એવી સલાહ આપેલી હોવાથી પરીન તેણે ખોલવા દેતી નહતી.

“ પપાજી! એક ખોલખી અને તો નાં ખોલો! મારાં લગનની બેજ દીવસ આગમજ કાંઈખી ભેદભરી ભયભરી છુપી વાત હું સાંભળી હું વધુ દીલગીર થવા માંગતી નથીજ. પપાજી, શાંત રહેા એટલે ખસ! હું કાંઈ સાંભળવા માંગતી નથી.”

ગરીબ ખીચારો સપલશાહ! તે કાંઈખી ખોલી શક્યો નહીં! હવે તો જે હોય તે! ખુદ કીસમતપર સર્વ આધાર રાખી આ જઘ્ઘ ડોસો શાંત બેડો! અકસોસ! આ ભલા જઘ્ઘ ડોસાને સ્વપ્ને વટીક ખબર પડી નહતી કે નગુણી અને ચંડાલ નાંખ તેઓનાં સુખનો સુર્ય અસ્ત કરવાનાં ઈરાદાથી કીનાભરી રીતે છુપાછુપ અલાહબાદ આવી પોહોંચી હતી, અને ખાને ખરાખીનો જીવલેણ સંકેત જાંહંગીર સાથે રચતી હતી! અલખત જાંહંગીરે તેને ‘રોઝ કોટેજ’માં રાખી નહીં, તેથી ત્યાં દુર એકાદ ચેલી ઉપરનો એક માલ ભાડે લેઈ છુપાછુપ આ બદમાસ ઓરત ત્યાં રહી હતી, અને પોતાનાં કીનાનો કેહેર વરસાવવા અનેક તરાંહનાં ભયભરેલાં પાટયાં ગોઠવતી હતી.

આહ! મદકાર, જદકાર, ઓરત! તારા ભેદભરએને પોંહચી વળવાની તેને ઉકેલાવાની માચીઝ મદમાં તેવી જોરાવર શક્તી આમેજ કીધી નથીજ!

મકરણ ૩૬ મું.

શ્યાદી કે બરખાદી?

વરરાજ કયાં ગુમ થઈ ગયા?

શ્યાદીની સાજવારીની ખુશખબરીની કોણ અભાગ્યાને ખુશાદી બરખા ન થાય? ગમી કે મદા, તવંગરી યા ગરીબાઈમાં એક સરખી રીતે જીંદ-

ગીતો આ સર્વોત્તમ સુન્નાતે મુન્નતો બાગ્યવંત દીવસ હૃદયી જ્યાદા ખુશી-ખુરમી અને મોજ-મજાદ ભરી ખુશાલીનાં સુખીજ લાગે છે ! એકાદ મુશ્કેલીની મુશીબતો વચ્ચે રાત અને દીસની દલદેશરી વચ્ચે આખો દીન અને રાત કંગાલ્યતમાંથી પેટ પુરતું કુટી કાઢવા, સીવી સાંધી યા દરી છરીનેથી ગુજરાણ કરતી લાચાર બેચારની છોકરી થી આ જીંદગીના એકજ વારનાં સુનેરો દીવસનાં ખુશખખ્તીભર્યા હીંગામે પોતાની સર્વ દલદેસરી અને કંગાલ્યત ગોયા વીસરી જઈ ભર ઉમેદ અને મુરાદ વચ્ચે ઉછાલા મારતાં કોમલ અને આશાવંત જીગરથી હર્ષ અને આનંદમાંજ તે પોતાને સર્વથી બાગ્યવંત ગણે અને સમજે, તો પછી એક માનખર ધનાઢ્ય અને લખો-પતી બાપની રાજકરતી રાણી જેવી દસસાવાલી પાણ નમામ નિષ્કપટ અને ભલી-ભોલી તથા દીલકશ મધુરી છોકરી પરીનને આજના ખુશાલી ભર્યા શાહદીના દીવસની સર્વોત્તમ ખુશાલી કેવી હદ સુધીની જ્યાદા તેના કોમલ જીગરમાં ઉછાલા મારતી જોસ કરતી હોસે તેનો ખ્યાલ સંહજમાં થઈ શકે નહીં.

‘પરીન-પેલેસ’નાં માલેતુજાર પરોપકારી અને અસીલ માલેકની એકની એક પુરીજ સાલેસ અને દીલજીત છોકરીની સ્થાદી હોવાને લીધે છેક પાછલી રાતથીજ આ રૈનકદાર આદશાહી મકાન ધમાધમી અને ધમચકરીથી ગોયા ગાજી વાજી રહ્યું હતું. દરેક નોકર નકરો વટીક પોતાની આ બાઇની સ્થાદીના હીંગામથી હર્ષથી ગોયા દીવાના બની જઈ પોતાની ભલી રાંક અને પરોપકારી શેઠાણી પાસથી કાંઈ અલેસની ભલી આસામાં પોતાના ધારા કરતાં વધારે ઉમંગ અને ઉલટથી આ આદશાહી મકાનને સણગારવાને, અને ફાંકડા ટેસ્ટમાં દીલજીત બનાવવાને પોતાનાં નેમી આપેલાં કામ સરંજમ ઉતારવા ખુશાલીથી ગોયા અકેક સાથે હરીફાઈ કરતાં હતાં ઢુંકમાં, ‘પરીન પેલેસ’ પાછલી રાતથીજ વાજતો ગાજતો થઈ રહ્યો હતો.

અને પરીન ? આહ ! તેની ખુશાલી, તેનો હર્ષ તેના જીગરમાં માયો સમાયો નહતો, અને આ સુનેરી દીવસના સર્વોત્તમ સુખનાં સંતોષી વિચારોથી તેનું મન એટલી હદસુધીનું ભરાઈ ગયું હતું, કે તેની અસરો હેઠળ આ સુંદરી મધુરી તે છેલ્લી રાતે પુરી ઉઘે બરાબર ઉંઘાઈ વટીક નહીં. પોતાનાં આદશાહી ખ્યાસનાં બાપની માંદગી, બે દિવસ આગમજ તદનજ ચીંતાતુર અને જીવલેણ નીવડી હતી, મગર ચાલાક જેણુના જીવાન ડોકટર હોમીની હૃદયી જ્યાદા તારીફ લાગેક જેહમત મેલનતથી સર્વ મુશ્કેલી આશાન થવા ઉપાંત તેનો વહાલો પીતા અગાઉ માફકજ સારી તખ્તમાં આવેલો હોવાથી આ બેવડી ચોવડી ખુશાલીથી આ દીલજીત મનોહર

છોકરી હર્ષથી ગોયા ફાટી જવા લાગી, અને પોતેથી છેક પાછલી રાતથી ઉડીને આદમીઓને તેઓનાં કામ ખરાબર કરવા માટે સલાહ આપવા આ નિષ્કપટ અને ભોલી છોકરી હરણીની ચપલતાથી અહીં તહીં દોડતી ફરતી હતી. પોતાનાં કામમાં સવળતા મહે એવા ઇરાદાથી ભલી પરીને પોતાની ખાસ ફેન્ડો, દીનાં પંકડી, તથા પોરચ માદનને એક રાત અગાઉની પેલે-સમાંજ રાખી હોવાથી આ બંને જીવેજનની સહીઓ એક ચાંદણ કરવા, તોરણો આંધવા, તથા સેસ-સોપારાઓની ગોઠવણ કરવા ઉત્તરથી પાછલી રાતથી અહીં તહીં ખુશાલીથી દોડા દોડી ફરતી હતી !

પાંચ વાગ્યાની આગમજ આ ઉમેદભર પરીને એ ગાડી જોતરાવી અને પોતાની સહી દીનાં પંથકીનાં બાપ મેરવાનદાઝ પંથકી-જે ત્યાંની અગ્યારીનો પંથકી હતો, અને જે સપલશાહનોખી પંથકી હતો, અને શ્યાદીની ખુશઅખતી ભરી કીયા તેનેજ હાથ હેઠળ સોંપાએલી હોવાથી, અગ્યારી તરફ તે એક ગાડીઓ મોકલાવી, અને કેટલાંક ચાર-પાંચ અગ્યાર ગરીબ પારસીઆઇઓએ પાછલી રાતથી પેલેસમાં આવી સહવેણાંનાં ગીતો ગાઈ આ ખુશાલી ભર્યા દીવસને વધુ આનંદી કરી નાંખવા પોતાની ખુશી ખતાવી હતી, તેઓને પણ બોલાવી લાવવા ઘોડાવાઝાને ફરમાસ કીધી હતી, અને મેરવાનદાઝ પંથકી આ અસલી ગાયણોને પોતા સાથની ગાડીમાં તુર્તાતુર્ત પેલેસમાં લઇ આવ્યો, અને તેઓનાં ખુલ્લંદ અવાજથી ગવાએલાં સહવેણાંનાં ગીતથી ‘પરીન પેલેસ’ જેવા બાદશાહી મેહલમાં શ્યાદીની સાજવારી છે એવો ચોમેર પસરાટ ખુદરતમાં પસરી રહ્યો !

સહવારનું પોહર પડ્યું, અને પરીન પોતાનાં પીતાના ઓરડામાં આવી ધમચકરી છતાં જાગતો હતો કે નહીં, તથા તેની તખ્ત કેવી સ્થિતિમાં હતી તે જાણવા હરણી જેવા ચંચળ અને ઝડપી કદમે બીછાંણાંવાલા ઓરડામાં ગઈ, અને પરીને ઘણી તાજુખી વચ્ચે જોઈ લીધું કે તેનો પીતાખી આ ખુશાલીભર્યા દીવસમાં ગોયા પોતાનો ફાલો આપવા અને નીચે આવવા તથા પરોણાંને આવકાર આપવા માટે પોશાક સજી તૈયારીમાં હતો; પોતાનાં આ હેતાજુ પરોપકારી બાપને આ ભલી બેટી હર્ષનાં આંસુઓ પોતાની કોમલ આંખોમાં લાવતાં સાથ ભેટી પડી, અને તે ભલા પીતાએ ખરાં વાહલ સમેટ તેને પોતાની ગોદમાં દાખી, અને મમતાથી તેનું માથું પસવાડી તેને લાખોલાખ ભલા આશીષો દીધા, અને પરીન હર્ષાએલે જીગરે પોતાનાં ઓરડામાં પોતાની સહીઓની સહાયતા સાથ લગ્નનો નવો વાગો પેહરવા ગઈ.

સુર્યોદય થઇ ચુક્યો હતો, અને માલીઓએ સુગંધી વેળાઓ અને ઝાડો ઉપર અને ડુલો ઉપર તુર્તનુંજ પાણી સીપવાથી પાંદડાં ઉપર પાણીનાં છાટાં કે દાણાં સુર્યની નરમ રેશનાથી ગોચા હીરા-મોતી મીસાલ ઝલઝલી રહ્યા હતા, અને પાણીનાં છંટકાવથી ફળદ્રુસોનો પચરંગી બેહક બેહકાટ આખા બાગમાં એવી તો અદ્ભૂત પસરી ગયો હતો, કે ત્યાં આવનાર કે ફરનારનું મન તરોતાજગીની અસ્તેશથી ગોચા ખુશ અને ખુશાલ બની જાય !

પોતાની સહીએ પોરત્ય માદન અને દીના પંદરી સાથે લગ્નનાં ભપકાભર્યા પોષાક પહેરી દીલકશ પરીન નીચે હોલમાં આવી અને પહરો-ણુંએને 'રીસીવ' કરવા માટે પોતાની આ સહીએ સાથે જ્યારે તે પોરટીકોમાં સીડી નજદીક ઉભી રહી, ત્યારે તે એક ખરેજ જોવાજોગ દીલકશ અને દીલજીત ચીત્ર જોવીજ મનોહર અને મધુર લાગતી હતી !

અરફ જેવા સ્વચ્છ અને નિર્દોષ સફેદ પોષાકમાં આંખને ઉડી વળગે એવી તે મધુરી મોહ પમાડનારી દીસ્તી હતી, કે ફરેસ્તાઓ વટીક આજની તેની અરફ જેવી સ્વચ્છ સુંદરતાથી ગોચા ધર્પા ઉત્પન્ન કરી શકે ! આજના સોનેરી દીવસના સર્વોત્તમ સુખના ઉભરાઓથી ઉભાતાં ઉમેદભર ઉછલતાં લોહીની તરોતાજગીથી તેનાં રૂખસારોપર એવો તો મધુર ગોલાખી રતાસ ધાધ કે ચઢી આવ્યો હતો કે બાગમાં ખીલતા મધમધતા સુંદર અને સુગંધી ગુલાબો સાથે ગોચા તે ગોલાખી ગાલો હરીફાઈમાં ઉતરી શકે ! આજના ભાગ્યશાળી દીનના સર્વોત્તમ ધર્મ આનંદમાં આ દીલકશ મધુરી એવી તો હસ્તી ને હસ્તીજ દેખાતી હતી કે તેના હસવા સાથે તેના પરવાળા જેવા લાલ હોઠ અને મોતીની સુંદર માળા જેવા એકસરખા સફેદ દાંતો દેખાવાથી એકાદ આદ્રાથી હુરીનો આમેહુય ખ્યાલ ગોચા આપતા હતા. જોનારની આંખ તમામજ દુડી જાય અને જોનારનાં મનમાં ખ્યાર અને માનની લાગણી અરપા કરે એવો દીલકશ અને દીલજીત મુખડો આજના ભાગ્યશાલી દીનના ઉદય વેલા દીસતો હતો !

લગ્નની શુભ ક્રીયા કરવાનો વખત નવ વાગાનો નકરી કરવામાં આવ્યો હતો, અને સાત વાગતાથી પહરોણુંએની મોટરો અને જોડીની ગાડીઓ ધરાધર આ રોતકદાર મેહેલની સીડી આગળ આવતી જતી હતી, અને દરેક પરોણુંને ભાગ્યશાળી ભલી પરીન પોતાની ખાસ સહીએ સાથે હસ્તે ચેહેરે આવકાર આપતી હતી, જ્યાં તેની સાથે તેનો સાલેસ પીતામી ભક્ષા અને લાયકીવાળા જીવાન ડોકટર હોમી સાથે પોરટીકોમાં આવી બેઠો હતો. સપત્રશાહે, હોમીને, પોતાને મદદ થાય એવા ધરાદાથી સહવારનાં

પોહરમાં આવવા અર્જ કીધેલી હોવાથી, પોતાનાં મેહુરબાન મુરખીને માન આપવા કાજે સુર્યોદયની આગમનનો તે આગ્યો હતો, અને દરેક પ્રકારની ગોઠવણમાં આગેવાની લઈ ચુક્યો હતો.

હોલમાં પચરંગી મેળાવડો ઝામી રહ્યો હતો, અને ગ્રહસ્થો તથા બાનુઓનો મલાહજો સચવાય એવી અંદાજ બરી રીતીથી તે બાદશાહી મકાનનાં કુશાદે હોલમાં સાથેજ બેસાડવાની શુભ ગોઠવણ કરવામાં આવી હતી, કે જેથી ગરાબ બીચારા ગ્રહસ્થો બહાર અકેકતું ડાચું જેતાં અવાચી પર અવાચી ખાતા રડયલ-અરયલ જેવા એકલ દોકલ બેસી રહે નહીંજ, અને બાનુઓનાં સહવાસથી અંદર તેઓને સોહવાઈ જાય!

આક વાગ્યા પણ વરરાજ સર્વના ડોળા તણાવી રહ્યો હતો, પણ હજી ન આવવાથી આપસ આપસમાં ઇતેજરી વધી ગઈ, અને જ્યારે નવનો ઠોકો ઠોકાયો, ત્યારે વરરાજ માટે પહોરોણાઓમાં ખુદરતી અધીરાધ અરપા થઈ. સપલશાહ પહોરોણાઓને ‘રીસીવ’ કરવાથી ગોયા ઠાકોને કાયલી જેવો બની રહ્યો હતો, અને નવ વાગે તો લગ્નની શુભ ક્રીયા કરવાની હતી, તોખી વરરાજનો કાંઈ પ-તોજ ન હોવાથી આ બલો ડોસો અધીરાધથી આકલો પડી ગયો, અને વધુ વાર ત્યાં ન બેસાવાના સબબે પોતાના ઓરડામાં બે ચાર ઘડી આશાએસ લેવાના ઇરાદાથી બલા ડોકટર હોમીના હાથનો ટેકો લઈ પોતાના ઓરડામાં ઉપર ગયો.

અને પરીન? તે તો ખીચારી વરરાજની ગેરહાજરીથી ગોયા હવેરી બાહવરી બની રહી હતી, અને ગભરાટથી ઘડક ઘડક થતી છાટીએ, ફાટેલે ડોળે દરવાજા ગમજ નજર કરી ટીકતી અધીરતા અને આતુરતાથી ચીંતાતુર બેસી રહી! અરે ખોદા! છેલ્લી ઘડીએ રખેને તેનાં ઉમેદબર સુખનું સમુજાયું સત્યાનાશ વળી જાય એવી ધાસ્તી અને ચીંતાથી હર પળે તે ગોયા શીકકી પડવા લાગી, અને જેમ જેમ વખત વેહતો ગયો તેમ તેમ તેનાં ખુશીથી ખીલેલા ગોલાખી રૂખસારો અને પરવાળા જેવા હોઠ ધાસ્તીથી ઉજલા પુની જેવા થઈ ગયા, અને અધીરતા અને ચીંતાની તાપથી તેનું માથું આતશ માફક ટપવા લાગ્યું. ધાસ્તીથી તે ખીચારીને પગની પાટલીથી તે માથાની ટાળકી વેર થોડી થોડી પળે ધુજરાં અને કંપારી છુટી આવતી હતી.

નવના સાડા નવ, અને તેના દસખી થઈ ગયા, પણ જસીભાઈ વરરાજની તો ઘણુનસલ કેડે દીસીજ નહીં! ગોયા વરરાજ પાતાલના

પેટામાં ઓચીતો ગર્ક ગયો હોય એવી અદાથી લગનની શુભ કીયાનો વખતખી વહી ગયો હતો, છતાંખી પાછો મોડોખી ડુટી નીકળ્યો નહીં.

પરીનની હાલત ખચીતજ દયા ઉપજવવા જેવી થઈ પડી હતી! તે તદનજ કાયલી, ઉદાસ અને એચેન બની, અને જીગરનાં ઉંડાણથી નીકલતા નિશ્વાસ ફેંકતી આ અભાગણી છોડી પોતાના પીતાનાં ઓરડામાં ભારી પગલે તુટેલાં અને દર્દમંદ જીગરે જઈ ઉભી.

“કેમ દીકરી, જસી આયો કે?” પરીનને પોતાના ઓરડામાં આવેલી જોઈ તુર્તજ આ કાલજમંદ પીતાએ ઝડપથી સવાલ કીધો, અને આ ભલી છોડી લગભગ રડી દેતાં બોલી. “નહીં! પપા ડીયર, હજી જસી, આપા નથી કોણુ જાણે કોણુ-જાણે-” તેનાથી આગલ બોલાયું નહીં; તેની છાતી ગુંગામી આવી અને પોતાના પીતાની ગોદમાં ચંપાઈ દુસ્કે દુસ્કે રડવા લાગી.

આજ વેળાએ જાંહંગીર હાંફતો હાંફતો તે ઓરડામાં આવ્યો અને બધાંએ તેને વરરાજા માટે એકદમજ સવાલ પુછ્યો.

“શું કાંઈ ખુરો બનાવ બન્યોય! કાંઈ છે? જસી છે કાંઈ, દીકરા જાંહંગીર?” સપલશાહે અધીરતાથી સવાલ કીધો.

પણ વરરાજા કાંઈ ગુમ થઈ ગયો? છેક છેલ્લી ઘડીએ આ શું ગજબ થયો? છેક છેવટે લગનમાં વિધન કેમ પડ્યું? છેલ્લી ઘડીએ સ્વાદીની આપાદીને બદલે બરબાદી કેમ થઈ ગઈ?

પ્રકરણ ૩૭ મું.

‘લગનમાં વધન’!

સ્વાદીની આગલી સાંજે જસી છેલ્લો પોતાની વહાલી પરીનને ભેટવા ગયે હતા, તે વેલા તે હૃદયી જયાદ ખુશાલ દીસતો હતો. અને ક્યારે લગનનાં ગાંઠથી પરવારી જઈ લખોપતી આપની લખોપતી દીકરીનો હકદાર ઘણી થાય તેની અધીરાઈમાં બેઆબકો બની રહ્યો અને ખુશાલીના આવેશમાં આ રોણકદાર મેહલનાં દરવાજા આગલ ઉભો રહી આ દમામદાર પેલેસને હર્ષથી જોવા પડ્યો, અને તે મેહલ, ભવીષમાં તેની માલેકી હેઠળ,

સર્વ દોલતના કુંગર સાથ, આવનાર હતો એવા વિચારથી ગોયા તેને ગીલગીલ્યાં છુટયાં, અને ક્યારે સહવાર પડે તેની અધીરતામાં તે પોતાને મુકામ જઈ પોંદ્યો. એક લખોપતી અબજાને પોતાની મોહરદાર બનાવી લેવા માટે તે આ અવનીમાં પોતાને ઘણો ભાગ્યશાળી ગણવા લાગ્યો કાંકે ખીજે દીનના સુર્યોદયથી તેનું ભાગ્ય તમામજ ફેરવાઈ જઈ, ગરીબીની ગઢેરમાંથી ઉંચાઈની ટાંચે એકદમ ધનના ઢગલા ઉપર આવી તે એસનાર હતો !

“આહ ! ક્યારે સવાર પડે ને હું પેલી દુકતીનો હકદાર ઘણી થાઉં !” સુતાં સુતાં તે બબડ્યો, “એક વખત હું એનો ઘણી થયો, ગંજનવર દોલત મારા હાથમાં આવી, એટલે પછી સેવક તો મુછપર તાવ દેસે ! ભલાભલા એને હું હયેલીપર નચાવસ ! એક વાર મારા હાથમાં સન્તા આવી પછી પરીનેખી કાંઈ કુદાં કીધું કેની એટલે પછી તેને કેમ જર કરવી તે સેવકનાં હાથમાં છે ! આહ ! પછી તો બચા જસી છકકાનાંજ અગર છે ને !” અને ઉમેદભર જીગરથી આ બદમાસ લોભી જીવાન ઉંધમાં પડ્યો.

માણસ ધારે છે એક અને ખુદા કરે છે ખીજું ! બાજે વેળા એક નાચીઝ ધનસાન પોતાનાં મનમાં વીચીત્ર ફાંકો અને ગરરી રાખી તરેહવાર હવાઈ કીલ્લાઓ ઉમેદભર આંધે છે, પરંતુ ખુદરતનાં અંદીઠ હાયોથી તે સર્વ પાયમાલ થઈ જાય છે, તેનો ખ્યાલ પૈસાનાં તુરંગમાં થેલા બનેલા આ જીવાનને ક્યાંથી હોય ? આ લોભી અને પૈસાના ખ્યાલથી લાલચુ બનેલો જીવાન આવતી કાલથી પોતાને ધનાઢ્ય અને જરદાર માલેતુગર ગણવાની ગણતરીઓ કરતો ખુશ નીંદમાં પડ્યો હતો, મગર આવતી કાલનાં સુર્યોદયો પછી કેવા જફાકાર બનાવો બની તેનાં સુખનાં સુર્યોદયનો સમુળગો નાશ થનાર હતો, એમ આ ગત્રીબાજ અને ભાણુલા જીવાનને ઝાંખો ખ્યાલ વટીક ગયો નહીં, એટલુંજ નહીં પરંતુ તેને દુરનો સ્વપ્નો વટીક થયો નહીં.

આસરે સાત વાગા પછી તે ઉઠ્યો, અને ‘પરીન પેલેસ’માં જવા માટે તે તૈયારીઓ કરવા પડ્યો. પોતાની શ્યાદીને માટે ખાસ ફાંકડો દેખાવા તેને મોંઘો પોષાક સીવાડ્યો હતો, તે આરસી સામે ઉભો રહી મલકાતાં જીગરથી પેહરતો હતો. જેમ જેમ પજો અને મીનીટો વેહતી જતી હતી તેમ તેમ આ લાલચુ બદમાસ જીવાનનાં જીગરમાં હર્ષ ગોયા ઉછાલા મારતો હતો. “ચાલો” જસી હસતાં હસતાં મોટેથી બબડ્યો. “આજના દીવસ માટે મને તો મોટી શીકર હતી, કે કાંઈખી ફાંચર નડશે,

પણ શુક્રેપુદ્ગ કે બધી મારી મુશ્કીલ આસાન થઇ, ને આએ સેવકના હાથમાં આજથી લાખોની દોલત મલી જશે!”

“તું ધારેજ તેમ નથી જસીબાઈ, મુશ્કીલ આસાન થઇ નથીજ, ને લાખોનાં સ્વપનાંઓ તું ખાલીજ જોએજ.” તેની પાછલથી આવો સાહદ આવવાથી ગભરાટ સમેત તેને પાછળ ફરી જોયું, તો બારણાં આગળ મશ્કેરીની ધપે હસ્તો જાંહાંગીર-તેનો મુદ્દર્ઘ વેરસી અને હરંક-ઉભો હતો.

ન ધારેલો જાંહાંગીર તેનાં ઓરડામાં આવી ચઢવાથી, તથા તેનાં ભરમભર્યાં બોલવાથી જસી જેટલો તાબુ થયો, તેટલો ફકરમંદ થયો, અને શકમંદ નજરથી તે જાંહાંગીરને ટીકવા પડ્યો.

“આમ બેગ ચોર પારડન, મીઠ જસી” બુચ્છો અને બાંગર જાંહાંગીર હસ્તાં હસ્તાં બોલ્યો, “તું મને આવી વખતે જોઈ અજાણ તો થયો હોશોજ! આજે તો તારાં લગન છે, અને તેને માટે મુબારકબાદી આપતાં ખુશાલી જાહેર કરે કે મારી દલગીરી દેખાડું તે મને સમજ પડતી નથી!” અને ગંભીર ડાચું કરી તેને બવાનો ચીલો ચઢાવ્યો.

“એટલે, તું શું આજનાં મારાં લગનમાં હરકત નાખવા દાખડામાંનાં ભુત માફક અહીં બીહધરાવવા આયોજ? તુંને પરિણે હડધુત કાઢી તેના બદલામાં કાંઈ સફેટ રચી અહીં તું આવી મને ત્યાં જતાં શું અટકાવેય?” જસી લગાર ફફરીને બોલ્યો.

‘નહીં, તેમ નથી જસી! હું તારાં બલાંમાં છું! અંસતો આંક વાગાજ ને હું જે તુંને કરવા કેહુંજ તે કરવાને વખત પુરતો છે.” ભરમમાં તો બોલ્યો.

“તું શું મારી પાસ કરાવા ઇચ્છેજ?” જસી ફગલાઇ જતાં બોલી ઉડ્યો, “મને-મને તારું ભરમમાં બોલવું—”

“સમજ પડતું નથી કે?” જાંહાંગીર વચ્ચે બોલ્યો. “વેરી વેલ! હું તે ટુંકમાં સમજાઉં. વાત એમ છે કે ખાનબાહદુર સપલશાહ અને જે અખળાને તું આજે પરણવાનો છે તેઓને લગતી કાંઈ વાત અજવાળામાં આવેલી છે, તે ઘણો ઉડો ભેદભર્યો ભરમ છે, અને જસી, તારા એક દીલસોઝ મીત્ર તરીકે હું તો ધાર્ય કે, તેવી વાતથી, તેવા ભરમથી તું તદ્દનજ અંધારામાં રહે યાતો બધાને અંધારામાં રાખે, ને તેમજ જાણ્યા વીનાં લગન થઈ જાય તો ને એક હડહડતી બુચ્ચાઈજ કેહવાય! જસીબાઈ!”

અણકા કરી ભવાંતો ચીલ્લો ચઢાવી તે આગળ બોલ્યો. “ તારી સાથે દગો રમાયોછ-હમારી સાથેખી એવીજ દગ્યાછ રમાયોછ-જે કહેવાને હું તદ્દનજ અશક્ત છેઉં. જે ભરમ તારા આજે આશીરવાદ પડે તે અગાઉ તારે જાણવોજ જોઈએ તે તુને અત્રે કહી દેવા મારી જ્યાં આસતી નથીજ ! જે શખસે મને આ દગ્યાજાણ્યો ભરમ ફાડ્યો તે અત્રેથી અરધો માઇલ પર આવેલી પેલી રામદાસની ચેલી પર તુનેખી તે ભરમ કહી દેવા ખોટી છે. હું હવડાં તે ચેલી જાણું છું ને હવડાં ને મારી સાથે વખત ખોડ્યા વિના આવવા તુને કહેઉંચ આજ તું આવ.”

જાહંગીર બેઠબેઠું તેની આગળ બોલી જવાથી જસી તો ધાસ્તીથી ચોંકી ઉઠ્યો. તેનાં જીગરમાં ઉઝાડા મારતી ખુશાલીની જગ્યા નાસીપાસી અને ચીંતાએ લીધી, અને તેનું આશાવંત જીગર ભવીષમાં કાંઈ ખુશ બનાવ અને એવી ચીંતા વચ્ચે ધાસ્તીથી ધડક ધડક થવા લાગ્યું.

અરેરે ! તે કેવી કેવી આશાઓ અને ભર ઉમેદો વચ્ચે પોતાની શ્યાદીમાં જવા નવો પોષાક પહેરી ‘પરીન પેલેસ’માં જવાની તૈયારી કરી રહ્યો હતો, અને ન ધારેલાં જાહંગીરનાં ત્યાં આવી ચઢી તેને ભડકાવી મારવાથી આ હુચ્છો શંખસ અંદરખાનેથી એકદમ ખીલ્યો, ધુજ્યો. અને રખેને પોતાનાં લગનમાં કાંઈખી વાંધો, માત્ર થોડાજ વખતને ખાતર, ઉડી ઉભો થાય, અને પોતે માલેતુજીર, ધનવાન આગેવાન બનવાનાં ઉમેદભર હવાઇ કીલ્લાઓ આંધ્યા હતા, તેનો સમુજગો નાશ થાય, તેની ધાસ્તી અને દહેસતથી તે તન બદનથી ધુજવા પડ્યો.

પોતાનો ગભરાત જેમ તેમ સમાવી દેવાની વ્યથે કોશેશ કરતાં તે બોલ્યો. “ જાહંગીર, તારા બોલવા પરથી મને કાંઈ સમજ પડતી નથી ! થોડો ઘણો ભરમ અંહી ઉંધાડો પાડવાની તું મેહરબાની નહીં કરે ? હું પેલી રામદાસની ચેલી પર વરી કાંઈ આંકું ! તેમ કરતાં તો મને લગનમાં જવાનું ‘લેટ’ થઈ જાય ! ને તાંહાં હું કોણને જઈ મરું ? મને ને તુને બધાંને કેવી રીતે દગ્યાછ ? શું પરીનની વીરૂધ્ધ કાંઈ ખોટું બોલતાન મેલવામાં આવેનું છે ? ”

“ જરાખી નહીં-તેતો અરફ જેવી પાક છે, જસી-ને-ને હું તારાં લગન કાંઈ અટકાવી શકતો નથી ! તેમ કરવા હું માંગતોજ નથી ! લગન થયા પછી જે કોઈખી સખસ અરાં જીગરથી મુઆરક્યાદી ઇચ્છશે તો પેહલો હું હોબસ, સમજ્યો ? ”

તેના લગન કાઢી રવેશે અટકનાર ન હતાં, એવો સંધ્યારો જાહાંગીરનાં બોલવા ઉપરથી જસીએ માની લીધો અને છુટકારાનો લાંબો દમ તેને ખેંચ્યો.

“ મને તો ઘણું અજાણ જેવું લાગેય, જાહાંગીર, પેલી રામદાસની ચેલીપર મને લાગ જવા માગેય પણ લગન પછી ગમે તો—”

“ નહીં! લગન પછી નહીં, પણ હવડાંજ ચાલ, જસી! યાદ રાખજે કે એમાં કાંઈ દગો નથીજ! હું તારા ભલામાં છેઉં, ભુડાંમાં નથીજ! મારા સમ, ઘણુંજ અગતનું કામ છે! તું કદાચ એમ ધારતો હોશે કે તાંહાં તુને લાઈ જામને હું કેદ પુરી મુક્ત ને લગનનો વખત વીંઢાવી તારાં લગન અટકાવસ, પણ તેમ નથીજ! હું ખુદાનાં પરીત્ર કસમ લેઈ કેહુંચ કે તેવી દગલખાજી મારો જીવ જસે તો નહીં કરસ. તું લગન કરે તો વધુ ખુશી હું થવસ, પણ લગન અગાઉ જે વાત અજાણામાં આવીછ તે તારે જાણવીજ નેમયે—ચાલ મારી સાથે તું લગનને ટાઈમે ‘પરીન પેલેસમાં’ હાજર રહેસેજ તેની કાંઈ ધાસ્તી નાં રાખ વેડી જ, વખત થાયચ.”

“ હીકા! તારે તો હું તારા વીસવાસ પર આવવા તૈયાર છેઉં ” એમ બોલી અધુરો પોપાક ધુજતાં ધુજતાં તેને પેહડી લીધો. તેની ખુશાલી ગોયા ઉડી ગઈ હતી, અને ધાસ્તીથી તમામ ફગલાઈ ઉજલો પુતી જેવો થઈ ગયો હતો, અને કાંઈખી ખુરો બનાવ બનવાનો તેને કાંઈ અટકો કે ખ્યાલ થયો.

જાહાંગીર સાથે તે નીચે ઉતર્યો, અને જાહાંગીરે તૈયાર રાખેલી ગાડી માં બેસી તેઓ રામદાસની ચેલી પર હંકારી ગયા.

કમનશીબ જસી ગોયા પોતાનાં અભાગ્ય કીસમતને ભેટવાજ ગયો!

પ્રકરણ ૩૮ મુ.

નાંજભાયનો ભરમ

રામદાસની ચેલી તરફ ગાડી હંકારવાનો હુકમ જાહાંગીરે કીધો, અને ગાડી હંકરાઈ.

આ બાળુ જસી એક મીનનાં પુતળાં માફકજ દીગમુઠ જેવો બેસી રહ્યો. ગાડી ક્યાં જતી હતી તેનું વરીક તેને લાન ન હતું, એટલી હદ સુધીનો તે ગાફિલ બન્યો હતો. તેનાં લગ્નમાં છેક છેવટની ઘડીએ શું વિધન નડતું હતું, તે, તે મુદ્દલજ સમજી શક્યો નહીં, અને ગમગીન વિચારોની ગીરફતારી વચ્ચે ગર્ક ગએસો તે ચુપજ બેસી રહ્યો.

આપંદે ગાડી રામદાસની ચેલી પર આવી ઉભી. જાંહાંગીર કુદરો મારી ઉતર્યો અને જસીને તેમાંથી ઉતરવા આગ્રહ કીધો, અને ચાવી આપેલાં પુતળાં માફક ગાડીમાંથી ઉતરી જસી જાંહાંગીરની પુકેપુક આપ્યો. ફાંસીનાં માંચડા ઉપર ચઢતી વેલા એકાદ પુની, જેવી અદાથી પોતાનો ગભરાટ બનાવી શકે અને ઉગળા પુની જેવા ચેહરાથી ફરકર ધુન્ને, તેવા ગભરાટ વચ્ચે તે જાંહાંગીરની પુકે સેહજબી બોલ્યા વિનાં ઉપર ગયો.

તેઓ એક એરડા આગળ થોપ્યા. જાંહાંગીરે આરણાંને ટકોરા માર્યા અને થોડીક પગમાં તે આરણું ઉઘાડી ઉપર ઉપર તેઓની સંનમુખ નાજાંમાય કાંઈક નખરાં કરતી ઉભી, અને હસ્તા ચેહરાથી હેતથી આદરસત્કાર કીધો.

“ઓ મરં રે તારી પરથી, વરરાગ્ન!” એમ બોલી હસ્તાં નાજાંમાયે જસીને આવરણાં લીધાં, અને તેને અંદર આવવાનો આગ્રહ કીધો.

નાજાંમાયને જોઈ જસી તો તદનજ સ્તબ્ધ થઈ ગયો! પરીન તરફથી તે વાકેફ થયો હતો કે નાજાંમાય તો ફેટલા દીન અગાઉની અલાહબાદ છોડી ગયો હતો, અને વળી પાછી તે લુચ્છી, માજનદ્રાનં અમળા ક્યાંથી પુટી નીકળી, તે, તે મુદ્દલજ સમજી શક્યો નહીં. પોતાના એરડામાં જાંહાંગીરને જોઈ જેટલો તાબુબ થયો હતો, તેનાં કરતાં વધુ નાજાંમાયને પોતાની રૂબરૂ જોઈ દંગ થયો.

તે તદન ગભરાઈ ગયો હતો અને કંઈમી શબ્દ બોલી શક્યો નહીં. જાંહાંગીર તેને કેવા સમ્મસર આ લુચ્છી અમળા આગલ લાગ્યો હતો, તેનો ભેદ તે ઉકેલાવી શક્યો નહીં.

જાંહાંગીર સાથે જસી અંદર ગયો, અને ખુરશી પર બેસી પોતાનાં મનનું સમાધાન કરવાની કોશેશ કરવા લાગ્યો, પણ સહવાર પછી ભેદભર્યા બનાવથી તે એટલો આકુલવ્યાકુલ બન્યો હતો કે નાજાંમાયને જોઈને તો તે વધુ ગભરાઈ ગયો, અને તેનાં લગ્ન અટકાવવા કાંઈમી સંકેટ રચાયો હતો, એમજ તે ધડકધડક થતાં જીગરથી ખુર માનવા લાગ્યો.

“ મરે, મરે! તારી પરથી! આજે તો જીભરનાં લગન છે.” નાંખાંએ મક્કર અને ચરત કીધાં, અને નખરાંથી મરડાહ—મોચરાઈ, કળવધ કળવધને હસી પડતાં બોલી. “ તું મને જોઈને અજ્ઞ થાયછ, જસી, તુંને તો એમજ ખબર હોશે કે હું તો મુંબઈજ છેડું, હું? હું ખાસ મારી પરીનના લગન ખાવાજ મુંબઈ વેરથી અહીં આવીછ—જે તે લગન પાર પડે તો —”

“ પાર નહી કાંય પડે, એક કલાકમાં તો લગનનાં ગાંઠથી હમો એક થવાનાંજ, પણ મને અહીં શા માટે લાવવામાં આપોય ત હું સમજી શકતે નથી.” જસીએ હીંમત એકડી કીધી અને ઉપર મુજબ બોલ્યો અને પછી શકમંદ નજરે જાંહાંગીરને તીકવા પડ્યો.

“ હું લગનમાં જવાનીજ છેડું. હું એનાં લગનમાં કાંઈથી કરીને આવવાની એમ મેં પરીનને કમુલાત આપીતીજ, ને તે આધારે હું લગન ખાવાજ આવીય—પણ તે લગન થાય તારેજ તો.”

“ એટલે?” એકનો એક બોલ નાંખાં બોલવાથી જસી ચોક્યો અને ધાસ્તીથી ફાટફાટ થતાં જીગરે પુછવા પડ્યો. “ એટલે તમારી એમ બોલવાની શું મતલબ કે લગન થાય તો? મને તમે જે હોય તે ખુલાસો કરી દેઓ, નાંખાંમાય!”

“ મરેરે મરે! આજનાં લગનને વાસ્તે મારે તારી આગલ ખુશાલી જાહેર કરવી કે દલગીરી જાહેર કરવી તે મને મુદ્દ સમજ પડતી નથી જો!” અને હાથ જોડી તે મક્કર કરતી ભવાં ચઢાવી બોલી.

આ ભેદભર્યા શબ્દોથી જસી માંત જેવો શીકકો પડી ગયો. ધાસ્તીથી તે ચોકી ખુરસીપરથી ઉભો થયો, અને ફાટલે ડોળે ઘડીકમાં નાંખાંમાયને તો બીજી પળે જાંહાંગીરને ટીકવા લાગ્યો. જાંહાંગીર જાણે કે કસામાં હોય નહીં એમ તેઓથી થોડેક દુર અદ્યવાળી ગંભીરાઈથી ઉભો હતો.

“ બોદા ખાતર મને તવલાવો નાં, નાંખાંમાય, પણ જે હોય તે કહી દેઓ.”

“ જસી, તું ઘણેજ ભાગ્યશાળી જો! તું પડ્યો ગરીબ, ને તારે ફાલે લખોપતીની દીકરી, લાખોતી વારસ તુંને હાથ લાગી ગેઇ, ખરું કેની? ને તેની સાથ આજે તું લગનથી એક થઇ તુંબી ગરીબમાંથી તવંગર થઈ જવાનો! પણ મરે તું જેની સાથ પરણેય તેને તો તું ખરાં જીગરથી ચાહતો તો નથીજ! એ તો એનાં પૈસાને—એની દોલતનેજ ચાહેછ! પણ

જેવો વરરાજા ગરીબ તેવીજ જો છોકરી ખી ગરીબ હોતે કેની તો તેની વાત જુદી હતી !”

“નાંગનાય, નકામું તાહેડું મારે સમજવું નથી. છેક નવ વાગવા આવ્યા, ને લગનનો વખત થવા આવ્યોય માટે મને જવા દેઓ ! હું જાણુય કે તમે લોકે પ્રપંચ રચ્યોય ને આવો ટાંગડો રચી મારા લગનમાં હરકત નાખવા માગોછ, પણ તેમ કદીખી નહી બનશે ! આએ સેવક ખીજા કલાકમાં પરીનનો હકદાર ધણી થશેજ” જસી મિગજી ઠસામાં બોલ્યો.

“ઓ લેરે-લેરે-નહી કાંચજે ! મરેરે” અને નખરાં કરતી મશકેરીની ધપે નાંગનાં મોટેથી હસી પડી. “પણ માણસ ધારેય શું ને જુદાંય પરથી મરે તે કરેય ખીજું, સમજ્યો કે જસી ! એમ વીરમાં સાનો પડ્યોય જો, જસી ! જરા ધીરો થા ! લગન થાય ત્યારની વાત ! હું નહીં ધારતી કે આજે લગન થાય !”

“શું લગન નહીં થવાનાં ? નાંગનાય ! એમ તમે ઘડી ઘડી બોલોય તેનો બાયસ શું ? તેનો ભરમ શું ? જો તમને કાંઈખી કેહવું હોય-જે ભરમ કેહવા મને ચાહી ચલાવી આએ જાંહાંગીર અહીં લાવોય, તે મને જલ્દીથી જણાવી દેઓ. હું એવો ફારસ જેવા ઇચ્છતો નથાજ.”

“કહી દેઉં ? અરે શીટ ! પણ તારી છાટી મકકમ છે કે હરવાયા ? આજ એમ તો એમ, જો સાંભળ ! મારા બોલા બટાક ભાઈ ! તેં જે તારે વાસ્તે મખખઈ મોહરો પસંદ કીધોય કેની, તે તારી હાથની ધરતી, કાંઈ ખાન્યાહદુર સપલશાહની હકદાર દીકરી નથી સમજ્યો ! સુજમાં રોજ ના બોલતો, ભાઈ ! જેટલી હું પારકી છેઉં તેવીજ પરીનખી તદનજ પારકી, ને પરાઈ છે. એ કાંઈ સપલશાહની લખખોની વારસખી નથી ને દીકરીખી નથી ! કેમ, વરરાજા, ધ્યાનમાં હવે ઉતર્યું કે ?” અને આ બાંબર લુચ્છી નાંગનાં મોટે મોટે હસી પડી !

પ્રકરણ ૩૯ મું.

“લુખખી સુકીને કોણ પરણે ?”

પરીન સપલશાહની હકદાર દીકરી નથી એમ નાંગનાં બેલખયાં બોલવાથી પોતાના પગ આગળ ટેપનો ધડકો થયો હોય, એવી કલ્પના

જસી ઉઠ્યો-ચોક્યો, અને એ દગલાં પ્રાછળ ઉડી ધાસ્તીથી તસતસ થએલા ડોળાથી એ ધડી, નાંગાંમાયનેજ દીકવા પડ્યો ! તે લુચ્છી ઝેરી નાગણ જસીનાં ચહેરા પર થતા અદ્ભુત ફેરફાર તપાસતી માજનું જોતી હસ્તી ઉભી હતી. સ્વપ્ને પણ વકી ન રાખેલા આ ભેદભર્યા ચોકાવનના ખુલાસાથી જસી એટલી હદ સુધીનો અકળામ્મ ગયો કે કાંઈ પણ ખોલવાની તેને હીંમત થઈ નહીં.

પોતાનાં મનનું સમાધાન કરી તે ધીમેથી ગગળતે સાહદે બોલ્યો. “એમ હોયજ નહીં, અનેજ નહીં, મારા માન્યામાં આએ આવતુંજ નથી.”

“એ તો આ દરાખ ખાન્તીજ લાગેજો, જસી, તું મારો ખુલાસો માનતો નથી ! નહીં તો નહીં તુંને તો અણુગમતો ખુલાસો લાગતો હોશે, પણ એ દીવાની જોત જેવો ને આએ સુરજનાં તડકાં જેવો સાફ અને ખરોજ છે. પરીન પોતાની હકદાર દીકરી નથી એમ સપલસાહે સોસાયટીનાં સરકલથી ને તારાથીજી તદ્દનજ છુપું રાખ્યું, ને વલી પરીનનેખી ભરમથી આજ વેર અંધારાંમાંજ રાખીચ સમજ્યો ! જો તું માનતોજ નહીં હોય-તો ખાત્રી કરવા મારી સાથ ‘પરીન પેલેસ’માં આવ, ને ખાનખાહદુર સપલ-શાહને મોંઢેથીજ ખરુંનરું તું સાંભળી લે, કે પછી તારી પુરેપુરી ખાત્રી થશે.”

જસી તદ્દનજ જનાવર માફક દીગમુદ બની જ્યાં ઉભો હતો ત્યાંજ નીચે જમીનને ટીકતો ઉભો રહ્યો. શું ખોલવું ને શું કરવું તે તેને સમજ પડી નહીં.

એકવાર ફરીથી મોટેથી હસી પડી નાંગાં તેની નજદીક આવી બોલી, “કાંય, જીભર, કીયાં છોકરાં પરણાવવાનાં વિચારમાં છે ! આજે તો તારાં લગન, તે હસ્તો ખરો, એમ ધુવર જેવો શું થાયચ ? તારાં પેલેસમાં તારી વારેવાર જોતાં હોમે, ને તારી બલી મોહરદાર, મદઈ કાગને ડોળે વાર જોતી ડોરાખારી પોરા કરી નાંખતી હોશેની તો ! જરા હીંમત ધર ! તારાં કાંઈ લગન અટકાવાં નથી માંગતી ! પરીન તુંને મુતારક ! પણ દોલત વગરનીજ પરીન હવે તુંને મલશે સમજ્યો કે ? તેં તો દોલત સાચની પરીન મલવાના ધખારા અને સ્વપ્નામાં પણવા દોડાદોડી કીધી, પણ તદ્દન દોલત વગર પરીન તારા ને મારા જેવી લુખ્ખી સુકકીજ હવે તો તે તારી મોહરદાર થવાની જો, જસી બાઈ ! પણ મરે ! તું તો એ દુકતીપર એટલાં તો ધરંપરં કરતોતો, બધી ધડોલ નાંખી મરડાઈ મોચડાઈને બનફેશાની કરતોતો, તો તારા જેવને લુખ્ખી-સુકકીખી આવી, દોરયાં વગરખી આવી,

તો શું ખીસાદ છે ! કાંય જીભરે, એલવો નહીં ? જાંઘાં સાચી મોહબત હોય, ને પૈસાની રેલારેલ ને દોલતની છેલાછેલ નહીં હોય, તો તેવા મોહબતવંતાં માટીમૈયર તેની કસી તુંભા કરતાં નથીજ. પણ જ્યાં સાચી મોહબતથી ચાહવાના ફેલ અને ઢોંગ ધતુરા કરી, ખાલી પૈસાને દોલત પરજ મોહબત કરે, તો દોલતનાં જવા સાથ તેવાઓની સાચી કેહવાતી મોહબતથી ગુમ થઈ જાય ખરું કેની ? ધરેરે, એવા મુવા દોલતની ઉપર મધપર માંખ માફક ભમનારા ધરી પર્યાં જીવાનોપર ! ચલકતી ચાઘચાઘપર લોભાઈ પ્યાર કરતાં ઢોંગી લુચ્છાઓના જીગરમાં મોહબત નહીં, પણ ખાલી તેઓની આંખમાંજ મોહબત ભરેલી ! આઝે બાળુ પૈસા ગીયા કે મુવાઓ કોરમરદી ચસમ ફેરવી નાખે તો વાર નહીં લાગે ! પણ જીભરે તેવો તું નથી, જસી ! પરીન ગમે તેવીખી ગરીબા ગરીબ હોય તોખી તેને પાક મોહબતથીજ ચાહવા ગણુવા તે 'પરીન-પેલેસ'નાં બાગમાં બે ત્રણ વખત પરીનને કસમપર કહી સધ્યારો આપ્યોય, તે મેં ખી ચરછતું સમજેલું, એટલે પરીન હમણાં ગરીબખી થઈ, દોલતનો કુંગર નહીંખી લાવી, તો શું મુજકો ? કાંય ? કાંય ? પૈસા કોણનાં રહયાય જે ?”

આ ઝેરી નાગણની જીભ તેજ તરવાર માફક ચપ-ચપ ચાલતી જોઈ જસી તો આ સર્વ સાંભળી ગોયા સુનો સાવજ બની ગયો ! તે એવી હદ સુધીનો ગુચવાઈ ગયો હતો કે ગમે એવો બોલી દરાજ અને ધરપચ્યો તેનો ખવાસ હતો, તોખી નાંજાંમાયની એકસપ્રેસ ત્રેનની ઝડકે ચાલતી જીભ આગળ માહત થઈ તદનજ મુગો બની રહ્યો !

“ ચાલ આપરે ત્યાંજ પરીન-પેલેસમાંજ જઈયે ! તુંખી જાંઘાંગીર સાથે આવ ” અને એમ બોલી ખુણામાં આવેલી ચારસી સામે પોતાનો ચેહરો જોવા પોતાની ફતેહને માટે મલકાતી ઉભી અને પોતાનો પોશાક સરખો કરી સાડીની સોડ ખેંચી, જસી આગળ પાછી આવી ને બોલી. “ ચાલ જસી બાઈ ! તાં પેલાં દસ્તુરો તારી વારેવાર જોતા હોસે ! એમાં શું છે ! દોલત તું ગુમાવસે પણ તું કાંઈ તારી ધારેલી મોહરદાર ગુમાવવાનો નથીજ ! તે તો તારીને તારીજ છે, સમજ્યો.”

નીચે ઉભેલી ગાડીમાં આ ત્રણડે બેઠાં અને ‘પરીન પેલેસ’ તરફ ગાડી હંકરાઈ.

ગાડીમાં આ ત્રણડે જણાં એક શબ્દ પણ બોલ્યાં નહીં ; મગર ત્રણડે જણાં મનમાં તરેહવાર સારા-નરસા વિચારો તોફાની સાગરનાં મોજાં

માફક ઉછાસા મારતા હતા ! નાંજાં આટલાં આટલાં વરસવેર પોતાનાં કીનાનાં કેહરને માટે ડોભી હતી તે વખત તદનજ નજદીક આવી ગયલો હોવાથી પોતાની ફતેહને માટે જીગરોજનનથી ખુશી થતી હતી. પરીન અને જસીના લગન કાઢી રહેલે આટલે યાતો કાઢી રહેલે જાંહાંગીરનાં હાથમાં સપલશાહની લાખોની દોલત આવી પડે એવી એવી જે ખુરી ધારણા જાંહાંગીરે પોતામાં મનમાં રાખી હતી તે ઈચ્છા પાર પડવાનો વખત તદનજ નજદીક આવેલો હોવાથી પોતાનાં ભવીષ્યનાં ભાગ્યોદય માટે તરેહવાર ઉમેદભર વિચારોનાં વમલમાં વીંટલાએલો મલકાતો તે ગાડીમાં ગુપચાપ ખેડો હતો, જ્યારે જસીની મુરાદનો કોટ ભાગીને ફરરર હુસ થઈ જવાથી, તથા પરીનની લાખોની દોલતપર મધપર માખ માફક ભમેલો હોવાથી હવે નાંજાંમાયનાં કેહવા માફક પરીનને દોલતપર કશોખી હક ન રહેલો હોવાથી તે તદનજ પોતા જેવી લુખી-સુકકી બની જવાથી, પોતાની લખોપતી બની જવાની ઉમેદ અને મુરાદ જમીનદોસ્ત થઈ જવાથી, જસી નાશીપાસ નારાજ અને નામુરાદ બની ગયો. પરીન સપલશાહની દીકરી ન હતી તે ભરમ સપલ શાહે શા માટે જસીથી છુપાવ્યો, નહીં એટલુંજ નહીં પણ પોતાને આજવેર અધારામાં રાખવા માટે સપલશાહપર તે અંદરનો અંદર ધણો ખફા થયો. છેલ્લી ધડીએ તેના લગનમાં અચાનક આવું વિધન નડવાથી તે લુચ્છી નાંજાંમાયપર, સપલશાહપર, પરીનપર, અને છેવટે જાંહાંગીરપર બધાં કપરજ ખફા થઈ ગયો, પરંતુ તેને પોતાનો ગુસ્સો-પોતાનો ઉભરો-તુર્તજ તેઓ આગળ ખાલી કરવાની તેને હામ ભીડી નહીં. પોતાનાં મનમાં તે ખભરવા લાગ્યો. “આગ લાગે એ લગનને ! ને આગ લાગે પરીન પર ! એવી લુખીસુકકી પોરીને હું કાં દાર દોઢીમાં કંચકાને નાખું ! એક તો મારા ફેરામાં માઈ ગુજરાન નથી થતું તો એ દોર્યાં વગરની ચોખી મારે માથે પડે તો એ રાંડનું હું કાંહાંથી હોજરું ભરું ? આએ નાંજાં જે ભરમ કેહેય તે ખરોય હોય, પરીન અરધી વગરજ-આશા વગરજ-પણવાની હોય તો મારે કાંઈ પણનું નથી પછી જે થાય તે ખરું ! મારી સાથે તો આએ ભરમ પેલા ધાંખરાંએ છુપાવી દગો ને પ્રપંચ રમ્યોછ, એ આહનું મને છે એટલે મને એ ડોકરો હું ફરી ખેસસ તો કરવાનો શું ? જો હું માઈ નશીખ ખોહું તો પરીન પોતાનો ધારેલો ભરથાર ખી ખાલી ખેસવાની !”

‘પરીન પેલેસ’ની છેક લગોલગ નજદીક તેઓ આવી પુખ્યાં અને નાંજાંએ ગાડીની આહર ડોકાવીને તે તરફ નજર કીધી તો માલમ પડ્યું

કે પેલેસનાં દરવાજાની બાહર મેરવાનદાર પંથકી તેની દીકરી દીના પંકડી અને તેની ફ્રેન્ડ પોરચ માદન આતુરતાથી રાહ જોતાં ઉભાં હતાં.

“ જાહાંગીર તું અહીં ઉતરી પડી અગાઉથી જા, હમે પાછલે દરવાજેથી ઉપરનાં હોલમાં જઈ મેરચે.” નાનંએ સુચનાં કીધી.

ગાડી ધીમી થતાં જાહાંગીર તુરતજ ત્યાં ઉતરી પડી પેલેસના દરવાજા ભણી વીજલી વેગે ચાલ્યો, બ્યારે ગાડી લાંબો ચકરાવો લઈ પેલેસના પછવાડેના દરવાજા તરફ હંકરાઈ.

“ શું છે ! જસી કાંઠાં છે ! કાંઈ ખુરો બનાવ થયોજ ? જસી કાંઠાં ગીયો ?” વીજેરે વીજેરેનાં સવાલો જાહાંગીર દરવાજા પર આવી ઉભો ને તેઓએ પુછ્યા જેનાં જવાબમાં તે હાંફતો હાંફતો બોલ્યો. “હા, કાંઈ ગંભીર બનાવ બન્યોચ સપલશાહ શેઠ કાં છે ?”

“ તેનાન તો ઠાકી ઠાકીને ઉપર પોતાનાં ઓરડામાં શીધાર્યા ” મેહરવાનદારએ જવાબ આપ્યો, ને જાહાંગીર ત્યાંથી ઝડપી કદમે આસપાસ નજર નાંખ્યા વિનાંજ પેલેસમાં ગયો, અને બમે પગડયે ઉપર સપલશાહના ઓરડામાં જઈ પુગ્યો, અને સપલશાહ તેમજ પરીન અને ડોં હોમીએબી જસી માટેજ અત્યાતુરતાથી સવાલો પુછ્યા, અને તે એટલો તો ઝડપથી ઉપર ચઢી આવ્યો હતો કે તેનો દમ હાંશી આવેલો હોવાથી તે કાંઈબી બોલી શક્યો નહીં.

થોડીક પળ વીટાં બાદ તે દમ ખામને બોલ્યો. “ જસી અહીં ‘પેલેસ’માં આવેલો છે, ને કાકાજ કાંઈ ધણાંજ ખાનગી કામને વાસ્તે એ તમુને મલવા માંગેજ. એ પાછલે દરવાજેથી આવી હોલમાં મેડોચ, ને લગન આગમન તમુનેજ મલવા માંગેજ.”

સપલશાહનો ચહેરો જઈ મારી ગયો. તેને જે ખુસ બનાવની આગાહી કીધી હતી, તે ખરી પડવાની અણી પર હતી, અને છેલ્લી ધડીએ શાહદીમાં બરબાદી થનાર હતી કે શું તેનાં વિચારોથી આ જઈ ડોસાની છાત્રી ધડક ધડક થવા લાગી.

પ્રકરણ ૪૦ મું.

મક્કાને ઓરત.

“ જા દીકરા હું આંકિંછ ” સપલશાહ ગગળતે સાહદે એટલુંજ બોલ્યો, અને પરીનનાં શીકકા મારી ગએલા ચહેરા ઉપર આ જમદિ ડોસાએ ગમ-ખવારીથી નજર ટાંકી અને જીગરનાં ઉંડાણમાંથી એક સરદ હાથ નીકલી.

જાંહાંગીર તુરતજ ત્યાંથી દોડ્યો, અને ઓરડામાં જ્યાં નાંગંમાય અને જસી બેઠાં હતાં, ત્યાં જઈ પોતેથી સપલશાહની આવવાની રાહ જોતો બેઠો. તે બપકા બર્યા ઓરડાનાં રાત્ર રચીલાં ગમ જાંહાંગીર ચોમેર મલકાએલે ચહેરે જોવા પડ્યો, અને મોઝે યા વેલડેલે આ રોણકદાર મેહુલ તેનાં શુશોભીત ફરનીયર સાથ તેનોજ હવે થવાનો એવા દીલ્લખુશ સ્વપ્નાની લહેરમાં ચકચુર બની ગયો.

પોતાનો વરસોનો ઝેરી અને કપટી જીગરમાં સખી મુકેલો કીનાનો ફેહર વરસાવવાનો વખત નજદીક આવેલો હોવાથી આ બદમાસ પ્રપંચી ઓરત કીનાથી મનમાં મલકાતી હતી, અને સપલશાહે તેને હસ્થુતની હીણપસ્તીમાં લાવી તેને અધરત્યાર બાહર હાંકી કાઢી હતી, તેનો બદલો અને તેનું વેર લેવાનો દાવ હવે તેનાં હાથમાં આવી જવાથી કપટથી તે મનમાં મલકાવા લાગી.

એક મદદ પોતાનાં જીવલેણ મુદ્દમ્મ યા દુશ્મન ઉપર વેર લેવાનાં હડહડતા કસમ લીધા હોય છતાંથી બાજોવેળા છેલ્લી ઘડીએ સર્વ વેર તે વીસારી મેલે છે, મગર એક વેરી અને ઝેરી પ્રપંચી અખજા પોતાનાં મુદ્દમ્મ યા દુશ્મન ઉપર વેર લેવા મરતાં તુલીક કદીબી વીસરે નહીં એવી કીસમની દગાબાજ, જદાકાર ઓરતો આ અવનીમાં થઈ શકે તેમાનીજ આ નાંગંમાય એક આંગર પ્રપંચી, બદકાર અને કાવત્રાંબાજ ઓરત હતી, જે આજ વીસ વર્ષ થયાં છતાંબી પોતાનાં ઝેરી અને કપટી જીગરમાં ભરી મુકેલો કીનો તે વીસરી ગઈ નહીં.

અને જસી? તેનાં અશાંત, લોભી, અને લાલચુ મનમાં તો લાખો ખુરા વિચારો વીજળી વેગે પસાર થતા હતા. આ બદમાસને મનોહર મધુરી પ્રીત માટે સેહજ પણ અંશે કાલજ કે કદર ન હતી આ ખુરા અધર્મીએ પ્રીતને જીગરનાં ખરાં જોસથી પાક અને અસીલ મોહનતથી ચાલીજ ન

હતી. જે દીલકશ મધુરી જ્ઞાનીસાર પ્યારની મધીત્ર શીદાગીરીથી તેને ધડનાં ધડથી ચાહતી આવી હતી, તે મનોહર છોડીને માટે તેનાં સંગદેશ જીમરમાં જરાખી અંશે દયા કે દીલસોજી ન હતી, અને આ ઉમેદભર ભલી છોડી, સર્વની ઉપરવારી થઈ આ બદમાસ દગાખાજ સાથજ પરણવાની હક લઈ બેસી, તેને પોતાના જેવોજ સાચો અને ભલો જાણી પોતાના કામજી જીમરમાં બાંધી મુકેલી મુરાદમાં છેક છેવટની ધડીએ ફાંચડ અને વિધન પડવાથી આ ભોળી છોડી મોત જેવી શીકડી પડી તદનજ નારાજ, કાયલી, ઉદાસ અને તુટેલાં જીમરની થઈ હતી, છતાંખી પૈસાપર પ્યાર કરનારો તે લાલચુ બેવફા પોર્યો તે માટેની કશી પ્રકારની દીલસોજી કે કદર તે ધરાવી શક્યો નહીં, કાંકે આ બદમાસ દગાખાજ અને લોભી જીવાન પરીનને મુદલજ ચાહતો ન હતો, મગર તેની લાખોની દોલતનીજ ગોચા પુંજ કરી રહ્યો હતો, અને હવે આ ભલી ખાળા માટે ધીકકાર બતાવવા લાગ્યો.

પોતાના હાથની અદમ્ય વાળી ગમગીન વિચારોની ગીરફતારીમાં આ લુચ્છો જીવાન જમીન તરફ નજર ટાંકી બેસી રહ્યો હતો, જેવામાં તે ઓરડાનું બારણું ઉંઘડ્યું અને સપલશાહ ધીમા કદમે અંદર દાખલ થયો.

આ અભાગ્યા ડોસાની પેહલી નજર ખુદરતીજ લુચ્છી અને બદમાસ નાંજાં ઉપર પડી અને તેનો ભરમ આખરે ફુટ્યો અને જે ધાસ્તી તે લાંબા વખતની રાખતો હતો, તે ખરી પડી એવુંજ તેના મનમાં ઝટ આવી ગયું, અને બીજીજ પગે તે તદનજ ઝંખવાણો પડી ગયો. આ જમ્મદ ડોસાએ પરીનના રસ્તા વચ્ચેથી કાસળ પતાવવા તાબરનોખ નાંજાને 'પેલેસ'માંથી તુરતાતુરત બહાર કાઢી મુકી હતી તેનું વેર લેવા પરીનની શ્યાદી વેળાજ ઓચીંત પાછી આવી હતી એમ તેણે ગમખવારીથી જોઈ લીધું.

આયદે આ બદમાસ ઓરત તેની સાથ દગો રમી હતી જાંહાંગીર, સપલશાહની મીલકતનો હવે વારસ થનાર હતો એમ તેને ખબર પડી ચુકી હતી જસી એ બી જાણેલું હોવું જોઈએ કે પરીન કાંઈ તેની હકદાર બેટી ન હતી. બધો ભરમ દીવાની જોત જેવો ખુલ્લો થયલોજ આ જમ્મદ ડોસાએ અટકલ્યો. તેને લાખો દમ ખેંચ્યો. આ ભયભીત જીવલેણ ધડી માટે તેને રાત દીવસની શીકર હતીજ. જે ભરમ તેની છાતીમાં છુપો હતો તે ભરમથી તેની જીંદગી ભારી બોજથી ગોચા ભારી લાગતી હતી.

જસી જે બાજુ બેઠો હતો, તેની સામે આ જમ્મદ ડોસો આવી ઉભો અને ઠંડી રીતે ટુંકમાં બોલ્યો. "કેમ જસી, એટલું બધું મોડું થયું ?

તારી રાહ જોતાં જોતાં ડોળા ખી દુખી આયાને ? લગ્નને દીવસથીજ બચીશની મોહરદાર માટે આવી કાલજી ધરાવેજ ?”

બદમાસ જસીએ ગંભીર દસ્તાવી જવાબ વાલ્યો.

“મીઠ સપત્રશાહ, આજે લગન થાય યાને તમારી છોકરી જો ખરે-ખર હોય તો તે મારી મોહરદાર બને, એ લગાર શકમંદ છે ! આજે નાંજાંમાય જે ખુલાસો કરેજ તેનું ખરંનરં તમારે હવડાં જાણી લેવું જોઈએ. નાંજાંમાય જણાવેજ કે તમે જે છોકરીને તમારી હકદાર વારસ અને દીકરી તરીકે ઓળખાવીય-તે-તે-તે તો-તે કોણ છે તે આપ જણાવશોજ.”

સપત્રશાહે વીકાલ ચહેરાથી નાંજાંમાય જ્યાં બેઠી હતી ત્યાં નજર કીધી. ગુસ્સા અને જીવનથી તેનો ચહેરો તપીને લાલચોળ બની રહ્યો હતો. ધીકકાર ને તુચ્છકારથી તે ગંભીરાઇથી બોલ્યો.

“તેં મારી સાથ દગો કીધો, દગલમાજ એમરત ! તેં મારે ખાઈ મારીજ ગરદન મારી ? મારાજ પૈસા લઇને મને આપદે ઉઘાડો પાડ્યો, કંગાલ નાચીજ એમરત ! આપદેતેં આજે બેઠ જણુને બધી ખાતમી જણાવી !”

“મેં બધું કહયુંજ નથી, ખાલી મેં એટલોજ ખુલાસો કીધોય કે પરી કાંઈ તમારી દીકરી નથી. જસી કેહય કે હું તો ઘડી ભરખી એ માનું નહીં ને હમારી વચ્ચે બોંહસ ચાલી, ને જીભરં એજ ખરંનરં કરવા કરાવવા અહીં લઈ આયો. તમારી હાજરીમાંજ ખરો ખુલાસો હવે થયો જોઈયે કે જેથી એ લોકનેખી શંતોષ મલે ! મરે ! હું કાંઈ લગન અટકાવવા માંગતી નથીજ. લગન અગાઉ હું તમો જીભરંની રૂબરૂજ બધો ખુલાસો કરવા માગુંય કે જેથી જસીભાઈ લગન અગાઉ જાણે કે જે દોલતનાં ડુંગરની આસામાં જીભરં પરણવા નીકળ્યોય તે તો હવાઈ સપ્નોજ છે !” અને તે દગલમાજ એમરતનાં અણકાથી બોલેલા છેલ્લા શબ્દો લુચ્છા જસીનાં જીગરમાં કારી તીર મીસાલ પુટયા. જસીને ઘણો ગુસ્સો લાગ્યો, અને ફફડીને બોલ્યો.

“નાંજાંમાય, વધુ લાંખી ટુંકી નાં કરો. મને ચાલીયલાવી તમારો ભરમ કેહવાં ઘસડી લાયાં તે કહી દેઓ કે સપત્રશાહ શેઠ આગળ ખરંનરં થાય કે તમારો ખુલાસો સાચો છે કે જીકો.”

“ઓ વાયા ! તે મેં કાંઈ નાં કહયું” તે ઢોંગ અને ચરત કરતી બોલી. “હું હવે મારો ભરમ કેહયું તે ખરાખર કાન પુર ! રાખી સાંભળ.

“ તારી બી તેમાં ખરો પરીક્ષાજ થશે જો, જસીબાઇ !” તે અદમાસ ઓરત એવી કીસમે જસીનું પાકવવા બોલી કે તે લોબી જીવાનનાં તનઅદનમાં ગોયા ફફડાટ, ધીકકાર અને જનુન બ્યાપી રહ્યાં.

પ્રકરણ ૪૧ મું.

નાંખનો ભરમ.

જરદાર અને જઈફ સપલશાહ ગમગીન અદાથી માંથે હાથ દબાવી નામોશી, ગુસ્સા અને નાસીવાસીનો દમ ભરનો બેઠો હતો, જ્યારે જાંહાંગીર ઉમેદ-ભર્યાં જીમરે દુર એક ખુરસી ઉપર અદ્ય વાળીને પોતાનાં હસીફ જસીનાં ચેહરા ઉપર થતા તાજીબી ભર્યા ફેરફારો મોજથી નિહાળતો ખામોશ બેઠો હતો, જ્યારે ગુસ્સા, ખેળવટ અને નામોશીની મીઠા લાગણીથી ટપી આવેલા ચેહરા સાથે ફફડેલો ચટકેલો જસી એક ખુરસી ઉપર જનુન અને તીરસ્કારથી જોસ સમેટ ધડકતાં જીમરે બેઠો હતો.

અને નાંખ ! તે દમાખાજ, ઢોંગી અને ખારેગાંઠ પુરી ઓરત પોતાનાં કપડી જીમરમાં કેવી એક ટાહાટક વળી હોએ એવી કીસમે ઠડે કલેજે ઘડીકમાં સપલશાહને તો ઘડીકમાં જસીને જોતી હતી.

“ હું જો બુલતી નહીં હોઉં તો આશરે સોળ એક વરસની વાત પર મુંબઈથી કલકતે ઉપડેલી મેલ ચેનને એવી તો ભમભીત હોનારત થઈ ગએલી કે, મરે, તે જાણે કાલેજ બની હોય તેમ અને હજી બી યાદ છે !” કસરેવજ નાંખાંએ ગંભીર ડાચું કરી ભવાં અઢાની ખાતેખરાત ભરમ ફેલવતો શરૂ કર્યો. “ મેલના થઈ કલાસમાં એક ઘણી જીવાન ધેરી આશરે બે વરસની ખુચીને લઈને બદનેરા જવા બેઠેલી. તે લોક ખીચારાં ગરીબ હતાં ને દીલમાં કપડાં ચપડાં બી તેવાંજ હલકાં હતાં. તેજ મેલના સેકન્ડ કલાસમાં જીમરે કોઈ પૈસાવાલાં વર ઐયર ને તે લોકની આશરે બે એક વરસનીજ ખુચી કલકતે જવા મુસાફરી કરતાંતાં ને તે લોકનો દબ્બો પેલા થઈ કલાસની જોડમાં ઉતો. રાત તો એવી કારી કીલ જેવી કે દીલમાં ભય પેસે ને આશરે આરેક વાગે શેગામના સ્ટેશન આગળ તે મેલ જોરથી ગુડસ સાથે અઢી પડી ને, મરે, કેહા ગુડસનાં ગારાંમાં ઘાસલેતનાં દબા ભરેલાં તે

અહરવાથી ફાટી સલગી ગીયા ને આગ સલગી ઉડી, ને મેલની ગારી સખત આંચકાથી બાંગી લુકો ચમને વળી બરી ગેઈ તે જુદી. આએ હોનારતમાં પેલી થઈ કલાસમાં બેઠેલી ઐરી જે તે વખતે ઘણી નાલ્લી ઉમરની હતી તેને ઘણું સખત માથામાં વાગવાથી બેભાન થઈ પડી ને તેને તો બીચારીને મરે દુન્યાદારીનીથી ખબર રેહી નહીં.

“બીજે દહાડે તે શેહરની ઇસ્પીતાલમાં તેને આંખ ઉઘાડી. માથામાં ઘણું વાગવાથી લોહી પુસકલ ખુરું જવાથી તે ઐરી નખલી ઘણી પડેલી તો બી તેનો પેલો સવાલ પોતાની સાથે ખુચી હતી તે આએ હોનારતમાં દુશમેન મરી ગેઈ કે કેમ તેને લગતો હતો, પણ ઇસ્પીતાલની નર્સ મડમે સધ્યારો આપ્યો કે જીભર ખુચી તો તદનજ સલામત હતી. જે લોક બીચારાં દાકી ગએલાં, કે આએ હોનારતમાં જખમી થએલાં તેઓને રાતોરાત ડાકટરની મદદથી ત્યાંની ઇસ્પીતાલમાં લઈ ગયેલાં તે તેમજ પેલી ઐરીનેથી બેભાન તાંહાં લઈ જવામાં આવેલી. મારે તમુને બરાબર ખુશ્કું કરીને જણાવવું જોઈએ: હું કલાસમાં ખુચી સાથે જે ઐરી મુસાફરી કરતીની ને અકસમાટમાં માથામાં લાગું ને ઇસ્પીતાલમાં લઈ જવામાં આવી તે કોઈજ નહીં પણ હું પોતેજ હતી” અને એમ બોલી તે દગાબાજ ઓરત ચમકતી આંખોથી હસવા લાગી. એકાદ પણ ઠોભી તે કસરેવજે આગળ ગાડું ગમડાવ્યું. “અકસમાટમાં મારી સાથની જીભર ખુચીને કાંઈથી લાગુંતું નહીં અને તે સારી કાની હતી એમ મને નર્સે કહ્યું ને મારો જીવ ઘણો ઠંડો થયો. તે પછી તે મડમ નર્સે મને હિંદુસ્તાનીમાં કહ્યું કે જો હું માહરી એ જીભર ખુચીને કાંઈનાં હવાલામાં ચોકકસ સરતે પાલવા આપું તો કોઈ ચૈસાવાલાં પાલવા તૈયાર છે. મેં તે વાસ્તે પરપુછ કીધી તેનાં જવાબમાં નર્સે જણાવ્યું જે આએ હોનારતમાં સેક્રડ કલાસમાં જે વર ઐયર પોતાની મારા જેટલીજ ઉમરની ખુચી સાથ મુસાફરી કરતાં હતાં, તે લોકને સેજસાજ ઇજ્જ થઈ ને ખચી ગયાં, પણ તે લોકની ખુચી આએ હોનારતમાં સપડાઈ બીચારી મરી ગેઈ, ને તે લોકને બીજાં છોકરાં નહીં હોવાથી, તથા મારી ખુચી ઘણીજ ખુબસુરત ને અબરાક હોવાથી તથા તેઓ ઇસ્પીતાલમાં તે જીભરને જોવાથી તથા પોતાની છોકરી બેહસતન મરી ગઈ તેનો ગમ લુલાવાના ત્રિચારથી મારી ખુચીને તેઓ પોતાની સાથે ચોકકસ સરતે લઈ જવા મામતાં હતાં, ને જો હું મારી મરજી દેખાડું તો તે લોક ચોકકસ નાંણાંની રકમ આપી મારી પાસથી જીભર ખુચીનો હવાલો સદામો લઈ પોતાને

વતન ગય એવો તે લોકનો ધરાદો પેલી નસેં મને જ્યારે કહી સંભળાવ્યો, તે વધી હુંબી ઈરખીતાલમાં સખત માંદગીમાં પડેલી ને વધી મને ગરીબાઈમાં મુવાં છોકરાંની જંગલ કરવાની ઘણીજ મુઠ્ઠી અભીતરી, તે મેંબી તરતજ હા કહ્યું કે જે માથેથી પથરાનો બોલો ઓછો થયો તે ખરો. એક તો મારો વખત બી ઘણોજ કરકા કરકીતો અર્થો થઈ ગીયોતો ને આ એ નાલ્લાં જમરને પાળીને મોટી કરવા મારી પાસે ખરચીબી નહીં ને પૈસાનું જોરબી નહીં તેથી મેંબી હાજ કહ્યું, ને તે લોકોબી પોતાના આસરા તમે ઉછેરી મોટી કરી પૈસાવાળાની દીકરી તરીકે ઉધારી આવી કંગાલ ને રખડતી પોરીને ખાનદાની બનાવવા પોતાની મરજી જણાવી. મારી સોરેથી જો એ બુચીને લઈ ગય તો મને તેના બદલામાં પેલાં દેખીતાં ખાનદાનીને પૈસાવાલાં વર ઐયર એકદમ પાંચહજાર રૂપીઆ આપે પણ ભવીશમાં તે છોકરી પર મારો કશોબી હક ઇલાકો રહે નહીં, ને મોટી થયા પછી મારાથી તે પાછી મંગાયબી નહીં એવી તે વરઐયરની કમુલાત ને સરત માફક આલવા મેં ખુશીથી હા કહ્યું, ને મારી છોકરીનો હવાલો જેમ બને એમ જલદી લઈ લેવા મેં બોહોંશ કીધી, ને હું એટલી બધી કેમ વીરમાં અધીરી પડી. તે માટીડો જરા વહેમમાં પડ્યો ને પોતાની ઐરી સાથ મસલત કીધી ને મને ખતી ખતીને પુછવા પડ્યો કે હું એ છોકરીનો હવાલો આપી દેવા એટલી બધી આતુર હતી તો હુંજ નેની ખરેખરી માય છેઉં કે નહીં. આએ છોકરી મારી પોતાની છે કે નહીં તે બરાબર ખુલાસો હું કઈં તોજ તે લોક તેનો હવાલો લે. તેજ વખતે ભપકામાં મેં જો હાજ કહ્યું હોતે તો બધી ધાંધલ પતી જતે.”

તે ઠોડોક વાર દમ લેવા ઠોબી, જે પછી પોતાનો ભરમ રજી કરતાં ગુસ્સા અને ધીકકારથી તે કસકુનમ ઓરતનો એહરો કાસો મારી ગયો. “આ બુચીને હું ધીકકારતીતીજ-એ ચણા જેવીની રાંડ પેટબરી માયનેબી હું બહુજ ધીકકારતીતી, ને તે છુપો ધીકકાર મારી આંખમાં તે વાર પ્રગટી નીકલેલો હોવાથીજ તે માટીડો વેહેમમાં પડી ગયો તેથી મેં એ પોરી મારી હતી એમ ખોટું નહીં કહ્યું, પણ મેં તે માટીઐયરને ખુલાસો કીધો કે ભઈ એ કાંઈ મારું બચ્ચું નથી. હું કાંઈ એની ખરી માય નથી પણ ખાનદાની હકદાર બાળક છે. કાણું તે હું કહી શકતી નથીજ. હું જો ખરેખર એ કાણુંની બુચી છે તે કેહું તોજ તમે એનો હવાલો લેવોને નહીં તો નહીં-તો તમારી ખુશી; તમારે ગમે તો લઈ જઓ નહીંતો છો પડી, પણ હું કાંઈ કેહવા એવાની નથી. તમે લઈ નહીં જસો તો વધી કાંઈ બીજો ખોદામનો લાલ મધી જશે, સમજ્યાજી. મેં જે એમ તણુકો કરીને કહ્યું કેની તે પ્રેમા

ખીચારે માટીડો પાછો વિચારમાં પડ્યો ને પોતાની હાથની ધરતી સાથે મસલત કીધી. આ વેલા મારી ખુચી તે બાઈના હાથમાંજ ઉતી, ને દરરોજ તે લોક ત્યાં ઇસ્પીતાલમાં આવતાં હોવાથી, ખુચીને રમાડી કેક-બીસકેટ ખવાડતાં હોવાથી એ કારમખીનેખી એવો તો પરોસ પરો ગીયો કે બ્યારે તે લોક આવે ત્યારે પેલી બૈરીને ખોરે ચરી એસે તે અનીખના તારા તોડે તોખી ઉતરે નહીં. તે વખતે ખી મેં મારી આગળ લેવા કીધી પણ આટલી ચણાં જેવડી ઉતી પણ તદનજ માયનીજ મગરૂરીની આસ્થત તેનામાંખી ઉતરેલી હોવાથી અણુકો કરી મોનું ફેરવી નાખ્યું, ને પેલી બૈરી મારી આગળ લાવી તારે બધું ગોખ્યાઈ કરી મુક્યું ને તે લોક સાથેજ બસ જવા માંગ્યું એવો કાંઈ ખુદરતી પરોસ પરો ગીયો! પેલી બૈરીનું દીલ દયાથી દાઝી ગીયું, ને પેલા માટીડાને સમગ્ગરી મારી ખુચીને પોતા સાથે રાખવા માંગી, અને તે પ્રમાણે તેઓ તૈયાર થયાં ને બીજે દહાડે પાછાં ઇસ્પીતાલમાં આવ્યાં ને હું ભવીસમાં એ ખુચીને કદીખી માંગવા નહીં આંકિં ને મારો સેહજખી હક તે છોકરી પર નહીં રહે એવી કયુલાત લખી મારી તે પર સહી શાખ કરાવીને મને પાંચ હજાર આપવા કહયા. તે કયુલાત મુજબ ભરપાઈ કરી દીધા ને પોતાની સાથે મારી ખુચીને લેતા ગીયા. તે વખતે મારે માથેથી જંગલ ઓછી થઈ. મને ચોક્કસ રીતનો કરાર વજેલો જેઠ મેં તે વેલા સંધ્યારાનો લાંબો દમ ખેંચ્યો ને ખુચીનાં વેચાણપર મુઠ મને તો જાણે ઘણી ગમત મલી કે કોણની દીકરીને કાં ચાલી!" નાંજ અહીં ખડખડ હશી પડી અને એ પણ દમ ખાવા થોભી અને થોડીક પંજ પધી ગંભીર ચહેરે તીરસકાર બતાવતી બોલી!

“મે એને પાંચ હજારમાં વેચેલી એ મારા કીનાનો પેહલ વેહલો હકતો ઉતો ને આએ બીજો હકતો થયો! મેં આએ ખુચીને આવી રીતે વેચી નાંખી એ જો એની માય જાણુને તો શું ને શું કરી નાખતે એમ મેં તે વેલા વિચાર કીધો જો!

“તે લોક ખુચીને લઈ ગીયાં, ને તેઓ સાથે જવા એ હરવાઈ ગેઈ કારમખીખી કદકા-લુસકા મારી ગેલમાં આવી ગેઈ ને પેલી ખાઠએ છેલ્લી વેળા મને પાસામાં દાખવા ને કોટી કરવા આગળ લાવી, પણ તે મારી આગળ નહીં આવવા ગોખ્યાઈ ને તોફાન કરી બધી રરી તતરી પરો ને મને જેઈ બસ રાંડ આટલો ચણો મોનાંજ ફેરવવા લાગી. એ વરસની ઉતી ત્યારથી મારે વાસ્તે એવી અભીતરીને વલી એટલી બધી મગરૂરી ઉતી કે મને તો મરે તે વેલા એની તુમાખી માયજ યાદ આવ્યા કીધી

કે બધી રીતે પેટપરી સંક સ્વભાવે ખાસ્યતે તદ્દનજ માયજ ખીજી ઉમી નીકલીતી કાંકે એ એનાંયરીની માયખી એવી તુમાખી ઉતી। પણ હવે ખોલ્યે નહીંરે ખોદાય। પછી તો એ દુકતીની માયની એવી અવદશા થઇ કે ખોદાજ નજોચ્યજો।” લગાર કમકમી તે કુર્કશા ઓરત થોડીક વાર ઠોભી.

“તે લોક ખુચીને લઈ ગયા પછી બી દરરોજ થોડો વખત આવી મારી તખ્યત માટે પેલી બાઇ પુછપરછ કરવા આવ્યા કાંધી. તે ખુચીનાં માય-આપ કોણ ઉતાં ને કાંઠાં ઉતાં તે માટે ચીપી ચીપીને બસ સવાલો પુછવા લાગી. મારી પાસ એ કારમખીનાં માય-આપનાં નામ મેળવસજ ખાઇખીને મારી પુઠે લાગી, પણ આએ બાળુ હું બી મરં પણ આવન ટકકર લરં તેવી આંદી-આંદી મરવા પડેલી તોખી છારી મકકમ રાખી સાફ નનોજ વાસ્યો.

“તમે એવી જીદ કાંચ કરોચ” પેલી બાઇ મને પટાવા પડી. “કાલ કેવી છે ને ન કરે ખોદાયને તમારી દુશમેનને કંઈ કશું થાય ને તમે એ ખુચીનાં માય-આવા કોણ છે તે તમે હમુને કહેતાં નથી તો બધું અંધા-રાંમાંજ રહી જાય. ખોદાયને હાજર નાજર નાણી-ખોદાયનો ડર કરીને કેહવોની તેમાં તમારા લાભમાં ખોદું તો કાંઈબી નથી જવાતું।”

“પેલાં વર-બૈયરે મારી ખુચી ગલગોટા જેવી ને પરી જેવીજ ખુબસુરત હોવાથી તેઓને મનગમતું નામ પરીન કરીનેજ રાખ્યું ને તેનાં માય-આપ માટે ઘણુંબી પુછવા પડ્યાં ત્યારે મેંબી છેવટે દમ કરીને કહ્યું કે “મરે દરરોજ એ ને એ શું રદનપાટલો તમારા લોકનો છે, મેં તમુને કહ્યું કે એનાં માય-આપ કોણ છે તે તો હું કહેવાની નહીંજ! હજુબી કાંઈ ખાદું-મેળું નથી થયું. તમારી નહીં લઈ જવાની કે પાળવાની મંછા હોય તો તમારા રૂપ્યા લઈ જાઓ ને મારી ખુચીને પાછી લાવો એ કાંઈ ભારી પડવાની નથી. તમારે ગમે તો ખેલાસક પાછી લાવો પણ એ વાત તો જનહાર બનનાર નહીં” જ્યારે મેં એમ કહ્યું ત્યારેજ તે લોક દપટ પડ્યાં. હું તો જાણતીતીજ કે ખુચી એટલી બધી તો એ લોક સાથે ટુંક વખતમાં પલોટાએલી ને એ રાંડને જાણે ગરીબાઈની ગંધ લાગવી હોય તેમ ચારાથી સુગામ દુરજ નાસવા માંગી પૈસાવાલાની સોર સાંધવા ખુશી હોય એમ તેઓની સાથેજ જાણે તે લોકનીજ ખુચી હોય તેમ ખેલાઇ ગેઇ! વરી પેલી બાઇની જીભરં છોકરી એટલીજ ઊમરની પેલી બયમરી હોનારતમાં મરી ગયલી ને આએ મારી ખુચીથી તે ખેતાનો ગમખી ભુલવા લાગેલી હોવાથી, તે લોક પાછી લાવે ને હું એ ખુચીનાં માયઆપ કોણ

છે તે જો નહીં કેહું તો મને પછી એ યુચી સ્વાધીન તો કરવાનાં નહીંજ એવી મારી ખાતર જમાં હોવાથી મેંખી છેવટે સુકોજ દમ કાપો કે તમારે ગમે તો યુચીને પાછી આપી દેઓ, છો પરી, તારેજ પેલી બાઇખી જરા દપટ પરી ગેઈ, તોખી છેલ્લે દહાડે તો મને બીજા પાંચશો જાસ્તી આપવા કહયા, પણ મેં તે રૂપ્યા લેવા ને કેહવા પાછું નાજ પાર્યું. મારો વખત આવે નહીં તાંહાં લગીન માઈ મોનું કમખી ઉંધારવું નહીંજ એવોજ મેં મનમાં ગાંઠ વાલ્યો હતો, પછી ગમે તો મારા પગ આગળ આખી એક કાંચ નહીં રેડી દેવાની લાલચ દેખડાવે પણ નાજાં બંદી નાથી હા નહીં થાય.”

હયાં આ બદમાસ, ઠગારીએ છુટકારાનો લાંબો દમ ખેંચ્યો! લાંબા વખતનો ભરમ તેને છાંટીમાં છુપાવેલો અને તદન ખાલી કરવાથી તેને જાણું કે કેવો એક કરાર થયો હોય એવી કીસમથી સંચારાનો લાંબો દમ પાછો ખેંચવા પડી.

“આખરે પેલા મારી બૈયર માઈ નામ નીસાન લખને પોતાનું થર ઠેકાણું આપી પેલી યુચીને લખ પોતાને વતન આડી ગીયાં. ને કારે પાછો મારો દાવ આવે તેની વાટ જોતી હુંખી ગરીબાઇમાં દીવસ કાઢવા પરી! આએ પરીનના માઆપ ને તેનાં લાગતાં વળગતાં જીવતાં છે, પણ તેઓ કોણ છે ને કાં છે તે હવડાં તમારી આગળખી હું મારો જીવ જીવ તોખી કેહવાની નહીંજ. એ તો મારો બીજા દાવ આવશે તહારેજ તે ભરમ ખોલ્યો થશે! આએ દુન્યાની કોઇખી લાલચથી યા શકતીથી મારી છાતીમા છુપેલો આ બાકી રહેલો ભરમ કોઇખી હરવાયું કાઢી શકવાનું નથીજ, ને પરીનનાં માઆપ કોણ છે તે તમે લોક ગમે તેવાખી કાલાવાલા કરશે કે ધમકીઓ આપશે તો તે છતાંખી હું મરી જવશ તો કહેવાની નથી.”

તે કસકુનમ શેનાન હાથપર હાથ અદાળી બોલી, કે જે વેળા કપટ અને જુસ્સાની લાગણીથી તેનો બદકાર ચેહરો તપી આવી લાલ થયો હતો.

મકરણ ૪૨ મું.

કીસમતની કમનશીબી.

પોતાનો છુપો ભેદ બધો જાહેર કરી આ ચંડાલ અબળા થોડોકવાર દમ ખાવા પડી, જે અરસામાં ત્યાં હાજર રહેલાંઓમાંથી સેહજ પણ

સંસારે કોઈએ બહાર કાઢ્યો નહીં, એટલી હદ સુધીનાં સર્વ તાબુખી પમાડનારી હદ સુધી આ ઝેરી નાગણને સાંભળતાં બેઠાં હતાં. પોતાની થએલી ફતેહથી ખુશી થતાં મલકાએલે ચહેરે પોતાનો ખુલાસો આગળ ચલાવ્યો.

“ પેલાં વર-બૈયર બુચીને લઇને કલકત્તે સીધાર્થી જે પછી માટીડાની ગામેગામ જવાની નોકરી હોવાને લીધે અહીં તહીં તેઓ પરીનને લઈ ગામેગામફર્યાં. મારી પાસથી લીધેલી છોકરીનાં કમનશીએ પેલા માટીડાની ધણીઆણી ખીચારી તે પછી એકજ વરસમાં બેહસ્તન મરી ગઈ, તે પછી પંદર વરસ વેર તેઓની ધનનસલખી અને કશી માલમ પડી નહીં! મેં આએ પંદર વરસ માફ પોતાનું કોડી ખાવા સીવીસાંધીને અહીંતહીંથી પેદા કરીને લાચારીમાં કાઢ્યાં, ને ખોદાય પરથી મફત તે એક દીવસ હું જે ઘરમાં નીચે રેહતીંતી તાંહાં માર પર કાંઈ કામં ગેઈ જાં જીભરં એક છોકરી મોટે મોટે પોતાની માયને નુસપેપર વાંચી સંભલાવતીંતી, ને અલાહબાદમાં કોઈ પૈસાવાલા પારસીને તાંહાં એક પછી એક ત્રણ ચાર માત થયાં ને લખોની દોલતનો કોઈ વારસ ન હોવાથી બધી દોલતને વાડી બંગલા વગેરે કોઈ અતલગનાં સગા સપલશાહ શેઠનાને નશીએ ગયા અને અને વકીલોના લખવાથી સપલશાહ પોતાની એકની એક પુરી દીકરી પરીન સાથ તે વેલા કલકત્તે વસતા હતા, તેવણુ તરતજ અલાહબાદ આવી આએ ઓચીંતી દોલતનાં ધણી થયા, ને આશરે આઠ મહીના પછી તેવનની બોહલી સખાવતને લીધે તેવનને સરકારે ખાનખાહદુર બનાવ્યાંને તેને માટે મોટી ખાનીપીની ને લગતો ગંજવર હેવાલ વીગેરે મેં જ્યારે આએ નુસ પેપરમાં છાપેલો કાનેકાન સાંભલ્યો. મારી બુચીને મારી પાસથી પંદર વરસ પર એજ સપલશાહ શેઠનાં લઈ ગયલા, ને તેવણુ લખોપતી થયલા જાણી હુતો ધણી ખુશી થઈ. મેં દાદારજી પાસ દુઆ માંગી કે ચાલ હવે જરા મારોખી દાહડો ફરસે ને એ પૈસા જીવે ખરચવાના તો મલશે એમ ધારીને પાસે જે ચાંચુ પુચું ઉતું તેના કપરાં ચપરાં લીધાં ને અલાહબાદવાલા આએ જીભરં લખોપતી શેક્યાપર મુઆરક્યાદીતું કાગળ લખ્યું ને હું જીભરં સપલશાહને મલવા આકિંચ માટે બદોખસ્ત કરવો એમ ખુલાસા વાર કાગળ લખી વાલ્યું. સપલશાહની પોતાની બુચી તો પેલી શેગામવાલી હોનારતમાં મરી ગેઈતી તે તેને બદલે મારી બુચીને તે લોક લઈ ગીયા તોપણુ તે ભરમ સપલશાહે પરીનથી છુપો રાખેલો હોવો જોઈયે, કાંકે નુસમાં પરીનને સપલશાહની એકની એક પુરીજ દીકરી તરીકે ઓરખાવી હતી. માત્ર હું ને સપલશાહજ આએ ભરમ જાણતાંતાં એમ મેં ધાર્યું.”

કાંકે જીભરં એવનની મોહરદાર તો હોનારન ખની તેની પછી એક વરસ-
માં જીભરી ગેઈ.

“ ભર ઉમેદ ને મુરાદ વચ્ચે હું સપલશાહની ઓળખીતી સગી તરીકે
ભપકાબંધ પોષાકમાં અલાહનાદ જમ પોહચી, ને જીભરં સપલશાહ મને
જોધને ગભરાવા લાગા કે પરીનને લગતો ભરમ રખે હું તેની આગળ
ફાડી દેડ. સપલશાહે પરીનને કહ્યું તુંજ નહીં કે તે કાંઈ તેની ખરી
હકદાર છોકરી નહીં હતી તેજ વખતે મેંજાણું કે જીભરં સપલશાહનો
ભત્રીજો જે ખરો વારસ હતો તે હૈયાત હતો. મેં તે વેળા પરીનને નજદીક
સોળ વરસે જોધને જોઈ મને એની બેહેસતન માય યાદ આવી! ઘાટમાં
રંગ- રૂપમાં નરી માય ને વળી જ્યારે મેં એને કાઢી કરવા કહ્યું ત્યારે
એ તણુકો કરી તેહકરાઈયી દુર નાડી ત્યારે વળી પાછો મેં વિચાર કીધો
કે રંગ રૂપમાં ઓજણી માય જેની છે પણ સ્વમાવેખી એવીજ માય
જેવી તુમાખી છે. મારે નામની તો એને અખીતરીજ પહેલેથી ભરાઈ
દેખું. એની માય થતીને હું વરસો થયાં ધીકકારનોની તેનીજ દીકરી મને
કોહું નહીં આપે એ મને ઘણું ખેજનસ્ટ ભયું લાગું, પણ દાવ આવવે
સોટકી મારવાનું હાપણુ વિચારી હું બધો અપજશનો ગેરધનસાક ગુપચાપ
તામોશ કરી ગેઈ. વળી નાદાનજ કેની તે વળી તેજ વખતે જસીભાઈ
સાથ થોડાજ માસની ઓળખાણ પડેલી તે ધરાંપરાં જોધ મને તો બર્થો
આએ જાંહાંગીર માટે ઘણો બરાપો થયો કે પારકો છોકરો આએ દોલત
બધી ધસડી જવાનો, ને ઘેરનો છોકરો જે ખરેખર હૈયાત વારસ તે
મોહોડું જોતો રહી જવાનો.

“ એ છોકરી બી જસીપર લોભાઈ ગઈ ને તેની સાથેજ પરણવાનો
કસદ કીધો ને ખરં પુછાવો તો લખોની દોસતપરજ આએ ગરીબ છોકરો
ગોયા મોહી પરયોતો. બધાંઓએ તેને વારી ને તેવાં લગનથી અટકાવવા
ફાંચર મારી પણ આએ નાદાન હુલવેલી સમજી નહીં; તેના જીભરં આપે
બી ઘણી સમજવી, પોતાનો ભરમ કહી દેવા તેવણે ઘણું બી ઇચ્છ્યું,
પણ તેવણની છાટી ચાકી નહીં, ને આખરે તેવાજ ભરમમાં તેઓનાં
લગન નક્કી થયાં.

“ પરીન ખુદરતી મને ધીકકારતી હોવાથી મારો પગદડો મેહલમાંથી
કઢાવા પોતાનાં આપને ચાલુ સતાવતીતી ને આખરે મને અપજશની હીણુ-
પસ્તીમાં કાઢી મુકાવવામાં એ ફતેહ તો પામી. જીભરં એના આપે મને
વીસ હજારની રકમ આપી ધકેલી દીધી પણ મુવું નશીબજ અમાગ્યું,

તે બરી એઈ આગ લાગી તે બધો પૈસો તેમાં હરામ ગયો ને પાછી હું બીખારી જેવી થઈ. ને પરીનનાં લગનપર પાછી આવવાની કયુદ્ધાત કીધેલી હોવાથી હું પાછી છુપાછુપ આવી ને જાંહાંગીરને ત્યાં ગઈ ને હું પરીનને લગતો બધો ભરમ કહેવા આવીછ ને એ જીભરાયાને દોલતનાં ડુંગરપર ખેસાડવા આવીય એમ કહેવાથી એનો માય મરે હરખઈ હરખઈ ગીયો, કાંય કે પરીનનાં લગન જસી સાથ ગોડવેલાં હોવાથી તથા પરીનને જાંહાંગીરની માંગણી નહીં સ્વીકારી એને હરકુત કીધેલો હોવાથી એ તો દુશ્મન પોતાનાં હાથમાંથી સુનાની ચલ્લી ઉડી જવાથી રડમસ ને બરીએલ જોવો થઈ રહ્યોતો ને મારા કેહવાથી તો એ ખુશાલીથી કુદવા લાગો. મને એને પેલી રામદાસની ચેલીનાં ગાલામાં રેલવાની ગોડવણ કીધી ને હું લગનનાં દીવસની વાર જોતી એડી.

“આખરે લગનનો દાહરો આયો ને જાંહાંગીરને સવારનાં પોહરમાં જસી આગળ મોકલ્યો. તેને મારી આગળ તાબડોતોય લઈ આવવા મેં કહ્યું, ને જસીભાઈ હાંફલાહાંફલા મારે ત્યાં આયા, ને મેં એમજ કહ્યું કે લાખોની વારસ તરીકેજ તું આજે જોને પરણેય તે કાંઈ લાખોની વારસ ખી નહીં ને જીભરં સપલશાહની હકદાર દીકરી ખી નહીં! એ તો ખીચારો ગભરાઈ ગયો ને એમ બનેજ નહીં એમ બસ જીદ કરવા લાગો ત્યારે મે સપલશાહની આગળજ ખરંનરં કરાવવાનાં મનસુઆથી હું એને અહીં લાવી કે એ જીભરં ખરંનરં તમારે મોહડેથીજ સાંભળે ને પછી પરણે તો કાંઈ હરકત નહીં. એ જીભરં પૈસાની થોડી દરકાર કરેય. પરીન એનાં જેવી કરકા બાલુસ હોય તો ખી એ પરણે એમ જીભરં પરીનને ઘણી વખત કસમપર કેહલું, એટલે પરીન તવંગર છે કે ગરીબ છે તેનો એને શું મુજબકો છે? આએ સપલશાહની આગળજ હવે ખરંનરં થયું કે જે છોકરીને એ આજે પરણવા માંગેય તે કાંઈ સપલશાહની હકદાર દીકરી ખી નહીં ને લાખોની દોલતની વારસખી નથી ને બધી દોલત તો—”

તેની સાંમેનો, એરડાના છેડાપર ટાંગેલો, પદડો હીલ્યો ને એક જાળુ ખસી ગયો, ને ત્યાંથી એક આકાર ધીમે કદમે તેની તરફ આવતો જોવાથી નાંજાંમાય તેને જોઈ એકદમ બોલતી અટકી ગઈ તાળુખીથી તેને ટીકવા પડી.

તે તો પરીન પોતે—આજનીમુજારક શાહદીની ભાગ્યશાલી કન્યા—હતી, જે પોતાનાં વહાલા બાપની પાછળ છુપી રીતે તેજ એરડામાં નાંકે પદડા પાછલ ઉભી રહી આ એરી નાગણુનો બોલે બોલ ધડકતી છારીએ સાંભળતી ઉભી હતી.

એકાદ ફરેસ્તાને હેરટ કરે એવા શાહદીના નવા સફેદ પોષાક વચ્ચેજ તે ધીમે કદમે નજદીક આવી.

કેવી કીસમતની કમનશીબી ! માત્ર ત્રણ-ચાર કલાક અગાઉ આ ખુશાલીભર્યા દીવસથી તેનું આશાવંત જીવન હર્ષથી ઉજાસા મારતું હતું, અને તેના મનોહર દીક્ષકશ ચહેરા ઉપર ગુલાબ ઉગ્યા હોય એવો રતાસ ધાધ આગ્યો હતો, મગર માત્ર ત્રણ કલાક પછી અફસોસકારક હદ સુધી તેની ખુશાલી દક્ષગીરીમાં ફેરવાઈ ગઈ. ધાસ્તીથી તેની છાતી ધડક ધડક થવા લાગી. અને ખુશાલીને અદલે નામોશી, નારાજ અને નાઉમેદીએ તેનાં જીવનમાં વાસો કીધો. તેના રૂપસારોપરના ગુલાબ જાણે કે ઓચીંત કર-માઈ ગયા હોય એવી અદાથી તેનો ખુશાલોથી પ્રગટી નીકળેલો પરીચુરત ચહેરો મોંત જેવો શીકકો ફચ ને સફેદ બની રહ્યો.

પ્રકરણ ૪૩ મું.

“ક્યા કરે ભરોસા રે જાંહાં ખરાબ,
યાર ગાર સારે ખેવકા બને;
એ ખુરા જમાનાં અજકા જનામ,
દોસ્તો દમમે રંજો ગમમે ઔર દે અજમ.”

ઘેરાએલાં વાદળાં હેઠળથી છુપાએલો માહતાબ જે વેળા ઓચીંતો આહર આવી પોતાનો ઠંડો પ્રકાશ એમરે પાંદરે છે, તે વેળા જોનારને જેવી કીસમતની તાજુબી બરપા થાય છે, તેવીજ લાગણી આ ફરેસ્તાઈ દેખાવની મનોહર પરીનતાં ધીમાં કદમે તેઓ વચ્ચે ઓચીંટ આવી ઉભી રહેવાથી બરપા થઈ. તેનો દીક્ષસોઝ અને દુઃખી આપ આવી કઠંગી વેળાએ પોતાની બેટીને ત્યાં આવેલી જોઈ જેટલો તાજુબ થયો તેટલીજ રવેશે ગભરાયો, અને પેલી અદમાસ દગાબાજ ઝેરી સાંપની જીવંતેજી જફાકારક કાંઠણી રખેને આ ભલી અને અભાગણી બેટીએ સાંભળી હોય તેની ચીંતા અને ધાસ્તીથી અંદરથી ધુજવા પડ્યો, અને લાંબો નિશ્વાસ ફેંકતો કશુબી બોલ્યા વિતાં પરીનને નારાજ અને અશતોષી દેખાવથી જોતો ઉભો.

સપ્તશાહ જેટલો પરીનને ત્યાં આવવાથી વિષમય પામ્યો તેવીજ રીતે લુચ્છી નાંગ અને જાંહાંગીર પણ અજળ થયાં હતાં, અને તેઓ

પણ આ દુઃખી અભાગણીનાં ઉગળા પુની જેવા ચહેરા તરફ એકી ટમરે જેવા પડ્યાં.

અને જસી? તે બદમાસ દગલયાળ મોરનાં પીછમાં કાગડો જ્યાં બેઠો હતો ત્યાં જાણે કે મીનનાં પુતળાં માફક કાંઈ ખી શબ્દ ઓચર્માં વિનાં ચીટકી બેઠો. તેને પરીનને તેઓ તરફ આવતાં જોઈ અને ખીજ પળે તેને પોતાનું મોંઠ એક આંજી ફરવી નાંખ્યું. આ દુઃખી છોકરીનાં ચહેરા ઉપર ઉદાસી, અને નાસીપાસી ખુલ્લી પ્રગટી નીકળેલી આ લુચ્છા પોચાંએ જોઈ, છતાં ખી પોતાની જાનોનીસાર પ્યારની આ વફાફાર પુતળી આગળ જઈ તેને દીવાસા અને ધીરજનાં મીઠા શબ્દો ઓચરવા વટીકની આ સંગદેલ જીવાને કશીખી પ્રકારની કદર કે કાલજ બતાવી નહીં! એવા મુજબ બદમાસ શયતાનો જેઓ પૈસાનેજ પોતાના પ્યાર ગણી-ચાહી ખોટું ચાહવાનું ડોળ ધાલવાનાં પ્રપંચ ભર્યા પાપમાંજ પોતાની મોહબત માને, તેઓની સાચી વફાદારીભરી દેલાવર જાનફેશાની માટે તેઓનાં જીગરમાં કદર કે કાલજ હોઈજ ક્યાંથી શકે?

આ નિષકપટ છોકરી નાંજાંમાય અને પોતાનાં વહાલા પીતાની વચ્ચોવચ સંગેમરમરનું પુતળું હોએ એવી કીસમથી હાલ્યા ચાલ્યા વિનાં થોડીક પળ ઉભી રેહી. અફસોસ! માત્ર થોડાજ કલાક આગમજ તેની આંખો ખુશાલી અને ઉમેદ વચ્ચે તારા માફક ચમક ચમક થતી હતી, તેજ આંખોમાં હાલ ઉંડી ઉદાસી તથાં ગમી છાંઈ રેહી હતી, અને પરીસુરત હોસાંનની ઝલેહ અને ઝમક ગોયા ઝુફતાં ઝાંફતાં દીવા મીસાલ ઝાંખી બની ગઈ હતી.

અરેરે! જે મોહબતવંતો જીવાને તેને જોઈને જોઈ તેની ગાદમાં નીરંતર તણાઈ આવવા વહાલ અને વફાની લાગણી બતાવતો રહ્યો હતો, અને જેને પરીસુરત પરીનની દીલખુશ હાજરીથી તેનાં જીગરનાં ઉંડાંજીમાં ખુશાલી બરપા થતી હતી, તેજ મોહબતવંતો જીવાને આ અભાગણી નાઉમેદ છોકરીનાં ત્યાં ઓચર્માં આવવાથી તેને જોઈને જોઈ મોંઠ મંરડી બેઠો, એટલુંજ નહોં પણ આ દુઃખી છોકરીને પડખે દોડી જઈ તેને ધીરજ અને સધારાનાં દીલસોઝ મધુર શબ્દો બોલવાની યાતો કોઈ ખી પ્રકારનું વહાલ અને શીદાગીરી બતાવવાની કાલજ કે કદર કર્યા કે ધરાવ્યા વિનાંજ જાણે કે આ ભલી છોકરીની હસ્તીજ વિસારી બેઠો. હોય એવી સંગદેલ અને ઉંડી વર્તણૂકથી તે જ્યાં બેઠો હતો, ત્યાંજ ચીટકી બેઠેલો હોવાથી,

તેની બેઠીલ અને બેવફાઈ ભરી લાગણીનાં નાશકારક વિચાર અભાગણી પરીનને ગોચા અકકલહીણ અને હૈયાં સુની બનાવવાને પુરતો હતો.

આ ભક્તી છોકરી તેને આણુહદ અકાગ પ્યારથી જરાખી સ્વાર્થ વિનાં ધડનાં ધડથી આહતી આવી હતી, અને ભક્તભક્ત ભાણેતુમર ધનાદય અને ધનવાન આગેવાન જીવાનોને નાસીપાસ અને નામુરાદ કરી તે ઉપરજ ભવીષનાં સર્વોત્તમ સુખનો મદાર બાંધી બેઠી હતી, તેજ જીવાન છેક છેલ્લી ઘડીએ તેને બેવફા થાય, તેની જાતોનીસાર પ્યારની પવીત્ર અને ખુલ્લું લાગણીનો આવો ખુરો અને બેવફા બદલો આપે એ ખ્યાલજ આ ભક્તી છોકરીને તન બદનથી ધુજરાં બરપા કરાવનાર હતો.

લાખો ખુરા વિચારો તેનાં કોમલ દુઃખી મગજમાંથી વીજલી વેગે પસાર થઈ ગયા, અને ત્રાસજનક સંતાપ અને સંકટ હેડળ કચડાએલી આ નારાજ નાસીપાસ ટુટેલાં નશીબની અને તુટેલાં દીલની દુઃખી બાળા દુઃખના દયાજનક ચીત્ર જેવીજ દેખાતી તેઓ વચ્ચે ઉભી રેહી હતી.

પોતાની નજર પોતાનાં બાપના ચહેરા સામી ફેરવી આ અભાગણી અને દુઃખી છોકરી શાંત રીતે જરાખી અચકાયા થા ધુજ્યા વિનાં પોતાનાં વાંસળી જેવા સાહદે બેઠી.

“પપાજી! તમે અહીં આયા ને પુકે હું આવી સામેનાં પદડા પાછળ છુપાઈ રહીતી અને મેં બોલેબોલ આણીથી પણી વેર સાંભલી લીધોજી! શું આએ બધી ખરી વાત કે પપા?”

આ જઈડ ડોસાએ પોતાનાં બંને હાથો આંખ આસપાસ ધાંકી દીધા, અને ધાસ્તીથી ગોચા તેનું જીગર તેના ગળામાં આવી આચીંટ ખુટી બેઠું હોય એવી કીસમથી દયકળાં ખાતાં ખાતાં મહા મુશીબતે તે કાંઈ એટલું તો ધીમેથી બબડ્યો કે કોંઈને સંભલાયું નહીં.

“શું આએ ખરી વાત કે પપા” એક વાર ફરીથી પરીને ધીમેથી મગર દુઃખભરી લાગણી સાથ પુછ્યું “કાંઈખી ખુર હોય તોખી હું ખર-નર જાણવા માંગુંજી.”

દુઃખનો નિશ્વાસ ફેંકી તે ડોસો એટલુંજ બોલ્યો.

“તારે બોલ-અફસોસ! વાહલી-વાહલી પરીન એ બધું ખર છે-જરાએ જરા ખધું-ખરજ છે.”

“તે ત્યારે શું હું તમારી દીકરી નહીંજ?”

“ નહીં પરીન! તું મારી હકદાર દીકરી નથીજ! મારી વાહત્રી તું-તું મને માફ કરશે! તુને તું એવા વાહલથી ચાહતો તો કે આએ ખુલાસો તુને શરૂઆતથી કહી દેવા મારી છાતી ચાલીતી નહીં! અરે! હું મુઓ અભાગ્યો! મેં તુને નાનપણથીજ કહ્યું હોતે તો આવે વખતે તું દુઃખીને હેરાન થતે નહીં” ને આ જમ્મક ડોસો બેઅખત્યાર રડવા પડ્યો.

“ પપા બન્યું એ બન્યું મારે માટે ચીંતા ના કરો, ને ના રડો હું એમ ખુશ્વા માયુંજ કે લાંબા વખતથી આએજ માત્ર ભરમ કહી દેવા બાજે વખત મેં તમુને ઓઝરખવાહીથી કાકડુદી કાપી તો-પણ તમે મને નહીં જણાવ્યું કે હું તમારી દીકરી નથી.”

“ હા એજ ભરમ! અફસોસ! પરીન! પરીન! મને માફ કરજે! હું અભાગ્યો શું જાણું કે તારી સાગવારી વેળાજ આવો રંગમાં ભંગ થશે! અરેરે ખુદા મારા! મને-મને-પરીન-મને-મ-મ-માફ કરજે” અને ગગલતે માહદે એટલું બોલી આ અભાગ્યો ડોસો આંસુઓનો મસ મોટો દર્વાવ રડવા લાગ્યો.

પરીન સપલશાહ નજદીક દોડી આવી અને તેના બંને ધુજતા હાથો પોતાની બંને આંખોમાં મોહાત અને માયાથી દાખી, તેને પ્રેમથી ચુમ્યા આ જમ્મક ડોસાને દુસકે દુસકે રડતી જોઇ આ ભત્રી અને માયાળુ છોડીતું દીલસોઝ દીલ ગોયા દયાથી દાઝી જવા લાગ્યું, અને તેની ગોદમાં ખેંચાઈ સંધ્યારાના મીઠા શબ્દો પોતાના વાંસળી જેવા મીઠા શરોદથી ઓગર્યા.

“ વહાલા પપા-પપાજી, એમ ના બોલો-તમે મારે ખાતર ના રડો-એમાં માફ કરવા જેવું બન્યુંજ શું, જે તમે એમ નાસી પાસીથી બોલોજ! આપરા વચ્ચે એવા શબ્દો આપલે થવાજ નહીં જોઇએ! પપા ડીયર! એવો તો શું મજબુત અપરાધ કે તકસીર તમે માની લેઓજ કે તેની પશેમાની અને પરેશાનીમાં તમે બેઅખત્યાર રડોજ! નાં રડો, પપા, મારે ખાતર નાં રડો! તેથી ઉત્તરું હું તમારી હંમેશની આભાર તમે છેઉ! તમે મને નાનપણથી પાળીપોષી અને દીકરીથી આત્મે અને મોતેબર ગણી ચાહી મને દરેક લાડને વાહલ વચ્ચે ઉછેરી મોટી કીધી તો તેજ માહભારત આભાર કેટલો બધો છે, પપાજી! એક સગો આપ પોતાની બેટી પર જેટલું વાહલ બતાવીને ધરાવી શકે તે કરતાં લાખો દરજ્જે સર્વોત્તમ વહાલ તમે એક તદ્દન પારકી ઉપરજ બતાવ્યું તો તેનો ગુણ-અને તેનો આભાર કાંઈ થોડો છે, પપા! ને તેવાં વહાલનો મેં બદલો સહેજ પણ અંશે વાળ્યો વટીક નથી-ને જનમ સુધી હું વાલવાને અશક્ત છેઉ, એટલુંજ નહીં પણ

તમારું વહાલ ને મોહન હું મરશ તાંહાં લગીન કદી-કદીમી ભુલશ નહીંજ. પપા ધીરજ ધરો! આવા નજવાં ભરમનો ખુલાસો થવાનો શું મુશ્કેલો રાખવાનો છે કે તેને માટે તમે આટલી હદ સુધીનાં હેરાન-પરેમાન ને પરેશાન થઈ આંખ પાણી કરી મને દુઃખી ને દલગીર કરો છો !”

કેવી ભલ્લી અને અશરાર! કેવી હાતમ દીલની અને દયાળુ! બદમાશ ને પ્રપંચી નાંખના ભેદ ભર્યા ખુલાસાથી તેનું જીગર ગોચા ચીરાઈ ફાસાઈને વીંધાઈ ગયું હતું, તેનાં દર્દમંદ જીગરમાં સર્વોત્તમ મોહનનવંતી કિમેદ અને મુરાદ ગોચા મરણ પામી હતી, શાહદીની આગાદી વચ્ચે તેની ખુશાલી અને ઉમેદની ખરબાદી થઈ ચુકેલી તે જાણતી હતી, છતાંખી પોતાનું મકકમ મન રાખી, આ અસીલ અને ભલ્લી છોડીએ પોતાનો શાંત અને મંત્રકાએલો મુખરો રાખી આ જઈફ ડોસાના કાનમાં સંચારાના મીઠા ને મધુર શબ્દો રેડી તેને કેટલે દરજ્જે શાંત કીધો! આહ! કેવી ભલ્લી! કેવી દીલસોઝ! જેટલી તે અભાગણી આકળી અને ગરમ હતી, તેટલીજ બાંનનથી દીલસોઝ અને દયાળુ હતી. જેઓ ખાહરનાં આકળા સ્વભાવના ભરભર બોલ્યાં અને રોકડું પરખાવે એવાં સાચાં હોએ છે, તેઓ બાંનનથી કદીખી કપડી હોનાં નથીજ, પણ દયાળુ, ભલ્લાં, સાલેસ અને દીલસોઝ હોય છે !

પ્રકરણ ૪૪ મું.

કાંટાનું કટેસર.

પોતાના જઈફ પીતાને સંચારાનાં દીલસોઝ શબ્દો કહી પ્યારથી તેનાં ગાત્ર પસવાડતી આ ભલ્લી છોકરી તેની ગોદમાં દમાઈ તે વેળા તેનું કોમળ હૈયું ભરાઈ આવ્યું હતું તેખી પોતાનાં પીતાની રૂબરૂ જરાખી રડી નહીં. સપલ્લશાહની ગોદમાંથી છુટી પડી તે જરસી નજદીક જઈ તેને જોવા પડી.

આ અભાગણી બાળાએ પેહલીજ વાર જરસી તરફ જોયું. પેહલીજ વાર તેનો ખુલ્લો વાંસળી જેવો સાહદ ધીમો અને ધુજતો થયો. તે અચકાતાં અચકાતાં બોલી, “જરસી! આ બધું તમે સાંભળ્યું તો હોસે. હવે તમારે શું કહેવું?”

પોતાનો ભવાંનો ચીલ્લો ચઢાવી, ગુસ્સાથી તપી આવતાં આ બદમાસ જીવાન દમામમાંજ બોલ્યો, અને બોલતી વખતે જાણે કે આ દગલબાજ સમ્પત્તિને બહાલી પરીનની કશીખી તુલા ન હોય એવી અદાથી તેની ગમ ઝાંખીને જોવાની વટીક પરવાહ કીધી નહીં.

“મારે એટલુંજ કેહવુંજ કે મને હડહડતી રીતે ઠગવામાં આવ્યોજ- પેહલેથી તે છેલ્લે વેર મારી સાથ પ્રપંચ રમાયો ને લુચ્ચાઇથી સર્યામ મને દગો કીધોજ.”

“જસી, બહાલા જસી ! દગો રમાયોખી હોય-તમેને ઠગ્યાખી હોય પણ-પણ તમે કપુલ કરશો કે મારી તરફથી તો નહીંજ. એટલો તો મને તમે ઇન્સાફ આપશોજ” અને ધીમાં કદમે તે જસીની છેક લગોલગ આવી ઉભી અને વાહલ અને માયાથી પોતાનો કોમળ ધુજતો હાથ તેનાં ખભાં પર મેલી ધીમે ધીમેથી મીકાસથી બોલી “જસી ! તમે તો મને ને મનેજ આહવાનાં પાક કસમ લીધા હતા, અને ગમે તેવાં દુઃખમાં કે આફતમાં, લાચારી કે જફાકારીમાં મનેજ વફાદાર રેહવાનાં તે કીરતારને હાજરનાજર જાણી પાક કસમ લીધા હતા તે યાદ હોસેજ ! હવે પુરવાર કરવાનો ખરો વખત આવ્યોજ ! બોલો જસી.”

જાણે કે ઝેરી સર્પે તેનાં ખભાં પર દંખ માર્યો હોય એવી અદાથી તેને પરીનનો હાથ ખભાં ઉપરથી રોહસાંભેર અડછાટી નાખ્યો, અને ખુરસી પરથી ઉઠી કાંઈખી જવાબ આપ્યા વિનાં પરીન તરફ પીક ફેરવી સાંમે નજર કરતો ગુસ્સામાં ઉભો.

આસરે થોડીક પળ પરીન તેને માથાંથી તે પગ વેર નીહાળતી ઉભી અને નાસીપાસી અને નામોશીનાં કચ્ચકાં સાથ ગમખ્વારીથી બોલી “આહ ! અફસોસ ! મને મારો જવાબ મલી ચુકો તારે ! જેખી ચેતવણી અને આગાહી મને મલી ને થઇતી તે આયદે અફસોસકારક હદ સુધીની ખરી પડી ! આહ ! ખુદા ! અગાઉથી મને માલમ હોતે ! હું તદનજ મુરખ બની અને મુરખાઇનું જફાકારક ઇનામ હું હવે મેલવવા પામી ! જસી ! હવેજ આયનાં મીસાલ સાફ અને ખુલ્લું માલમ પડી આવ્યુંજ કે તું સાદી માદી ગરીબ પરીન શેકનાંને નહીં આહતો આવ્યો તો, પણ આ ‘પરીન પેલેસ’ની વારસ ને લાખોની દોલતની માલેતુજર છોકરીને તું આહતો તો.” પોતાને આંગળેથી વીંટી ઝડફથી કાઢી નાંખી ને જસી સાંમે આવી ઉભી તેને તે આપતાં વધુ બોલી “લેઓ આ તમારી વીંટી ! ને હું જેમ તે

કીરતારની લાખો લાખ શુકરગુજરી કરુંછ, તેમજ તમેજી તે દાદગરનો આભાર માનો કે બધી સચ્ચાઈ દીવાની સાફ જોત માફક પણ્યા પછીનાં એક કલાક પછીને બદલે પણ્યાની અગાઉજ માલમ પડી આવી. આ તારી વીંટી લે, ને અહીંથી બસ જા હવે.”

જસીએ ગુસ્સાથી પરીનને વીંટી આપવા હાથ લાંખો કીધો હતો તેને અઘાટ મારી અને મીઝજ ખોદી દેઈ ખોલ્યો, “આગ લાગે તારી વીંટીને! બાલી નાખ! જાહનમમાં નાંખ, મને શું કેહેછ! આજનાં દીવસની જફાકારક યાદ હું મનમાં તાજી રાખવા મુદ્દલજ ઇચ્છતો નથી! હું આએ ફરીથી બાર મુકીને કેહુંછ કે મને શરમ ભરેલી રીતે ઠગવામાં આવ્યોછ મારી સાથ નીલ્લજ રીતે દગો રમાયોછ, તારા કરતાં હું ખોદાયનો વધુ ઉપકાર માનુંછ કે બધું કાવતરું, બધી લુચ્ચાઈ લગનની અગાઉ માલમ પડી આવી, મારે આજે લગન કરવાંજી નથી ને—”

ભોલી પરીન પેહલીજ વાર પોતાનાં એકવાર જનોનીસાર પ્યારથી આહેવા વાહલા, પણ હાલ એવફા બદરકાર અને જફાકાર જસી ઉપર ગુસ્સે થઈ, અને ગુસ્સાથી લાલ થઈ આવેલા રખસારો સાથ કરદા અવાજે ખોલી “વાદળાં તમે છુપેલો સુરજ કદીખી છાંતો રેહવાનો નથી! મેઢાંનાં ચામડાંમાં વીંટલાએડું વીકાલ વરૂં આયંદેખી પકડાઈ આવે છે, તેમજ મોરનાં પીછમાં નીચ લોભી અને પૈસાની પુંજ કરતો તું કાગડો ખી લાંખો વખત છુપો રહ્યો નથી, પણ ખુદાની બક્ષેશથી છેક છેવટની ઘડીએ તારા ખરા આકારમાં દેખાઈ આવ્યોછ! એકાદ ફરેસ્તા તરફથી કાંઈ ખુરું કામ થવાની હું આશા રાખતે, પણ તારી તરફથી આવી મેં સ્વપ્ને વટીક વટી રાખેલી નહીં! જસી! એવફા જસી! જરદાર ને માલેતુગર પરીનને તું ચાહતો આવોતો, તો હવે તેજ ધનવાન પરીન ધનનાં ઢગલા પરથી કીસમતની કમનશીખી વચ્ચે લાચારી અને મુફ્લેસીની ખાકમાં ઓચીંત લોટતી થઈ, તો તેવી સાદી-માદી ગરીબ પરીનને તું શાને વાસ્તે પરણે? ઠીક! ઠીક! આ મારી ગરીબ સ્થિતીમાં તેં મનેજ પણવા જો ખરી વફા-દારીથી અને પ્રમાણીકપણાંથી છાટી ઠોકી કહ્યું હોતે, તો ભુંડાઓ ને દુશમનોતું મોંહ કાળું થતે, ને ઉમેદબર જીગર તારી મોહબતમાં વધુ ઉઠાળા મારી ઉભાઈ જતે! ખેર! મા બાપની ઉપરવારાં થઈને દીકરાં-દીકરી જો લગનની જુસરીમા જોડાવાની આંખ વીંચીને વગર વિચારે ખોંહસાં ખોંહસી અને જીદનાં માર્યાં દોડાદોડી કરે તેનો ખુરો અંજમ ધણો જલદીથી આવે છે. તે હવે હું અનુભવવા લાગીછ! ખેર! જેવી સરજત” આ દુઃખી

આળાએ જીગરનાં ઉંડાણથી નિશ્વાસ ફેંક્યો અને દયકાં ખાતી પોતાનો ગમ છુપાવતી પુટળાં માફક ત્યાંજ ઉભી.

“નોનસન્સ! એલ બેશ” જસી ફફડી ચઢકી બોલ્યો, કાંકે પરીનનાં ઝેરી તીર મીસાલનાં તાણાંથી તેનું જીગર ગોચા વીંધાઈ-રૂંધાઈ ગયું હતું. “હું તો એટલુંજ જાણું છું કે મને પેલેથી છેલ્લે વેર દગવામાં આપ્યો-મને જે આ ખુલાસો પેલેથીજ દગવામાં આવતો તો હું આ રીતે મારાં વરસ વેચતો નહીંજ-મારી સાથે બેશરમ રીતે દગો રમાયો એ તદ્દનજ ધીકારને પાત્ર છે! ને એવી દગલખાજનાં લગનથી હું પાછો હું છું ને આએ બેવકુરી ભર્યાં રસ્તાથી મારો માર્ગ ફેરવું છું! એવી લુચ્ચાઇ ને દગાઈ મારી જેવા પ્રમાણીક ને સાચા જીવાનને શોભા આપનારી નથીજ! આજે એટલો દગો રમાયો તો વડી દગાથી કોઈ ઇન્જરદી પીન્જરદી હલકી રસ્તે રખડતી ફકારની પોરી સાથે મને લગનથી પરણાવી વળી ખીજી રીતે દગવામાં આવે! મારે કાંઈ પણ નથી, ગમે તો દામીજની ફર્યાદી માંડો! ને મારે આએ દગલખાજ ભર્યાં નેહસ્ત મકાનમાં વધુ વાર ડોલવું બી નથી” અને આસપાસ નજર ફેંક્યા વિનાં ગુસ્સાથી તે આરણાં તરફ ચાલ્યો.

“સખર” જેમ જંગલમાં એકાદ જોરાવર સીંહની ગર્જનાંથી ચોમેર પડ્યા પડી આખું જંગલ ધમધમી રહે, તેવીજ કીસમે સપલશાહે જસીને ત્યાંથી ચાલી જતાં અટકાવતાં એકદમ એવી તો મોટી બરાદ મારી, તે વેળા આ જમફ ડોસાનો ચહેરો એવો તો વીકાલ અને ઝનુની બની રહ્યો હતો, કે તેની આવી ભયભીત બરાદથી જસી આરણાં આગળજે આચીતો ચોંકી ચમકી પાછું ફરી ઉભો રહ્યો. અને નાનાં તેમજ જાહેંગીર બી આ જફકારક તમાશો લાંબો વખતનાં શાંતીથી એક પણ શબ્દ વચ્ચે બોલ્યા વિનાં જોતાં બેઠાં હતાં તેઓ પણ જાણે કે ભયંકર ગર્જના થઈ હોય એવી કીસમથી ચોંક્યાં, ઉછટ્યાં અને સપલશાહનો ઝનુની અને વીકાળ ચહેરો જોઈ કાંઈ બી ખુર પરીણામ નીપજવાની ધાસ્તીથી આગાહી કરતાં ઉંચે દમે બેસી રહ્યાં.

“ઉભો રહે છોકરા, ને મારું છેવટનું સાંભળી લે! જે કાંઈ કહેવાયું નથીજ. નાદાન છોકરા, તું શું એમ કહેવા માંગેછ કે આએ ભરમથી તારાં લગન અટકશે-ને તું મારી પોતાની નહીં ને કસી સીધેલી દીકરી કે બે ખરેખર લાંબોની ને ‘પરીન પેલેસ’ની માલેક નથી તેની સાથે લગન કરવા નો ખાડો?”

જસીં બારણાં ભણીજ ઉભો રેહી આ જમ્મડ ડોસાની જમ્મડીનો વીચાર કર્યા વિનાજ તુંડાઈથી બોલ્યો. “બેશક! એક વખત નહીં પણ લાખ વખત હું ના પાડુંછ! આજે ને ભવીષમાં કોઈ બી વખતે તમારી કરી લીધેલી દીકરી સાથે પરણવા હું સાફ ના પાડુંછ! હું પરીન પેલેસની માલેકને ચાહતો તો ને નહીં કે સાદી માદી પરીનને—હું પરીન પેલેસની લખોપતી માલેકને પણવા તૈયાર થયેલો ને નહીં કે દોર્યા વગરની મુકલેસ પરીનને—કે જેનાં ખરાં માતપીતાખી કેવા કંગાળ ને રસ્તે રખડતાં બીખારી હોશે તે કોણ જાણેછ! મને હર્યો! એ પોરીએ બી મને દગો દીધો ને—”

તેણે આ વાક્ય ખત્રાસ કીધો નહીં. જેમ વીકાલ વાઘ પોતાનાં શીકારપર તાંપીને એકદમ ત્રાપ મારે તેવી કીસમથી સપલશાહ ઉછલ્યો અને જનુનમાં આવી જસી તરફ દોડી જઈ તેને ગળચીમાંથી પકડી બોલ્યો. “હીચકારા! યાચલા! બદમાસ! મુજ! તારા જેવા ચંડાલને મરદ તરીકે કેહવામાં બી પાપ છે! બેશરમ ચંડાલ! તેં રંગમાં ભંગ કીધો! તેં આ ગરીબ નિર્દોષ છોકરીનાં સુખનું સત્યાનાસ વાલી નાખ્યુંછ તો નીચ લ્યાનતી કુતરા, તું તેનો સવાદ ચાખ.”

તેઓ વચ્ચે જગરતોડ હોખતોજ ચાલી! જસી આ જમ્મડ ડોસાનાં હાથમાંથી છુટવા ઘણી આ પ્રયત્ન કરવા પડ્યો પણ મિથ્યા! એમ કરતાં તેઓ ઓરડાનાં બારણાંની બાહર મોટા દાદરની લગોલગ મરાતા ગયા, અને પરીનને જાંહંગીર તેઓને છોડાવા આવે તે અગાઉ સપલશાહે આ હીચકારા બેવફા જુવાનને પકડ્યો ને પોતાનાં જનુનથી તેને ઉંચકી એકાદ લાકડું ફેંકે એવી કીસમથી તેને મોટા પથ્થરનાં દાદરપરથી ફેંકી દીધો!

ઓ તે જીવ સંતોસન ધાસ્તીભરી પગો! આ ભયંકાર દેખાવથી ધાસ્તીથી ધુજતી નાંજમાય તો ચીસો પાડવા પડી, અને પરીન મોંત જેવી શીકરી પડી રડવા પડી અને જાંહંગીર બી ગોયા ધાસ્તીથી અકરી ગએલો ગુભરાટથી ધુજતો ગાફિલ જેવો ઉભો રહ્યો!

અને જસી! દુઃખ ભરી ચીચ્ચારીઓ સાથે તે અફલાતો ઝીકાતો આ ગોલ મોટા દાદર પરથી નીચે ગયડ્યો, અને છેક નીચે સંગેર મરમરનાં મુલળાં સાથે તેનું માથું જોરથી અફલાયું અને લોહી લુહાણુ રથીતીમાં ખેલાન પડ્યો!

કેવો રંગમાં ભંગ! ખુશાલીમાં કેવી નાસીપાસી અને ગમી!

દુઃખભરી ચીચ્યારીઓથી નોકરનકરો અને હાલમાં ખેડેલાં કેટલાક પહરોણાંઓની ચીંતાનુર હાલતે તે તરફ દોડી આવી પહોંચ્યાં! ભાંગીચી પોતાનાં મનનું સમધાન કરી ઉપરથી એકદમ દાદર નીચે દોડી ગયો, અને લોહીક્રુહાન જસીને વાંકો વળી તપાસવા પડ્યો. હોમી ડોક્ટરની આ ગડબડ ઘેરાણાથી ત્યાં દોડી આવ્યો અને આ નધારેલા રંગમાં થએલા ઓચીંતા ભંગથી તે ઘણાજ દલગીર અને હયરાન રહ્યો અને ખેભાન જસીની મદદે આવી પોંહચી વાંકો વળી ખારીકાથી તપાસ કરવા પડ્યો!

ગોલ રૈનકદાર દાદરની હેડે મારબલના મુકેલાં શુશોભીત પુતળાં સાથ અમાઝ્યા જસીનું માથું નસ સમેત અડડવાથી તેનાં માથામાં ઉડો જખમ થયો હતો, અને તેમાંથી દોડીની ધાર ધોધબંધ તેનાં મોંહ ઉપર તથા ગરદન તેમજ છાતી ઉપર વેહતી હતી! હોમીએ પોતાનાં દવાખાનામાંથી ઘટની ચીજો તાબરતોબ લઈ આવવા નોકરોને મારતી ગાડીએ હુકમ આપ્યો અને તેટલાં જસીના ભયભરેલા જખમમાંથી વેહતાં લોહીને બંધ કરી દેવાની જીગરતોડ પ્રયત્ન કરવા પડ્યો.

દુર્ખભરી આઘાતોમાં જીવલેણ બરબાદી થવાથી પહરોણાંઓનાં દીલબી હૃદયી જ્યાદા રંજીદ થયાં, અને ફગલાએલે ચહેરે આપસઆપસમાં પરપુછ કરવા પડ્યાં! આ બદમાસ દગાખાજ જીવાને ચોકકસ સંજોગોસર પરીન સાથ લગન કરવા ના પાડી હતી, એમ જોસભેર ચર્ચા તેઓ વચ્ચે વીજલી વેગે પસરી રેહી.

હોમી ડોક્ટર ખેભાન જસીને સુધ્ધીમાં લાવવા પ્રયત્ન કરતો હતો, તેવામાં તો આ રૈનકદાર ગોલ દાદરની ઉપરથી ધાસ્તીથી તીક્ષણ ચીચ્યારી ઓ નીચે વેર સંભળાઇ, અને ઉપર વલી શું ગજબ બન્યો હતો, તે જાણવા કેટલાંક પહરોણાંઓ બંને ત્રણત્રણ ફાંડયે ઉપર ચઢવા ગયાં, અને ધાસ્તીથી ચીચ્યારી પાડતી પરીનજ મોત જેવી શીકકા પડેલી તેઓની સાંમે મલી જે આંસુઓના ધોધમાર દર્યાવ રડતી નીચેજ આવતી હતી!

“ઓ માયરે! હવે ‘શું’ કરે? કોઈ ડોક્ટરને-ઓ હોમીને-જલદી જલદી-ઓ ખોદાય-શું કરસ-પપા-પપાજ એકદમ બ-બ-ખેભાન તુટી પડ્યાને-ને”

આ અભાગણી છોકરી ઓચીંતી આવી પડેલાં માહમારત દુઃખથી એવી તો ઘેરાએલી હવેરી બાહવરી ને દીવાની બની ગેઇ હતી, કે ધાસ્તીથી ફાટફાટ થતાં જીગરથી તે પુરૂં પાધરૂં ખેલી શકી નહીં! તે એટલી તો

હદ સુધીની ગભરાએલી હતી કે જો પહરોણાંઓએ તેને પકડી ન હોતે તો તે દુઃખી બાળા તે મોટા દાદરપરથી ઠોકર ખાઈ ગમ્યું ખાઈ નીચે ઠપકાઈ પડતે, તો વલી કાંઈ વધુ ખુશ બનાવ બનવા પામતે !

વલી પાછો ગડબડ ઘોંટાળો થઈ રહ્યો ! પહરોણાંઓએ દાદર નીચે આવી માળ ઉપર સપલશાહ બેભાન તુટી પડ્યા હતા એવી દુઃખભરી ખબર કરવાથી જાંહંગીર જસીની આગળથી તુર્તજ ઉપર દોડ્યો-ઉડ્યો, જ્યારે પહરોણાંઓમાં એક ઇંગ્લેજ ડૉક્ટરખી આવ્યો હતો, તેને જસી આગલ રાખી આ બલો ડૉક્ટર હોમીખી જાંહંગીરની પુકે ઉપર ઝડપમાં દોડ્યો !

બધે ફાંડ્યે કુદકા મારતી અભાગણી પરીન નીચે આવી, અને પોતે ગુંડણ મંડ્યે બેસી ગઈ અને જસીનું માથું પોતાના ધુજતા હાથમાં મોહબંતથી ઉંચકી ટગર ટગર જોતી દુસ્કે દુસ્કે રડવા લાગી ! હોમી મીન્સ્કોટ નામના જે યુરોપિયન ડૉક્ટરને ત્યાં રાખી ગયો હતો, જેણે માથાંનો જખમ તુર્ત વેળા બંધ કીધો હતો, તેને પરીનને ઘટો દીવાસો આપ્યો, અને આસપાસ પહરોણાંઓનું મેજર જે દલગીર ચહેરે ઉભું હતું તે દીલશોજ દેખાડવા પરીન આસપાસ ફરી વલ્યું, અને દરેક જણાં આ દુઃખી બાળાને ધીરજનાં શખ્દો કહેવા પડ્યાં !

“અરે મારું નસીબ” આ અભાગણી છોકરી છાટી ફાડી નાખે એવી માહેતમ કરતી દુસ્કે દુસ્કે રડતી બોલી. “કેવો રંગમાં ભંગ થયો-રે ખોદાય-મને મારી નાખ, મારાથી આંખે દુઃખ નહીં સોમાતું-પપાખી માપર-માપર દુશ્મન-બ-બ-બેભાન થયા ને-” અને રડતી રડતી તે જસી આગળથી ઉડી અને પોતાની વાહલી ફેડો દીનાં પંથકી અને પોરચ માદન સાથ ઝડપથી પાછી ઉપર દોડી પોંદ્યી !

અફસોસ ! આ અભાગણી બાળાને એક ક્ષણની શાંતી નહતી એટલી હદ સુધીની આ ઓર્થોત જફાકારક જીવલેણ બનાવથી તે ઘેલી દીવાની બની રેહી હતી.

ખીજઓની સહાયતાથી સપલશાહને જમીન ઉપરથી ઉંચકી હોમીએ ખીજાંણાંપર સુવાડ્યો અને તેની બારીકીથી તપાસ કરવા પડ્યો ! આ જઈક ડોસાને ‘એપોપ્લેક્સી’ના ધાર્તીભર્યો જીવલેણ હુમલો થયો હતો, અને તેમાંથી તે કદીખી બચી ન શકે એમ હોમીએ જાણી લીધું ! થોડાજ દીવસ આગમજ સપલશાહને એવોજ સખ્ત હુમલો થયો હતો, તે વેળા હોમીએ ખાસ ચેતવણી આપી હતી કે બને તેમ સપલશાહને ઉસ્કેરવાની

પાતો મુસે કરવાની કશીખી ટક આપવી નહીં. કાંકે ખીજી વખત જો આવેજી હુમલો થવા પામે તો કદીખી બચવા પામે નહીં, અને આ જીવ-લેણ હુમલા વચ્ચે સપલશાહને સપડાએલો જોઈ જીવાત મોં હોમીએ મોહો કુમલાવ્યું અને આ જમ્મડોસાને હુશ્યારીમાં લાવવા જીગરતોડ કોશેશ કરવા પડ્યો !

આ બાજુ ઉપર જાંહંગીરખી સપલશાહ આગળ મઢદે આવી પોહોંમ્સો હતો, તે થોડોક વાર ત્યાં ઉભો રહી ત્યાંથી બાહર પડ્યો, અને દાદરપરથી નીચે ઉતરતાં તે મલકાતો મલકાતો મનમાં બબડવા પડ્યો !

“રંગમાં ભંગ પડ્યોજી બચજી ! પેલો તો કમ્મખત પોતાનાં કરતુ-કનાં ફળ જોતો પડ્યોજી, તેમાં વળી કાકાજી પર દોડાદોડી ચાલી રેહીજી ને હોમી ડોક્ટરે મોંતું કુમલાવ્યું તારેજી આપરે પામી ચુક્યા કે કાકાજીનાં હવે આંગળી પર ગણાય એટલા દીવસ કે કલાક હોસે ! ઓ માઈ ગોડ ! આજે તો હું ભુખરીબારસ ને કરજનાં ટોપલા માથે લઈ ફરનારો ને પેલા ગોમાઓથી ભરાતો ફરનારો સાદોમાદો છેઉં, પણ કદાચ કોણ જાણેજી આવતી કાલમાં તો આ લખોની દોલતનો હકદાર ધણી ને વળી મોટા જાંહંગીર શેઠ થઈ જવાનો !” અને મનમાંજી સુખી નિચારો કરતો મલકાતો તે નીચે ઉતરી પહોરોણાંઓ વચ્ચે ભેળાયો, અને જે પુરો બનાવ બનવા પામ્યો હતો, તેનાં પરીણામે પરીનનાં લગ્ન અટકી ગયાં હતાં, એમ પહોરોણાં-ઓને તેણે કહી સંભળાવ્યું અને પરીન કાંઈ સપલશાહની હકદાર દીકરી ન હતી, પરંતુ તદ્દનજી પારકી હતી, અને ‘પરીનપેસેસ’ની તે હકદાર વારેસ ન હતી, એમ ભેદ ખુલ્લો થયો હતો, તેથી પહોરોણાંઓ વચ્ચે કહી સંભળવાથી તેઓ આ અદભુત કાંહણીથી ગોચા અજબ અજબ થવા લાગ્યાં, અને આયદે એક પછી એક ‘પરીન પેસેસ’માંથી દાંબ બાંધ થયાં.

“અરેરે ! કેવો રંગમાં ભંગ ! ગમે એવા સંગદીલનીખી છાટી ગોચા ચીરાઈ, ફસાઈ અને વીધાઈ જાએ એવો કંઈજારસીક પુરો બનાવ શાહદીની સાજવારી વચ્ચે થયો હતો ! જે ઉમેદભર બાળા માત્ર થોડાજ વખતમાં હકદાર પશ્ચેતર બની સર્વોન્નત સુખનો દહાવો આપવાની તદ્દનજી અણીપર હતી, તેજી ઓરત અફસોસકારક હદ સુધીની દુખનાં ચોમેર મહાભારત મારાથી ગમીની શોકાગ્નીમાં ગોચા જળી ગઈ !

દુકં વખતમાં લોકપ્રીય થયેલી
મલબારીજ સુખડની બાણીતી દુકાન

ફરેદુન અને બરબેર

આતશબેહરામોની સાંમે ઘોલીતલાવ—મુંબઈ.
હમારે ત્યાં મારસલ્સ પ્યાર મોખા કાફી મલશે.

પ્રકરણ ૪૫ મું.

દુઃખી છતાંબી દીલસોઝ!

અભાગ્યા પુરા જરૂરીને એકાદ બીજાંણાંમાં સુવાડયો હતો, અને ડાં
રકોટ તેની નજદીકની નજદીક રહી ઉપાયો કરતો હતો, અને થોડે થોડે
વારે ડાં હોમી સપલશાહ આગળથી તેની આગલ આવી હકીકત પુછી
શું કરવું તેની સલાહ આપી જતો હતો.

આ પુરા બનાવથી નોકર નફર સર્વ નાનાંથી મોટાં સુધીનાં મમ-
ગીન ગીરફતારીમાં ગોયા ગર્ક ગયલાં તેઓનાં રડમસ જેવા ચહેરા પરથી
દેખાઈ આવતાં હતાં, જ્યારે 'પરીન પેલેસ'માં એકજ જણ એવું હતું કે
જો આ પુરા બનાવથી જીમરનાં ઉંડાણથી નાસીપાસ અને દલગીર થવાને
અહલે ખુશી થતું હતું. તે કામજ નહીં પણ જાંહંગીર હતો. આ પુરા
અધર્મીની પુરી વાસનાં આપદે પાર પડી તે માટે તે અંદરખાનેથી હદયાહાર
ખુશી થવા લાગ્યો અને જે ભાણુભુલી છોકરીએ તેને હડધુતની હીણપ
સ્વીકારી હીણું લગાડ્યું હતું, તેની ગરરી અને તેહકરાઈ આપદે શાહદી
જેવા સુનેરી હીંગામેજ સદંતર જમીનદોસ્ત થઈ જવાથી, પોતાનો અલો

વલેલો જોઇ તે સધારાનો લાંબો દમ વારંવાર ખેંચતો હતો. વહી તે ઉપ્રાંત સપલશાહળી ઓર્ચીતા ‘એપોપ્સેક્સી’ના હુમલાથી ધાર્તીભરી સ્થિતિમાં હોવાથી તે ખુદ નખાસતા આ પાપી જોહાનથી વાસો ઉઠાવી જાય તો તેનાં હકદાર વારસ તરીકે સર્વે દોહત તેનેજ મહે એવા દીલખુશ વિચારોની લહેરમાં તે આમ તેમ ફરતો હતો. તે નીચેનાં ઓરડામાં વિચારમાં લીન થયો હતો, નેવામાં તેની સાંમે નાંગંભાયનાં આવવાથી તે ચોંકી ઉઠી બોલ્યો !

“ઓહો ! હજી તમે અંહી છેઓ ! અહીંથી ગુપચુપ જવામાં સોભા છે, નાંગંભાય ! કાંકે જો પરીન એતેકાક તમુને જોશે તો બે મરવા પડેલાં છે તેમાં તે વહી કાંઈ કશું કરીને ત્રીજી ઉમેરાશે.”

“હારે જીભરં ! હુબી હવે જાંડંછ” આ ઝેરી નાગણુ મીઠાસથી હસી બોલી. “પણ તું જીભરં દોહતનો ધણી થાય તારે વીશ હજાર આપવા કયુલ્માછ તે બુલી ના જતો ભાઇ.”

“અરે મને તે યાદ છે ! પણ તમે અહીંથી બેહતર ચાલી જાઓ ! હું તમુને રાતે આવી બધી ખખર કરસ.” અને નાંગંભાય ત્યાંથી મેહલ છોડી ચાલી જવા પછી તે બબડ્યો ! “રાંડ, તું સુજમાં રોગન બોલસે ! તારા જેવીને તો આએ અંગુઠાનાં દાખની નીચેજ દાખી રાખવી જોઇયે, નહીં તો જેમ આએ સુખી ઘેરનું સત્યાનાસ વાલ્યું તેમ વહી મારંબી કાટજું કાઢી નાખે !”

સહવારની બપોર, અને તેની રાત પડી ચુકી ! આહ ! જે મેહલમાં તે રાત્રે શાહદીની ખુશાલીમાં આખા મહેલમાં અને આસપાસનાં બાગમાં ગંજલર રંગબેરંગી શુશોભીત રોશની થનાર હતી, તેજ મેહલ હાલ શ્મશાન જેવી શાંત ચુપકીદી વચ્ચે કચ્છસ્તાન જેવો લાગતો હતો, કાંકે નોકરનકરોએ આ જફાકારક બતાવને લીધે આ મેહલને ધારા મુજબથી રોશનીથી દીપાયમાન કાંધો ન હતો !

આખી રાત જાંહાંગીર મેહલમાંજ રહ્યો, અને મોટો ભાગ પોતાનાં કાકાનાં બીજાંણવાલા ઓરડામાંજ કાઢ્યો, અને જ્યારેબી તે અંદર જતો ત્યારે કાકાની તખ્ત માટે તે કાળજીથી ડાંઠ હોમીને પુછતો હતો, અને કાંઈબી આશા વગરનો ગમખ્યાર જવાબ આપવાથી તેની રૂબરૂ જાણે કે આ બદમાસને કેવું એક લાગતું હોય એવી કીસમથી નિશ્વાસપર નિશ્વાસ ફેંકતો, જ્યારે તેમો કાકો ક્યારે જલદીથી આ જોહાનનો વાસો ઉઠાવી

જય એવી અધીરતા વચ્ચે પોતે લખોપતી બનવાનાં રૂડા વિચારો વચ્ચે મલકાતો હતો !

મધરાતનો વખત હતો. ડૉં હોમી સપ્તશાહનાં ખીજાણાં આગળથી નીચે જસી આગલ આગ્યો, જે વેળા જાહાંગીર ડૉં રકોટ સાથે વાત કરતો હતો. હોમીને જોઈ જાહાંગીરે તેની સાથે વાત કરવા માંડી અને જસી મરી જશે કે કેમ તે બાબે પુછવા લાગ્યો ! “ હાલ તુલક કેલવાય નહીં ! જાહાંગીર ! પણ કેસ તદ્દનજ ગંભીર છે ! માથાંમાં સખત લાગવાથી એનાં ભેગને ઘણું નુકશાન થયું છે.”

“ એને હવે કરવું શું ? એને લઈ જવો કાં ? મીં જાહાંગીર ?”

અને જણાં વિચારવંત હયે જસીનાં ખીજાણાં નજદીક ઉભા, જે વેળા તેઓની પાછલથી અભાગણી પરીન ધીમે કદમે તેઓ આગળ ચાલતી આવી ઉભી. માત્ર થોડા કલાકનાં અરસામાં આ કોમલંગી ઉપર એવી કીસમે જફાકારક દુઃખનાં મહાભારત પાલડો તુટી પડ્યા હતા, કે તે દુઃખનું દયાજનક ચીત્ર જેવીજ હાલ લાગતી હતી. રડતાં રડતાં તેની આંખ લાલ થઈ આવી હતી, અને ચાતુ બેકરારી અને ગમીથી તેનો ચહેરો ઉજળો પુની જેવો બની રહ્યો હતો. લગનનોજ પોષાક હજી તેનાં આંગમાં હતો, મગર તે સર્વ ખરડાઈ લયરાઈ ગયો હતો તો ખી તેની આ દુઃખી બાળાને કશી પરવાહ ન હતી. તે પોતે પોતાને જીવતી છતાં મુએલીજ સમજતી હતી. તે તેઓ વચ્ચે જરાખી અવાજ કર્યા વિનાં આવી ઉભી, અને જસીનો ચહેરો બારીકાથી નિહાળી એક લાંખી સરદ હાથ મારી અને પોતાની કોમળ આંખમાંથી તુટી પડતાં આંસુઓ સાડીનાં છેડાથી તુછવા પડી.

આહ ! જે જીવાનને ખુદાખી એક ને ખાવીંદખી એક એવી જનોની-સાર પ્યારની પવીત્ર શીદાગીરીથી આ ભોળી અમળાએ ચાલ્યો હતો, તેજ જીવાન પોતાનાં કર્તુકની બારે શીદા ભોગવતો સુધ્ધુ વગર પડેલો હતો, અને ગમે તેવો ખી ભુંડાસ તે ખુરા અધર્મીએ બરપા કરી સુખી ઘરને ગમીની શોકાગ્નીમાં તેણે ગરકાવ કરી મેલ્યું હતું, છતાં ખી તેના બેવફા ચહેરા તરફ નજર કરી આ ભોળી સાક્ષેસ છોકરીનું દીલ દયાથી દાઝી ગયું, અને પોતાનું રડવું જેમ તેમ થોભાવી તે ધીમે સાહદે પુછવા પડી.

“ હોમી ! શું-શું એવણુ નહીં જીવસે ?”

“ પરીન ! તારું અહીં જરાખી કામ નથી, બેહન ! પપાના ઓરડામાંજ તું બેસે તો વધુ સાર !” હોમીએ મામાથી જવાબ લાગ્યો ! જાહાંગીર

ત્યાંથી માળ ઉપર જવા ચાલી ગયો, અને તેનાં જવા પછી દયકાં ખાતી પરીન પુછવા લાગી.

“ મને કેહવો કે મારો-એ જસી મ-મ-દુશમન મરી જશે ? ”

“ હું તેવું ધારતો નથી, આશા રાખતો નથી પણ એ જ્યારે સુધ્ધીમાં આવે તે વેળા તારી હાજરી અહીં જોઈએ નહીં એવું મારું મત છે. ”

“ ફીક છે, પણ તમે એનું શું કરવું તેનો હું આવી ત્યારે વિચાર કરતાંતાની ? અહીં એને રાખી શકાય નહીંજ. તમે એને નહીં લઈ જાઓ, ભાઈ હોમી ? ”

હોમીએ તેના ચહેરા તરફ શકની નજરથી જોતાં સવાલ કર્યો. “ કાંહાં લઈ જાઉં, પરીન ? ઓસ્પીતાલમાં લઈ જાઉં એમ ? ઓસ્પીતાલમાં મોકલ્યા વગર છુટકો નથી. ”

“ નહીં ! નહીં ! ઓસ્પીટાલમાં નાં મોકલતા. તાંહાં એ મેનીજ વગર-વગર દુશમન હાથથી જશે. હોમી, ભાઈ તારી પાસ એકજ મેહર-રયાની માંગુચા ! ”

“ પરીન, તારા વહાલા પપાનો આ મારી હાલત માટે ઇંચેઈંચ તમામ આભારી છેકં તો પછી મારી પાસથી કાંઈ બા માંગવાને નાં અચકા બેહન ! ”

“ ત્યારે તમે એને તમારે ઘેર લઈ જઈ મારે ખાતર એને જીવાડવા નહીં કોશિશ કરો ? મારે ખાતર એની માવજત નહીં કરો ? ”

આવી તાળુબી પમાડનારી મેહરયાનીની હોમીએ સ્વપ્ને વટીક વકકી ન રાખેલી હોવાથી તે સાંભળી તે અજાણેથી દંગ થઈ પરીનનું કોહું એપણ ટીકવા પડ્યો, અને શું જવાબ વાળવો તે તે મુદ્દલજ સમજી ન શકવાથી, તેને ચુપ જોઈ પરીન પાછું માયાથી બોલી. “ ભાઈ મારે ખાતર એને લઈ જાઓ-હું પોતે બધો ખરચ પુરો પાડસ ! હું એને જીવતો જોવા હજી બી ઈચ્છું ! ”

“ આહ ! કેવી મોહનતવંતી ! કેવી કાલજવાલી અને હાતમ દીલની મેહરયાન છોકરી ! જે પુરા બદમાસે, તેનાં સુખનું સમુળગું સત્યાનાશ વાળ્યું હતું અને પોતે જન્મો જન્મની લોક લજ્જા અને હીણપસ્તીમાં આવી પડી હતી, તેજ બદમાસની જાંદગી માટે ફકરમંદ થઈ કાલજ કદ-રથી તેને મોતમાંથી ઉગારવાની જાગરતોડ કોશિશ કરતી હતી ! આ બદમાસ, દગલયાજ ઉપર હજી બી, દીવા ઉપર પતંગ્યું આંધળી પ્રીતથી અદ્વિત

ઝીકાય, તેવી કીસમે પોતાનો જન સદકે કરે તેવી મીસાલે, પોતાનો જન કુરબાન કરી નાખવા માંગતી હતી!

ભલા હોમીનાં ખભાં ઉપર પોતાનો ધુજતો હાથ માયાથી અને વહાલથી મુકી તેનાં જવાબ માટે આતુરતાથી તેનાં ચહેરા તરફ પરીન ટીકવા પડી. મોહબતમાં આંધલી અનેલી આ અણહદ શીદાગીરી બતાવતી દુઃખી બાળા માટે આ સાલેસ જીવાનનાં જીગરમાં દયાનાં મોજાંઓ ગોચા ઉછલવા લાગ્યા. તેને ના પાડી દલગીર કરી શકવાનું તેનું જીગર આત્યું નહીં.

“તારી મરજી એમ છે તો હું મારે ઘેરે એની માવજત ખુશીથી કરસ, એહેન.”

“ઓહો! હું કેવી ઉપકારી છેઉં, હોમી!” મોત જેવું શીકકું હસ્તાં આભારની લાગણી બતાવતી તે બોલી ઉઠી. “હું હમણાંજ ગાડી જોત-રાવા હોકમ આપુંછ તે હવડાંજ તમે એને લઈ જાઓ! તેટલાં ભલા મીં સ્કોટ મારા પપાજી આગળ રેહસે.”

તાબરતોય ગાડી જોતરાવવાનો હુકમ મલતાં ગાડી પોરટીકામાં અવી ઉભી અને ઘણીજ સંભાળથી નોકરોની સહાયતાથી જસીને ઉચકી ગાડીમાં સુવાડયો અને એ નોકરો સાથે ડાં હોમીબી તેમાં બેઠો, અને એકવાર ફરીથી આ બોલી અબજાએ આ સાલેસ ડાં હોમીનો જીગરોજનથી આભાર માન્યો, અને ધીમેથી ગાડી હંકરાઈ, અને જ્યાં લગીન તે ગાડી તરફ તેની નજર પોહોંચી ત્યાં લગીન તે પોરટીકામાંજ ઉભી રેહી અને તે પછી દુસ્કે દુસ્કે રડતી ધીમાં કદમે નિશ્વાસ ફેંકતી પોતાનાં પીતાનાં ઓરડામાં ઉપર દોડી પોહોંચી.

પ્રકરણ ૪૬ મું.

સપલશાહતું મરણ-પરીનનાં અલાગની શરૂઆત.

બપોરે જશ્નકારક રાત વીંટાં બાદ સહવારતું પોહર પડ્યું અને ‘પરીન પેલેસ’ જાણે કે શોકમાં ડુબી ગયો હોય એમ ત્યાં ખીયાબાંન જેવું લાગતું હતું.

સપલશાહના ખીછાંણાં નજદીક ડાં રકોટ અને જઘડ ડાં જાંહાંગીર માવજતમાં ઉભા હતા, અને ખીજી બાજુ એક યુરોપયન નર્સ ખંડે પગે ખીછાંણાં આગળ ઉભી હતી, જ્યારે અભાગણી પરીન પોતાના બહાલા પીતાના ચહેરા ગમ એકકી ટગરે જોતી ખીછાંણાં નજદીક ધ્રુપો ગમ કરતી અને રડતી ઉભી હતી.

સુર્યોદય થતાં, ભયો ડાં હોમી પોતા સાથ ફરામરોજ સોલીસીટરને લેતો આવ્યો, અને ડાં રકોટ આખી રાતની રંજથી થાકી ગયેલો હોવાથી સર્વ હકીકત સાંભળી લઈ હોમીએ ડાં રકોટને જવા દીધો, અને પોતે એકવાર ફરીથી પેલી નર્સ પાસથી બારીકે બારીક વાગતની પરખુછ કરવા પડ્યો. પરીનને જરાખી આશાએસ વગર હજીખી ત્યાં ઉભી રહેલી જોવાથી, તથા ચાલુ ઉજગરા અને દુઃખ હાંડેસાને લીધે તે નાતવાન અને શીકકી દેખાતી હોવાથી હોમીએ આ ભોલી છોકરીને પોતાનાં આરડામાં જરાખી આસાએસ લેવા વીણવી પણ પોતાનાં પીતાનાં ખીછાંણાં આગલથી ખસવા તે અભાગણી બાળાએ ના પાડી !

સહવાર પછી સપલશાહ આયદે હુસ્યારીમાં આવ્યો, અને તેની પેહલી નજર પોતાની બહાલી પરીન ઉપર પડી, અને તેને કાંઈ કેહતો હોય એવી ઘપે તે કાંઈ ધીમું બળડ્યો. મગર પરીન એક શબ્દની સમજ ન શકવાથી પેહલી પેહલી નજદીક આવી અને વાંકી વળી પોતાનાં જઘડ પીતાનું માથું વાહલથી પસવાડતી ધીમેથી બોલી “પપાજી-પપા ડીયર, કાંઈ કેહવોજી-કાંઈ જોઈયેજી ?”

સપલશાહથી પુરૂં પાઘરૂં બોલાઈ શકાતું ન હતું. પેલા બદમાસ દગલબાજ જસી સાથ એટલી હદ સુધીનો જનુની બન્યો હતો, કે જેથી લોહીનો જુસ્સો એકદમ મગજે ચઢી જવાથી તે બેભાન થયો હતો, અને આખીરાતની બેભાની વચ્ચે આ અભાગ્યો ડોસો અર્ધોઅર્ધ જમદેવનાં દરાંમણાં ડાયાં હેઠળ સપડાઈ ગયો હતો, અને જ્યારે આ ડોસો આ વેળા સુધ્ધીમાં આવ્યો, ત્યારે ડાં હોમી તેમજ જઘડ ડાં જાંહાંગીરે તેને પાછો બારીકાથી તપાસ્યો, અને એક મરણકાંડે આવેલું આદમી છેલ્લી ઘડીએ જેવી અદ્યથી હોંસમાં થોડીકવાર આવે છે, તેવાંજ બુરાં ચીન્ટો તેઓને માલમ પડવાથી આપસ આપસમાં ધીમેથી વાતો કરી, પોતાનાં છેવટનાં ઉપાયો ચાલુ કર્યા, અને આ જઘડ ડોસાની જીંદગીની જોટ બુજાઈ જતી એટકાવવા તેઓ અઠાગ મેહનત કરવા પડ્યા, મગર મિથ્યા તકદીર આગળ તદખીરનું કશું વળતું નથીજ ! જઘડ સપલશાહનો દમ ધુંટાઈ

જતો હતો, તેની જાન ખેંચાઈ જતી હતી હતી તોખી બોલવાની તેણે પ્રયત્ન કીધી. તેની આંખ મીંચાઈ જતી હતી તોખી તેણે ઉંઘાડી પોતાની ખેડી સાંખુ જોવાની કોશિશ કરતો તે ઘણુંજ ધીમેથી બોલી શક્યો.

“૫-૫-પરીન-કપટ-ખાઆઆનું-વ-વવીઈઈઈ.”

આટલા ભાગા તુટા શબ્દોની મતલબ પરીન પામી ગઈ અને તેનાં મોંહ આગળ વાંકી વળી તે મોહ્યતથી બોલી

“તમારી કપટનાં ખાનામાં તમારું વીલ છે તે માંગોછ, પપાજી?” અધીરતા અને અત્યાતુરતાથી તે ડોસાએ ડોકું ધુણવ્યું. મોતનો ડરામણો દેવ તેની છાતી ઉપર ગોચા ચઢી ખેડો હતો અને તેની અજલ તદનજ નજદીક આવી પુગી હતી એમ તેને લાગ્યું! અફસોસ! જેટલા કલાક ગયા તેટલી મીનીટખી જવી મુશ્કેલ હતી એમ બંને ડોકટરોએ અનુભવ્યું. અરેરે! જે જઈક ડોસો એક દિવસની અગમજની સહવારે પોતાની વહાલી દીકરીની શાહદીની સાજવારીમાં ઉમેદોભર હસીપુશીમાં મલકાતો હતો. તેજ બીચારો માત્ર ચોવીસ કલાકના અરસામાં મરણકાંઠે આવી પોંહવ્યો હતો. પરપોટા મીસાલની આદમીની નાચીઝ હસ્તી માટે આ અવનિમાં એક દિવસનો કે કલાકનો યા તો એક ઘડીભરનો ભરસો રખાઈ શકતો નથી!

વીલ લાએએરીની કપાટમાં હોવાથી પસીન તે લેવા હરણીના જેવી ચપળતાથી દોડી-ઉડી અને વીલ લઈને પાછી આવી ત્યાં લગીન આ જઈક ડોસો એકી ટગરે બારણું ભણીજ નજર કરી રહ્યો હતો. થોડીક પળમાં તે વીલ લઈ પોતાના પીતા આગળ પાછી આવી ને વાંકી વલી બોલી “પપાજી, આએ વીલ હું લાવેલી છેઉ.”

સપલશાહે તે પરખીકું લીધું અને ફરામરોજ વકીલ જે આગળ ઉભો હતો તે તરફ નજર કીધી, અને વીલ માટે હાથ લાંબો કીધો, અને વીલ વાંચી સમજવવા કેદછ એમ આ બુજેર્ગ સોલીસીતર પામી ગયો જેથી તે આ જઈક ડોસાના બીજાંણાંની નજદીક આવ્યો, અને તે હુકું વીલ ઝડકથી વાંચી સંભલાવ્યું.

તે વીલ સપલશાહના આગ્રહથી આ ફરામરોજે ઘડી કાઢ્યું હતું. માત્ર સહી સાખ કરવાનીજ બાકી હતી. તે હુકાં વીલમાં પરીનને પોતાની દીકરી તરીકે વીસ લાખ રૂપ્યા અને ‘પરીન પેલેસ’ સ્વાધીન કરવા લખ્યું હતું, અને પોતાના ભત્રીજા જાંહાંગીરને પચીસ હજાર રૂપ્યા ને ‘રોઝ કોટેજ’ આપ્યો હતો, બ્યારે નોકર નફરો અને બીજાં ગરીબ ગુરખાને આપવા ઉપાંત મોટો ભાગ સખાવતમાં કાઢ્યો હતો.

“પપાજી, તમે એ સહી કરવા ‘માંગોછી’” ફરીથી આતુરતાથી સપ-લશાહે ડોકું ધુણાવ્યું. ફરામરોજ ટેબલ ઉપરથી ખ્સોટીંગ પેડ લાગ્યો, ન્યારે જઈક ડોઁ જાંઘાંગીર ખડયો કલમ લાવી ઉભો અને પરીન અને નર્સની સહાયતાથી હોમીએ ઘણીજ આસાથીથી જરાબી આંચકો ન લાગે એમ સપલશાહને ઉઠાડી ધરીને ખેસાડ્યો અને તેના ખોખા ઉપર ખ્સોટીંગ પેડ ફરામરોજે મુકી વીલ ઉંઘાડું કરી સપલશાહને સહી કરવા જણાવ્યું અને તેના ધુજતા હાથમાં કલમ આપવામાં આવી.

ઓ! તે જીવ સટોસટ પળો! જે ધાસ્તીભરી અકેક પળ પરીનનાં વાળમાં બહુજ જીવલેણ હતી!

તેના ધુજતા હાથમાંથી કલમ સરી પડી અને આ ડોસો જીગરતોડ ખેંચતાંજી કરતો ખેંચાતી જીંભે માલ મુશીખતે ખોલ્યો. “ઓ અંધારાં આવે-જ-જ-જલદી ઓ-ઓ—”

ફરામરોજે ઝડપથી તેના હાથમાં કલમ પાછી આપી અને સપલશાહની નજદીક આવી પરીન તેની ગોદમાં આવી દબાતાં ખોલી. “પપાજી, એ પર તમારી સહી કરો.”

માત્ર છેલ્લીજવાર ગમખવારીથી આ ડોસાએ પરીન ગમ નજર કીધી, અતે પોતાના હાથમાં ધરેલી કલમે સહી કરવાની કોશિશ કીધી પણ અફસોસ! સહી કરે તે અગાઉ તો આ જઈક ડોસાએ એક છેલ્લું ડચકલું ખાધું. તેના હાથમાંથી કલમ ગબડી પડી, અને “પ-પ-પરીધન-મ-મ-મ-મ આં આ આફ” આટલું ખોલતાં તેનો પ્યારો જાન આપદે આખર થવા લાગ્યો.

હોમીએ તેને પાછો સુવાડ્યો અને નાડ તપાસી અને છેલ્લી ઘડીએ બી હજી બી બે ચાર પળ વધુ જીવે એવા ધરાદાથી તેને કાંઈ ઉપાયો કરવાની કોશિશ કીધી પણ નિથ્યા! કાંકે બીજાંજાંપર પાછો સુવાડ્યા પછી બે ચાર પળમાં એક મોટા નિસાસા સમેટ આ જઈક ડોસાનો જીવ સદાખરો નીકળી ગયો!

મકરણ ૪૭ મું.

“પારકી દોલત મને હુરામ છે !”

ખેત્રાં વીલ ઉપર સહી કર્યા વગર આ જમદાર ડોસો આ જોલ નતો વાસો ઉઠાવી ગયો, જે જોઈ ડોં હોમી હદથી જ્યાં પરેશાન થયો, કાંકે સપલશાહનાં મોંતથી પરીન બી જીવતી છતાં મરી ગએલીજ તે ઘડીથી થઈ હતી. આ ડોસો વીલ તંગર મરી ગયો, અને વળી પરીન તેની હકદાર ખેટી ન હોવાથી સપલશાહની કશી બી માલમીલકત ઉપર તેનો જરાબી હક પુગતો ન હતો, કાંકે તે તદ્દનજ પારકી હતી, જ્યારે સપલશાહનો ખરો વારસ તો સપલશાહ વીલ સહી કર્યા વગર મોતને શરણ થયેલો હોવાથી જાંહાંગીર કાયદા મુજબ હડી ચુક્યો હતો, અને જાંહાંગીર તેમજ પરીન વચ્ચે કેવો મીનાકેસો હતો, તે હોમી જાણતો હોવાથી આ હુચ્છા જીવાન પરીનને અર્ધી વીનાની રવડતીજ કરે એવા ભયથી આ ભલા ડોં હોમીનું જીગર ચીરાઈ-ફસાઈ ગીયું, અને શું કરવું તે તેને સુજ પડ્યું નહીં ! જે સપલશાહે વીલ ઉપર સહી કીધી હોતે તો પરીનને વીલનાં કરાર મુજબ તેનો હિસ્સો કાયદા મુજબ મળતે મગર કમનશીએ તેમ ન હોવાથી સર્વે દોલતનો ધણી જાંહાંગીર થઈ ખેડેલો હોવાથી તથા પરીન અર્ધી વિનાની રવડતી રખડતી બીખારી થવાથી આ ભલો ડોકટર જીગરના ઉંડાણથી હદથી જીવાદા નાસીપાસ ને નારાજ થયો, અને ફરામરોજ વકીલ અને ડોં જાંહાંગીર સાથે ધીમેથી વાતો કરવા લાગ્યો.

તેઓ પરીન આગળ આવી પોંહચ્યા અને ફરામરોજ વકીલે તેનાં માથાં પર હાથ મેલી માયાથી કહ્યું ! “દીકરી, તારે માટે હમે ધણું દલગીર છે. વધુ ગમખ્યાર એટલા માટે કે સપલશાહ વીલ સહી કર્યા વગરજ હક પામ્યા ! એકકસ બેઠબર્યા બનાવથી સપલશાહનાં હકદાર વારસ તરીકેનો હક તારે હાથથી જતો રેલવાથી ખટલગનો વારસ તો જાંહાંગીર હડે છે, ને તેનાંજ હાથમાં લખોની દોલત આવી પડેછ ને તું અરધી વગરની રખડતી થઈ જાયજ ! વળી એ જીવાનનાં લક્ષણ સારાં ન હોવાથી તુને તે મરનારની ખાહેસ મુજબ તારો હિસ્સો આપે એ શકમંદ છે. અત્રે જાંહાંગીરબી નથી ને હમેજ વિશ્વાસુ છે, વારસે તારા લાભને ખાતર, મરનારની સહીસાખ ઝડકથી કરી નાખવા માંગેજ, કે જેથી આ દુન્યામાં તું રવડી નહીં જાય—”

“ઓ નહીં! નહીં!” તે લગભગ રડી દેતાં બેલી. “ખોદા ખાતર એમ નાં કરતા! મને એ પૈસા નથી જોઈતા! ખેર, બહે સંધી દોલત પેલાને મહે પણ મને એક અરધી બી નથી જોઈતી! ઓ! પપા! પપાજી’ દુસ્કે દુસ્કે તે કમનસીબ બાબા રડવા પડી.”

૩૦ હોમી દીલસોજીથી તેની આગળ આવી માયાથી બોલ્યો “પરીન, વાહલી બેહન, જરા સમજ! ને મરનારની ખાહેસ મુજબ અમલ કરવા દે! આમાં હમે પાપ સમજતા નથીજ! એમાં કોઈ બી પ્રકારે ચોરી નથીજ! એમ કીધાથી મરનારનું રહ પેલી જેહાનમાં ખુશ થશે! પરીન, વીલપર સહી હોસે તો કાયદાપુર્વક તુને તારો હીસ્સો મલવાથી તું આવીજ હાલતે રહી શકશે, પણ વીલપર સહી વગર વીલ રદ ખાતલ જેમ થશે, તેમ તું અરધી વીનાની રચડતી થશે, અને દાદગરની દયા ઉપર મુક્કેશીની કંગાલ્યતમાં આવી માલેતુનર સ્થિતીમાંથી તુને વખત કાઢવો પડશે તેનો વિચાર કર! જાહાંગીર સાથ તુને અગાઉથીજ એખલાસ ન હોવાથી મરનારે ખાહેસ રાખેલો વીલમાં લખેલો હીસ્સો તુને એ જુચ્છો કદી બી આપશે નહીં! સમજ, અને મરનારની સહી આએ વીલપર કરવા દે અને જાણે મરનારેજ વીલપર સહી કીધી હતી એમ વીલ લોકોની જાણમાં આવવા દેશે તો તેમાં તુનેજ ફાયદો છે! પરીન, વિચાર કરવાનો વખતજ નથી! એક નજીવી સહીપર મોત જીવતનો આધાર છે! સહીથી તું વારસ ન હોવાથી મુક્કેસ થશે—”

“ઓ નહીં! નહીં! હમરો હમર ગરીબાઈનાં કાઠીલ દંખ હું સહન કરશ, પણ આવી રીતથી મેલવેલો પૈસો, એક કોડીબી મને હરામ છે! મારી હાલત હું સમજું છું, પણ કાંઈ નહીં, એવા પારકા પૈસા ઉપર આસા બાંધી ખેસવાનાં કરતાં જે મારે કંગાલ્યટમાં દીવસ કાઢવા પડશે તો હું ખુશીથી તેમ બી કરસ! ખેર! હું એવણુની હકદાર વારસ નહીં હોવાથી મરનારનાં પૈસાપર મને જરા બી હક નથીજ! ઓ નહીં! નહીં! મારે ખાતર વીલ સહી કર્યા વગરજ રહેવા દેઓ! હું કોઈનો હક દુઆડવા નથી માંગતી!”

“જીદી છોકરી! એથી તું અરધી વિનાની બીખારી થશે ને આએ મહેલમાંથીબી કશાબી આસરા વગર તુને આ દુન્યાની દલીદૂતા વચ્ચે જવું પડસે તેનો તુને અનુભવ બી કાંઈ છે? સમજ પરીન-સમજ.”

“નહીં! મને એ પારકી અરધીબી હરામ છે! ગરીબાઈમાં આવી પડવાનાં ડરથી બીહધુજ આવી કીસમથી પારકા દોલત મારે હાથ લઈ

મેજ ભારવાની હું હરામ સમજુ છું—હું જુએ મરસ, કંગાલ્યમાં દરીઝરીને વખત કારસ, સુકકો ખુમલો રોટલી ખાવસ, ઘેરેઘેર વહીતડ કરસ પણ આવી પારકી દોલત જે પર મારો હકજ નહીં તે હું મરી જવસ તો લેવાની નથી—ખોદા ખાતર તમે સહી નાં કરો—”

આ અભાગણી છોકરીની હીંમતથી ત્રણડે જણા તાજુ થયા. અને તેને એકજ હઠ પકડેલી હોવાથી સહી કર્યા વગર તે વીલને એમનું એમજ રાખવા ની દલગીરીભરી ફરજ પડી, અને મરનારની ખબરને માટે તથા કીયાકામને માટે તેઓ નોકરનફરોને બોલાવી દોડાદોડી કરવા પડ્યા. અભાગણી પરીન સપલશાહનાં બીજાંબાંપર પડી પોતાનાં અભાગ માટે દુસ્કે દુસ્કે રડી માથા કુટતી હતી ! મુઢલેસીની કંગાલ મુશીબતમાંથી ઉગારી લેવાનો એક છેવટનો આન્સ ખુદરતે આપ્યો હતો, મગર પોતાની જીદદે આ દલેર છોકરીએ સદાનો ખોલ્યો હતો, અને તે સાથે તેનાં સુખનો સુર્યબી ગોયા અસ્ત પામી ચુક્યો હતો. તે બધી બાળા માટેની જનોનીસાર શીદાગીરીની દીલ-સોજ લાગણી બલા હોમી તેમજ ફરામરોજ વડીલે બતાવી હતી તે તે ખરાખર રીતે સમજી હતી, એટલુંજ નહીં પરંતુ કાયદા પ્રમાણે તેને અરધીબી મલનાર ન હોવાથી તથા ખુરો જાંહાંગીર તેને આપે એવી આશાથી ન હોવાથી, ધનનાં ઢગલાપરથી ધુળનાં ઢગ ઉપર આવી પડવાનો સીદા ચીતાર તે પોતાનાં મનમાં રજુ કરી ચુકી હતી, છતાંબી તેને માટે જરાબી ધાસ્તી ખાયા વિનાં આ દલેર છોકરીએ વીલ ઉપર ખોટી રીતે સહી કરવા સામે હઠ લીધી અને પોતાને હાથેજ પોતાની જીદદનાં ખુરાં અને જીવલેણ પરીણામે તે બીખારી હાલતે આવી પોંદચી હતી ! પોતાનાં વાહલા મેહરબાન મુરખીનાં મરણથી તે પોતેબી અર્ધમુઢ થઈ ગઈ હતી, ગોયા તેબી જીવતી છતાં હવે મુએલીજ વધુ બની હતી !

પ્રકરણ ૪૮ મું.

“ સુખીયા, દુઃખીયાકો કયા જાને, વોહ અપની મોજ ઉડા જાને, બેદરદી પરકી બીતીકો, અપને લેખે ઠઠા જાને—”

અભાગણી પરીનની સાહદીની આખાદીમાં ખરખાદી થશે, અને રંગમાં ભગ થઈ સપલશાહ બોધાત આ જ્ઞાનનો વાસો ઉડાતી જશે એમ

સ્વપ્ને પણ ક્રેત્રને ખમર ન હોવાથી આ ઉપરાંતપરી, જફાકારક અને ગમગીન બનાવથી અજ્ઞાહ્યાદના લોક ધણુજ દલગીર થયાં, અને અમાગણી પરીન માટે દરેક જણ અંતરપુર્વક દીક્ષસોજ બતાવવા લાગ્યાં.

મરનાર સપલશાહને છેલ્લો સેજદો કરવા ગંગવર મીજલસ 'પરીન પેલેસ'માં ભરાઈ હતી અને દરેક જણ ધણીજ ગમખ્વારીથી રંગમાં ભંગ બનેલા જફાકારક બનાવની કાંહણીને લગતીજ વાતો આપસ આપસમાં કરી પરીનની કદર આતાં હતાં.

અને પરીન ? તે તો ખીચારી આ ખુદરતના મહાભારત કટકથી તદનજ ગાફેલ બની ગઈ હતી. બલ સપલશાહના મરણથી તેનાં સુખનું સમુલ્લયું સત્યાનાશ વગેરું જોઇ આ દુઃખી છોકરી પથ્થરની છાટીખી પીગણી જમ એવી કીસમથી આંસુઓના ધોધમાર દર્શા રડતી હતી !

સપલશાહના મરણના ગમખ્વાર સમાચાર જ્યારે જાંહંગીરે જાણ્યા ત્યારે પોતાની ઓટલી જલદીથી ફેરવાઈ ગયલી હાલતથી તે ગોચા તાબુખીથી દગ થયો, અને મનનાર સપલશાહ વીલ વગર મોતને શરણુ ઓર્ચીત થયો હતો એમ જ્યારે આ લોખી લુચ્છાએ જાણ્યું ત્યારે પોતાની ફેરવાઈ ગએલી સ્થિતિ માટે તે જીગરનાં ઉંડાણથી તે કારતારની લાખોલાખ શુક્રશુભેરી કરવા પડ્યો. સપલશાહની હૈયાતી વેળા તેની દોલત હાથ કરવા આ બદમાશે ભોલી પરીન ઉપર માત્ર પૈશાનીજ નીચ મોહબત વચ્ચે જલ ખીજાવી હતી, મગર હીણપસ્તીનાં હંડધુટપણાં વચ્ચે નામોશીમાં તે આવી પડ્યો હતો, અને જ્યારે પરીનનાં લખ જરૂરી જેવા ત્રાહીત સખસ સાથ ગોડવાયલાં તેણે માંબળ્યાં, ત્યારે પોતાનાં હાથમાંથી સદાની જતી રહેલી લાખોની દોલત માટે તે હકથી જ્યાદા નાસીપાસ નારાજ અને નાઉમેદ થયો હતો, અને આવી ગમખ્વાર કીસમે જલદીથીજ તે સર્વે દોલતનો એખસે હાથે હકદાર ધસી અર્ધ ખેસસે એમ તેને સ્વપ્ને વરીક આસા રાખેલી ન હોવાથી, તેજ સપલશાહનાં હકદાર વારસ તરીકે લાખોની દોલતનો ધણી થયો હતો એમ જ્યારે તેને ખમર પડી ત્યારે સપલશાહનાં મરણથી જટલો તે ચોંક્યો ઉછલ્યો નહીં, તેટલો પોતાની ફેરવાઈ ગએલી ઓર્ચીત હાલત માટે એકાએક ચોંક્યો !

પેલી મકકરખેર અને બદમાશ નાજાની મેદભરી વાતથી તે પુરેપુરું જાણી ચુક્યો હતો કે પરીન સપલશાહની હકદાર દીકરી ન હોવાથી, તથા સપલશાહ વીલ વગર મરણ પામેલો હોવાથી પરીનને દોલત ઉપર કશોખી હક પુગતો ન હતો, અને હવેજ પરીને તેને અમેકવાર હીણપતી અને

નામોશીમાં હડધુત કીધો હતો, તેનો દાવ-તેનો કીતો તેનો બદલો-લેવાનો સાબુત વખત તે લુચ્છાના હાથમાં આવી ગયો હતો તે માટેની તે જીગરના ઉંડાણથી ખુશ થતો દેખાયો ! અફસોસ ! સપલશાહનાં મરણથી ભલી પરીન જીગરનાં ઉંડાણથી ગમખવારીથી વીલાપ કરતી હતી, જ્યારે આ જાહંગીર જીગરનાં ઉંડાણથી ખુશ થતો હતો. અને ક્યારે તેના હાથમાં લાખોની દોલત આવી પડે, અને ક્યારે તે ગરીબાઈની ગંદકીમાંથી સદાનો નીકળી ધનના ખેમુલ દગલાપર ચઢી એસે તેની ઇતેજારીમાં તે અધીરો બન્યો હતો !

અરેરે ! લાલચુ લોભી જીવાન ! પૈસા કોણના રહ્યાછ કે તારા હાથમાં સદા સુધી રહેશે ! ભલા ભલા જરદાર માલેતુજરો કીસમતની કમનશીબી વચ્ચે કુદરતના અદીક હાથથી, આંખના એકજ પલકારામાં, તાર તાર ને માઈ માઈ કરતા, ખરતે ખુદાર બની માર્ગે લાગી ગયાછ તો તારીબી મોડે વેહલે આવીજ કીસમની, તારી ખુરી મનશની પ્રમાણે, હાલત થઈ પડનાર હતી, તેનો ઓ ખુરા લોભી જાહંગીર, તુને સેહેજ પણ રવેશે ખ્યાલ નથી !

ગરીબ ખીચારી પરીન ! પોતાની ઉપર આવી પડેલાં ઔચીત માહબારત દુઃખનાં કુંગર હેડળ તે સરખસર કચડાઈ ગઈ હતી, અને ભવીષમાં તેનું શું થશે તેનાં જદ્રાકારક ખ્યાલોમાંજ આંખમાંથી ધોધમાર આંસુઓ વરસાવતી આખો દીવસ બલાપામાં પડી રેહતી.

ડાંઠ હોમી તેની નજદીક આવવાથી તે પોતાના ખ્યાલોમાંથી બીદાર થઈ અને અત્યાતુરતાથી પુછવા પડી, “વાહજા ભાઈ, જસીની શું ખબર ?”

“ખબર તો એજ વહાલી બેહન, કે જેવી હાલત છે તેવીજ છે ! કશો સુધારો બી નહીં ને કાંઈ વધારો બી નહીં.”

“પણ જીવવાની આશા તો ખરી કેની ?”

“હા ! એમ હું ધારૂં છ પણ તે બી ખરાબર કેલવાઈ શકાય નહીંજ” અને આટલું બોલી આ દીલસોજ ફરેસ્તાની આવી તાજુબીભરી ભલાઈ અને બોલાઈ જોઈ આ ભલો ડોક્ટર પોતાના મનમાં હદથી બ્યાલ મગરૂર રહ્યો ! અરેરે ! જે બદમાસ દગાખાજની કારસ્તાનભરી વર્તણૂકથી આ ભલી છોકરીનાં મુખનો સુયોસ્ત ગોચા થઈ ચુક્યો હતો, છતાં બી તેજ જદ્રાકારને જીવતો જોવાની તે આશા રાખતી હતી, તો તેવી પરોપકારી ભાલી અને મોહમતવંતી બાળા માટે આ જીવાન દીલસોજ ડોક્ટર પોતાના મનમાં આફીનનોજ શખ્દો ઓચરવા લાગ્યો !

“હું ખુશી છેઉં કે તે જીવસે, હોમી, હું એને જીવતો જોવાનીજ ઉમેદમાં છેઉં. બાઈ, એની માવજત વગેરેનો ખરચ મારી ગાંઠગીરાથી હું હું પુરો પાડ્યા કરશ, પણ મારે ખાતર એને ઓરપીટલમાં મોકલવાને બદલે તમારાજ ચાંઈમાં રાખી મુકશો? બાઈ, આ તમારા હેશાનનો બદલો વાલવા હું જો જીવતી રહેવશ તો નીરંતર યાદ કરી વાલ્યા વગર ચુકસ નહીંજ” અને મોત જેવું શીકકું હસી પરીને માયાથી હોમીના હાથ પોતાનાં કામળ હાથમાં લઈ વહાલથી દાખ્યા. પોતાનાં ખુરા વખતમાં આએજ એવો સદગુણી સાલેસ ગૃહસ્થ હતો, કે જેને તે માયા અને મોહવતથી માન આપી એક બેઠનનાં પ્યારથીજ તેને બાઈ તરીકે ગણતી હતી.

મરનાર સપલશાહના મરણ પછી ચોથે દીને ફરામરોજ સોલીસીટર ડૉ. હોમી સાથે જાંઠાંગીર આગળ ગયા, અને મરનાર સપલશાહ વીલ ઉપર સહી કરતાં કરતાંજ મરણ પામેલો હોવાથી તથા પરીન મરનારની હકદાર બેટી ન હોવાનું જાહેર ને પુરવાર થયલું હોવાથી, સર્વે દોલતનો જાંઠાંગીર ધણી થઈ બેઠો હતો, છતાંખી મરનારની ખાહેસ મુજબ પરીનને વીલમાં લખેલી રકમ તેનાં નામ ઉપર કરી દેવાની ફરામરોજે જાંઠાંગીરને અર્જ કીધી, મગર આ લુચ્છો બદમાસ અને સંગદીલ આદમી જરા ખા સમજ્યો નહીં, અને પરીનને કાયદા મુજબ એક અરધી ખી ન મલે એવીજ જીદ કરવા પડ્યો.

“જાંઠાંગીર ! એવો નાદાન ના થા ! તું એમજ જાણ કે વીલ પર સહી કીધેલીજ છે, ને તેજ આધારે તું પરીનને તેનો ફાલો જો હવાલે કરશે તો મરનારનું રૂઢ પેલી જોહાંનમાં ધણું ખુશ થશે; વળી તારે માટે દરેકને સારો વિચાર બેસશે, ને વળી પરીન જે અરધી વીનાની રખડી જસે તેને ખી ધણોજ ટેકા મલશે !”

જાંઠાંગીરે ફફડીને જવાબ આપ્યો.

“છટ ! નોનસન્સ ! એ લુચ્છી પોરીની ખીદ લઈ તમે અહીં આયાછ પણ તમારું કાંઈ વળશે નહીંજ ! કાયદા પ્રમાણે એને એક અરધી ખી મલી શકે નહીં; કાંકે પેલી નાંજાંમાયનાં કેહવા મુજબ એ તો કાઠ રસ્તે રખડતાં પોરયાંમાની એક બીખારડીની પોરી છે તો તેને માટે હું કાંઈ કરી શકતો નથીજ ! તમે જો આહસો તો હું અહીં આએ મારા મહેલમાં એ છોકરીને રાખસ પણ તે તો હું એ પોરી સાથે ચોક્કસ સસ્ત કર તારેજ ! તે પ્રમાણે ચાલે તોજ ! એવી તો ગામમાં ધણીખી બીખારડીઓ મારી દોલતપર મરી શીટસે,” અને આ બદમાસ જીવાન તુચ્છકારથી હર્યો.

ભલી પરીન માટે તાણાંજણી ભર્યા અને તોચ્છડા સખુનો ઓચરેલા સાંભળી ડૉં હોમીનું લોહી એવી હદ સુધીનું ઉકળી આવ્યું હતું કે તે આ દગલ્યાંજ લુચ્છાને તેજ વેળા સારી કાની સ્વાદ ચખાડતે, પણ લોહીનો ગોટ ગળી તે તામોશ કરી ગયો.

ફરામરોજ જેવા યુઝરગ ગ્રહસથનીની આ બદમાસે કાંઇથી લાજ રાખી નહીં, તેથી આ જઈક સોલીસીટરની ધણોજ ગુસ્સે થયો અને મીઝનથી ખોચેલ.

“જાંહાંગીર ! એવું તુંડાઇથી નાં ખેલ ! મારે બાર મુકી જણાવવું જોઈએ કે તારી ભુખે મરતી હાલતમાંથી આવી માલેતુગર સ્થીતીમાં તું આવ્યો તે ઘણે દરજ્જે એ ભત્રી અને સાલેસ બેટીને આભારી છે સમજ્યો. એક મરી ગએલા વાઘની ઉપર લાત મુકી ઉભા રેહવામાં દાહપણુ નથીજ ! યાદ રાખજે, જાંહાંગીર કે પૈસા કોઇના રહ્યા નથી ને તે તારા હાથમાંથી રેહવાનાં નથીજ ! જેમ કીસમતની કમનશીની વચ્ચે આ સાલેસ બેટી એકવારની ધનાઢ્ય સ્થીતીમાં ઉતી તે આંખના પળકારામાં નિર્ધન બની ગેઇય તો પછી તારા જેવા મરૂર અને અહંકારી અભીમાની નાચીઝના શું આસરા ? ભત્રાઈ કર કે જેથી જગમાં ગુલામ માફક મોંઘાસે.”

“મારે તમારી શીખામણુ સમજવી નથી” આ મગરૂર બેવકુફે તુચ્છકારથી જવાબ વાલ્યો. “તમે જાઓ અહીંથી ! હું મારો જવાબ કહી ચુકો છું !”

“જાંહાંગીર ! તારી હાલત જે મરનારને લીધે આવી માલેતુગર સ્થીતીમાં આવી પડીછ, તો મરનારની ખાહેસ મુજબ અમલ કરવા દે ને એવો બેવકુફ નાદાન નાં બન.” ડૉં હોમીએ તપી આવતાં પોતાનો ઉભરો ખાલી કીધો, જેકે તે એટલો બધો તો ઉસ્કેરાઈ ગયો હતો કે આ મગરૂર અને બેવકુફ જીવાનને ઉંચકીને એક બાણુ અફળી નાખતે, પણ લોહીનો ગોટ ગળી તેને પોતાનાં સ્વભાવ ઉપર ઘણે દરજ્જે કામુ રાખ્યો. “તું શું એમ ધારતો હોય કે મરનારની ખાહેસ મુજબ એ ભત્રી છોકરીને તું એનો ફાલો ન આપતાં, દુન્યાની દયા ઉપર રખડતી કરશે તો ભુખે મરસે, તે એવો ફાંકો રાખવામાં તારી ભુલ છે, સમજ્યો ! તું જેને હમણું ઠોકરે મારવા તૈયાર થયોછ. તો મારા ખેલને યાદ રાખજે, ઓ નીમકહસમ છોકરા, કે આજે નહીં ને પાંચ પંદર વરસેબી એજ એક મનની, એક વિચારની સાલેસને પાકળાદ અબજાને પગે લાગવું પડશે.”

ગાંડ હોમીનાં બોલવાથી જાહાંગીર હકરી ગયો, અને ગભરાટ સમેટ તેને માથાંથી પગવેર ટીકવા લાગ્યો, અને પોતાનો ગભરાટ છુપાવવાની કોશિશ કરતાં તે બોલ્યો “બસ હું મારાં જીવનો ધણી છેઉં. મારે તમારી વાહીયાટ વાત મુદલજ સમજવી નથી. તમે જાઓ અહીંથી. હું એક વખત કહી ચુકો કે એકકસ સરતે એ રખડતી પોરીને હું મારાં મેહલમાં મારા આસરા તળે રાખવા કમુલ થાઉંછ, પણ તે સરત એ પોતે મારી સામે આવી ઉભી રહેશે તોજ હું એનેજ કેહવસ, મારે તમને તે કેહવું નથીજ.”

આ નાદાન, અને ગરર પોર્યાની ટેહકરાઈ આગળ અને દીલસોજ અહસ્યો આજેજ થયા અને ધીકકાર અને તીરસ્કારની છેલ્લી અશ્મ ફેંકી ત્યાંથી તેઓ જતા રહ્યા.

પ્રકરણ ૪૯ મું.

ભરતીની ઓટ અને ઓટની ભરતી.

મગરૂરીમાં મસ્ત બનેલા અને પૈસાની અગ્નીથી અપંગ બનેલા મીજાજી પોર્યા જાહાંગીરે મરનાર સપલશાહની ખાહેશ મુજબ બોલી પરીનને સહી કીધા વિનાનાં વીલમાં લખ્યા મુજબની વીસ લાખની કે તેથી થોડી રકમ આપવાની સપલશાહ સોલીસીટર અને ભલા ડૉક્ટર હોમીની ગમે તેવીથી કાકલુદી છતાંબી સાફ નાં પાડી, તેથી બોલી પરીન માટે આ બંને પરોપકારી અહસ્યોનું દયાળુ દીલ ગોયા દયાથી દાઝી ગયું. પરીનને તેની હાલતીજ પગભર સ્થિતીમાં રાખી મુકવા માટેની તેઓની આ યુક્તિ વ્યર્થ જવાથી તેઓ હદઅહાર નાસીપાસ થયા. અરેરે ! જે વેળા મરનાર સપલશાહે પોતાનો પ્રાણ છોડ્યો ત્યારે મરનારની ખાહેશ મુજબ અમલ કરવા છુપાછુપ તૈયાર થઈ, પેલાં વીલ ઉપર સપલશાહની સહી કરી દેવાના અનુમાન પર તેઓ આવ્યા તે વેળા આ બોલી છોકરીએ જાહેર અને બોહસ કીધી ન હોતે તો તેની સ્થિતી કંગાળ અને મુકલેસ કદીખી બનતે નહીંજ, પરંતુ આ હિમતવાન છોકરીએ એવા હસમના પૈસા ઉપર ગુજરાણ ચલાવવાનું ગોયા મહાભારત પાપ સમજી ધનના દગલાને તેને કોકરે માથે એવી તેની પ્રસસાને લાએકની હિમત માટે તેઓ જેટલા તાબુખ થયા, તેટલાજ હવે તેઓ નારાજ અને નાશીપાસ બની રહ્યા.

ફરામરોજ અને હોમી નીચે ગયા, જ્યાં ભત્રી પરીન ડાં હોમીની ભત્રી માવતર હીરાંબાઈની ગોદમાં દબાઈ દુસકે દુસકે રડતી હતી અને આ ભત્રી માવતર તેને પોતાનીજ દીકરી ગણી દીલસોજીથી દીલાસો આપતી હતી.

“દીકરી, હું હમણાં પેલા અકકલના દુશમેન જાંહંગીર આગળથીજ આપોછ એ આએ મહેલમાંજ રહેલો છે. જેમ અને એમ જલદી તારી બાબતનો લટકો ફટકો થાય તે હું જેવા માગુંછ” ફરામરોજે પરીનને માયાથી કહ્યું.

પરીન ગમખ્વારીથી પુછવા લાગી.

“ત્યારે શું મારે આજને આજજ આ મહેલ છોડી ચાલી જવું જોઈએ? બેશક, મારો હવે કરોબી હક રહ્યો નથીજ.”

“નહીં દીકરી, આજને આજ નહીંજ. એટલી ફકર ના કર. કાયદા પ્રમાણેજ કામ થશે. આજને આજ તો એ કાંઈ ફરી શકવાનો નથીજ. મરનારની ખાહેશ તુંને વીસ લાખ આપવાની હતી. પણ કમનસીબે વીસ સહી કરતાંજ ખુરો બનાવ બનેલો હોવાથી તારો ફાલો આપવા મેં ને ડાં હોમીએ ઘણો વિળુવ્યો, પણ એ મુખે એકનો બે થયો નહીં. હજી બી હું એને મારી ઓરીસમાં બોલાવી બરાબર સમજાવસ તો એ જરૂર સમજશે.”

“તમે એને બોલખતા નથી, મીં ફરામરોજ! થોડા મહીનાની વાત ઉપર એની ઓફર મેં ના પાડેલી હોવાથી તેનો બદલો લેવાનો હાલ એનો વખત આવ્યોછ એટલે એ દાવ સાંધશે. પોતાને તે વખતે થયલાં અપમાનનું વેર એ હવે જરૂરજ લેશે, પણ મારે એ પૈસા જોઈતા નથી. એવી ફરામની દોલતપર મને ધીકકાર છે. લુખે મરસ, રખડી રઝળીને પુર કરસ, પણ એવાની દોલતપર ઓસ્માલી રોટલી ખાવા હું કદી બી રાજી થવસ નહીંજ,” તે અભાગણી ટપી આવી જોસમેટ બોલી.

“એ પોર્યાએ મારો ‘રીસપેક્ટ’ રાખ્યા વગર ઘણીજ તુંદાઈથી વાત કીધીછ તે હું લુલી જવાનો નથી. એ તારી સાથે ચોક્કસ શરત કરવા માંગેછ ને તુંને એખલીનેજ એ એની રૂબરૂ બોલાવેછ તો દીકરી, મારો સખુન રાખી તું જજો, ને જોજો એ શું કહેછ તે. તારાં બલ્લાને માટેજ હું ઘણો કાળજીમદ છેઉ.” તે જખદિ સોલીસીટરે દીલસોજી બતાવી.

“હું તમારું ઘણુંજ હેસાન માનુંછ, મીં ફરામરોજ!”

“દીકરી. જે એ નાદાન ને હુલ્લડ પોર્યો તુંને અહીંથી જવા કેહે તો બેલાશક મારે ત્યાં આવજો-મેં તારા બેહરબાન આપનું નીમક ખાધુંછ,

તો મારી આંખપર મારી દીકરી સાથ દીકરી તરીકે રાખવા હું ઘણો ખુશી થવશ.”

“ઓ નારે નારે ! હું કાંઠાં મરી ગેઈછી ?” હીરાંબાઈ-ડાંઠ હોમીની માતા-વચ્ચે પુરાઈ. “હું તો એને મારે ઘેરેજ રાખવા તમે આયા તાહરની સમજાઉછ, પણ હરવાઈ સમજતી નથી ! દીકરી, તું કાંઈ અંદેસો ના કર ! જીંદગી છે તો પૈસા બી છે. એ મુલો નસાઈદો જો તારી સાથે રીકજીક કરે, તો ગમે તારે બી વગર બોલાવવે બોલાશક મારે તાંહાંજ પાધરી આવજો ! તુંને મારા સમ છે ! મારી આંખપર તુંને હેતથી રાખસ, દીકરી.”

“મારાં આવાં દુઃખમાં તમારી બધાં વાહલાં દીવસોએની આવી કાલજીથી હું ઘણીજ હેશાનમંદ છેઉં ! ખેર જો બન્યું તે બન્યું.” પરીને હેશાંન બતાવ્યું. અને બોલ્યા પછી એક લાંબી હાય મારી.

આ બાળુ જાંહાંગીરને તો પોતાના કાકાના મરણથી સુન્નાની ચલ્લી પાઈ હતી ! કાકાજી વીલ વગર મરી ગયા એમ જ્યારે આ લુચ્છાએ જાણ્યું ત્યારે લખોનો હકદાર તેજ માલેક થયો હતો, એવું જાણી તે ખુદાની લાખોલાખ શુક ગુજરી કરવા લાગ્યો, અને પોતાના કાકાનાં મરણની બીજેજ દીનથી ‘પરીન પેલેસ’માં પોતાની હાકમી ભોગવવા રેહવા આવ્યો. તેનાં કાકાનાં મરણથી તેને કોઈબી પ્રકારની ગમી કે નીરાસી બરખા થતી હતીજ નહીં ! તેથી ઉલ્ટું પોતાનાં જેવાજ લુચ્છા સોબતીએની સંગતમાં ‘પરીન પેલેસ’માં તે આખો દીવસ ધમચકરી કરવા લાગ્યો, અને સાંજને છેડે બાગનાં એકાદ ખુણાંમાં પોતાનાં મીત્રોને લઈ કાકાજીનાં મરણનાં શોકમાં તેબલ બીજાવી વ્હીરકી સોડા ઉપર છુપાછુપ મારો ચલાવતો હતો. પૈસા તેને કમાવા જવાની અગટ પડી ન હોવાથી આ લાખોની દોલત આર્ચીટ તેનાં હાથમાં આવી પડેલી હોવાથી કેવી રીતે તેનો નીકાલ કરવો તે તેને મુદ્દલજ સુઝ ન પડતું હતું, અને તેનાં ખુરા મીત્રો જેમ તેને નીચોવાય એવી કીસમથી તેને હાજી હા કરી દારની લહેરમાં ચકચુર બનાવી નીચવતા હતા તેનું આ અકકલહીણુને જરાબી બાણુ ન હતું.

વચમાં જો દીન વીંટી ગયા અને એક સાંજે બલી પરીન પોતાની સહીએને મુકવા જાંગલાના દરવાજા વેર આવી ધીમે કદમે ખાધી ફરતી હતી, જેવામાં બાગનાં બાંધેલા ‘સમર હાઉસ’ નજદીક કાંઈ ગડબડ સંજ-

લાવાથી તે ધીમે કદમે તે તરફ ફરી અને ત્યાં જાંહાંગીરને પોતાના મીત્રો સાથે દારૂની લહેરમાં મશગુલ જોઈ આ સાલેસ અવળાનું જીગર કમ-કમવા લાગ્યું.

અરેરે ! જ્યારે તે બહી છોકરી મરનારને માટે શોકાગ્નીમાં બળી-જળી જતી હતી, ત્યારે મરનારનો બત્રીજો મરનારની પાછળ થોડાજ દીવસમાં પોતાનાં ભુંડા લક્ષણે ચતાવતો, મોજ મારતો ખેડો હતો, જે જોઈ પરીન હૃદયથી જ્યાદા પરેશાન થઈ, અને હીંમત કરીને ‘સમર-હાઉસ’માં આવ્યાં ત તેઓ નજદીક જઈ ઉભી.

જાંહાંગીર તેને એકાએક ત્યાં આવેલી જોઈ પોતાની મજાલમાં ખચક થવાથી હૃદયથી જ્યાદા ચોંકી પડેમાન થયો ! તેના મુઠા મીત્રો જેઓ આ ખેવકુદને ખાને-ખરાખીની ખસ્તેખુલાર ખાહીમાં ગળડયું ખવાડતા હતા, તેઓખી પરીનને ત્યાં જોઈ સર્વે ચોંક્યા-કેળજ્યા, અને પોતાનાં હાથમાંના ગ્લાસ ટેબલપર મુકી ચકુનમનાં માર્યા અકેકનું કોડું જોતા બરાતા સંતાતા ફર્યા !

પરીનનો ચહેરો ટપીને લાલ થઈ આવ્યો હતો. તેને એકકી ટગરે જાંહાંગીર તરફ જોવાજ કીધું, અને આપદે જાંહાંગીરે હીંમત કરી પોતાનું મોંહ ખોલવાની કોશેશ કીધી !

“ઓહો ! તું અહીં કાંથી ભુલી પડી ? મકુંજે ચાલ મને આએ મારા મેહલનાં એકાંતમાં કાંઈ સોહવાતું નહીં, ને એખલો ખેસુંછ તે વારે ઘડીયે મરનાર કાકાજીની યાદ થતાં મને બધું રડવું રડવું આવેછ તે આએ મારા દોસ્તોની સમજવતથી હું આએ ‘સમર-હાઉસ’માં આવી ખેડો કે જરા મરનારનો ગમ વીસાઈ ! હાય, અફસોસ ! મરનાર કાકાજીની યાદ મારે હૈયે ચઢી આવી ગળાંમાં આવી ખુંટી ખેસેછ તેથી જરા ગમ વીસરાવાજ સેહજ વહીરકી-સોડા લીધો કે જરા મોંનાંપર કાંઈ નાંખવા ગમે ! શું કરું ! બસ મરનારની યાદમાં ને ગમમાં કાંઈ ખાવાનું પીવાનુંખી જાણે કે ગમતું નહીં તેથીજ જરા આએ ટીપુ છાંટો લઈ અહીં મન મનાવાને ગમ વીસરાવા ખેડોછ, આહ ! અફસોસ ! સદહજર અફસોસ ! કાકાજી ! કાકાજી ! રાતે કે દીસે તમારી યાદ આવેચ કે આંખમાંથી આંસુ ટપકેચ, હાય !”

“એવી ગમ વીસરાવાની તારી બલાઈપર હજારો હજાર ધીકકાર ને શીટકાર છે !” આ સાલેસ છોકરીએ દડાવી નાખનારા સાહદે ‘સમર-

હાકિસ' ગળવી મેલ્યું, અને બોલતી વેલા એટલી તો હદ સુધીની તે જનુની બની રહી હતી, કે તેનાં વીકાલ અને લાલ ચહેરાપર નજર કરતાંજ જાંઘાંગીર તરખાથો! “મરનારને માટેનો તારો જીવરોજનનો આવો ગમ ગોથા નામોશી બરપા કરનારો છે, એટલુંજ નહીં પણ મરનારનું રૂદ્ધ પેલી જેઠાંનમાં ગોથા કમકમતું હોસે! તારાં જેવા અંદધ્યાનની સાથ મને વધુ બોલવું નથીજ. તું મને શું કેહવા માંગતો હતો તે હવે મોંઢાં બોલી કહી દે કે જે તે લટકો ફટકો થઈ જાય! મરનારની સકમાઈતો પૈસો આવે જુરે માર્ગે વપરાએલો જેઈ મારું જીવર ફાટી જાયથ!”

“કેમ એ પોરી-ત-ત-છે-તે કે-તું-તું છેકજ ફાસ્ટ ચાલી કે? લેજો વરી! તુંને ખબર છે કે હું મારા જીવનો ધણી છેડં, હું આએ મેહલનો અને પૈસા ટકાનો હકદાર માલેક છેડં, જે જમીનપર તું ઉભીછ તેનોખી હું ધણી છેડં, તો હું મારે ગમે તે કરી શકું તો તારે બોલવાની સેહજખી સત્તા નથીજ! સમજી.” ગુસ્સાથી લાલ થઈ તે બદમાસ બોલ્યો.

“પેલી નાંજાં કેહે તેમ તું એક રસ્તેની રખડતાં માયાપની રઝઝની પોરી સીવાય કશીખી ખાનદાની નથીજ. માત્ર પંદર દીવસ આગમજ તો તું રાજ કરતી રાણી હતી, આહ, નાખપર માખ વટીક નહીં બેસવા દે એવી તુમાખીને મગરર હતી ને આજે?—આહા, આજે તો મારા મેહલ આગલ રખડતા બીખ મારતાં બીખારડાંઓ કરતાંખી તારી હાલત બદલ છે, સમજી! મને અપમાન કીધેલું તે લુલી ગેઈ હોસે! તારા હાથની ઓફર કરવા ચાલી ચલાવી હું આથો તારે હડધુટ કરી મને તરેહવાર બોલો બોલી મને પાણી ઉતાર કરી મારી બોંહસે એક બદમાસ લોભી અને લુચ્યા સાથ પણવાની સરકસી કીધી તેનો અંજામ કેવો આથો. હં? જેટલી તું ડુંકરઈ તેટલીજ તું જસદીથી ફાટી ગઈ! જેટલી ગરરીમાં ચઢી તેટલીજ હીણપસ્તીમાં ગમડી ગેઈ! તારી ભરતીની સર્ચામ ઓટ થઈ ગઈ ઓટ!”

અને ગરરીથી તે દગલખાજ નીચ જીવાન મશ્કરીની ધપે તેનું પાકવવા માટેથી હસી પડ્યો!

પ્રકરણ ૫૦ મું.

“જેની ચઢતી જોઈ વાઘ દેખી કાંપે,
તેની પડતી જોઈ કરડવા કોલધું ત્રાપે.”

ગરીબ ખીચારી દુઃખી પરીન ! તેનો તાણાંજણી ભર્યા શખુનો સાંભળવાનો જાણે કે આ ભુંડો વખતજ હોય એવી કીસમથી એક સંજેમરમરનાં પુતળાં મીસાલ તેની સામે આ બદમાસનાં તાણાંજણી ભર્યા નિર્ભજ શખ્દો સાંભળતી ઉભી. પેલા ચાર-પાંચ દીલસોઝ મીત્રો-જેઓ જાંહાંગીરને તેનાં કાકાના ગમખવાર મોતમાં દીલાસો દેવા વ્હીરકી-સોડાથી આંખપાણી કરતા દીલસોજ ધરાવી ત્યાં ઉભા હતા, તેઓ પરીનનાં ઓચીંત ત્યાં આવી ચઢવાથી ઘણા કઢંગી સ્થિતિમાં પુગેલા હોવાથી અકેક પછી જાણે કે કસામાં હોય નહીં એમ જોયી ખજવાલી ત્યાંથી દાંયખાય થઇ ગયા !

થોડોક વખત દમ ખાઇ જાંહાંગીરે આગલ ચલાવ્યું, “વેલ, હજી ખી હું તારી સાથ ભલાઇથીજ વર્તવા માગુંજી. તુંને ફરીથી કેલધું જોઇયે કે આ તારાં નેહસ્ત કદમો તજેની ખાક વડીકનો હું માલેક છેડે, તું જ્યાં ઉભીજી તે જગાનો ખી આજે બંદો ધણી થયલો છે. અને ગોપા આજે તારી આસપાસની દીવખુશ જગ્યાનો હું એક રાજ કરતા રાજ તરીકેજ છેડે, જ્યારે તું કમીની નાચીઝ મારા રાજમાંની એક કંગાલ રૈયત તરીકે ઓસ્યાલે અવતારે કોઇખી પ્રકારનાં આધાર કે આસરા વિના લાચાર-નીરાધાર મારી સામે ઉભીચ તો તેવી તારી હાલતનો ખેદ સાથ કાંઈ ખ્યાલ કર ! જા, નાદાન, તેં મને જે હડહડતું અપમાન કીધુંજી તેનાં બદલામાં હું ભલાઇજ તારા સાથ વાપડુંજી ને એક ઓફર તુંને કરુંજી. આજે મારા મેહલમાં રેહવાની તુંને ઓફર કરુંજી-પણ-પણ-એક મોહરદાર તરીકે નહીં પણ મારી એક કમીની નાચીઝ નોકર કે આપા તરીકેજ રહેવાની ઓફર કરુંજી ! જા, હજી ખી એટલી મારી, ભલાઇનો લાભ લે નહીંતો એક અરધી વીના રખડી-રઝલી કુતરાને મોતે મરસે.”

અને એટલું બોલી જાંહાંગીર ગરરીમાં ટુંકરાતો જવા કરતો હતો, તેને અટકાવી પરીને પોતાનો ધુળરો ચલાવ્યો જેથી આ લુચ્છો ઠરીજ ગયો.

“સખર ! તું બોલી ચુકયો તો હવે માઈં છેવટનું સાંભળી લે ! નીચ ચંદાળ ! કમીનાં કુતરા ! તારી આવી ભલાઇને ધીકકાર ને શીટકારથી હું

ઠોકરે મારું! બેશરમ પાપી! તારા જેવા ગુલમી બદ્દાર દોળખી દેવ જેવા સેતાન રાજનાં રાજ અમલમાં વસવા રહેવા કોઈ બી આસ્વાલી રૈયત સાફ ના પાડી એકાદ સીદા જંગલમાં વીકાલ જનાવરોની સંક્રમાં રહેવા હગ્ગર દરજ્જે વધુ ખુશી દેખાડશે! ઓ નીચ! તારા જેવા પ્રપંચી લુચ્છા અને મોરનાં પીછમાં કાગડાનાં હાથ હેઠળ કદમ-ખોસી કરી આસ્વાલે અવતારે હાથ જોરી દુકરો રોટલી માંગી ખાવાનાં બદલામાં તારી આયા દાયા તરીકે આએ મેહેલમાં રહેવાનાં કરતાં, હું મુખે મરસ-ધેરે ઘેર રખડી રઝળી મારું પુરું કરસ-નહીં તો હગ્ગરો હગ્ગર કંગાલ મોતે મરી જવાને વધુ પસંદ કરસ સમજ્યો! તારા હાથમાં આવી પડેલી આર્થિક દોલતથી ટુલેલા દેડકા માફક ટુલી ફાલી જઈ તું હાલ તો અમનચમનમા મોજ મારેછ, પણ યાદ રાખજે, ચંડાલ, કે ભવી-શમાં મારી હાલતે તું કુતરાને મોતે મરવું પડશે! આએ ખુરા મીત્રો માત્ર પૈસાનાં ચલકાટથી આંધળા બની ખુશામદ કરી તું મીઠું મીઠું પીરસી દોલત આઈ જાયછ, તેજ ખુરા મીત્રો તારી પડતીમાં તું રખડતાં કુતરાં માફક તવલી મરતાં જોવાને રાજ થશે, એ મારા બોલને યાદ કરજે! તારો તુમાખી તોર, તારું જીવાનીતું ગુમાન ભર્યું જોર, આંખના પલકારામાં જમીન દોસ્ત થઈ જશે. ભલા ભલા રાજકરનાઓ ને સાહેબી કરતા ધનવાન માલેતુગ્ગર શેક્યાઓ પોતાનાં તુમાખ અહંકાર અને તકોબરીની નાશકારક ધુંધમાં દુન્યાને વશ કરી જીત મેલવવાના મીથ્યા ફાંદો રાખતા જમાનાની ગીરદેશથી, ખુદરતના અણુદીક કેહરથી, ચઢતીની કીરતીવંત ટોચપરથી પડતીની પાયમાલીમાં આંખના પલકારામાં ખાક વચ્ચે લોટતા કંગાલ્યતમાંજ મારગે લાગી ગયાછ, તો ઓ નીચ, નાતરસ હોવાનથી બદતર છોકરા, તારા જેવા નાચીઝ કમીના કુતરાની હાલતથી એવીજ કીસમે થઈ પડશે, એવી તારી હાલતની ગરર અને તુમાખી વર્તણૂક એતકરાર સીધ્ધ કરી આપેછ. જેઓ ધરતી માથે લઈ ફરવાની જોરાવરી, તેંહકરાઈ-હેંકરાઈને સરકસી કરેછ, તેવા મગરો તેજ ધરતીની ખાક ચુમતી હાલ-તમાં આયદે લાઇલાજ સીકસ્ત ને આજેજ થઈ પડેછ.”

બોલી પરીનનો દમ જોરથી બોલતાં હાંરી આવવાથી થોડો વખત દમ ખાવા ઉભી. તેના ધીકકારભર્યા શબ્દો આ બદમાસ લુચ્છાની છાતીમાં કાઢીત તીર માફક ઝેરી લાગ્યા, તે તદનજ ઝંખવાણો પડી ગયો. એક ચોરસ જાત તેને આવી તીરકારભરી રીતે બોલે તેની હીણપસ્તીમાં આ બાયલો થોડો વખત તો ગુંગલાયા કીધો, મગર એવી ચોરસથી હીચકારી

રવેશે ડરીને ચુપ બેસવાનાં દેખીતા બાયલાપણાનાં તોહમતમાંથી છુટવા આ બદમાશે હીંમત એકઠી કરી અને તેની સામે બોલવાની હીંમત કરતો તે બોલ્યો.

“એહ! એટલી બ-બ-બ-બધી ચેંચી તું ઈગરદી-પીગરદી કમીની ક-ક-કંગાળ ધરાવેછ? રાંડ, તું-તું-ક-ક-કોણને એમ બોલેછ? તું જાણેછ કે હું લખોપતી છેડ, જરે તું એક બીખારી છે. દોરડી બજે પણ વળ નહી છુટે! તું પડતીનાં પસ્તાવામાં આવી પરીછ તોખી રાંડ નીચ કમીની તું તારી તેંહકરાઇને ગુમાન ભુલી જતી નથી? એ પાણીએ કાંઇ વાળ ચરે નહીં! જ એમજ છે તો હું તુંને મારા મેહલમાં મારા આશરા હેઠળ રેહવા રાખવા ધીકકાર સાથ ના પાડુંછ—જ, રસ્તે બીખ માંગજે, કુતરાંની કાંતી રખડજે! તું એવેજ લાએકની છે. આજથી આઠ દીવસની અંદર તુંને આએ મેહલમાંથી કાંઈખી મારી ધણ્યાતી ચીજ લીધા વગર-દરદાગીનાં લીધા વગર-એકદમ ચાલી જવાનો તુંને હોકમ કરુંછ—સમજ, નહીં તો મારા માણસ પાસ તુંને ધીકકાર સાથ ધકકા મરાવી ફજેટ ને પોગલી કરી બાહર કહરાવશ, તારેજ તું કોકરાઇને ઠેકાણે આવી પગે હાથે લાગતી મારી આગળ પાછી આવશે.” અને પોતાની ફ-તેહ માટે ગર્રીમાં મુજ મરડતો તેની સામે ઉભો.

“બસ એટલુંજ, નીચ કુતરા, બીચું દારની જુમમાં વધુ બકની! યાદ રાખજે કે આએ બધા બોલેલા બોલોનો તુંને ખુદરત તરફથી માહ-ભારત દંડ આપવો પડસે! લ્યાનતી કુતરા, તારા જેવા કમીના ને હલકા હેવાન સાથ આઠ દીવસ તો શું પણ આઠ કલાકખી રેહવાતું હું નામુ-નાસેખ ધારુંછ—તું મને આંઠ દીવસમાં ધ-કા મરાવી બાહર કહરાવાનો ફાંકો રાખેછ, પણ હું આએ તારાં સેતાન્યત ભરેલાં રાજમાં આઠ ઘડીખી હવે ઉભી રેહનાર નથીજ! મરથો વાસે તોજ સવાર પડતી હોસે? તું કમીનો મને તારે આસરે રાખસે તોજ હું જીવસ ને નહીં તો નહીં? આહ! હીણપસ્તી ને હડધુટ, ગરીબાઈ ને મુકલેસી હાલ મારે ફાલે આવીછ, તો ને તારે માટેખી ભવીશમાં આવે! હું કાંઈ તુંને ભુલી જવાની નથી, કંગાલ! હું જીવસ તો તારી પુઠ પકરી રાખસ, ને હું મરી જવસ તો ભુટ થઇનેખી મારો કીનો લેવસ! લ્યાનત છે તારી ઉપર હરામખોર કુતરા, હેક પડજે તારી પર!” અને એટલું બોલી ઉસ્કેરાએલી હાલતમાં ધીકકારની એક છેવટની નજર નાંખી ત્યાંથી ગુસ્સાભેર ચાલી ગઈ. તેનો ચીકાલ ચહેરા તરફ નજર કરવાને વટીક જાંહાંગીર ડર્યો! તેની આંખમાં ધીકકાર અને વેરનો એવો તો ઝનુની આતસ પ્રગટી નીકલ્યો હતો કે તેમાંથી

હેયરાન કરશ એવા છેલ્લા પરીનતાં શબ્દો જાંહાંગીરનાં કાનમાં ગનગન્યા કરતા હતા, અને આવા ચેતવણીના શબ્દોને હાલ તો આ બદમાશ તદ્દનજ હસી કાઢતો હતો.

પોતાને થયલાં ધીકારભર્યાં અપમાનથી પશેમાન થઈ આ ભટ્ટી આળા પોતાના ઓરડામાં ગેઈ અને દુરકે દુરકે આંસુઓ રડવા લાગી ! અફસોસ ! જે ભાગ્યશાલી ધનવાન અબળા ગમી અને બેકારારી તે શું તે મુદ્દલજ મળતી ન હતી, જેની નાળુક આંખોમાંથી પોતાનાં રડાં ભાચળ વેળા એક આંસુ ખરી પડવાની કમનશીબી તેણીએ અનુભવી ન હોવાથી, તે હાલ કીસમતની કમનશીબી વચ્ચે કાઠનાંબી દીલાસા યા દીલસોજી વગર ગોચા લોહીનાંજ આંસુઓ રડતી હતી. આ પારકાનાં મેહલમાં ઓસ્વાસે અવતારે એક રાતખી ન રેહવાના ઠેડાવપર આવી, અને તેજ રાતે પોતાનો આપીકો વહાલો મેહલ સદાનો છોડી જવાનો આ અભાગણીએ મજબુત મનસુઓ કીધો.

એકાએક પોતાનાં ગમજવાર વિચારોમાંથી તે બેકાર થઈ. તેને પોતાની કબ્જા ઉઠાડી અને તેમાંથી મરનાર સપલશાહની છખી બાહર કાઢી તેને વાહલથી ચુંબન કરી તેને પોતાની ચશ્મેએ જોતી આગલી પાછલી યાદ કરી આંસુઓનાં ધોધ રડવા પડી. પોતાની હાથમાં ધરવાની નાહલી બેગ ઉઠાડી અને તેમાં તે સખી સાંભળથી મુકી, કબાટ આગળ પાછી ગેઈ, જે વેળા તેની આયા તેની ખીદમતમાં આવી ઉભી. જાંહાંગીર સાથ પરીનને બાગમાં જખરી જુએસ લાગી હતી, તે એતેફક આ આયાનાં સાંભળવામાં આવેલી હોવાથી પોતાની બાહને દીલાસો દેવાનાં ઇરાદાથી તે અંદર આવી, અને પરીનને બધી તૈયારી કરતી જોઈ તે જાંહાંગીરનાં કેહવાથી મેહલ છોડી જતી હતો કે કેમ તેની ચીંતામાં ઉજલી પુની જેવી બની પોતાની બાઈ આમળા આવી, અને રડતી ચશ્મેએ પુછવા પડી. “બાઈ ! બાઈ ! શું તમે-તમે-ચ-ચ-ચાલી જઓછ !”

“હા ! આયા ! આએ પારકાં મેહલમાં હું એક ઘડીખી ઠોળવા માંગતી નથી. હું મારો જીવ કાહરીને મરી જવશ પણ આએ જુએજાનાં ઘેરમાં એક ઘડીખી ઠોળવાની નથી.”

“અરે બાઈ, બાઈ !” તે દુરકે દુરકે રડવા પડી. “બાઈ ! તમે શું કરશે-કાંહાં જશે ? હું ખી તમરી સાથે—”

“નહી એવી ક્ષેલી નાં થા ! હમણાં તો હું જરા બહાર જઈ પાછી આવું છું તું જા અહીંથી.”

આયા ખીચારી ઉભી ઉભી રડવા પડી !

પરીને પોતાની કબાટમાંથી થોડાક રૂપ્યા બાહર કાઢ્યા પોતાની બેગમાં તેને મુક્યા અને રડતી ચશ્મોએ બખડી. “આ પારકા મેહલની બધી ચીજો પારકી સમજીજી, ને તેવી ચીજો લેવી હું હરામ ગણીજી ! આજે મારી પોતાની મહેનતનાંજ હું રૂપ્યા લઇને અહીંથી જીવ જીવાય ત્યાં જાઉંજી-પણ એક પારકી અરધી એક કપડું-ચપડું ખી લેકું તો હરામ બરાબર છે !”

તેજલ આગલ આવી ખુરસીપર બેસી આંસુથી ગોચા આંધળી બનતાં આ અમાગણીએ એક ટુંક ચીડી લખી કાઢી, જે અરસામાં આયા તો બાઇને દગલાતી જોતી એક બાજુ રડતીજ ઉભી રહી હતી !

“બેવફા ને લુચ્છા છોકરા” નેણીએ ધોધમાર આંસુઓ વચ્ચે લખ્યું. “તારા રાજમાં રહેવાને બદલે હું હજારો કંગાળ મોતે મરી મારી જીવંતી પુરી કરવાનાં ધરાદાથી તારો મહેલ સદાની છોડી જાઉંજી ને મારી જાણસ-મારાં કપડાં ચપડાં એ સર્વે ચીજ મેં પારકી ધારી કાઢી ખી ચીજ લીધા બગર તારો આસરો સદાની છોડી જાઉંજી. તારા જેવા પાપી બદમાસની હકુમત તમે એ બાળી રોટલી ખાવાના કરતાં હું આપઘાત કરીને મરી જવસ. નીચ હેવાન ! તું મનસાન નથી પણ હડહડતો હેવાન છે-આદ રાખજે કે હું જીવસ તો મારું વેર લેવા તારી પુઠ પકરસ, ને કંગાલ મોતે મરી જવશ તો જીવ અમને ખી તુને હેરાન કરસ.”

એટલુંજ લખી તે ચીડી તેજ તેજલપર મુકી અને દુસ્કે દુસ્કે રડતી તે જવા ઉઠી, અને ભારી પગલે ધોધમાર આંસુઓ રડતાં તે આજણ આગલ આવી પણ આયાએ રડતી ચશ્મોએ તેને જતાં અટકાવી. મગર તે પોતે મોડેથી પાછી આવવાનું બાહજી કાઢી ઝડપથી પાછલે દાદરે ધીમેથી ઉતરી પડી અને બાગમાંથી બાહર પડી મેહલનો દરવાજો છોડી એક છેલ્લી ચશ્મ તે બાપીકા પ્યારા મેહલપર ફેરવી ઉભી,

ઓ ! તેનાં જીવરમાં થતી નાસીપાસી નામોશીનું વર્ણન કેમ થઈ શકે ? તે બેઅખત્યાર રડવા લાગી ! આહ ! જે મેહલમાં તે રાજકરતી શેઠાણી તરીકે મોજ મારતી હતી, તેજ પનોતા પ્યારા મહેલને નામોશી અને હીણપસ્તીની હડધુટમાં તમામજ ભીખારી સ્થિતીએ છોડી જતાં આ દુઃખી અબજાનાં જીવરમાં માહાભારત દુઃખ બરપા થયું, અને દયકાંઓ ખાતાં તેની કોમલ છાતી દુઃખવા લાગી. ધોધમાર આંસુઓ ચાલુ રડતાં

તેની તાજુક આંખો લાલ થઈ આવી ગોથા સુજી આવી હતી, તેનો જીવ ખેતપ્પ માસી જતો હતો. છતાં ખી પોતાનાં આંખીકા મેલસને છેવટની નજર જીગરનાં કાંણથી નિશ્વાસ ફેંકતી ત્યાંથી બહાર પડી રસ્તાનાં નાકાં પર આવી અને આવી ગાડી તેને મસી જતાં તેમાં તે ખેસી ગેઇ અને રામદાસની ચેલીપર ગાડીવાલાને ઝડપથી હાંકવા કહ્યું.

રામદાસની ચેલી આવતાં ગાડી ઉભી રેહી અને ગાડીવાલને પૈસા ચુકવી આપી તે નાકેનાં ગાળામાં ઉપર ચઢી, જતાં પેસી મકકરખોર અગળા નાંજાંમાય રહેતી હતી.

આ વેળા નાંજાં બાહર ગઈ હતી, મગર પાસેની ઓરડીનાં બાકુને જણાવી ગયલી હોવાથી તથા નાંજાંનાં ઓરડાનું આરથું અગળુ જ હોવાથી પેલાં બાકુને પરીનને નાંજાંના ઓરડામાં ખેસવા કહ્યું અને પરીન શુટકારનો લાખો દમ ખેંચતી આ મકકારે ઓરડાનાં ઓરડામાં ચોમી. તેમજ ઓરડામાં ચોમેર નજર ફીધી અને એતેદાક તેની નજર ખુણાંની તેમજનાં એક ખુણામાં મુકેલા એક શુશોભીન કારીગરીનાં ખોદસપર પડી અને તે હાથમાં લઈ અગળખીથી બચી. “આએ દીક્ષીની કારીગરીને ખોદસ તો મારો ઉતો ને એના કમળમાં કેમ આપો? ઘણું અગળ જ્યેવું! કદાચ-કદાચ-પણ જોઈ તો ખરી કે એ ખોદસમાં એ શું મુકેલ તે?”

જે સુંદર કારીગરીનો મોંઘો ખોદસ પરીન પોતે વાપડતી હતી, તે આ લુચ્છી ડગારીને કદાચ મરનાર સપલશાહે યા તો ગ્નહાંગીરે આપ્યો હોય યા તો આ ડગારીએ દાખો હાથ ફીધો હોય એમ વિચારી તે ખોદસની છુપી સ્પીંગ નક્કાનાં એકાદ ખુણામાં આવેલી તેને તુર્ત દાખી અને ઉપરનું હાંકણું એકદમ કંઠડી ગયું. ગોલાખી રીખનથી આંધેલાં જુનાં કાગળનું એક પેકેટ પરીને જ્યેવું, અને કોઈની અસલનાં વખતની હાથીદાંતપર ચીતા-રેલી નાની સખી સાથની લોકેટ કે જેની બારદર આસપાસ જીણાં મોતી મંદી લીધાં હતાં, અને જેને એક બહુ મકબલના નાના દાખડામાં રાખી હતી તે લોકેટ પરીને જોઈ કોઈ જુવાન ગમ્મર અને સોહામણા ચહેરાનાં મંદની હસ્તા મુખડા સાથની સખી પરીને દીડી; અને તેનાં પોલણાં કપાલ અને જોનારને ખુશ કરે એવો દીલખુશ મુખડો જોઈ કાઈ ખાનદાની જુવાનની આ ચીતારેલી સખી હોવાની તર્ક તેણીએ આંધી. કાગળપર સરનામુંખી કોઈ મંદને હાથનું હતું અને તે નાંજાંને નામનાજ હતાં.

“આહ!” તે મનસે પટપટી. “આવું જરદાર અને ગમ્મર દેખાતા જુવાનની આવી મોતીમાં મંદી લીધેલી સખી આ લુચ્છીના હાથમાં કેમ

આવી હોશે? એના જેવી મકકારે ઝોરન સાથે આ મરફને શું સનાનસુટક હોસે? એક વખત મને નાંગ્સ એવી રીતે આવી કહી ગેમ્લી કે મારાં મરનાર માયજીએ કોઈ મરફ સાથે એના લગન થતાં અટકાવ્યાં, તો તે એજ મરફ હોસે! ને આએ બધાં કાગળોથી તેનાંજ લખેલાં હોશે! ઠીક! આએ કાગળ ને લોકેટ હાલ તુલીકતો મારી બેગમાંજ નાખી દેકે, કદાચ-કદાચ—એ ઉપરથી મારાં માયનાં ખાનદાનનો કાંઈ પતો મળેખી.” એમ બોલી આસપાસ નજર ફેંકી પોતાની બેગમાં પેલી લોકેટ સ્થિતો મકબલનો કેસ તથા કાગળનું પેકેટ મંભાલથી મુક્યાં, અને વખત થઈ જવાથી તે ધીમે પગલે ઝોરડાની બાહર જવા નીકળી.

નાંગ્સ બરાબર તેને સાંભે મલી ગઈ. પરીન તેની ખાસ મુલાકાત લેવા આવી હતી, તે જોઈ મનમાં આ લુચ્છી જેમ મલકાઈ તેમજ ગરર બની કાકે બ્યારે તે ‘પરીન પેલેસ’માં મરનાર સપત્રશાહની પહોંચી તરીકે હતી, તે વેળા બાજે વખત આ છોકરીએ તેને અપમાનો કાપ્યાં હતાં, તે આ વેળા યાદ આવવાથી તેનો બદલો લેવાનો વખત આવેલો હોવાથી નાંગ્સના ધરમાં ચાલીચલાવી તેને શોધતી પરીન પોતેજ આવેલી હોવાથી મગરૂરીથી ને ધુગાએલા દેડકા માફક ટુલી ગઈ.

પ્રકરણ પર મું.

“પાઠ જે કરકસા નારી જીતેજી નરક હય ભારી—
સમપત હો સારી બરબાદ જગમે—”

“મરેરે?” નાંગ્સએ પોતાનાં ધરમાં ચાલીચલાવીને પરીનને આવેલી જોઈ પોતાનાં મકકર ચલાવતી તાગુખીથી બોલી ઉઠી “તારાં પગલાં અહીં કાઢ્યાંથી દીકરી! ભલે! ભલે! ચાલ વાડે હવે ઠેકાણે આવી! મારા જેવીને યાદ કાપી તો ભલે ચાલ.”

“નાંગ્સમાય! હું તમારો વખત ખોલવા માંગતી નથી પણ મને બે ત્રણ ખુલાસા માટે સવાલો પુછવા હું અહીં આવીજ” પરીને દસ્તાથી કહયું, અને જાણે કે તે માત્ર ફર્જની મારી તેની સાથે વાત કરતી હોય એવા હપે તે ધીરકાસ્તી નજર કરતી તેની સાંભે ઉભી.

“પુછની માય શું ખુલાસો જોઈયેજી? પરીન દીકરી! શું પુછેજી?”

“મારું નામ પરીન નથીજ એ તો તમે એખલાંજ નજીવો ! તો ખરું શું છે તે મને નહીં જણાવો ?”

“નહીં બા તે મારાથી જણાવી શકાય નહીંજ.”

“એને! જવાબ તમે નથી આપતાં તો હું એમ પુછું કે મારા-મારા-ખરા પપા કોઈ હૈયાત છે ?”

“તેથી હું જણાવતી નથી.”

“મારાં મમા તો-તો ગુજરી ગીયાંય ?-તે ખરી વાત કે ખોટી ?”

“હા, પરીન, તારાં માયને એહસ્ત પામ્યાને તો વરસો થઈ ગીયાં.” નાંજાં ટેકવથી બોલી. “દીકરી આજે તું મારી સાંમે ઉભીછ, તે જાણે નકરી તારી માયજ ઉભી હોએ એવી આએહુબ તું માય જેવી લાગેછ-તેવોજ ચહેરો-તેવુંજ કદ ને મરે સ્વભાવેથી તું માય જેવીજ આકરી છે.”

“પણ ત્યારે મારાં મસ્તાર માયને ધીકકારવાનું તેમજ મને ધીકકારવાનું શું કારણ ?” ગંભીર દસ્સાથી પરીને સવાલ પુછ્યો.

“કારણ પુછેછ ? આહ ! વરસો થયાં આએ કલેજ ખરીને એપર થાયછ, સમજી ! તારી માય દુન્યાની નજરે ગમે તેવી ભોળી હતી, પણ મારી નજરે લુચ્છી અને કાવત્રાંખાજ કેહવાય. વળી શેરનાં બચાંજ શેર ! તેમ તેનાંજ લોહીમાંથી ઉધરેલીથી તેવીજ કાંચ નહીં હોય ? આહ ! તારી અદેખી માય મારાં મુખમાં આરે આવી નહીં હોતે, તો હુંજ બમે ઘોડાની ગાડીમાં આજે રાજ કરતી રાણી તરીકે સાહેબી કરતે, પણ તારી માયની ભુંડી કરણીનાં ભોગે આવી અવદશા ને આપદમાં હું પરીચ. અદાર અદાર વરસ થયાં ગરીબીમાં મારો વખત કાઢવા માટે તારીજ માયનો મોટો વાંક કેહવાય ને તેજ જોખમદાર કેહવાય, સમજી ! આએ કલેજનું કપાઈ જાયછ, જ્યારે તે વાત હૈયે ચઢરી આવેછ તારે ! આહ ! મારી સાથ-મને-મને ઝોળખાણ થઈ તારે તાહરી માયથી મારાજ ભુરની હતી-તે તારા જેવીજ સોહામણી હતી ને ધણાંક વખાણનારાંઓ તેનાં ઉતા ને તે તારા બાપ સાથ પરણી તારે બહુ દોલતવારી હતી ! ખોદા રાખે કશાંની ખુટ નહીં હતી. તેનો ધણી થતો આખાં શહેરમાં ધણોજ જાણીતો હતો ને જેમ તે જીગરો જનથી પેલા જસીને આહયો તેવીજ અદાથી તેથી તારી માયપર શીદા હતો. હું તારી માય સાથેજ રહેતીતી-સાને વાસ્તે તે-તે-હું જણાવતી નથીજ-ને તેનો સ્વભાવ અદેખો ને તત્તરથીખો ધણો બર્ચો ! માય જેવા ગરીબ વર સાથ અદેખી થઈને તેને લીધે ઘોડાજ વખતમાં

પગરણુ પર્થા કીધું. જે બીજાઓ સાથે વાત કરે કે હસે તો તારી માય દેખી નહીં શકે ને રરીગરી તે બીચારાને પગરે ને. સુખી ઘરમાં કંકેશ થાય ને તે છેવટે અદેખાઈતી અગનમાંજ બળી મુઠ્ઠી.” એક સરક હાથ તે શેતાન ઓરતનાં કપડી જીગરમાંથી આહાર પડી.

“આ વખતે મારાં ક્રીસમનની કમનશીમીની શરૂઆત થઈ.” થોડોક વાર દમ લઈ તે દગાયાજે આગળ ચલાવ્યું. “આ વખતે મારાં-મારાં-તારાં માયનો ભાઈ ગામથી સીક હોવાથી બેઠનને તાંહાં હવા ખાવા આવ્યો. તારો માય જોયો તે ભાઈ દોલતવાસો તે તે વખતે નહીં ઉતો, પણ ગરીબ ઉતો, પણ મોજીસો, ને દેખાવે જીભડં ઘણોજ સોહામણો ને મત્તતાવડા સ્વભાવનો હોવાથી, મને તે જોઈને ઘણો ગમ્યો. હું તે વખતે સત્તરે વરશની હોવશ, ને તે જીભડં મારાથી જરા મોટો ઉતો, મારી સાથે તે શરૂઆતથી બેલાવા લાગ્યો, ને તે વખતે મારોખી ખેંચાણકારક ચહેરો હોવાથી તથા મારાખી ભરભર્યા સ્વભાવથી હું તેને ઘણી ગમી ને હમે બેઠે જણાં વચ્ચે દોસ્તી થઈ, પણ તારી માય બહુ અદેખી પરીને પોતાના ભાઈ સાથે આવી છુટથી હસવા બોલવા માટે મને શરમ વગરની કહી ઘણો કપકો આવ્યો, ને પોતાનાં ભઈની ખી કાંઈ ધમકાવ્યો. તારી માયની હાજરીમાં અમે કાંઈ બોલનાં ચાલતાં નહીં, ને છુપાછુપ બહાર મત્તવા બેટવા લાગ્યાં, ને તારા જરૂરી માફક અમે છુપાછુપ લગનના કોલથી ખંધાઈ ગયાં ને છુપાછુપ લગન કરી આપવા માટે ગોઠવણ કરી એક દીવસ નક્કી કીધો. કોઈને સ્વાગતે વરીક મુઠ્ઠી ખખ્ખર પડી નહીં--પણ મુઠ્ઠું નસીબજ ચાર આંગળ આગલ દોરે તે તારી માયના હાથમાં એતેકાક મુઠ્ઠું તેનાં ભઈની મારે નામની ચીકી હાથ આવી ગેઈ, તેમા લગનની ગોઠવણ વગેરેનો ખુલાસો લખેલો ત કેહો તારી માયે વાંચ્યો હોશે તે જે દાહરે સાંજે છુપાછુપ પરણી આવવાનું નક્કી કીધેલું તેની એક રાત આગમજ તારી માય હાંફલી-ફાંફલી મારી આગલ આવીને તુરતાતુરત બહાર ગામ કોઈ સહીને ત્યાં તેની સાથે આવવા કપરાં-ચપરાં પેક કરવા હુકમ કીધો. હું તો આએ કાંઈ સમજી નહીં ને એકદમ ઠૂઠરી ગેઈ કે મારી-મારી-ખ-ખ-અરે તારી માય થતી એમ શું કરેય. બીજો દાહરે લગન ગોઠવેલાં ને એકદમ બહારગામ હું જાગ્રી કેમ! એક તો તે જીભડં પાછો ચાર દીવસમાં ચાકરીએ ગામ સંધાવાનો, તે એક દીવસ ખી ઠોભે નહીં. મેં ગામ કેટલો વખત રેહવાનું તે ગભરાટથી પુછ્યું ને તારી માય થતી મારો ગભરાટ એટી ગયલી હોવાથી મને સંચારો આપતી કેહવા લાગી, કે મને ખીજો દાહરે પાછી મોકલી આપશે, નહીં તો તે ખી સાથેજ બહારવણે

નીકલી આવશે! આહ! તે વખતે મને સપને પણ ખબર નહીં કે તારી માય થતીનાં હાથમાં મારી ચીડી આવેલી હોવાથી પોતાના ખાનદાની ભધને રેહી સાથે લગન કરતો અટકાવવા માટે ગામ જવાનું જુહું રોખર કરી ગઈ હતી. મેં મારી ભોળાઈમાં બાહરવણે પાછી આવસ તો ખરી તેની આસામાં તારી માય સાથે બાહરગામ ગેઈ.” થોડોક વાર ઠોભી તે બદમાસે આગલ ચલાવ્યું.

“ તારી માય પોતાની સહીને તાંહાં ઉતરી અને તે દીવસે મેં જ્યારે જવા માંગ્યું ત્યારે ના પાડ્યું, કે નહીં હવડાં કાંઈ મારો જવાનો વિચાર નથી, તેમ તુને એખલી મોકલવાનો વિચાર નથી, વાસ્તે મારી આગળજ રહે! અરે ખુદા! તે વખતે મારું ઉમેદબર જુવાન જીગર ભાંગીને કટકાખુ-કલા થઈ ગીયુંતું તેની હું કાણુને ખબર કરવા ગઈ! હું મારાં-મારાં-બ-બ અરે તારી માય થતીને એમ કેમ કેહેવું કે આજે તો મારાં લગન છુપાછુપ તારા ભાઈ સાથે ગોડવેલાં છે, તેથી મારે જવુંજ જોઈએ. અફસોસ! મુઘ મારી છાટી ગમગીની ને નાસીપાસીથી તદનજ તે વખતે ભરાઈ આવી, ને તે લગનનો દરાવેલો દીવસ છુપાછુપ રડવા બરવા માંજ કારયો, એથી મારા એવાં નશીબજ કેની તે મેં સધર ખીલ્લુ શોધી કાઢ્યો, કે ચાલ મરે દલદેસરીમાં સ-તર વરસ ગીયાંય તો હવે સુખમાં તો રેહવસ, પણ તારી બેહસતન માય થતીનેથી શું અદેખાઈ ઉભરાઈ આવી તે મારી સુખની આડે આવી મને આજે હાલતે પુગાડી. મારું સુખ લુટી લીધું ને મને જનમો જનમની એ ર-ર-રા-એ બેહસતને દુઃખી કાઢી તો મને મારા પેટમા કાર નહીં લાગે? તે મરાં ગેઈ તો તેનાં બચ્ચાં-પરખી મને શું ધીકકાર નહીં લાગે?”

નાંજ બણીજ ઉશરારાઈ ગઈ હતી, અને તેનો ચહેરો વીકાળ બની રહ્યો હતો. આ બાજુ ઉપર ભટ્ટી પરીન પોતાનો જાણે કે તાણાં ટપલા સાંભલવાનો અને ખમવાનો ખુરો વખતજ આવ્યો હોય તેમ લોકોનો ગોટ ગળી નાંજની સાંમે પછવાડે હાથ કરી ઉભી રહી થોડે થોડે વારે નિશ્વાસ ફેંકતી ઉંચે હમે સાંભળવા લાગી.

“ એ મહીના બોલ બોલતામાં પસાર થઈ ગીયા, ને હમે પાછાં ઘેરે ગીયાં. માહરી પેહલી તપાસ તારી માયનો જીભર ભાધને માટે હતી. પણ તે તો હમે ગીયાં તેની આંહ દીવસમાંજ ગુપચાપ કહવા પુછવા વગર ચાલી ગીયી, એમ જ્યારે મેં જાણ્યું ત્યારે હું દીવસો ને રાત છુપી છુપી જીર બેજર રેરી, કાંકે તારી માયે મારું સુખનું સમુજનું સત્યાનાશ જાણી જોઈને

વાળી નાંખ્યું! એ રાંડે જે કારસતાન કીધાં તે હું પામી એઈ, એમ તે ચેરી અએલી ઉતી તો બી મોંનેથી એમ બોલી નહી કે મારા બાઈ સાથના લગન અટકાવવા એને આવું દોજખતું કામ કીધું! આહા! બારે મને એ બધી સત્તર વરસની કાહણી યાદ આવેછ તારે મારા પેટમાં એવો તો કાર છુટેછ કે જાણે મારું વેર વાળી શકાતું હોય તો તેનાં લાગતાવળગતાં પરબી લેઉં. તારી બેહસ્તન માયને ધીકકારવાનો બરમ હવે તેં જાણ્યો, પરીન! હું તેમ કરવામાં ખરી નથી?”

ટપી આવેલા ચેહરાથી પરીને ધીકકારથી જવાબ આપ્યો.

“ નહીંજ! તેથી ઉલટું મારાં મરનાર માયજીએ પોતાનાં બાઈ સાથનાં તારા જેવી હલકી અને ધંજરદી પીજરદી ચાકરદીનાં લગન અટકાવવામાં એક મોટું પુણ્યવંતું કામ કીધુંએ તે જોઈને મને તો ઘણો સંતોષ ગરખા થાયછ. મારા માયજી ખાનદાની ઉતાં, ને પોતાના ખાનદાની બાઈને હલકાંએ સાથ લગન કરી, આખરને તથા ખાનદાનને કાલો કલંક નહી લાગે તેથીજ પોતાનાં બાઈને નામોશીમાંથી બચાવવા આવું પુણ્યું કામ કીધેલું ગણાય.”

પરીને આપદે રોકડું પરખાવાથી નાંખતે એવો તો ચટકો લાગ્યો કે ફફડી પડી તે બોલી ઉઠી. “ જુડું તદન ગણટ! કોણ મુઆં પેટ બર્ખાંએ કહ્યું કે હું તારી માયની ચાકરદી ઉતી? પરીન, તુંને કાંઈજ ખબર નથી ને—”

“ બસ હવે મારે વધુ સાંભળવું નથી. મારે જવું જોઈયે!”

“ પણ-પણ હવે તું કાંહાં રહેશે! મરે! મેં તો સાંભળ્યું કે જીભરં જાંહાંગીરે પોતાનાં મહેલમાં રાખવા માંગી પણ તું જીદદી થઈ તેને અપમાન કરી તેં તેને આસરે રહેવા ના પાડ્યું? ખરી વાત? તારી બોંહસે તેં તારું નખોદ વાલ્યું, દીકરી! તેં પેલા લાલચુ લુચ્છા જસી સાથ પણુવાને બદલે એ જીભરં લખોપતી શેફયાનો હાથ કમુલ રાખતે, તો આજે તું આવી રખડતી કંગાળ હાલતમાં આવવાને બદલે ધનનાં ઢગલાપર બેસી રાજ કરતી રાણી તરીકે રહેતે! જા, હજુબી જીભરં જાંહાંગીરને પગે હાથે લાગી રહે, નહીં તો એખલા અટુલી કાંહાં જસે?”

“ જાંહાંનમમાં! વહીતરં કરીને પેટ બરસ, ગરીબાઈ નહીં ખમાસે તો જીવ પર કરસ, પણ એવા ચંડાલનાં પ્રાણી મામમાં એક મદી બી રેહવાનું ધીકકારખયું સમજાઉં. આજ હવે તારે વધુ ખરં-ખરં કરવું નથીજ. હું

મને બધો ખુલાસો કેહતી નથી તો જો હું જીવસ તો પાટાળના પેટામાંથી
બી મારા માં આપ કાણુ કતાં તે સેધી કાઢારસ. તેં મારાં મરનાર
માયને ધીકકારી, હજી તો તેનો અદ્વો લીધેલો થોડો હોય એવી સેતા-
શેતાન્યત વર્તણુકથી તેની હું દીકરી કે જે તદ્દનજ નિર્દોષ તેની પર વેર
લઈ મારાં સુખનું, સત્યાનાશ વાલ્યુજી તો જીવસ તો તેનો અદ્વો ચંકાલ
નાચીક ઓરત, તારી ઉપર તેમજ પેલા અદ્માસ જાંહંગીર ઉપર લેવા
વગર ચુકસ નહીં, મરી જવશ તો ભુટ થઈનેબી હું તારી ફેંટ પકડશ.
સમજી. અસ મારે હવે તારાં પલીદ ધામમાં વધુ વાર થોભવું નથી.”
અને ધીકકારની નજરથી તેણીએ નાંજી તરફ નજર ફાંધી અને ગુસ્સામાં
અને જનુનમાં પોતાનાં હોઠ કરડતી ધસારા અંધ ત્યાંથી ચાલી ગઈ. ઉપ-
રાંસાપરી જહાકારક પુરા અનાવોના અભાગ્યા પરીણાએ આ દુઃખી અને
અભાગંણી અબગા ગોયા દીવાની બની રેહી હતી!

પ્રકરણ ૫૩ મું.

“લય લય મય દુખીયા બેચારી, બી અભાગન નાર.
દુઃખ પેદ કએમે કોં પેદ મોસે, કકાને તું ધીરતાર રે;
મય મુઈ ભલી હું, અયસી જગદી જંગલ જલસે.”

ભલા ડોકટર હોમીની દીકસોજ માતા દીરાંબાઈ પોતાનો દીકરો જે
ગ્રાહકને ત્યાં ગયલો હોવાથી, તેનાં પાછાં ફરવાની રાહ જોતી ઓરડામાં
બેઠી હતી, તેવામાં પરીનની આગ્રા દુસકે દુસકે રડતી અંદર ધસી
આવવાથી કાંઈ પુરો અનાવ અન્નો હોશે એવી ચીંતાથી ચોંકી દીરાંબાઈ
પુછવા પડી જેનાં જવાબમાં આગ્રા રડતી રડતી બોલી, “બાઈજી! હવે
શું કરું? મારી પરીનબાઈ તો મહેલમાંથી કેડે મારામારી કરી જતી રહી.
મારી આંખને જાંહંગીર શેઠ સાથે ધગ્ગીજ તણપાંચ થઈને તેને મહેલ છોડી
ચાલી જવા કહેવાથી મારી આંખએ સેંકપર ચીઠી લખીને કેડે ચાલી ગઈ!
ઓ મારી આંખી-એ કેડે કુવો તળાવ કરવા ગઈ હોસેરે, મારી વાહલી બાઈ!”
આગ્રા દુસકે દુસકે રહી ગોધ્યાર કરવા પડી.

દીરાંબાઈ આ ખેદકારક સમાચારથી ધગ્ગી હેમડી ગેઇ તોબી બહારથી
શાંત રહી આવાને ધીરજ આપવા લાગી.

“અરે આઈ! આઈ! હું જાતું કે બાપ અહીં આવેલી હોસે કરી આવી, ને અહીંથી નથી. હવે શું કરું? આઈ જે ચીકી ટેબલ પર મુકી ગઈ તે મેં પેલા જાંહાંગીર શેફને બતાવી જે વાંચીને તે બી ગભરાઈ ગીયો. ને આઈ કાંઠાં ગેઈ તે પુછવા લાગો, અરે મારા ભલી આઈ! એ તે કંથે મરીજ ગઈ હોસે જે!”

“મરે તારે એ પરીન કાંઠાં ગઈ હશે? મરેરે હું ધારતીતીજ કે પેલો મુઓ નસાઈદા આએ ગાય જેવી ગરીબ છોકરીને સતાવી બહાર કાઢરશે ને તેમજ થયું! મરે! કાંઠાં ગેઈ હોશે! મારે જીભરું હોખી બી વતો છે, નહીં તો તે બી કાંઈ ખોર-દોર કરતે! મરે! અમરાઈ માલેતુગ્ગર છોકરી પર આએ કેવી જફા ને કેવી કાંહણી, તોબા ખોદા!” હીરાંબાઈ બેહદ દુઃખી બની રહી.

“આઈ! હું પેલા મેરવાનદાર પંથકીને ત્યાં જાઉં છ. જોઈ તાંઠાં કદાચ હોસે.” અને રડતી ચરમોએ આયા ત્યાંથી ઝડપથી ચાલી ગઈ.

હીરાંબાઈ પોતાના વાહલા બેટા હોમીની અત્યાતુરતાથી રાહ જોતાં હાંફલા ફાંફલા દોડ્યા કાંધાં, અને પા કલાક પછી હોમી દાકેલો અંદર આવી ખુરસી પર બેઠો અને હીરાંબાઈએ ચીંતાથી પુછ્યું. “દીકરા પરીનને તેં જોઈ? કેડે મલી?”

“પરીન! માયજી એ મને કાંહાંથી મલે? એટલે! મને સમજ પડતી નથી.” તે ભલા ડૉક્ટરનો ચહેરો ચીંતાથી ગમગીન બની રહ્યો.

“દીકરા,” હીરાંબાઈ આંખપાણી કરતાં ગમખવારીથી બોલ્યાં. “ધારેલુ તેમજ એ છોકરી કાંઈ કશું જીવપર કરવાની! એની આયા હમણું રડતી કુટતી અહીં પરીનને શોધવા આવી ને બોલી કે એ અભાગણીને કાંઈ પેલા જાંહાંગીર સાથે ટટો થયો ને તેને મેહલમાંથી ચાલી જવા કેલવાથી તેની પર ચીકી લખી ત્યાંથી એકદમ કાંઈ બી લેવા મુક્યા વગર કંથે જતી રહી! મરે પેલા કારમખાએ કાંઈ ઘણું રોખરું કીધું હોશે. રખેને એ હરવાઈ જીવપર કરી દે! મરે આએ શુ આદત!”

“હેં શું?” જાણે વીજળીનો ઝટકો લાગ્યો હોય એમ હોમી ચોંકી ખુરસી ઉપરથી ઉઠી ગભરાટમાં ઉભો થઈ પુકારી ઉઠ્યો. “માયજી એ કાંઠાં ચાલી ગેઈ હોશે? પેલા બદમાશે આપદે પોતાની હલકાઈ જણાવી-અરે ખોદા-હવે કાંઠાં શોધ કર્યે.” હોમી ગભરાટમાં અહીંથી તહીં દોડ્યા કીધો; તેને કાંઈ સુજ પડ્યું નહીં.

અને મા-દીકરાં ગમગીન વિચારોની ગીરફતારીમાં ગર્ક ગએલાં ઉભાં હતાં, તેવામાં ઝોરડાનાં બારણું પર ટંગેલાં દાણાનાં કરટન ખસેડવાનો અવાજ થવાથી તેઓ અને પોતાનાં વિચારમાંથી બીદાર થઈ તે તરફ નજર કરવા લાગ્યાં, તો અભાગણી પરીનને લડકતી ડોળા ખાતી ભારી પગલે અંદર આવતાં તેઓએ જોઈ.

હીરાંઆઈ વીજળી વેગે તેની પડખે દોડી પોંદ્યી અને હોમી પણ ઝડપથી તે તરફ ગયો. ચોમેરનાં દુઃખના માહભારત મારાથી આ કેમળ છોકરી એવી તો નાતવાન બની ગેઈ હતી કે હાંકતી હાંકતી નગદીકનાં સોફા પર ફસડાઈ પડી અને આંસુઓનાં ધોધમાર દર્યાવ રડવા લાગી. હીરાંઆઈએ તેને સંચારો આપતાં પોતાની ગોદમાં વાહલથી દાખી રાખી.

અરેરે! આ તમ્બએલી અને હીણપસ્તીની હડધુતનો જળજળ ગેર-ઈન્સાફ પામેલી અભાગણી બાળા દુઃખનું જફા કારક અને દયાજનક ચીત્ર જેવીજ લાગતી હતી! ખમી ન શકાય એવા દુઃખનાં માહભારત યોગ્ય હેડળ થોડાજ દીવસમાં તે એટલી હદ સુધીની કચડાઈ ગેઈ હતી કે આગળની તનદરોસ્ત, સ્વરૂપમાન પરીન. અને હાલની નાતવાન અને મોંત જેવા શીકકા ચહેરાની પરીન વચ્ચે આસમાન જમીન જેટલો માહભારત અંતર પડી ગયો હતો. દુઃખનાં ચોમેર તરફનાં ઓર્ચીટ હુમ્લાથી તે ગોયા દીવાની બની રહી હતી!

પહેલી હરોલમાં તેનું દર્દમંદ જીગર એટલી હદ સુધીનું ચુંગળાનું હતું કે પરીન કાંઈ બી બોલી શકી નહીં; આયદે તે લડકતી જ્યાંને બોલી “પેલા જ-જાંહાંગીરે મને-મને હડધુત કીધી ને-ને-હું ચાલી ગેઈ.”

“કાંઈ નહીંરે દીકરી! તુંને મારી આંખપર રાખસ! મુઆ નશાઅંદાએ આંવા કારસ્તાન કીધાં તો બળા લેતી. તું મને તારી માયેજ ગણજે, દીકરી!”

“ને આએ ઘેરમાં તું હમારી મોહબતવંતી પનાહ હેડળ સુખ ને સંતોષ વચ્ચેજ રહેસે એવી ખાત્રીથીજ તું અહીંજ રહેજે, બહેન.” હોમીએ પરીનનો હાથ માયાથી ધરી દીલસોજી બતાવી.

“તમારા હેશાંનનો બદલો હું વાળવાને તદ્દન અશકત છેઉ” તે નાતવાન અને શીકકું હસ્તાં ધીમેથી બોલી. “હું રાતોરાત પેલાનાં ધરમાંથી નીકળી નાંજાંમાય આગળ ગઇતી, ત્યાંથી ભુતખાનાંમાં જઈ મારી અસલની આયા હસમતને મલી આવી ને તાંહાંથી-તાંહાંથી હું તમને છેલ્લી સ-સલામ છ-છ-છેલ્લી ભેટવા ને જ જ-જસીને છેલ્લી વખત જેવા આવીછ” અને આગલી પાછલી યાદ આવતાં તે ધોધમાર રડવા પડી.

“છેલ્લી ભેટવા? એટલે! તું શું અહીંથી કાંઈ જવાની? નારે બા. હવે તો તુને મારી આંખપરજ મારી દીકરી કરીને રાખસ જો! એમ ના બોલ! ના રડ, દીકરી, ના રડ, ચાલ, જરા બુકબાચક મોંઢનામાં નાંખ, તહીં તો ચાહ ખીસ્કીટ લે કે જીવ હરે, દીકરી.”

પણ પરીને-કાંઈથી લેવા ના પાડી. તે કેટલાક હીવસોની દુઃખનાં મારાથી, ઉગ્ગરાને લીધે એવી નાતવાન બની હતી, અને આજે સાંજની લેની ઉપર પડેલી જદાથી દીવાનીની અદ્વયો ‘પરીન-પેલેસ’માંથી ભુતખાનામાં, અને તેમાંથી હોમીને ઘરે ચાલી આવતાં તે એટલી તો થાકાને લુસ થઈ ગઈ હતી, કે બહા હોમીએ તેને વધુ હુસ્વાર રાખવા બાંન્ડી સોદાનો દોઝ આપ્યો.

“ભાઈ, જસી કેમ છે-કાં છે? હવે ઘાસ્તીભર્યું તો નહીં હોસે!” બેકરારી અને અધીરાઈથી પરીને પુછ્યું.

“જેમ છે એમજ એભાનીમાં છે. કોમવાર લવારો-મકારો કરેછ તો કોમવાર શાંત રેહેછ! એનાથી ખરાબ કેસ મારા હાથમાંથી સારા થયલા છે તો એનો કેસખી સુધરવાની હું વકી રાખુંછ.” હોમીએ તેને ધીરજ આપી.

“ઓ! હું કેવી આભારી છું! વાહલા ભાઈ! તમારો આભાર હું કેમ ભુલસ! ખસ મને છેલ્લીવાર-એકવાર એને જોવા દેઓ! હું અહીંથીતહીં રખડતી રજલતી છેક મોડી રાતે તમને કંટાળો આપવા પણ છેલ્લીવાર એને જોવા આવીછ-મને ખુદા ખાતર લઈ જાઓ.”

“નારે દીકરી! ઉતાવલ શું છે! જરા જીવ હરે ને સહવારે જેજે કાંઈ નાહું ગીયુંચરે! હાલ તો જીભર જરા અલેટાઈ જા.”

“ઓ નહીં! નહીં! મારો સુખન એટલો કપુલ રાખો. મને છેલ્લી ઘડીએ એને એકવાર એકાંતમાં મળવા દેઓ! મારો-મારો જીવ ભરાઈ રહ્યોછ ખુદા ખાતર મને લઈ જાઓ!” અને પરીન દયકાં ખાઈ રડવા પડી.

હીરાંખાઈએ તેને શાંત કરીધી અને તેને જસી આગળ ઉપર લઈ જવા માટે હોમીને આગ્રહ કર્યો, અને પરીન સોફા ઉપરથી ઉઠી અને હોમીનો હાથ પકડી તે ધીમે કદમે જસીને જોવા ઉપર ગઈ. તે અભાગણીથી ખરાબર ચલાતું વટીક ન હતું અને તેનાં પગ અને હાથ હરહર ધ્રુજતા હતા એટલી બધી તે નાતવાન થઈ ગઈ હતી.

હોમી તેને છેક ઉપરનાં મળલા ઉપરનાં એક ઓરડામાં લઈ ગયો. જ્યાં એક ખીજાંણાંપર હાલચાલ કર્યા વગર ઉગલો પુની જેવો જસી

આંખ મીચી ઉંઘમાં પડ્યો હતો. હોમીએ તેની આગળ ખાસ એક આયા રાખી હતી તેને ઇસારત કરી હોમીએ ઓરડાની બહાર જવા કહ્યું, અને ઘણાંજ અળગાં કદમે તે પરીનને લઇ જસીનાં બીજાંણાંની લગોલગ જઈ પડ્યો, અને માયાથી પરીનનાં કાનમાં ધીમેથી બોલ્યો. “એહન! એ હાલ લોપણમાં છે, માટે ખુદા ખાતર જરા શાંત ને સાવધજ રહેજો.”

પૈસાપર મરી રહેલો અને જુદી જનકેશાનીની શીદાગીરી બતાવનાર આ લાલચુ અને બદમાસ, તથા ધનનાં ઢગલા ઉપર ધનાઢ્ય અને માલે-તુગ્ગર હાલતમાં શેક્યો થઈ એસવાનો ફાંકો રાખી બેઠેલો, આ કંગાલ પોર્ષો મોત જીવત વચ્ચે ટોળા ખાતો બેક્રામીમા પડ્યો હતો. સ્યાદીનાં બરબાદીબર્બા બયાનક ને અભાગ્યા દીવસ પછી છેક તેજ દીવસે પરીને તેને આવી ડામાડોળ સ્થીતી વચ્ચે પડેલો દીકો. અરે! જે બદકાર જદાકાર લાલચુ જુવાનનાં ભુંડાં કારસ્તાનથીજ ‘પરીન પેસેસ’નો ભલો અને પરા-પકારી માલેક ઓચીંતી રીતે આ જેહાન છોડી ચાલી ગયો હતો, તથા જે ભુંડાની કુચ્છાઈ અને દુગાધથી પરીનનાં સુખનું સત્યાનાશ વધ્યું હતું, અને તે આ દુન્યામાં અરધી વિનાની રખડતી લાચાર બની રેહી હતી, તેજ બદમાસ અને પાપી જુવાનને જેવાને તલખી પરીન અધીરતાની તાપથી ગોચા બળતી જેવાથી, હોમીનું દાઝ ગોચા દયાથી દાઝી જવા લાગ્યું અને આ બેવકા તથા બેવચની પોર્ષા ઉપર નિર્દોષ પડગ્યાં પેરે આ ભોલી છોકરીનાં દર્દમંદ જીગરમાં સાચી જન કેશાનીની મજામુટ લાગણી હજીબી જરી રહેલી જેઈ હોમી ઘણો તાજુબ થયો.

જસીનાં મોત જેવા શીકકા ચહેરા ઉપર આ દુઃખી અબળાએ પોતાની અશ્મ ટાંકો અને તેનું હૈયું ભરાઈ આવ્યું, મગર પોતાનાં રડવાથી તે ઉંઘમાંથી બીદાર થાય એમ ધારી તેને પોતાનાં હોઠ મજામુત દાખી રાખ્યા. તેને દયાની નજરથી હોમી તરફ જેઈ અસારત કાઢી અને હોમી તેની મતલબ પામી જવાથી તે ઓરડામાંથી ધીમે કદમે બહાર નીકલી બારણું બંધ કરી નીચે પોતાની માતા આગળ આવ્યો.

પરીન બીજાણાં આગળ ગઈ, વાંકી વળી અને એ ચાર પળ ધ્યાનથી જસીનો ચહેરો જેતી ઉભી, અને પોતાની છાતી ભરાઈ આવેલી હોવાથી ત્યાંથી ખસી ગઈ અને બીજાણાંની આંખુપર આવેલી ટેબલ નજદીક ખુરસીપર ફસડાઈ પડી. ધોધમાર આંસુએ રડવા પડી દુઃખથી તે ગોચા દીવાની બની રહી હતી. ટેબલ ઉપર કાગળ પડેલું જેઈ તે કાગળ પોતા તરફ ખેંચ્યું અને રડતી અશ્મોએ તેની ઉપર થોડીક પણ કાંઈ લખ્યું.

અને તેની ઘડી વાલી જસીનાં ખીછાંણું નજદીક ભોંમપર નાંખી, ખુરસી ઉપરથી તે ઉડી અને ધીમાં કદમે નજદીક જઈ વાંકી વળી તેનાં ખેવકા, ઠંડા અને શીકકા રૂપસાપર એક છેલ્લી ચુમી લીધી. દીવાનાની અદાથી પાછલી બાળુના નાનાં દાદરનું આરણું હતું તે ધીમેથી ઉઘાડ્યું અને છેવટની એક રડતી ચક્ષ્મ તે ખીછાંણું તરફ ટાંકી અને થેલી માફક પાછલે દાદરથી ગુપચુપ નાડી ! અરેરે ! તે વખતે દુઃખથી તે થેલી થએલી અભાગણીના જીગરમાં દુઃખની કેવી તીક્ષણ લાગણી થતી હતી તેનું વર્ણન કરવાની આ કમીની કલમમાં ગોચા મુદ્દલજ તાકાટ નથી !

પ્રકરણ ૫૪ મું.

દુઃખી જીંદગીના અકાળ અંત.

પરીનને જસીવાલા ઓરડામાં એકલી મુકી આવી ભલો હોમી હીરાંબાઈ આગળ આગ્યો, અને પરીનની દુઃખથી ગોચા દીવાની જેવી સ્થિતિ જોઈ ધણોજ હચરન ને પરેશન બની રહ્યો. નાઉમેદ અને નામુરાદથી આ જુવાન બાળાનું જીગર ગોચા ભાંગી ભુકો થઈ ગયું હતું, અને ઓચિંત આવી પડેલા માહાભારત દુઃખથી તેનાં અશાંત મન ઉપર એવો તો બોળો આવી પડ્યો હતો કે હીરાંબાઈ તથા હોમી સાથની તેની વાતચીત કરવાની દપપરથી આ દુઃખી છોકરી ગોચા મગજથી ખેમગજ બની ગયલી હોવાની આ બંને ભલાં મા-દીકરાં ચીંતા રાખવાં પડ્યાં, અને પોતાની મગજની આવી તમામ અશાંત હાલત વચ્ચે રખેને કાંઈ પોતાની દુઃખી અને બોજસમાન લાગતી જાનસભરી જીંદગીની દોરી એકદમ ટુંકી કરી નાખવા કશું અવિચારી અને પ્રાણઘાતક પગલું ભરે તેની ધાસ્તીથી તેઓ હદથી જ્યાદા ચીંતાતુર રહ્યાં.

પાંચ મીનીટ-દસ મીનીટ વહી ગઈ પણ પરીન પાછી નીચે ન આવવાથી આ ભલાં મા દીકરાં આપસઆપસમાં પરીનને લગતીજ વાતો કરવા મડયા. પંદર મીનીટ-આઠ અરધો કલાકખી થઈ ગએલો હોવાથી હોમીની માતા ખેબાખલી પડી અને જસીનાં ખીછાંણું આગળ આપા રાખી હતી, તે હવડાં તેજ ઓરડામાં હોવાથી ઉપર જઈ જસીનાં ઓરડામાં પરીન શું કરતી હતી તે જોવા મોકલી.

બીજી પાંચ મીનીટ વહી ગેઇ ને આયા હાંફલી હાંફલી દોડતી અંદર આવી અને જસીના બીજાંબાના ઓરડામાં પરીન ન હતી, એમ જણાવાથી અને મા દીકરાં ધાસ્તીથી ચોકી ઉઠ્યાં, અને હોમી પોતાની માતાને ત્યાંજ રાખી પોતે ઉપર પરીનની તલ્લાસ કરવા દોડ્યો-ડોડ્યો, અને હીરાંબાઇ ચીંતાનુર સ્થિતીથી અને હાથ જોડી ઓરડામાં હોમીનાં પાછા ફરવાની અત્યારનુરતાથી રાહ જોતી આમતેમ ફરવા લાગી.

હોમી શીકકા પડી ગયેલા ચહેરા સાથ દોડતો પાછો અંદર આવ્યો, અને ચીંતાથી પુકારી ઉઠ્યો, “માયજી! માયજી! પરીન તો આવ્યે ચીડી લખીને કેઠે જતી રેહીછ. પાછલે દાદરનું આરણ્ય અળચું હોવાથી તાંહાંથી એ ચાલી ગઈ. ઓ ખોદા! રખે એ કાંઈ જીવપર કરે! જુઓની, આવ્યે ચીડી ભોંયપર નાખી ગેઇછ” અને પોતાનાં હાથમાંની ચીડી ઝડપથી વાંચી સંભળાવી.

“મારી પરનાં દુઃખ ને આફતથી હું દીવાની થઈ ગેઇછ ને આવી કંગાળ લાલતમાં રેહવાને બદલે હું જીવપર કરી મરી ગેઇછ! ખુદા! મારો બદલો ભુડાં પર વાળે! પરીન.”

“અરે શીટરે! હવે શું કર્યે, દીકરા!” તે બલી માતા રડમસ થઈ બોલી. “મરેરે! હું ધારતીતીજ કે બીચારી જીવ પર રખે કરે! દીકરા, આવી મોડી રાતે કાંહાં સોધ કર્યે? મરેરે! હવે કેમ કર્યે-શું કર્યે—”

“માયજી મને જવા દેઓ! સરજતમાં હોશે તો કદાચ મને મલસે! જીવ પર કરવા લખ્યુંય તો પહેલાં નદી તરફ દોડી જઈ! અરે ખુદા! આવ્યે દુઃખી છોકરીને તેની આફતમાંથી બચાવજે” અને એમ બોલતાં સમેત પોતાનો ઓવરકોટ પેહડી લીધો, અને વીજળી વેગે ત્યાંથી બહાર દોડી ગયો.

* * * *

સહવારનું પોહર પડ્યું. આકાશ ઘેરાએજું હોવાથી તથા સુર્ય વાદળાં તળે છુપેલો હોવાથી દીવસ ગમીના ઘેરાવાએ ઝાંખો પડ્યો હોય એવો દીસ્તો હતો.

“પરીન પેલેસ” નો માલેક જાંહાંગીર દાખનીંગ-રૂમમાં આંખ ચોક્કતો ચા પીવા માટે આવી બેઠો હતો. આ ખુરાને બદમાશોની સંગતે દારૂનો નાશકારક લખ લાગ્યો હોવાથી મોડી રાત વેર દારૂની લહેરમાં ચકચુર રહેવાથી તેની આંખો લાલ થઈ આવી હતી.

આ બદમાશ જુવાન હજી તો આ હોઠ સાથે લંગાડે તેવામાં પરીનની આયા રડતી રડતી અંદર આવી બોલી ઉઠી “ શેઠ શેઠ મારી આઈએ તો-તો-ઓ મારી આઈ રે—”

“ શું છે ? તારી આઈએ શું કીધું ? ” કાંઈ બી ખુશ અનેકું હોવાની તક કરતાં ઉંચે દમે જાંઘાંગીરે પુછ્યું.

“ આઈ તો રાતે પેલા પુત્ર નજદીકના રસ્તા ઉપરથી ઘેલાંપણામાં નદીમાં-નદીમાં-દુબીને મ-મ-મરી-ઓ મારી આઈરે ! કેવી ભલી મારી—”

“ હેં શું ! દુબી ગઈ ? આપઘાત કીધો ? ”

“ આઈ અધાં આગળ બોલીતી કે હું તો હવે આપઘાત કરી મરી જવસ ને એમજ કીધું રે-રાતે અલીથી જતી રહી ને ને-ભુતખાનામાં પોતાની જુની આયા હસમતને મલવા ગઈ, તાંલાંથી હોરમજી શેઠનાં આઈ આગળ ગેઈ ને પેલા લુચ્છા પોચાંને જોવા ઉપર એકલી ગેઈ ને તાંલાંથી ઘેલાંપણામાં નજર ચોરાવી નાસી જઈ રાત્રે નદીમાં નંખાવી દીધું-અરે મારી આઈ—”

“ પણ કેમ જવસું કે એ દુબી ગેઈ ? ” ખરંખરં કરવા જાંઘાંગીરે સવાલ કીધો,

“ આઈ નદીના કીનારા પર જોરથી ગેઈ તારે મોટા શેઠને કોઈ એલખતા એ મારી જતના મુસલમાનોએ પરીન આઈને તાંલાં જોઈ. તે લોક એને બરાબર પીછાણુતા હોવાથી આઈને મધરાતે તાંલાં જોઈ અજબ અજબ થયા ને થોડોક વખત ઉભા રહી ચાલી ગીયા ને તાહાર પછીજ આઈ નાકાંપર પોતાના રમાલ ને ચીડી મુકી અંદર દુબી ગેઈ ને થોડે દુર જુઝરીમાં વસ્તા આદમીઓએ પાણીમાં પરવાનો અવાજ સાંભળ્યો ખરો, પણ તે વાર કોઈએ કનવાર કીધી નહીં. સહવારનાં પોહરમાં હોરમજી ડાકટર શેઠે તાંલાં બધે તલાસ કીધી ને આઈની ચીડી ને રમાલ મળ્યો તે પરથી ધાર્યું કે આઈ દુબી ગેઈ હોસે. આસેપાસે પુછપરછ કીધી ને આઈને શોધવાની દોડાદોડી ચાલી પણ નદીમાં પુર ભરતી હોવાથી આઈ કોણ જાણે કાં ઘસડાઈ ગેઈ હોસે-ઓ મારી આઈ રે આઈ.”

તેના બાગા તુટા ખુલાસાથી જાંઘાંગીરે પારખ્યું કે ગેઈ રાતની તેની સાથની બોલાચાલીથી પરીને ગુસ્સામાં અતે ઘેલાંપણામાં આપઘાત કીધેલા હોવો જોઈએ. પોતાની વધુ ખાત્રી કરવા તે આ પી તુર્તેજ ઉઠ્યો અને ગાડી જોતરાવી નદી તરફ તે હંકરાધી.

કીનારા આગળ લોકતું ટોળું ઉભું જઈ જાંહંગીર ગાડીમાંથી ઉતરી તેઓ તરફ ઝડપથી ગયા, અને પરીન માટે પરપુષ્ક કરવા પડ્યો.

પ્રકરણ ૫૫ મું.

“ચાહે કીસીકા ગર તુ ખુરા, વોહ ખુરાઈ તેરી ખુરાઈ હયે;
યા બની આદમ હસને બદી કીઈ, આગે ઉંસકે આમ હયે.
ખીજ તું જઈસા બોવેગા, બસ ઝાડ ખી વધસા હોવેગા;
નેકી મીઠા ફલ હયે, ખુરાઈ કડવા ફલ, અએ ભાઈ હયે.”

અભાગણી પરીને પોતાની હૃદયગીતી કંટાલી આપદે આપઘાત કીધો એવી વાત દરેકને કાને જવાથી ઘણાકોનાં હૃદય રંજિત થયા અને કીનારા ઉપર પુષ્કપરુષ માટે લોકતું ટોળું વધતું જ ચાલ્યું. હોમી ડોકટર પોતાનાં જમક ડોકટર જાંહંગીર સાથે ત્યાં ઉભો હતો, અને ફરામરોજ સોલીસીતરખી મેરવાનદાર પંથકી સાથે વાત કરતા ઉભા હતા. પરીનની જુની દાસી હસમત જે ભુતખાનામાં વસતી હતી અને જેને પરીનને જસી સાથે લગન કરવા સામે ચેતવણી આપી હતી તેનેથી ખબર થવાથી ત્યાં દોડી આવી રડાકુટ કરતી હતી.

મધરાતે પરીનને તે તરફ એ મુસલમાનો જેઓ પરીનને અને મરનાર સપ્તશાહને સારી રવેશે પીછાણતા હતા તેઓએ જોઈ હતી અને તેઓને બ્યારે આ ખુરા બનાવની અચાનક ખબર થઈ ત્યારે પોતાની વાતને સાહજત તરીકે બતાવવા કીનારે આવ્યા હતા, અને મરનાર પરીનને તેઓએ કીનારે જોઈ હતી, તે બાબે દરેકને જણાવવા લાગ્યા અને દરેકની ખાત્રી થઈ કે પરીને આપઘાતજ કીધેલો હોવો જોઈએ! વળી તેનો રમાલ અને તેનાંજ હાથની ચીટ્ટી-કે જેમાં આપઘાત કરવા માટે જણાવ્યું હતું તે બે ચીજથી ખાત્રી થતી હતી કે આ અભાગણી છોડીએ દુઃખથી કંટાળી જે નદીમાં નખાવી દીધું હતું! હસમતને મળ્યા આગલી રાતે આ દુઃખી છોકરી ગઈ ત્યારે તેની આગળખી પોતે પોતાની હૃદયગીતો છોડે લાવશે એમ જે જણાવ્યું હતું અને તેજ માફક ભક્ષા હોમીને અને તેની માતા હીરાંબાઈ આગળખી તેણીએ આજ માફક જણાવેલું હોવાથી દરેકની ખાત્રી

થમ કે આ દુઃખી છોડીએ કંટાળીને જીવપર કીધું હતું. હોમીએ અને ફરામરોજ સોલીસીટર તેની લાશનો પતો મેળવવા છેક દુરવેર માણસો મોકલ્યાં. મગર મરનારની લાસ કમનશીએ તેઓને હાથ લાગી નહીં. છેક દુર કીનારાપરથી મરનારના નામનું માથું/આનું મલી આવ્યું, અને તેથી દુર મરનારની લાસની તલ્લાસ કરવા ગયલા એક આદમીને મરનારે પહોંચેલી કાલી સાડીનો ફાટી ગએલો થોડો ભાગ હાથ લાગ્યો અને મરનારે આપ-ધાનજ કીધો હતો એમ બધાંની ખાત્રી થઈ. જે વખતે મરનારે નખાની દીકું તે વેળા નદીમાં પુર ભરતી હોવાથી પાણીના પ્રવાહમાં આ અભાગણી છોડરી એકદમ ધસડાઈ જઈ ખડકો સાથે અફળાઈ ઝીંકાઈ ધણેજ દુર તેની લાસ પાણીના જોસબંધ પ્રવાહ સાથે ધસડાઈ એકાદ દર્યામાં ધસડાઈ ગઈ હોય એમ ધણોકોએ અનુમાન બાંધ્યું. જમનાં અને ગંગા નદીનાં પાણી અત્રે એકઠાં થઈ ભરતીના વખતમાં એટલાં જોરથી નીરંતર વેહતાં હતાં અને તે બંને નદીનાં જોડાઈ ગયલાં પાણી ઉછાળાં મારતાં માથો વેર વીજળી વેગે વેહતાં એકાદ મોટી નદીમાં યા દર્યામાં મલી જતાં હતાં, અને પાણીનાં જોરથી મરનારની લાસ બી જોર સમેટ ક્યાંની ક્યાં માઈ-લોનાં માંડો દુર નીકળી ગયલી હોવી જોઈએ એમજ અનુભવીઓએ તર્ક કીધો, તોખી પોતાનાં ખર્ચ હોમીએ છેક દુર વેર કીનારે કીનારે સંખ્યા-બંધ આદમીઓને તલ્લાસ કરવા મોકલ્યાં, મગર તેઓમાંનાં એકાદ ને ભરતીનાં પાણી ઓસરવાથી મરનારનું માથું/આનું તથા સાડીનો ફાટેલો કેટલોક ભાગ મલવા સીવાય તેની લાસ હાથ લાગી નહીં.

હોમી તથા ફરામરોજ સોલીસીટર વીગેરેને જાંહંગીરે ત્યાં ઉભેલા જોવાંથી પોતે પેલલી હરોળમાં તો તરખાયો, કાંકે પરીનનાં આપધાન કરવાનું સુખ કારણ તેજ બદમાસ, દગલબાજ હતો એમ સંવેને જાહેર થયું હતું, અને તેથી જીગરનાં કંડાણથી તો તે બીહતો હતો છતાં બી આદરથી હોય નહીં એમ ડોળ ઘાલી મરનારને લગતી પુછપરછ કરવા પડ્યો. મરનારે શું ચીઠી લખી હતી તે પોતાનાં હાથમાં ધરી વાંચી અને ચીઠીની છેવટે આ અભાગણીએ “ ખુદા ! મારો બદલો લુડાંપર વાજે ” એવા શ્રાપ લખ્યા હતા તે વાંચવા સમેટ તેનાં જીગરમાં કંપારી છુટવા લાગી.

ખુદી હસમત જે અત્યાર વેર રડતી હતી, તેની નજર જાંહંગીર પર પડવાથી તે એકદમ ઉભી થઈ જનુનમાં બોલી, “ઓ શેઠ ! આએ તે બંધું નખોદ વાયું જે તારે લીધેય મારી માય જેવી મરીય બાઈ મરી મેઈ રે મારા આપ-વરી નફ્ટ નાખે અહીં આયો-તું એનો ખુની છે ખુની.”

“ચપ! એવી જુડી બધવા બંધ કર! તું જોણને એમ બોલેછ તે જાણેછ કે? મેં તો એની સાથ ભલાઈ કીધી પણ એજ પોતે રાજપુત્રીથી ચાલી ગઈ—”

“લુટારા, લકડગા જુડા! રાતે મારી એ બાઈ રડતી આવી ને મને બધું કહ્યું! સમજ્યો! મોટા શેઠની જે મરતી વખતે બાહેસ હતી, તે કાંય નહીં પાર પાડી? મારી બાઈને તારી ચાકરડી તરીકે રેલવા તે કાંય કહ્યું? આ લુચ્ચા! તેનુંજ બધું હાક કરી ચાંપી નઈ વરી તેનેજ ખીચારીને આવી હાલતે ખોંદવારી! સાડે ગામ તારીપર ફુકેચ - આખું ગામ તારીપર પથરાતો મારો ચલાવે તો તે ખી થોરો છે! તુંજ મારી બાઈને ખુની છે.”

ફરામરોજ સોહીસીતર વચ્ચે આવ્યો અને હસમતને બોલતાં અટકાવી, મગર હોમી, જે આઠસો વખત વેર ચુપ હોયો રહી સર્વ માનવું જાતો હતો તે જનુનથી ઘસી આવ્યો, અને બોલ્યો! “હસમત બોલેછ તે બરાબર છે, મીં ફરામરોજ!” અને જાંહંગીર તરફ ફરી ચુસ્સામાં તે બોલ્યો. “મરનારની જાંહંગીની ધુળધાણી કરવાનું મુળ કારણ તુંજ છે, બદમાસ! તારે હીધિજ એ હીવાની થઈ ગઈ ને ઘેલાપણામાં આવું અવિચારી કામ કીધુંછ! મરનારના બાદશાહી બાપની બાહેશને માન આપી તે મરનારને તેનો થોડો ઘણો ફાલો આપવાની ઓફર કીધી હોતે, જેકે મરનારે એવા હરામના જૈસાની એક કોડીખી નહીં લેવાનો પકડો વિચાર કીધો તો, તો ખી તેં જો આપ્યો હોતે તો આવો અંત આવતે નહીં! જે બોહી અને નીપકપટ અને પૈસાની એલમેલ વચ્ચે ઉધરેલી સાલેસ છોકરી જમાનાની ગીરદેશથી તારે આસ્થાને અવતારે આવી પડી તો તેને તારી એક સાચી બેહન તરીકે તારી પડખે રાખી મરનાર સપલશાહનું રૂદ પેહી જેહાનમાં ખુશ કરી, લોકોની પ્રસંસા પામી ભલામાં બંધવાને બદલે તું તેને તારી એક કમીની ચાકરડી તરીકે વહીનડ કરવા તારા મેહલમાં રેલવા માટે નજીસ અને હલકી ઓફર કીધી, તે માટે તારી આવી હલકી વર્તણૂક માટે જમની લ્યાનટ તારી પર પડે તો તેખા થોડી છે! રાસકલ, બદમાસ! હરામની દોષત તેં લાય કરી, હકદારનો હક લૂટી તેની જાંહંગીનો અંત તારે હાથે લાવી તું તેનો તેનો ખુની ફરોચ તો શાદ રાખજે દગલબાજ જુસ્સા કે આ મરનારનો કેહર અને ત્રાપ પેહી જેહાનમાંથીખી તારી પર વરસસે તે તારાં કરતુક હયાંજ જશે! જા! બદમાસ! તારું અહીં કામ નથીજા તારા જેવા હલકા હીચકાસ સાથ વાત કરવાનું હું માહબારત અપમાન સમજુછ-ચાલી જા અહીંથી બદમાસ.”

હોમી જનુનથી એટલો તો તપી આવી લાલ થઇ જાંહંગીરનાં આંગ પર ધસવા જતો હતો કે કાંઈ ખુરો બનાવ બને તેનો ડર કરી જાંહંગીર ડોક્ટર જાંહંગીર વચ્ચે આવ્યા, અને હોમીને પકડી બાબુ કીધો.

અને જાંહંગીર ! આ તાણનાં તીર તેની છાત્રીમાં એવા તો કાઠીલ ઝેર જેવા ખુટયા કે તેનાં આખાં આંગમાં ધાસ્તીથી ધુજરી છુટવા લાગી, તેનું મગજ ગોચા બમચા લાગ્યું, તેનાં હોઠ ધુજવા લાગ્યા, તોખી લડડતી જવાંને પોતાની હુસ્યાસી બતાવવા આ હીચકારો તોતરો બોખરો થઈ બોલ્યો ! “ મ-મ-મને ઇનસલ્ટ કીધું-ને ‘ડીફિમ’ કીધો-છ તેનો હું બદલો લેવસ-બચા-મુજી ! હું તુને-તુને ક-ક-કોરટ મારફતે પ-પ-પુછી શકસ. તુને મ-મ-મારા પૈસાનાં જોરથી જ-જ-જેલમાં મોકલસ, સમજ્યો.” એમ બોલી તે ગુસ્સાથી ત્યાંથી ચાલી ગયો અને તેની ગાડી દુર ઉભી હતી તેમાં બેસી ગયો. ધાસ્તીથી ગોચા તેને ઠંડીનાં લખણખાં ચઢી આવ્યાં. મરનાર પરીનને લગતી ખબર મેલવવા તે ત્યાંએ આવજ ન હોતો તો વધુ બેહતર થતો એમ તે ધારવા લાગ્યો. તેનું મગજ બમચા લાગ્યું અને તેની આંખોની સામે મરનાર પરીનનો છેલ્લી બોલાચાલી વેળાનો ઝનુની અને વીકાલ ચહેરો દીસ્યા કરવાથી તે ધાસ્તીથી તન બદલથી ધુજવા પડ્યો ! છેલ્લી બોલાચાલી વેળા જનુનનાં આવેશમાં મરનાર પરીન જે દીલ ધુજવનારા શબ્દો બોલી ગઈ હતી કે જો તે જીવતી રહેશે તો તેની પુક પકડશે અને મરી જશે તો ભુટ થઇનેખી તેનો પીછો ન છોડશે એ ચેતવણીનાં શબ્દો તે વેળા ગુસ્સાની ગરમીમાં આ બદમાસે તમામ તુચ્છ-કારથી હસી કાઢ્યા હતા, મગર આ વેળા આ મરનાર છોકરીનાં બોલ તેને યાદ આવી તેને કાને જાણે કે અડડ્યા કરના હોય તેવી રીતે તેની યાદ થતાં આ લુચ્છો, દગલખાજ ધાસ્તીથી ગોચા કમકમવા અને ધુજવા પડ્યો. તેની ખાત્રી થઈ હતી કે તેની સાથની સખ્ત બોલાચાલીનાં મુખ કારણનેજ લીધે આ બલી છોકરીએ દુઃખથી દીવાની બની આપઘાત કીધો હતો, અને હવે તે મરણ પામેલી હોવાથી તેનાં ચેતવણી ભર્યા જનુની શબ્દો મુજબ મરી ગએલીખી ભુટ થઇને શું તે આ બદમાસ, દગલખાજની પુક પકડશે !

આ અવનીમાં જો મરણ પામેલાંઓ પોતાનાં કીનાનો કેહેર વરસાવવા ભુટ થઇનેખી આવતાં હોય તો પરીનખી પેલી જેહાનમાંથી પોતાનાં કીનાનો કેહેર આ દગલખાજ લુચ્છાપર વરસાવવા શું આવશે ? ઓ ! આ બધા ભયાનક ખ્યાલો તેનાં હાડેહાડ ધુજવતા હતા તે ગમખવાર વિચારોની ગીરફતારીમાં ગોચા થેલો દીવાનો બની રહ્યો, અને આ જાંહ

કારક વિચારો ભુક્ષી જવા બીજો કેટલો પોતાનું મન લગાડવાની જોડે તે જીગર તોડ પ્રયત્ન કર્યા હાજ્યો, તોખી મરનાર પરીનનો જનુની અંતે વીકાલ ચહેરોજ તેનો નજરો આગળ આવી ઉભો રહેતો હતો.

જુરાં બદમાશો જેઓ ભલાંઓનાં સર્વોત્તમ સુખનું સત્યાનાસ વાળ-વાંમાંજ પોતાની પાપી મોજ સમજે તો તેઓને આપદે શાંતી ? કરાર ગમે તેવી પૈસાની ચેલવમેલલ છતાંખી કદીખી મળી શકતી નથી !

પ્રકરણ પદ મું.

નાંજાનું છેલ્લું છટકું.

મરનાર પરીનને ઘેરનાંપણામાં આપઘાત કરીને મરણ પામ્યાને ચાર દીવસ વહી ગયા ! મરનારની લાસ લાથ લાગે એવા ધરાદાથી ડાં હોમીએ તેમજ ફરામશેજ સોલીસીટરે બીજાંઓની સહાયતાથી ઘણીખી જુસ્તેજુ કરાવી, મગર આ મરનાર અભાગણી જાણાની લાસ નદીનાં ભરતીનાં પાણીનાં પ્રવાહ સાથે કોણ જાણે ક્યાં ધસડાઇ ગેઈ હોશે, યાતો માછલી-ઓએ તેનો ભક્ષ કીધો હોશે તે કોઈ કહી શક્યું નહીં.

મરનાર જેવી ભોલી ભક્ષી અને સાલેસ હતી તેમજ પરાપકારી હતી, અને ગરીબોમાં પોતાનાં છુટા હાથે છુપાછુપ દરેક પ્રકારની મદદ કરવા માટે તે એટલી બધી તો પસોટાઈ અને પંકાઈ ગયેલી હતી, કે તેનાં અચાનક અને અકાળ ગમખવાર મોતની માહબારત ખોટથી કેટલાંક ગરીબોનું નખોદ વહી જવાથી આ મરનાર પરાપકારી અખળા માટે તેઓનો મોટો ભાગ ગમીની શોકાગ્નીમાં ગોચા બળીજળી ગયો. મરનારની ભલાઈને લમતીજ વાતો બસ તેઓ વચ્ચે ખુબ જોસમાં ચરવાયા કીધી.

ચાર દીન પાણીના રેળા માફક જોતજોતામાં વહી ગયા.

એક સાંજે 'પરીન પેલેસ'ના બાગમાં જાંહાંગીર પોતાનાં જુરા મીત્રો સાથે બ્હીસ્કી-સોડાથી પોતાનો ગમ વીસરાવતો હતો, તેવામાં નખરાંબાજ અને મતલબી નાંજાં પોતાનાં પુર હોરામાં ત્યાં ઓચીંતી હસતી હસતી આવી ઉભી. આ કવાયમાં હાડકું ક્યાં એકએક આવી ખુટ્યું તેની ગુંચવણમાં જાંહાંગીર પેલેલી હોરામાં તો ગુંચવાયા કીધો. આ બદમાસ

ગણુત્રાયાજ ઝેરી નાગણુને ત્યાં આવી ઉભેલા જોઈ તેને બેહદ અણુગમે અને અભાવ બરવા થયો, તે સારી રવેશે જાણી ચુક્યો હતો કે આ દગલયાજ, પ્રપંચી ઝેરી નાગણુનાં ઓર્થોટ 'પરીન પેલેસ'માં આવ્યા પછીથીજ 'પરીન પેલેસ'ના બાદશાહી ખવાસનાં ભલા માલેક મરનાર સપત્રસાહનો બરગસ્તે દહાડો આવ્યો હતો, અને તે શેનાન અને મકકર-ખોરીનાં ખુરા અને અપસુકનભર્યાં ઉંઘાં પગલાંથી મરનાર સપત્રસાહનાં સુખનો સુર્ય અસ્ત પામી દરેક પ્રકારનાં સુખનું સત્યાનાશ વળ્યું હતું. વળી એજ બાહરથી મીઠી મગર જીગરથી ખારીલી, કપડી અને ઝેરી અખળાનાં ખુરા હાથેજ શાહીની સાજવારીમાં તમામ આખાદીની ગોયા બરબાદી થવા ઉપાંત 'પરીન પેલેસ' ગોયા સીલા ગમીમાં ગીરફતાર થઈ ગયો હતો, અને તેજ ઝેરી વેરસી નાગણુને લીધેજ પરીનનાં સર્વોત્તમ સુખનું સત્યાનાશ વળી ગયું હતું અને તે ઉપાંત તેનું ચક્રકતું ભવીષ સીલા અધકારમા ફેરવાઈ ગયું હતું, અને આપદે મુશ્કેલીની લાચારી વચ્ચે દીવાની બની પોતાની જીંદગીનો અકાળ અંત લાવવામાં આવ્યો બદમાસ, દગલયાજનો મોટો હાથ હતો. અને તે ખુરી અખળા નાંજેનખરાં કરતી, મીઠાસથી હસતી તેની સામે ઓર્થોટી આવી ઉભી ત્યારે પીંજલી વેગે તેનાં અશાંત મનમાં આવા ખુરા દીક્ષ ધુળવનારા ખાસો અને જઠાકારક બનાવો એક પછી એક ઝડપથી પસાર થઈ ગયા, અને તેની નાશકારક જીવલેણ અસરોથી થોડીક પણ તો તે જીગરનાં ઉંડાણથી કમકમી ધુળવા લાગ્યો.

આ લુચ્છી ગણુત્રાયાજ ઝેરી નાગણુ પોતાની ઝેરી ટુકથી અનેકને જમીનદોસ્ત કરી નાખ્યાં હતાં, તો તેવી પ્રપંચની જલમાં તે રમે ફસી પડે તેની ધાસ્તીથી ગોયા તે ધુળવા લાગ્યો. તેનાં જોવી કપડી ઝેરી નાગણુ સાથે સંબંધ રાખતાં જેમ 'પરીન પેલેસ'ના આગલા પગેપકારી અને બાદશાહી ખવાસના ભલા માલેકની બદખખતી અને ગમખવાર મોંત ઓર્થોટ આવ્યાં હતાં, તો જાહાંગીરખી જો તેની સાથે સંબંધ રાખે તો તેની હાલતખી રમે તેવી ખુરીથઈ પડે તેની ધાસ્તીથી તે ધુળવા પડ્યો અને અને એમ આ નાચીઝ ઓરતને 'પરીન પેલેસ'માં પોતાના અપસુકનભર્યાં ભુડાં અને શ્રાપસાન થઈ પડેલાં પગલાં મેલતાં અટકાવી તેને પોતા આગળથી દુરજ રાખવાનાં અનેક સંકેટ મનમાં યોજવા લાગ્યો.

આ લુચ્છી દગ હસ્તી હસ્તી, નખરાં કરતી શા માટે ત્યાં આવી હતી તે જાહાંગીર સારી રવેશે જાણતો હતો, અને તેને કેવી સીતે ત્યાંથી લીધું નારીએજ આપી ખેરવતી તેનાં વિચારમાં તે વિચલાર્થ ગયો.

આ લુચ્છો પોર્થો શરૂઆતથી મરનાર સપડશાહની ગંભીર દોલત ઉપર તાંપી રહેલો હોવાથી ને દોલત એકલાય કરી લેવાનાં નીચ સંકેટમાં પેહલી હરોલમાં તો તેને ભોલી પરીનને પોતાની તરફ ખેંચવા તેમજ જીતવાની મીઠ્યા પ્રયત્ન કરી, મગર તેમાં તે હડધુતની હીલુપસ્તી વચ્ચે તમામ નિષ્ફળ થવાથી, તથા પરીન જસી સાથ પરણવાની હડ લઈ ખેસવાથી ગંભીર દોલત તેનાં હાથમાંથી ગએલી ધારી આ બદમાસ પોર્થો બેહદ હયરાન અને પરેશાન બન્યો હતો, અને પોતાને માથે ચઢેલાં કરજનાં ટોપલા કેમ શીટાડવા તેના વિચારમાં ગોચા તે દીવાનો બની રહ્યો હતો, તેજ વેળા તેની પડખે આ ગણત્રીયાજ અબળા નાંજાંમાય આવી અને તેની હાલતથી વાકેફ થઈ મરનાર સપડશાહની દોલત તેનેજ અપાવવા આ લુચ્છીએ તેને આશા આપી બીકું ઝડક્યું, અને જો જાંહંગીર એ માસમાં ‘પરીન પેલેસ’નો માલેક થાય તો વીસ હજાર રૂપ્યા નાંજાંને આપવાની તેઓ વચ્ચે લખતની રહે સરત થઈ હતી, અને હવે જ્યારે તે લાખોની દોલતનો માલેક થઈ બેઠો ત્યારે કરાર પ્રમાણે વીસ હજાર રૂપ્યા લેવાજ આ નખરાંયાજ અબળા જાણે કે જાંહંગીરને આજી નાંખવાની હોય એવી કીસમથીજ ખુબ દરેરે કરી હતી આવી ઉભી રહી હતી, એમ જાંહંગીરે જાણ્યું તો ખરું પણ ‘ગરજ સરી કે વૈદ વેરી’ની કેલતી મુજબ અમલ કરનારો આ લુચ્છો દગ હવે સંધી ગરજ સરી રહેલી હોવાથી, તથા પોતે લખોપતી થઈ ગએલો હોવાથી, તેની આવી કીસમની ધનાઢ્ય હાલત નાંજાંમાયથી કાંઈ જરા બી થઈ ન હતી, મગર સરજતનાં બેદબર્યાં સંજોગથી, કીસમતની ગેબી કરામતથી તે કરીમે કારસાજનાં અંદોહ હાથેજ થઈ હતી, એમ કહીને આ ઓરતને ત્યાંથી ખેરવવાનો પકકો નીશ્ચય કરતો એકદમ ઉડ્યો અને હસ્તે ચહેરે ભોલી ઉડ્યો,

“ઓહો! દોણ નાંજાંમાય કે? આઈ સી! મેં તુંને ઓરખી નહીં જો! યારો જરા તમે અહીંજ ખેસસો હું એવણ સાથ સહેજ ગુફતેશુ કરી આંકિં” એમ ભોલી પોતાનાં મીત્રોને છોડી તે આગની બીજી તરફ ગયો, અને નાંજાં તેની પુકે હતી ઉમેદબર ચાલી.

એક બાજુ ઉપર ખેસનાં જાંહંગીર બોલ્યો “વેલ! નાંજાં! કાંઈ એકાએક આવવું પડ્યું?”

“ઓ જીભર, જાંહંગીર” આ ઝેરી નાગણે પોતાનો મીઠાસભર્યો ઢોંગ શરૂ કર્યો અને બંને હાથે ઓવરણું લઈ હાથથી ભોલી, “મર! મર! જીભર તું લખોપતી થયો તેની હું મારાં જીગરનાં ખરાં છંડાણથી

મુઆરક્યાદી આપવા આવીજ ! કેમ ! મેં કહ્યુંતું કે એ મહીનામાં મારે બસો જાંગસો લખોપતી અને મેં તે મેં બનાવ્યો કેની ? હા-હા હા-હા-હા” અને તે ખડખડ હસી પડી.

“ ખુદાની ખુશીનું થયું ને થશેજ, નાંજાં ! નાચીજ ઇનસાનથી આ અવનીમાં તેના અણુદીઠ હાથ વગર કશું બીજું નથીજ. મારી આવી હાલત માટે તું બલાઈ ખાટવા માગેજ તેમ હું ધારતો નથી. એ તો જે મારી હાલત થઈ તે મારાં કીસમતેજ થઈ ને ખુદાએજ કાઢી” જાંહાંગીરે રોકડું પરખાવ્યું જેથી નાજાં સમજી તો ગાંઠ મગર બીજી રીતે છટકું માંડનાં તે બોલી.

“ હવે જે હોય તે. પણ તારાં એવાં ભાયગ માટે હું મારાં જીગરે-જનથી ખુશી છેડું ! વાહલા જાંગલા ! તું કાંઈ બીજો નાં કે હું લખત પ્રમાણે વીસ હજાર રૂપ્યા લેવા વાસ્તે આવીજ-એટલી નજીવી રૂપરૂી તો જીભરું તું જાંગલાપરથી એવારી નાંખું જો ! આહ ! કેવો ગાંઠવર આદ-શાહી મેહલ અને નોકર નફરોની ધમચકરી વચ્ચે કેવું રાજકરતા રાજ તરીકે રેહવાનું ! જુને તેમ ગમતું તો હોસેજ ! મરે અને બી કેવું એમ ગમેજ જો, પણ મુવું નશીબજ અભાગ્યું છે તે—

“ એટલે ! નાંજાં, તું શું ભરમમાં બોલેજ તે હું સમજી રહ્યો નથી—”

“ નહીં સમજતો ! અરે શીટરે ! તું તો મારો વાહલો જાંગલો બોલો ભટાકજ રહી ગીયો જો ! મને જો મારી ઉમેદ પાર પડે તો તારા વીસ હજાર રૂપ્યા મારે લેવા બી નથી જો ! આએ લખત ” તેને મજવામાંથી કાગળ્યું કાઢી જાંહાંગીરને બતાવ્યું “ હું આએ લખત આય ફારવા તૈયાર છેડું, પણ મારી ઉમેદ પાર પડે તોજ તો.”

“ એટલે તું શું ઉમેદ ચાહેજ ? ને કોણની તરફથી ?”

“ તારી તરફથી વાહલા જાંહાંગીર ! મારી ભલી દુઆથી તારી આવી ચઢની હાલત થઈ તો તેવી હાલતમાં સાચી તરીકે રેહવાની મારી લાંબા વખતની ઉમેદ છે ! આહ ! આવા આદશાહી રોનકદાર મહેલમાં રાજકરતી રાણી તરીકે રેહવા અને નોકરો નફરો ઉપર સાહેબી કરતી શેઠાણી તરીકે ભપકો રાખવા મને મરે કેવું ગમેજ જો ! જાંહાંગીર, વાહલા જાંગલા જો ! આએ મારા હૈરામાં કેવી રાણી જેવી દમામદાર દેખાડેજ ! અરે ! આ એજ મારા જોરા ચહેરાપર ભલાભલાએ મરી શીટી મારે હાથની માંગણી કરવા બાહર પડેલા, પણ મેં બધાંને રોકડું પરખાવ્યું કાંચકે-કાંચકે હું

જાગ્યો અને ઘણો પસંદ પડેછ! વાહલા જાંહાંગીર! સમજ! આએ રાનકદાર મેહલ અને આએ ગંજવર દોલત જે સખકતીને હાથે તુને મલીછ તો તેજ સખકતીનો હાથ તારાં હાથમાં હમેશનો લઈ સુખી કર! હો! આએ વીસ હજારનું ચીફર તો તારી પરથી ઓવારનીવાર કરેછ! ખસ મારી ઉમેદ પાર પાડ! તું-તું મને તારી-તારી મ-મ-મોહરદાર તરીકે રાખ!" એમ બોલતાં પેલું કાગજ જાંહાંગીરનાં હાથમાં મેલ્યું અને તેની વધુ નજદીક આવી તેનાં હાથ માયાથી પોતાનાં હાથમાં લેવાની પ્રયત્ન કરાધી, મગર એકાદ ઝેરી સર્પે દંખ માર્યો હોય એવી અદાથી ચોકી તે બે પગલાં પાછલ હડી લુચ્છી અને મતલબી નાંજાંતું કોહું ધીકકાર સમેટ બેતો ઉભો.

પ્રકરણ ૫૭ મું.

“અરે શું માનવનો અભીમાન—પલકમાં ટળી જશે રે,
અરે જેમ પીપલ ઉપર પાન—પલકમાં ખરી જશે રે;
પલકમાં ખરી જશે રે—માટીમાં મલી જશે રે—”

ગણત્રીબાજ અને મનલખી નાંજાંએ મરનાર સપલશાહ સાથે પરણવાનાં હવાઈ ખ્યાલમાં જેમ જાત્ર બીઠાવી પાછલથી મરનારની હડધુતની હીણપસ્તીમાં આવી પડી હતી, તેમજ જાંહાંગીર જેવા ચીકાસદાર ખીલ્લુને પોતાની મોહજાતમાં ફસાવવાની તેણીએ નીચ યુક્તી રચી હતી, મગર આ દેશખાઈ દરવાજા ખાંધે મારેલા ચપરખાંધા જાંહાંગીર આગળ તેનું કાંઈ વળી શક્યું નહીં.

નાંજાંની મીઠાસથી હસીહસીને બોલવાની મતલબ તે પામી ગયો. તેનો અહેરો જનુનથી લાલ થઈ તપી આવ્યો, અને ગુસ્સામાં આવી પેલું વીસ હજાર આપવાની કમુલાતને લગતું કાગજ તેની નજરે સાંમે ફાડી તોડી નાખી તે નેણ ફેરવી બોલ્યો. “કંગાલ ઓરત! તારા મીઠા શબ્દોનાં ઓઠાં તળે કાટીલ ઝેરનો સમાવેશ છે! તારી મોહજત વેર અને દગાથી ભરેલી છે! કમીની કંગાલ! તું મને પેહલેથીજ ભેલોભટક ને બોચ્યું ધારતોલો ને તેથી તારું કામ આશાનીથી પાર ઉતારવા મને તારી ફરેખી

જાલમાં ફસાવવા તું દાદીશેઠની દીકરી માફક હોરો કરી આવીશ તો મને
સંભવે માલમ છે, સમજી! તારા જેવી નીચ ઓરતને મોહરદાર તરીકે
ખનાવવાનાં કરતાં દોજખનાં ઉંડા સીલા ગારમાંથી એકાદ કર્પીણ દોજખની
દેવી સાથે વસવાટ કરવાનું હું-વધુ પસંદ કરું! જેરી નામણું... પરીન
પેલેસનાં માલેકોનું સત્યાનાશ વધ્યું તે તારાથીજ! પેલી અભાગણી
છોકરીનાં સુખનાં સુર્યને અસ્ત કરી ગયા તેને આ જાહાનમાંથી ઉઠાંગરી
કરાવવાની ફર્જ પાડનારી તુંજ જેરી વેરસી ઓરત હતી, તો તેજ જેરી
ઓરત અંદરોજમાં મનેખી એવીજ હાલતે પુગાડે. જેઓનું તે ખામતે
તેઓનુંજ નખોદ જ્યારે બદ્દેલીનાં કર્તુથી વાળી નાખ્યું તેમ માડખી
તું સત્યાનાશ વાગે તેની અગાહી અને અગમચેતીની આંકાવનાંસી યાદથી
ડરી તારા જેવી નાચીઝ મકકારે ઓરતથી સો ડગલાં દુરજ રહેવું વધુ
ફાયદાકારક છે! આએ છેલ્લીજ વાર તેં પરીન પેલેસમા તારાં ભુડાં
અને અપશુંકભર્યાં પગલાં મેલી તેને નાપાક કીચોજ એમ યાદ રાખજે, ને
હવે પછી તારી સીલા સુરત અંત્રે નહીં આવે તેની સંભાળ લેજે! મારી
જે ચઢતી હાલત થઈ તો તે માટે મારે તે કીરતારની લાખોલાખ શુકરગુજરી
કરવાની અને નહીં કે તારા જેવી નાચીઝ કંગાળ ઓરતનાં હેશાનમાં
ડુખી જવું! જા! અહીંથી! તારૂં આ લખત ફારીતોરી નાખી દીધુંચ!
તુને કાલ ને કાલ પાંચ એક હજાર તારીપર ખાસ ઉપકાર કરી મોકલી
આપસ તે લઈ તારૂં કારૂં મોનું સદાનું અલાહખાદમાંથી નાખુદ કરજે
સમજી! ચાલ! જા! અહીંથી.”

આ તો વકકી ન રાખેલા ઓચીત ખનવાથી નાંજાં તો ગયા હરણ-
દાર થઈ ગઈ! બદમાસ જાહાંગીરમાં શેરને માથે સવાશેરની કીસમતુ
જેરાવર પાણી હતું એમ તેણીએ હમણાં જાણીને તાળુખીથી કોહું કીકવા
લાગી. તે જાહાંગીરને તદ્દનજ ઓલ્યોગપાટ, મુખે, અને કમઅકકલી સમ-
જતી આવી હતી, અતે પોતાની કર્તુકની ખીજાવેલી દેહસ્તનાક જાળમાં
એકાદ મગતરાં મીસાલ ખોલ ખોલતાં આસાનીથી ફસાઈ જશે એવીજ
આશાઓ રાખી આ ગણુત્રીયાજ વકકી ઓરતે તેને આંજ નાખવા, અને
તેની નજરે પોતાને મનોહર અને દીલકશ દેખાડવા ખુબ હોરો કરી આવી
હતી, મગર જાહાંગીરનાં હીણપરતીભર્યાં હડધુતનાં મરમાગરમ શખ્દોની
અગ્નીમાં ગોયા તે જાણે કે બળી જળી જતી હોમ એવી કીસમથી દંગ
થઈ ગભરાટ સમેત મોકેલ જેવી વાચાં વિતાનાં પ્રાણી મીસાલ બ્યાં ઉભી
હતી ત્યાંજ ચીટકી ખેડી. તેને આંજ નાખવા આ દોંગી સ્ત્રીએ પેલી

વીસ હબ્બરની કમુલાત વાળી ચીકી જાંહાંગીરના હાથમાં આપણી, તે કરીખી રીતની જ્યાં કે દાઝ વગર ફાડી તોડી નાખી હતી, અને વળી આ લુચ્છો પોતાની ગરજ સરી રહેલી હોવાથી હોડેલી ઉપર ચાંદ દેખાડવાની લુચ્છાઈ કરતો. તેણીને માત્ર પાંચજ હબ્બર રૂપ્યા આપવાનો ઇશિદો જણાવ્યો હતો, જે સાંભળી પોતે કીધેલી ગફલતીથી આ અદમાશ ઓરત જગરનાં કંડાણથી કચવાટ કરતી હાથથી જ્યાદા પરેશાન અને નામોશીમાં ગીરફતાર થઈ.

હવેજ તે આપના મીસાલ સાફ જોવા લાગી કે આ અદમાસને હાથ કરવા અને જેર કરી પોતાની હથેલીપર નચાવવા અને પોતાની મનની મુરાદ પાર પાડવા પોતાના હાથમાં સહેજખી સન્તા કે જેર ફાજલ રહ્યાં હતાં નહીં. આ અદમાસના હાથમાં ગાયા પોતાને વેચાયલી તેને જોઈ! તેનાં દર્દમંદ જગરમાં દરેક મુરાદો મરણ પામી અને પોતાનાં મનનું સમાધાન કરી ફફડી ચટકી મીઝજથી બોલી “હીક! હીક! ગરજ સરી કે વેદ વેરી! મેંજ તારી હાલત સુધારી અને હવે તુંજ મને હાડધુત કરેયની! મુઆ હરામખોર! કંઈ નહીં! એવી ચાલે કુતરાને ખોતે મરસં સમજ્યો ને એવી હાયાનાં ને હરામનાં પૈસા તુંને પૈએ પૈ કુટી નીકળસે! મુઆ દેવેનામ દેવ! મુઆ હુખી જેકંઈ કે આએ હરામની દોલત તું કેમ જેરવેછ! ભસ્તે ભરાયા તારીપર ખોદાનો કેહર ને શ્રાપ વરસજો ને પેલી! દુકતી માફક તુંખી રજલતો રવડતો થઈ કુવો તળાવ પુરીનેજ મરજો! લ્યાનત પરે મુઆ હરામખોર ચોઓઓર” એમ બોલતી ઝેરી સર્પની આદાથી ગુસ્સા સમેત ત્યાંથી ધસારાવંધ સડસડાત ચાલી ગઈ. પોતાની નીચ મતલબ પાર પાડવા ભલાંઓનાં સુખનું સત્યાનાશ વાળી નાંખી, આ અદમાસ પુરાને ધનનાં ધગલા પર ખેસાડવાની પુરાઈનાં નતીજમાં આ અદેક્ષ ઓરતને આપદે ધુળીની ધુળજ અરકત તરીકે મળેલી જોઈ નાંખાં હાથથી જ્યાદા નાસીપાસ અને નાઉમેદ થઈ અને જગરનાં કંડાણથી નીકળતા નિશ્વાસ સાથ અનેક અપસુકનભર્યા શબ્દો ઓચરતી અદમાશ જાંહાંગીરને અનેક પ્રકારનાં પુરાશ્રાપની અદ દુઆ ઇચ્છતી પરીત પેલેસમાંથી સદાનીઆહર પડી.

અને જાંહાંગીર! ધરતી માથે લઈ બેઠેલો આ લખોપતી અને ધનાદય દગલયાજ અને અદેક્ષ શેડ્યો જે ‘પરીત પેલેસ’નાં આગલા ભલા માલેક મરનાર સપલશાહનાં કદમ તળેની ખાક વટીકતી કીમતની સરખામણીમાં પણ અંકાઈ શકાતો ન હતો, તે અદમાસ દગલયાજ પોતાની ફતેહ માટે ગરજથી ધીકકારભરી રીતે હસ્યો અને પોતાનાં પુરા મીત્રો, તેની આતુરતાથી રાહ જોતાં ડોકાં તાળ્યા કરતા હતા, તેઓ તરફ જ ફ્રી

જર્ઘ પુગ્યો, અને પોતાની ફ-તેહ માટે અભીમાની બની વ્હીસકી-સોડાનાં ગ્લાસની સલામતીઓપર સલામતી લેવા આ યુરો બદમાસ ચક્રચુર બન્યો !

બદકાર, મગર જીવાન ! હાલ તો તું હરામનાં પૈસા ઉપર મકકરખુંદી કરી, ગોયા દુન્યા જીતવાનો ને માહટ કરવાનો ફાંકો રાખતો અભીમાનીની કુક માં ડુગાઈ-ડુગાઈ ગય છે, મગર જેવું બદફેલીનું બી તે તારે હાથે વાવવાની સરકશી અને હેમાકાત કરી છે, તેનાં અકારાં અને કારમી ફળ તુંને આપદે લાઇલાજ આપવાની ફરજ પડશે, અને દુન્યાઈ દોર અને મોજ શોખને વશ કરવાનાં હવાઈ ખ્યાલો પળકમાં ઉડી જઈ, તારી ભુંડી કરણીનાં ભુંડા બદલામાં આપદે હજરોહજર કંગાળ મોતે મરવાનું તું પસંદ કરશે તેનો, અહકાર અને ગરરીની ધુંધમાં અને પૈસાની મર-મીમાં મસ્ત બનેલા બદમાસ જીવાન, તુંને સહેજ પણ અંશે હાલ તો ખ્યાલ કે ખનરો થતો નથીજ, કાંકે હરામની દોલતની રેલછેલથી ખુદ ખુદાઈ કરામતી ખુદરતને વીસરી જઈ સેતાનનીજ યુરી સંગત સાંધવામા તારી મોજ અને ધરમ તેં માનો લીધો છે ! આ બદમાસ પોર્યાનાં દુઃખના ઓટની હાલતો સુખની ભરતી થઈ છે, મગર એનીજ ભુંડી કરણીએ ભરતીની તમામ ઓટ થઈ 'કર ને જો' નાં કરણીનાં સર્વોત્તમ કાયદા મુજબ આ યુરો પોતાની દરેક તકસીરની માહભારત શીક્ષા કેવી રવેશે ભોગવશે તે આપણે બીજા ભાગમાં સારી રવેશે જાણી શકીશું !

હારવરનોજ મસાલો બસ લેજે હરરોજ.

સાંભલી લે વાત માહરી અઝીઝ અય દોસ્ત.
ને ગંભીરાધથી આપી લે એ પર તું ધ્યાન.
કે બલે ખાય ધરમાં તું દાલની સાથ ગોસ્ટ,
યા મધમધતી ડીશો થાય ધર તે દરમ્યાન.
રાંધતી હોય બધરી યા મેહેસ્તો અગર,
જો લહેજતદાર ખાણુની જાણુવી હોય મોજ.
તો લેતો ના હરગીઝ આય જાણુયા વગર,
બસ હારવરનોજ મસાલો લેજે હરરોજ.
ધાનાજીર મરી ને મરયાં ને રાઈ,
કરી પાવડર મદરાસ સાથ હલદ.
હવે હારવરનું એ જો વપડાય નહિ બાઈ,
તો રાંધેલું ખાણું છે બીલકુલ બસ રદ.
છે હારવરનોજ મસાલો ખાણુનો સવાદ,
છે મસાલો હારવરનો ખાણુની મોજ.
છે હારવરના મસાલા વીન ખાણું બરબાદ,
બસ હારવરનોજ મસાલો લેજે હરરોજ.
છે હારવરના સામાનથી સધળું સરલ,
છે હારવરનો મસાલો સવાદની ખાણુ.
નથી હારવરના સરકામાં તાનસાનું જલ,
કે હારવરના અચાર બઈ નથી રેંચ કાણુ.
છે હારવરની ચાહેની સધલે વખાણુ,
છે હારવરની કોશી એક પીણું ગુલઝાર.
છે હારવરની જાણુવીતી ત્રણ ત્રણ દુકાન.
ઘોષીતલાવ, બજારગેટ અને કોટની બજાર.

મુંબઈ તથા દેસાવરો મધે ગ્રાહકોના સંપુર્ણ સંતોષ સાથ
કામ બજાવતું અરધી સદીનું પુરાણું ખાતું.

હારવર અને સન્સ હેડ ઓફીસ,

ઘોષીતલાવ-મુંબઈ.

મીઠાઈનું ગંબવર એકઝીબીશન !

અમારી દુકાન ઉપર તાજી મીઠાઈનું એક ખરેખરુંજ રોજ એકઝીબીશન ભરાય છે.

દરરોજ તાજી તરફડતી, સાદી તેમજ ફેન્સી મીઠાઈઓનો નાનો જેવો ડુંગર તૈયાર કરવામાં આવે છે.

એક વાર અમારી મીઠાઈઓનો જો દાંતમાં ચસ્ટો લાગસે કેની તો હરીદાસની મીઠાઈ વગર તમુને ઘડી બી ચાલસે નહીં.

તમારાં મોંહુ સવાડયાં માટે જે માગો તેવી ભાતભાતની મીઠાઈ રોજ તાજી તૈયાર મળસે.

અમારી ખાસ સ્પેશયલીટી

હલવાની આલખમ, હલવા ખાસકીટ, કોરોનેશન સ્વીટમીટ બ્રોકસ, ફેન્સી હલવાની ડીશ, આ ખાસ નાદર નમુના જોઈને તમે છક થઈ જશો !

બહાર ગામના ઓરડસે પર ઘણુંજ ધ્યાન
આપવામાં આવે છે.

ધણા જુના જાણીતા અને માનીતા

હરીદાસ વાલજી મીઠાઈવાલા.

નારંગ રોડ ચોરાબજાર મુંબઈ.

ટેલીફોન નંબર ૧૩૬૫

ને તમારા દાંત મજબુત કરી, મોતી જેવા
સુંદર તથા સફેદ બનાવી મોઢાંમાંની ગંધ
બંધ કરવા ચાહતા હોવો તો ફક્ત વાપડો

મોતીવાલાનું

વનસપતીનું દાંતનું મંજન જે
ધણાક બાણીતા દાંતન ડાકતરો
પોને વાપડે છે ને બીજાઓને
વાપડવાની ખાસ
લાલમણુ કરે છે.

આ વાંચો ને ખાત્રી કરો.

ખુલડાનાના સીવીલ સરન્થન

ડા. મોન્ટેગોમેરી લખે છે કે

“મોતીવાલાનું દાંતનું મંજન

ધણુંજ અકશીર છે. તેથી દાંત મોતી

જેવા સફેદ થઈ ઉપરનો થરો દુર

થાય છે. વળી મોઢાંનો વાસ

સુધરે છે.”

કીમત શીશી ૧) ને રૂ. ૦૮ દબીનો રૂ. ૦૮

ડા. જી. મોતીવાલા, મારલેન્ડ રોડ, ભાય ખલા, સુંવઈ.

તમારાં વહુ દીકરાઓ માટે લગનના વાસણો ક્યાંથી વસાવસો ?

લગનસરાને લગતી જર્મન
મૂલવરની તેમજ રૂપાંની દરેક
ચીજ જેવી કે ગોલાખાસ, પીગાણી,
સાદલી, પાનસોપારી, ખારક, બદામ,
બતાસા, નરીએલ, ચોખા, પુલ,
તોરા, નીખીયા, પાનખીડાં, ત્રે, ખુમચા,
કળસીઆ, તામરી, હાંડાં, ચંબુડા, પરા
વગેરે દરેક ચીજ, હમારી પચીસ વરસની
જુની અને જાણીતી દુકાન ઉપર તૈયાર મળશે.

હમારા પહેલા નંબરનાં જર્મન સીલ-
વરનાં વાસણો હમેશાં
ચાંદી જેવાં સફેદ રહે
છે તેની હમો ગેરંટી આપીએ છીએ.
દરેક વાસણ ઉપર અમારો છાપ જોવાની
મેહેરબાની કરશો.

જર્મન સાલવર એટ્યુમાનયમ તથા ચાંદીકામના વેપારાઓ.

નવરોજ શરાફની કું.

૩૫૮-૩૬૦, બજારગેટ સ્ટ્રીટને નાકે, કોટ, -મુંબઈ.

